

*S*exe i violència
en la Corona d'Aragó
Processos criminals
dels segles XIII al XV

Edició a cura de
Carlos López Rodríguez

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

•
2014

*f*onts històriques valencianeS

*S*exe i violència
en la Corona d'Aragó
Processos criminals dels segles XIII al XV

*f*onts històriques valencianes
61.

*S*exe i violència
en la Corona d'Aragó
Processos criminals
dels segles XIII al XV

Edició a cura de
Carlos López Rodríguez

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2014

*f*onts històriques valencianes

*Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot*

Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© Carlos López Rodríguez, 2014

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2014

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

ARV, Justícia 300 sous, núm. 751, portada primera mà (any 1393)

Maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN: 978-84-1118-030-6

<http://dx.doi.org/10.7203/PUV-OA-030-6>

Edició digital

A Vicent Raga

*I*ntroducció

En la tardor de 1979, jo cursava el meu primer any en la Universitat Complutense de Madrid. Van començar llavors les mobilitzacions estudiantils contra la Llei d'Autonomia Universitària promoguda pel ministre Luis González Seara. Les idees que els estudiants podíem tenir sobre aquell projecte eren bastant vagues i imprecises, com sol ocórrer en casos semblants, però naturalment, en el context de la Transició, vam creure que el nostre deure era d'oposar-nos a la seua aprovació. En el transcurs d'una assemblea celebrada pels alumnes de la Facultat de Geografia i Història, en la qual es discutia amb passió la transcendental qüestió de si unir-nos a la manifestació d'universitaris contra la Llei convocada per a aquell mateix matí en grup o individualment, els estudiants de la propera Facultat de Periodisme, farts d'esperar, i amb un esperit més pragmàtic que els aprenents d'historiadors, van irrompre al crit de «Sexe i violència / en la Universitat!». Anaven liderats per un xic immens, morè, de negríssims cabells llargs i arrissats, que amb previsió agitava un periòdic ben atapeït en la seua mà dreta. Davant d'un argument tan contundent, l'assemblea es va dissoldre immediatament per a anar pacíficament cap a Moncloa, on per a la nostra sorpresa juvenil vam ser rebuts amb poc d'afecte però sí amb molta violència pels antiavalots.

Avui, pareixeria difícil repetir aquell episodi, que vam viure, els que hi érem, xics i xiques (aquestes la majoria, com pot suposar-se en una facultat d'humanitats, i tem molt que va ser això el que va atraure els estudiants de Periodisme, més que l'estima per la nostra poc viril contribució), de manera jocosa i en absolut humiliant o ofensiva. En aquell mateix moment, a l'eixida del franquisme, el lema amb què els nostres companys periodistes ens van traure d'aquella discussió insubstancial era una paròdia de les invectives amb què una dreta carpetovetònica denigrava diàriament la pudorosa permissivitat de la nostra incipient i fràgil democràcia. Amb els anys, aquella hipocresia reaccionària ha cedit el pas a

una altra revestida de progressisme, sota la tirania del que s'ha denominat «correcció política», que és més aviat d'índole moral (i com a tal, amb un fort contingut sexual). En un cas o altre, no obstant això, sembla que atenem més la moral dels qui manen que la dels qui obeeixen, si se'm permet utilitzar aquestes categories socials tan vagues (això em fa recordar un altre axioma molt repetit en els meus anys d'estudiant: que la ideologia dominant en una societat donada és la ideologia de les seues classes dominants —se m'excusarà citar la font). Perquè, paradoxalment, tant el puritanisme conservador com la «correcció política», i com a morals convencionals imbuïdes d'un exacerbat rigorisme, constrenyen artificiosament amb tanta força les passions humanes, que s'esmunyen pels intersticis d'aquestes rígides cotilles i tendeixen a desbordar-se amb més violència com més estret siga el canal per on es canalitzen. Per sota i en els marges d'aquelles morals convencionals (també en allò sexual), entropessem una vegada i altra amb unes pràctiques i uns costums que són a més socialment diferents segons les classes i els grups culturals. El seu influx augmenta a mesura que creix la complexitat cultural i social, com és el cas de l'Espanya d'aquest començament del segle XXI, sotmesa al seu torn a un profund procés de canvi (d'intensitats i ritmes diferents per edats, classes, grups, orígens, formació...) en el paradigma moral (de comportament sexual) que l'ha regit durant segles, un canvi que ha culminat en el transcurs d'una o dues generacions. Per això, una comprensió unilateral de realitats tan complexes (perquè es lliguen al més profund i específic de la condició humana) pareix pobre i, a més, poc operativa en els seus projectes de reforma social i dels costums, com és el cas de la tristament dita «violència de gènere» i el persistent i dolorós fracàs de les mesures legislatives destinades a combatre-la. Avui dia, sembla que conflueixen les morals sexuals de rics i pobres, tant en la seua formulació doctrinal com en la seua dimensió pragmàtica, convergència que opera també sobre els grups culturals i religiosos que coexisteixen en les societats europees. No obstant això, la qüestió es planteja, al marge de les vàcues manifestacions dels dirigents socials o culturals que propalen una determinada norma dominant (en el passat, sota la forma d'un rigorisme sexual timorat; en l'actualitat, amb una vaga apel·lació a la tolerància), en com es manifesten les divergències respecte aquella normativa (siga de caràcter reaccionari i tradicional, o bé rupturista i transgressora —fins que es constitueix en nova norma dominant) i com és percebuda la seua convivència dia a dia pels homes i dones, considerats realment i individualment, que formen una societat, així com en les reaccions que el Poder (els qui manen) pren davant de les transgressions, i les condemna moral i penal que ocasiona als transgressors, que no sempre coincideix amb la consideració moral (des de l'exaltació, l'estima o la disculpa a la censura o reprovació) que les seues accions mereixen en el seu propi medi. Ací la llei o la norma poden diferir bastant dels usos socials, per mal que ens pareguen, com ho constatem en la dramàtica i reiterada ineficàcia de la persecució legal de la «violència de gènere».

Com a historiador, és legítim preguntar-se què pot aportar la història a aquest debat. Al cap i a la fi, alguna cosa ha de voler dir la reiteració d'aquests crims sexuals al llarg dels segles amb unes pautes més o menys semblants, i potser un estudi diacrònicament comparatiu d'aquests comportaments, realitzat sense prejudicis ni apriorismes, fera alguna llum en una qüestió d'indole tràgica, es mire com es mire, encara que en alguns casos, vist retrospectivament, adquiriria tints de comicitat, com tindrem ocasió de comprovar. Per a fonamentar aquesta com tantes altres investigacions històriques, l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), a Barcelona, conserva una rica documentació d'un valor extraordinari.

De tot açò, i d'altres temes annexos i connexos, vaig tractar al principi de gener del 2004, durant un sopar amb dos bons amics en un conegut, ranci i quasi buit restaurant del Madrid castís al final de les pantagruèliques celebracions nadalencques espanyoles. Llavors, les conseqüències de la «violència de gènere» van començar a viure's amb més sensibilitat, de manera que el debat social hi era ja intens, encara que previ a l'aprovació de lleis específiques després de les eleccions generals de març d'aquell mateix any. D'aquella nit va nàixer la idea d'aquesta publicació.

Vaig començar a bon ritme, encara que confesse que em va assaltar el desànim i una amarga sensació d'inutilitat arran dels atemptats de Madrid de l'11 de març. Després, com sol ocórrer, els treballs es difereixen per a donar pas a altres obligacions més urgents i, potser, més necessàries i útils. De tant en tant, he recuperat aquesta documentació, fins que em vaig decidir per fi a donar-ne la transcripció a la impremta, com a nucli de la base documental que ha de permetre d'altres treballs d'un abast més ambiciós.

Per a això, comptem ja amb diverses publicacions de documents conservats en l'ACA, que ens marquen la pauta. Algunes han esdevingut clàssics ben coneguts de la historiografia catalana, com la de Joaquim Miret i Sans titulada *Sempre han tingut béch les oques* (Barcelona 1905 i 1906, 2 vols.), que va desbrossar molt aviat l'interès per aquesta matèria. S'hi recullen, de manera resumida, alguns dels processos que incloïen en aquesta recopilació i d'altres que ja han estat editats per extens. Amb el seu llibre, Miret i Sans va voler combatre la tendència de l'època a mitificar el passat medieval de Catalunya; convèncer que, en l'orde social, el progrés era un fet constant que havia de consolar-nos de moltes misèries, i demostrar el principi que qualsevol temps passat va ser pitjor. No va publicar més que dues sèries, perquè va trobar prou d'oposició i de recel. Va haver de transcórrer molt de temps fins que es reprengué l'interès per aquests assumptes. Ho va fer de manera pionera i magistral l'arxiver Jaume Riera i Sans amb la seua obra *El cavaller i l'alcapota. Un procés medieval* (Barcelona, 1973, 235 pàgines). Ho va fer, això sí, en un altre context cultural però el seu treball també s'ha convertit en un clàssic d'aquesta matèria, per mèrits propis. Hi va transcriure per complet un dels processos extractats per Miret i Sans. La lectura del seu estudi

introduitori continua sent profitosa i instructiva. No és possible afirmar el mateix del llibre de Joan Anton Rabella i Ribas *Un matrimoni desavingut i un gat metzinat: procés criminal barceloní del segle XIV* (Barcelona, 1998, 416 pàgines), que va publicar el que va rebre aquest títol ja de Miret amb tantes deficiències i errors de transcripció, que el fan incomprensible, a més de prescindir dels textos en llatí i editar-lo aïlladament respecte dels altres tres processos incoats contra la resta d'implicats, que el complementen i l'expliquen. Per aquell motiu, ja que el seu interès és del tot excepcional, el transcriu de nou i hi inclou els que romanien inèdits. Tot i que no pròpiament de caràcter sexual, però relacionat amb aventures amoroses, és el procés publicat per Teresa-Maria Vinyoles i Vidal, *Una cercavila nocturna a la Tàrraga medieval* (Tàrraga, 2002, 87 pàgines). Un altre dels exhumats per Miret i Sans el va publicar en extracte Ramon Roselló i Vaquer: *Procés contra Ponç Hug, comte d'Empúries, per pecat de sodomia* (Palma, Mallorca, 2003, 67 pàgines). Per descomptat, els processos de l'ACA no són els únics que han sigut editats i estudiats. Hi ha una altra bibliografia disponible. Per exemple, entre les últimes monografies, la de Maria Dolores Farreny i Sistac, *La llengua dels processos de crims a la Lleida del segle XVI* (Barcelona, 2004, 615 pàgines).

No tornaré ací sobre el que es pot trobar amb més detall en aquesta i en unes altres bibliografies sobre el dret criminal de l'època i de l'iter documental dels processos fins a arribar a l'Arxiu Reial de Barcelona, avui Arxiu de la Corona d'Aragó, on es conserven. El que trobem en aquesta secció d'aquest extraordinari Arxiu són bàsicament diverses sèries de processos de matèria criminal (dels anomenats en foli o en quart, segons el seu format), que van ingressar en aquest dipòsit per diverses vies i circumstàncies, però que corresponen a delictes que cauen en la jurisdicció reial o vistos per jutges reials, ordinaris o comissaris. Naturalment, les referències a causes judicials sobre delictes sexuals o les notícies sobre aquesta matèria poden enriquir-se amb les altres sèries de l'Arxiu Reial (amb els famosíssims registres de la Cancelleria, per exemple), però per descomptat amb un caràcter menys sistemàtic que les recopilades en un procés.

Dels centenars de plets (no sols sobre delictes sexuals o matèries criminals, sinó sobre les més diverses causes el coneixement de les quals va recaure en la jurisdicció reial), he seleccionat aquests que avui publiqui. S'hi trobarà una àmplia panòpia de delictes sexuals i altres crims connexos: adulteris, estupre, violacions, prostitució, incest, agressions, raptos, intents d'enverinaments, homicidis i assassinats... Com tota selecció, és arbitrària i respon als gustos del qui la realitza, i en el meu cas s'ha orientat cap als protagonistes que no van ser grans personatges (com els del comte d'Empúries), sinó gent més o menys comuna. Els he valorat pel seu interès històric i, per què no confessar-ho?, narratiu, és a dir, perquè els fets i els seus protagonistes apareixen ben caracteritzats i és possible construir-ne un retrat psicològic, bé que aproximat en molts casos. Per aquest motiu, no he considerat els processos que s'han conservat de manera fragmentària o deficient,

la comprensió dels quals era difícil. M'ha interessat la presència de personatges populars. Per això no he transcrit els que es referien a individus de la noblesa, excepte el de la bella Isabel Cornell, perquè hi poden intervenir d'altres consideracions de caràcter polític o social de major calat. El públic disposa de l'edició del procés del comte d'Empúries ja citat. Alguns crims de caràcter sexual (la sodomia, per exemple) estaven reservats al rei (junt amb els d'alta traïció, heretgia, encunyació de falsa moneda i d'altres), de manera que aquesta podia ser una via per a ajustar comptes contra enemics polítics. Aquests plets els he deixat de banda, així com d'altres que són interessantíssims però no mantenen una coherència temàtica amb els què havia triat. La meua intenció no ha estat de realitzar una selecció d'horroros per a un anecdotari, sinó delimitar un conjunt coherent en la seua temàtica, cronologia i protagonistes. Per això, he rebutjat aquells processos que podien ser reiteratius respecte als que ja transcrivia o estaven publicats. També els que afectaven les minories religioses, com els jueus, perquè la seua consideració moral i legal tenia certes peculiaritats, excepte en un cas en què aquesta condició religiosa no és tan determinant. D'aquests, en va publicar dos Jaume Riera i Sans en el seu llibre: *Retalls de la vida dels jueus, Barcelona, 1301-Besalú, 1325* (Barcelona, 2000, 110 pàgines).

El resultat final és aquesta col·lecció de dinou processos judicials sobre delictes sexuals de les darrerries del segle XIII a mitjan segle XV, ocorreguts en el Principat de Catalunya, amb alguns dels regnes de València i Mallorca, que dividiré en dues parts. La primera comprèn un conjunt de quinze processos, sense relació entre ells. La segona té un caràcter lleugerament distint. La constitueixen quatre processos vinculats entre si pels seus actors, dels quals va donar notícia extensa Miret i Sans i que en 1998 Joan Anton Rabella i Ribas va transcriure en part només el primer, de forma bastant deficient, com hem vist. Els quatre han de considerar-se conjuntament, perquè d'una altra manera els fets són incomprendibles. Per la seua extensió, detall, protagonistes i per la complexitat dels delictes denunciats i de les passions humanes que encobreixen, mereixen una consideració especial, i espere donar-ne compte en una pròxima monografia. Al final d'aquesta introducció, s'inclou una llista detallada de tots els processos, amb indicació de la seua signatura i característiques externes. Els titule amb el nom de pila dels seus protagonistes més un qualificador molt sintètic del delicte principal.

He dubtat a incloure en aquesta introducció una breu ressenya de cada cas però, com si es tractàs d'una novel·la negra, no vull desvetllar el desenllaç ni la trama, i he preferit conservar la intriga i el misteri perquè siga cada lector el qui els descobreisca i en faça la seua pròpia reconstrucció, limitant-me a redactar una concisa fitxa de catàleg. Perquè, davant d'aquests testimonis, l'observador es mou entre l'estímul cap al seu estudi i la impotència per a captar, per mitjà de les eines habituals de l'anàlisi acadèmica, el drama o la tragicomèdia de la condició humana en tota la seua extensió que destil·len aquests processos. Cadascuna

d'aquestes peces és, en ella mateixa, una autèntica obra literària dictada per l'experiència humana. Assistim a una representació de la vida diària d'aquella societat, d'una profunditat i d'una intensitat parangonables a la que van reflectir Boccaccio, Chaucer, l'Arcipreste de Hita o Fernando de Rojas. La seua lectura ens proporciona una visió impressionista però molt pròxima de la societat medieval, i sobretot de la gent del poble, que de manera excepcional prenen la paraula i mostren directament (si bé mediatitzats per la presència dels jutges i el temor que sempre imposa la declaració davant d'un tribunal) la seua vida diària i la seua paraula popular, i, per extensió, les passions i mesquineses dels homes i dones d'aquest estament.

Amb la seua lectura, contemplem la condició humana en la seua existència confusa, canviant, tragicòmica i incoherent, contra la qual els somnis reformadors de la raó il·lustrada han engendrat monstres que s'alimenten a ells mateixos. Potser en aquest punt, la cultura medieval, considerada en el seu conjunt, ens porte un cert avantatge, ja que no aspira a reformar la cosa pública, sinó simplement a reproduir-se i a subsumir-la en una raó superior, incomprendible per a l'ésser humà, de naturalesa divina, que restableix l'ordre en el caos de la vida terrenal. D'ací també l'interès que tenen aquests processos per a l'estudi de la cultura popular europea en un estadi molt primitiu, anterior al de les manifestacions d'aquell testarrut moliner italià afecte les disquisicions teològiques però ja molt influït per la Reforma que va analitzar tan brillantment Carlo Ginzburg en el seu famós llibre, *El formatge i els cucs. El cosmos d'un moliner del segle XVI* (València, 2005, 177 pàgines; ed. original Torí, 1976). Són anteriors també a la transmissió de la cultura popular que va realitzar Rabelais i que va permetre Mikhaïl Bakhtin, en el seu no menys famosíssim llibre (*La cultura popular en la Edad Media y en el Renacimiento. El contexto de François Rabelais*, Barcelona, 1971, 430 pàgines), identificar, de manera potser excessiva, la cultura popular tradicional amb el que és només una de les seues manifestacions, la que ell va denominar realisme grotesc, que a Espanya va conèixer un singular vigor i duració, fins fa poc, quant a la seua peculiar constitució social i cultural. La lectura d'aquests processos ens retrotrau, doncs, a un estadi molt arcaic de la cultura popular europea, previ a la gran commoció de la Reforma i les seues seqüeles de la Contrareforma. De manera hipotètica, fa la impressió que, fins llavors i segons les declaracions dels processos ací considerats, els comportaments sexuals de rics i pobres eren semblants, per a diferir, després de l'impacte de la Reforma i Contrareforma primer, i d'una beata moral burgesa d'arrel catòlica o luterana després, fins a temps recents, quan tornen a confluir ja passada la Segona Guerra Mundial.

Per tot això, la lectura sense apriorismes morals, culturals ni ideològics d'aquests processos constitueix una invitació a la reflexió sobre la naturalesa humana i la violència sexual. I ajuda a comprendre el perquè de la fascinació popular de tots els temps pels assumptes de «sang i fetge», com es titllen a Catalunya.

Al cap i a la fi, el delictes sexual és el més immediat a l'home (i a la dona), el més consubstancial a la condició humana, més encara que el delictes contra la propietat, ja que obeeix a pulsions molt profundes, en gran part fisiològiques i més materialment corporals. Potser serà aquell el motiu de la permanència de l'interès morbós del poble (i utilitze a propòsit aquesta categoria sociològica tan *sui generis*) davant d'aquest tipus d'esdeveniments al llarg dels segles, que es manifesta de tantes maneres i en tants gèneres. En la cançó melòdica contemporània com en el romancer popular d'arrel medieval, en els romanços de cec i en la literatura de cordell com en el fulletó imprès vuitcentista, en el radiofònic o en el televisiu (menys, perquè ací la censura social opera de forma més intensa), i que ha passat a la millor de la literatura de tots els temps: a Bocaccio, Shakespeare, Lope de Vega, però també a Valle-Inclán i les seues obres esperpèntiques (com *Los Cuernos de Don Friolera* o *Martes de Carnaval*). Contrasta amb la indiferència despassionada i tecnocràtica actual i els missatges moralitzadors de la «correcció política», que buiden aquests episodis dels seus elements tant dramàtics (amb la qual cosa els priven de la seua emotivitat i, paradoxalment, de la seua pròpia capacitat moralitzadora per a infondre abominació davant de l'horror de la violència) com còmics, és a dir, dels seus elements autènticament humans, en definitiva. Davant d'aquests drames ja tan llunyans, experimentem aquesta sensació que Chesterton va expressar tan bé quan es va preguntar si hi ha alguna cosa més ridícula que veure a algú perseguir inútilment el seu barret que un colp de vent ha fet rodar i rodar. L'humor barroic, d'arrel medieval, com ho va saber veure Arnold Hauser, es basa en aquesta comprensió piadosa del món. Aquest és el tipus d'humor que traspua l'obra del seu més eximi practicant, Cervantes, tan pròxim en el temps a aquests processos, que corresponen, en el llarg termini propi de les mentalitats, a la mateixa època.

Si vencem la repugnància per les conseqüències tràgiques del cas, còmica ens pot parèixer, per exemple, l'actuació del trio format per Geralda, Guillem i Bernat en l'Alzira de 1296, amb què s'obre aquesta col·lecció. Sense pretendre desvetllar massa dades, ressaltaré l'estratagema del marit burlat per a trobar l'amant (no en l'armari, sinó sota el llit, un altre dels amagatalls literaturitzats fins a la sacietat) davant del desvergonyiment de l'adulteri, comès fins i tot davant de la criada, tan escandalós que el marit no té més remei que actuar segons els dictats i els usos de l'època. L'amant, Bernat, té fama de conquistador i Guillem, el marit, la té de bon home. Bernat ens resulta antipàtic. Com fan en les seues declaracions els testimonis, que tendeixen a exculpar el marit gelós, set segles més tard podem entendre la reacció de Guillem, pressionat per l'opinió del poble d'Alzira, que coneix l'adulteri i la fama de Bernat, seductor de dones casades la conducta de les quals, fins que cauen en les seues xarxes, era irreprotxable. Bernat porta la desgràcia a la llar feliç de Guillem i Geralda, com abans l'ha portat a altres matrimonis. Geralda no mor, i pensem que Bernat, amb la seua vàcua

vanitat de seductor, ha rebut un càstic merescut, potser excessiu, al seu estufament. El contrast a aquest xoc de passions, quasi cinematogràfiques, el trobem en el detall de la meticulosa investigació judicial que tracta de determinar si la mort de Bernat es va produir amb l'ímpetu i furor provocats pel descobriment de l'adulteri, i si el cadàver va ser trobat en el lloc de l'assassinat o traslladat allí, i en aquest cas es tractaria d'una emboscada per a acabar amb el burlador d'Alzira.

D'aquests tipus i comportaments populars, ben coneguts gràcies a la literatura, n'estan fàrcits els processos que transcrivim, com és natural. Trobem marits de caràcter violent i extremadament gelós, agressius contra la seua dona, com en el pleit de Jaume i Guillemona (1314). O el seu contrapunt, el marit calçasses en el procés d'Eulàlia, Guillem i Berenguer (1424), una llar convulsa que contrasta amb la naturalitat amb què es viu el trio consentit que es descriu en el procés de Jaume i Elisenda (1377), que ofereix un bullent retrat de la vida popular medieval. O la morbositat que destil·la la descripció de les escenes incloses en les bacanals de què s'acusa Bartomeua (1374), amb els seus testimonis tafaners que després s'hi incorporen amb armes i bagatges, procés que va ser ja extractat per Miret i Sans. O la història d' «amor boig» que motiva el plet de Margarida i Antoni (1375), tan sòrdida que al final podria resultar que l'amant és un rufià amb intencions tèrboles i ocultes en les quals la càndida dona ha acabat enredada. En aquest procés, com en tots els altres, els detalls són incomptables i rics, com l'a penes suggerit i vergonyant testimoni de la ronda dels garruladors artesans barcelonins entorn del carrer on resideixen les prostitutes. No sols són els detalls costumistes de la vida popular. També són les passions humanes que contenen i que compliquen la trama fins a extrems insospitats, com s'esdevé en el procés de Guillema i Bernat (1324), la protagonista del qual adopta aires d'heroïna de tragèdia clàssica, amb manifestacions un tant vulgars, això sí. Pot sospitar-se que Guillema es fa amant del còmplice de l'assassí del seu germà per a castigar al seu torn a l'assassí del seu primer marit i arruïnar així, d'un colp, la vida dels dos homes que més odia. No menys cridaner és l'estrany succés amb què es tanca la primera part, l'intent de segrest de Miqueleta. Ni en general els quatre inclosos en la segona, tan extraordinaris, sobre els quals esperem poder oferir en els pròxims anys un treball més extens. Tots els processos es refereixen a gent del poble, tret del de la bella Isabel Cornell (1382), que incloc per ser un testimoni excepcionalment expressiu, amb el seu llenguatge cru, bast i ruboritzant, i al qual, per la seua especificitat, dedicaré unes línies per a il·lustrar alguns punts (sense desvetllar-ne la trama, és clar).

Durant centúries, els Cornell, com els Maça o els Liçana, van ser una de les més poderoses famílies nobles del regne d'Aragó, que es van establir després en el regne de València. Isabel Cornell era filla de Luís Cornell, senyor d'Alfajarín, nét al seu torn de Beatriu d'Aragó, filla natural de Pere el Gran. Martí de Riquer, en el seu llibre: *Vida i aventures del cavaller valencià don Pero Maça* (Barce-

lona, 2004), situa el seu naixement cap a 1344. Del seu matrimoni amb el noble Pero Maça va nàixer Pero Maça de Liçana, senyor de Moixent, que va passar com a almirall de l'armada de Joan I a Sardenya i Sicília en l'abril de 1394.

A Riquer li consta que «Isabel Cornell era molt bella, elegant, assenyada i de cortesà tracte, i que quan ja feia set anys que era viuda era admirada i co-bejada com a esposa per cavallers del seu ambient i braç». Riquer treu aquestes deduccions d'un poema català de cent quaranta-sis hexasíl·labs aparellats que porta per títol *Dispensació de la senyora de Moixén*, el text del qual edita. En ell, un cavaller es presenta davant del papa (llavors a Avinyó) i li sol·licita una dispensa perquè la seua cosina, Isabel Cornell, senyora de Moixent, pugui casar-se amb un igual a ella, perquè la seua bellesa i prudència és tanta que són molts els parents que la pretenen en matrimoni, encara que ella es guardi de cometre tal vilania. El papa concedeix la dispensa perquè la dona pugui casar-se, encara que insisteix en el fet que ha de ser amb algú igual a ella en valor i complexió.

El poema no deixa de tenir un cert aire entre burlesc i cortesà, de broma particular. El que sabem és que no va produir efecte en la bella Isabel, perquè no va tornar a casar-se. I no obstant això, va haver de ser tanta la seua bellesa, i potser l'atracció que va exercir, qui sap si amb aquella mirada clara que devia de captivar, segons es diu en el poema, que no es va veure lliure de les calúmnies, fins i tot en la seua edat tardana. Cap a 1382, quan es va veure implicada en el tèrbol i apassionat assumpte que va motivar l'enquesta judicial que es transcriu en aquesta col·lecció, era una dona madura d'uns trenta-vuit anys, amb una aparença respectable.

El que s'ha dit. Potser les acusacions contingudes en aquest procés obeïren ni més menys que a la maledicència. I potser darrere no hi haugés més que alguna venjança contra Isabel, o el seu difunt marit, el seu fill, el seu germà, tant era el seu poder i tants els enemics que s'havien guanyat. O potser no hi hagués sinó una maniobra més de les que tantes vegades es produeixen quan es discuteix d'herències. Des del 17 d'agost de 1367, Isabel Cornell havia estat nomenada curadora del seu fill per a rebre els comptes que havia de prestar el jurisperit Berenguer Mercader com a marmessor testamentari del difunt Pere Maça de Liçana (ACA, Reial Cancelleria, reg. 914, fol. 90v). Potser sorgien disputes a propòsit d'això, com era habitual. Ho sospitem perquè en 1368 un decret de l'infant Joan, com a lloctinent del rei, havia autoritzat el compromís entre Isabel Cornell i Berenguer Mercader, tutor testamentari del noble Pere Maça, fill i hereu del difunt Pere Maça, sobre totes les qüestions i plets que hi hagués entre ells (ACA, Reial Cancelleria, reg. 1.617, fol. 27v). En l'exercici de la seua tutoria, Isabel Cornell va prendre algunes decisions sobre el patrimoni dels Maça que potser no foren del gust de tots els parents paterns. Al novembre de 1370 l'infant Joan va autoritzar Isabel Cornell, tutora del seu fill pubill Pere Maça i com a usufructuària de tots els béns del seu marit Pere Maça, a vendre el lloc de Merla, amb

les seues salines, que el seu fill posseïa al regne d'Aragó, a prop de la frontera de Castella. En la seua súplica, Isabel havia explicat a l'infant Joan que l'herència de Pere Maça es trobava molt carregada amb el pagament de les pensions de molts censals anuals i que aquell mateix lloc, a causa de la seua despoblació, havia perdut tanta renda que ja no produïa res, per la qual cosa resultava més avantatjós vendre'l i amb allò que s'obtingués reduir les pensions que els Maça pagaven (ACA, Reial Cancelleria, reg. 1.782, fols. 65v-66r). No era una situació exclusiva d'aquesta família, perquè molts nobles es van veure tan aclaparats pels deutes que peticions com aquesta van proliferar en aquella època.

Encara que en aquest cas els protagonistes pertanguessen a la classe noble, el procés és ric en la descripció d'usos socials, costums i mentalitats. Gràcies a ell, com als altres de la col·lecció, podem assistir a una representació directa de la vida popular, quasi sense intermediaris. Poques vegades tenim ocasió de veure així, ni a través de la pintura (idealitzada per complet en aquella època), ni de la literatura, perquè en una o altra apareixen mediatitzades pel geni dels seus autors. És el poble el protagonista de la seua història quotidiana, amb eixa rica diversitat de tipus, que trobarem recollida en la millor literatura medieval, en la novel·la picaresca, en el teatre barroc espanyol del Segle d'Or, en Rabelais. És aquell poble bast, burlaner i grotesc, que viu indiferent al poder sense sostrair-se als seus efectes, i per això també poregós i servil amb els qui manen, i cruel i cobdiciós quan mana, com el van retratar amb agudesia i profunditat Goya o Buñuel. Aquella presència popular vivifica la literatura de l'època que s'hi obre, i fa banals les pretensions, molt pròpies de l'artista modern que s'allunya de la realitat popular, que l'art supera a la vida, que l'artifici d'un món inventat per l'ego d'un artista individual —una figura molt valorada en les societats occidentals a partir del Renaixement i a la progressiva extinció de les quals assistim des de la Segona Guerra Mundial—, se sobreposa a la realitat viscuda per la suma d'individualitats concretes que componen una societat. Com demostren aquests processos criminals, l'art imita la vida, i pot fer-la suportable, mitigar les seues misèries, fer-la comprensible, però no superar-la. Aquesta intuïció popular és la que explica la seua seducció pels casos reals de crims, amb predilecció pels delictes sexuals truculents, que s'han narrat sempre amb una certa morbositat i delectació, com és perceptible en els nostres processos, però també en els romanços populars de totes les èpoques, i com és possible detectar-ho actualment en el seguiment que els mitjans de comunicació fan dels crims més atroços, l'enumeració dels quals no serà necessari fer ací.

Perquè a diferència de la literatura, el que el públic troba en els processos és un poc més que paraules inventades, per intenses que fossen. En aquests processos trobarà un poc més que història: hi ha històries reals ocorregudes a individus que van ser de carn i ossos, que en alguns casos podrien haver inspirat —com els va succeir a Boccaccio o Chaucer— històries literàries. Tal vegada

fos això un dels aspectes que els fan interessants: el seu compendi entre realitat i font literària. Perquè es tracta de processos autèntics, en tant que van testificar els testimonis que hi declaren, i es van realitzar les actuacions que s'hi detallen. Si el que els testimonis diuen és veritat, o mentida, o una mitja veritat, amb seguretat absoluta ni ho sabem ni ho sabrem mai, com tampoc ho van saber en la seua època. Però a més, amb el seu formulisme, els processos van construir un «relat», van donant una informació parcial, que ha d'anar encaixant en el cap del jutge instructor, les actuacions del qual, al seu torn, donen noves pistes al lector modern, si està atent, i pot situar-se així, encara que amb menys elements de judici, en la pell d'un d'aquells juristes al servei del rei d'Aragó, com si estigués llegint el procés en el seu domicili medieval o instruïnt-ho en una oficina del Palau Reial de Barcelona.

Al mateix temps, aquests personatges autèntics, aquestes persones reals, vistos amb el tamís del formulisme judicial, es presenten, al meu parer, reflectides en els espills del carreró del Gato: per defecte de la capacitat narradora dels testimonis i de l'escrivà judicial, i per efecte del formulisme procedimental, els protagonistes pareixen titelles, un tant còmiques en el seu dramatisme. Sense voler desvetllar massa indicis, quan Bernat Gamissà mor a les mans del marit burlat, a penes aconsegueix exclamar: «Santa Maria!», per dues vegades. Els testimonis així ho van declarar i el notari es limita amb concisa fredor a consignar-ho en el procés. No obstant això, es tracta d'un efecte teatral de gran dramatisme. Com ho és l'adulteri de Blanquina i el bot que el seu amant fa per la finestra, amb tanta precipitació que deixa indicis evidents del seu delicte i amb molt males conseqüències per a la seua integritat física. L'impactant de la violació de les xiquetes Ermessenda o Clara, si van ocórrer, com pareix, i no van ser un invent de les criatures i els pares, és que van succeir així de doloroses, dramàtiques i grolleres. Per sobre dels segles transcorreguts, i a poc que se senta una mica d'empatia pel dolor aliè, ens commou el sofriment dels nostres protagonistes, que ho van viure de forma real i intensa en les seues carns, la qual cosa ens realça la seua dimensió profundament humana i els distància dels personatges de ficció o mers intervinents en un relat historiogràfic. No obstant això, anem previnguts en la lectura perquè, en presentar-se les seues peripècies a través del llenguatge jurídic (val per al de totes les èpoques), i vistes amb tanta distància (temporal, social, cultural), les seues desgràcies podrien adoptar un cert tint de falsa comicitat, de la mateixa manera que les nostres angoixes, pors i drames no perden intensitat encara que intuïm que dins d'uns quants segles puguen provocar una certa hilaritat benivolent als nostres descendents, si es contemplen amb el prisma deformador de les actes judicials.

Ai, pobre Ermessenda! Tallaré ací abans de posar-me melancòlic. Perquè, en el nostre cas, un dels riscos de l'estudiós és caure en el sentimentalisme o «sensibleria» (o en els seus vessants moralistes, bé reaccionària, bé progressista), a

la qual un cert enfocament humanitari podria conduir-nos, tendència molt comuna sobretot entre el públic profa que mira el passat amb entindriment, de la mateixa manera amb què es mira els xiquets. Com si els nostres antecessors haguessen estat menors d'edat. La conclusió pot ser la de Miret i Sans: «sempre han tingut bec les oques». Aquesta simpatia, en el seu sentit etimològic, pels nostres personatges (encara que siga, com en el cas de Miret, per a reprovar la seua conducta) és la que inspira la novel·la històrica ara tan de moda.

Amb tot, la consideració d'aquests casos com a mers quadros costumistes amb interès «humà» no val com a mètode ni com a objecte. Quan he insistit en l'autenticitat dels personatges i en la seua tragicomèdia em referesc a altres aspectes. Es tracta més aviat de factors a considerar en el moment de construir el nostre propi relat i que determinaran en gran manera el nostre punt de partida, i he d'insistir en això: són històries reals, no ficcions literàries, protagonitzades per persones que van tenir existència històrica documentada i que no són, per tant, personatges literaris que actuen d'acord amb el que d'ells espera l'autor o el lector, sinó seguint els impulsos i determinacions realment existents, però el coneixement del qual ens és donat al seu torn a través d'un «relat», d'una reconstrucció de caràcter especial, per mitjà de procediments judicials regulats per les lleis i disposicions legals i socials de l'època. Observada la realitat amb aquest prisma -màximament tenint en compte que ho veiem amb el procediment llavors aplicat, que és l'enquesta judicial per mitjà de testimonis que juren dir la veritat i amb molt poques proves pericials complementàries-, els protagonistes adquireixen un alè que els assimila a certs personatges literaris, amb l'avantatge a favor seu que la seua actuació pot ser documentada. Qualsevol «relat» historiogràfic que es faça sense tindre clar aquest punt de partida ens pot avocar a una altra ficció tan perillosa o més que la pròpia «novel·la històrica».

Opine, no obstant això, que no són necessàries tantes prevencions. Els nostres personatges no permeten visions beates ni sensibleres. Els protagonistes d'aquests processos i els qui els envolten, a l'actuar amb la brutalitat i el cinisme amb què ho van fer en la majoria dels casos (a l'actuar tan humanament), ho impedeixen, i són la millor garantia de no caure en la sensibleria o moralisme, sota qualsevol de les seues variants. En açò, i amb independència que compartim o no els seus pressupostos, va encertar plenament Miret i Sans. A més, de tan intensament humans que són, els seus comportaments concrets tenen un caràcter universal, que sobrepassen l'estret marc territorial i temporal en què estan inscrits. Un dels llibres de crítica literària que recorde amb més grat és el que Alonso Zamora Vicente va escriure sobre *Luces de Bohemia*, titulat *La realidad esperpéntica* (Madrid, 1969). Crec que una de les grans lliçons que dona, potser sense pretendre-ho el propi Zamora Vicente, radica a demostrar que *Luces de Bohemia* és una obra d'abast universal (és a dir, que interessa a lectors de cultures, èpoques i societats molt diferents) precisament pel seu enorme arrelament en la realitat de

la seua època i lloc, fins al punt que poden documentar-se un a un els personatges, llocs i situacions de l'obra. El geni de Valle-Inclán va consistir precisament a transcendir aquests personatges, llocs i situacions per a construir una tragèdia explosiva i subversiva de les concepcions polítiques i de la cultura, en sentit ampli, i a crear una nova estètica.

Aquestes consideracions ens durien molt lluny del que ha de ser la mera presentació d'una col·lecció documental, que ha derivat cap a un to més assagístic que pròpiament historiogràfic. Potser hauria calgut centrar-se en la llum que processos com els que ací incloem puga aportar al paper que l'honra i l'honor sexual han exercit i exercixen en la cultura i en l'imaginari col·lectiu espanyol, que tant ha canviat en les últimes tres dècades, i als quals s'han dedicat grans estudis, com el pioner d'Américo Castro («Algunas consideraciones acerca del concepto del honor en los siglos XVI y XVII», *Revista de Filología Española*, III, 1916, pp. 1-50 i 357-386) o el magistral de Julio Caro Baroja («Honor y vergüenza. Examen histórico de varios conflictos», en *El concepto del honor en la sociedad mediterránea*, Barcelona, 1968, pp. 77-126). Però continuar per aquell camí seria abusar de l'editor i desconfiar de la intel·ligència del lector. No és aquesta l'ocasió. Hora és ja de callar i donar començament a la funció del gran teatre del món.

Però, abans, m'és grat acabar aquesta introducció amb la manifestació del meu agraïment a la Universitat de València i al seu Servei de Publicacions per la seua gentilesa d'acollir aquest treball. Especialment, estic agraït als professors Antoni Furió i Enric Guinot, directors de la col·lecció de Fonst Històriques Valencianes, per la seua benevolència, suport i amistat. El seu esforç i intel·ligència per a consolidar aquesta col·lecció fins a convertir-la en una referència prestigiosa i mantenir-la en temps molt difícils mereixen el reconeixement de tot el medievalisme hispànic.

Traducció de Rosa Gregori Roig

CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ

Edite el text el més net possible d'aparell crític, a fi de permetre una lectura àgil amb les mínimes interferències de l'editor. Aquests processos no són textos literaris. Són les pàgines que un escrivà va redactar amb rapidesa i sense pretensions retòriques, amb un interès i un objectiu utilitari immediat. El procés judicial es va expedir per a jutjar segons el dret crims i conductes humanes. Qui tinga un interès purament filològic no pot estalviar-se la consulta directa dels manuscrits i, en conseqüència, la interpretació dels mateixos des d'aquest particular punt de vista. Aquesta edició pot donar alguns indicis filològics, però està al servei d'un públic amb interessos historiogràfics més amplis.

Em permetré només unes poques advertències sobre els criteris d'edició, que són els que habitualment fem. Els processos es transcriuen íntegres, excepte en els més llargs, en els quals s'abreuen algunes de les providències i tràmits intermedis, mancats d'altra banda d'interès, ni tan sols procedimental. He procurat respectar al màxim les grafies emprades, amb poques excepcions. Es conserven les consonants dobles internes, però no les inicials. Generalment, s'accentua i es punctua segons les normes en vigor. Per a les grafies arcaïques i la seva accentuació, he utilitzat com a referència les formes acceptades pel *Diccionari català-valencià-balear* d'A. M. Alcover i F. de B. Moll. Es regularitzen les majúscules i minúscules i la grafia *c/ç* segons l'ús actual. S'empra el *punt volat* per a marcar les elisions que no tenen actualment representació gràfica. Es desenvolupen les abreviatures sense indicació. L'abreviatura «ts.» es transcriu per *testis* en els textos llatins i *testimoni* en els textos catalans. El mateix ocorre amb l'abreviatura *Barch.*, que es desenrotlla com *Barchinona* en llatí i com Barcelona en català. Quan la superfície del paper ha desaparegut, està trencada, corcada o foradada per l'oxidació de la tinta, i és impossible la lectura, s'indiquen entre claudàtors els mil·límetres de text perdut. També entre claudàtors pose les paraules de lectura aproximada o reposada, i amb un interrogant (?) les lectures no segures o dubtoses. He subratllat l'ús combinat del llatí i el català en un mateix text, tan habitual llavors, mitjançant l'ús alternatiu de la lletra cursiva o redona, segons les èpoques i els processos.

RELACIÓ DELS PROCESSOS EDITATS

1. GERALDA, GUILLEM I BERNAT (Alzira, 1296)

1296, abril 12-28. Alzira.

Informació testifical en la causa seguida davant Ramon de Sales, jurisperit comissionat pel rei, contra Guillem Garret, veí d'Alzira, per homicidi comès en la persona de Bernat Gamissà i lesions ocasionades a la seva muller Geralda, sorpresa en fragant adulteri.

Quadern en format foli, de 16 fulls, els tres últims en blanc. Bon estat de conservació.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 3/2.

2. JAUME I GUILLEMONA (Barcelona, 1314)

1314, agost 5-8. Barcelona.

Procés informatiu davant el jutge Simon des Llor, veguer de Barcelona i el Vallès, sobre les ferides infligides per Jaume Adarró, ciutadà de Barcelona, a la seva muller Guillemona i a Ramon Esgrimidor, amb qui convivia.

Quadern de 8 fulls en quart, l'últim en blanc amb restes de dos segells de cera al dors. Lleugerament corcat en els marges interns i inferior.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1314D.

3. CATALINA POLA (València, 1317)

1317, juny 6. València.

Denúncia presentada davant Bernat Dalmau, jutge de València, per Pere Catany, familiar de Ferrer Mir, contra el prevere Guillem des Forn, per haver intentat violar la muller del dit Ferrer Mir.

Dos fulls en quart. Ben conservat, encara que debilitat el suport.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1317G.

4. GUILLEM, GUILLEMA I BERNADÓ (Vilafranca del Penedès, 1324)

1324, juliol 15-31. Vilafranca del Penedès.

Enquesta incoada per Ferrer Oller, batlle de Vilafranca del Penedès, sobre la mort violenta de Guillem Mestre, barber de Vilafranca, assassinat per gelosia.

Tres quaderns cosits en format quart amb 22 fulls en total, el dors de l'últim en blanc, en bon estat de conservació.

ACA, Processos en quart, 1324 J.

5. Ermessenda (Esponellà, 1333)

1333, abril 16. Esponellà.

Procés informatiu davant Ramon de Mallorca, sotsveguer de Besalú i comissari reial, sobre la virginitat d'Ermessenda, filla de Guillem Sabater, d'Esponellà, instat per Bernat dels Horts, del mateix lloc, acusat de la seva violació.

Inclou el procés sobre la violació, incoat i conclòs el 4 de desembre de 1327.

Un quadern en format quart de 10 fulls, el primer, el penúltim i el recte de l'últim en blanc. En el vers de l'últim, restes de dos segells, trencats a l'obrir el plec, amb la direcció. Molt afectat pel corcò.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1333 C.

6. Bartomeua (Mallorca, 1374)

1374, novembre 21–desembre 7. Mallorca.

Enquesta incoada per Ramon d'Almenara, notari, regent l'escrivania criminal del batlle de Mallorca i comissionat pel governador d'aqueix regne, contra Berenguer de Maguerola, acusat d'haver assassinat a la seva muller, Bartomeua, per haver comès adulteri.

Un quadern de 8 folis, el vers del penúltim i el recte de l'últim en blanc. Al dors de l'últim foli, restes del segell de cera, amb la direcció. Afectat pel corcò i amb taques d'humitat. Restaurat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 129/17.

7. Margarida i Antoni (Barcelona, 1375)

1375, setembre 30–1376, gener 18. Barcelona.

Procés incoat pel governador de Catalunya contra Antoni Muntaner i Margarida, muller de Francesc Bonniu, mercader, per adulteri. Inconclòs.

Quatre quaderns descosits, en format foli, amb 28 fulls en total, més dues cartes cosides del governador general de Catalunya, amb els seus respectius segells de cera al dors (entre els folis 16 i 17) i una cèdula de 6 × 20 cm, cosida entre els folis 24 i 25. Molt afectat pel corcò i reforçat amb tires de paper en època moderna.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 134/12.

8. Elisenda, Jaume i Tecla (Barcelona, 1377)

1377, octubre 26–1378, febrer 4. Barcelona.

Procés davant Bernat Miquel, llicenciat en lleis i jutge comissionat de la cúria real, contra Jaume de Montserrat, ferrer de Barcelona, acusat de relacions il·lícites i de maltractar a la seva muller fins a la mort.

Constituint per dues peces:

8.1. ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/13: 7 quaderns, desco-sits, amb 35 folis. Hi ha una còpia incompleta d'aquesta peça, de la qual es con-serven només els dos primers quaderns, amb cinc folis cadascun, en ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/14a.

8.2. ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/14b: 6 quaderns, des-co-sits, amb 43 folis, que continuen la numeració del procés signaturitzat 14a, a partir del foli 11 i fins al foli 52, més dos fulls en format quart entre els folis nu-merats 17 i 18, i una minuta entre els folis numerats 48 i 49.

Tota la documentació, afectada per bibliòfags i restaurada mitjà de tires de paper encolades.

9. Clara i Marc (Mallorca i Barcelona, 1377)

1377, juliol 27–setembre 19. Barcelona.

Procés davant Bernat Miquel, llicenciat en lleis i jutge comissionat de la cúria real, contra Marc Burguet, mercader, patró de nau de Mallorca, acusat de violar juntament amb Joan Ferrer, patró de nau, a Clara, jueva de Castella, me-nor d'edat. Inconclòs.

Un quadern de 16 folis, els tres del final en blanc, excepte per algunes anotacions al dors de l'últim foli. Molt atacat pels bibliòfags.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/20.

10. Blanquina (Vilafranca del Penedès, 1378)

1378, maig 25. Vilafranca del Penedès.

Declaracions de testimonis en el procés contra Blanquina, muller de Valentí Golet, jurista de Vilafranca del Penedès, acusada d'adulteri.

Es conserva només un quadern, sense portada, de 9 fulls en foli. Paper de-bilitat per la humitat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli 126/19.

11. Isabel Cornell (València, 1382)

1382, abril 26–maig 2. València.

Declaracions de testimonis en el procés contra Isabel Cornell, senyora de Moixent, vídua de Pere Maça, acusada de mantenir relacions il·lícites amb Pere Jordan d'Urriés.

Un quadern de 7 fulls en foli. Lleugerament afectat per bibliòfags. Res-taurat amb tires de paper encolades. Per error, es van enganxar malament els folis, i el 5 segueix al 6.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 117/4B.

12. Eulàlia, Guillem i Berenguer (Molins de Rei, 1424)

1424, juliol 3–agost 5. Molins de Rei.

Procés informatiu sobre la conducta d'Eulàlia, muller de Berenguer Llopart, de Molins de Rei, amistançada de Guillem Mata, de casa de la reina Maria.

Un quadern de 28 fulls en quart més 5 al final en blanc. Ben conservat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1424.

13. Caterina i Joan (Barcelona, 1428)

1428, març 26. Barcelona.

Procés informatiu incoat per Gabriel Pere, doctor en decrets i jutge comissionat pel governador de Catalunya, sobre els maltractaments donats per Joan Llorenç, de la casa reial, a Caterina «la Monja», hostelera de Barcelona, la seva desposada. Inconclòs.

Un quadern de 4 fulls en quart escrits, més altres 4 en blanc. Ben conservat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1428.

14. Diego i Joana (Barcelona, 1443)

1443, març 9-28. Barcelona.

Enquesta incoada davant Bartomeu Argullós, llicenciat en lleis, jutge per comissió del governador de Catalunya, sobre la batussa feta a Joana, grega, dona pública del bordell del Canyet de Barcelona, per Diego de Salinas, mariner.

Un quadern de 12 fulls en quart, el segon i l'últim en blanc. Atacat pels bibliòfags.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1443.

15. Miqueleta (Barcelona, s. d. [c. 1380?])

S. d. [c.1380?].

Denúncia davant Francesc Çagarriga, jutge comissionat pel rei, contra un home anomenat Jacmet, de la casa del rei i nebot d'un notari de Càller, per l'intent de rapte de Miqueleta, menor, filla de Blanca, dona en segones núpcies de Carbonell, mariner de Barcelona.

Un bifoli. Restaurat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 115/4.

16. Contra Antònia Verger (Barcelona, 1374)

1374, juliol 7–1377, octubre 10. Barcelona.

Procés davant Guillem Martina, jutge de la cúria real, contra Antònia, filla de Pere Verger, per adulteri i intent d'emmetzinament del seu marit, Arnau Marquès, mercader de Barcelona.

Constituit per dues peces. La primera té 10 quaderns amb 61 folis, més dues cèdules inserides, una d'11 × 23 cm, entre els folis 35 i 36; i una altra de 6 × 20 cm, entre els folis 57 i 58. La segona peça té 2 quaderns, amb 23 folis. Bastant deteriorats, molt afectat pels bibliòfags i la humitat, fins al punt que de vegades s'han perdut línies d'escriptura senceres. Restaurat amb tires de paper encolades.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 123/1.

17. Contra Arnau Marquès (Barcelona, 1374)

1374, agost 11–octubre 9. Barcelona.

Procés davant Castelló de Mallorca, oïdor de la cúria real, contra Arnau Marquès, mercader de Barcelona, per intent d'emmetzinament de la seva muller, Antònia.

Conté cinc quaderns amb 20 folis més la portada, i altres tres fulls de paper (els dos primers, de 29,5 × 22 cm; i el tercer de 7 × 19,5 cm) inserits entre els folis numerats 15 i 16. Molt atacat pels bibliòfags, però amb el paper consistent gràcies a la restauració a base de paper encolat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 129/12.

18. Contra Pere Verger (Barcelona, 1374)

1374, agost 11–26. Barcelona.

Articles presentats per la defensa en el procés incoat davant Castelló de Mallorca, oïdor de la cúria real, contra Pere Verger, oller de Barcelona, per intent d'emmetzinament de la seva filla, Antònia.

Tres quaderns amb 17 folis numerats, inclosa la portada, més una minuta de 19 × 14 cm inserida entre els folis numerats 3 i 4. Molt afectats pels bibliòfags, però restaurat mitjançant tires de paper adherides amb cola.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 129/14.

19. Contra Arnau des Prats i Antònia Verger (Barcelona, 1376)

1376, octubre 9–1378, juny 5. Barcelona.

Procés criminal davant Guillem Martina, jutge de la cort (després associat amb Castelló de Mallorca, promotor) contra Arnau des Prats, baster de Barcelona, i la seva cunyada Antònia, muller d'Arnau Marqués, mercader, acusats d'incest.

Conté tres peces. La primera és el procés criminal contra Arnau des Prats, amb 82 fulls en format quart, del qual sembla faltar un plec a partir del full núm. 62, a més del full núm. 20. Li acompanyen l'original i la còpia de les declaracions dels testimonis de la defensa, dos quaderns en format quart cadascun, amb 32 fulls.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1376–1378.

*S*exe i violència

en la Corona d'Aragó

Processos criminals dels segles XIII al XV

PART PRIMERA

1.

GERALDA, GUILLEM I BERNAT (ALZIRA, 1296)

Informació testifical per adulteri i homicidi

1296, abril 12-28. Alzira.

Informació testifical en la causa seguida davant Ramon de Sales, jurisperit comissionat pel rei, contra Guillem Garret, veí d'Alzira, per homicidi comès en la persona de Bernat Gamissà i lesions ocasionades a la seva muller Geralda, sorpresa en fragant adulteri.

Quadern en format foli, de 16 fulls, els tres últims en blanc. Bon estat de conservació.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 3/2.

Anno Domini .m^o. cc^o. xc^o. sexto, scilicet, xviii^o kalendas madii, fuit presentata quaedam litera ex parte domini regis, sigillata sigillo minori dicti domini regis, Raymundo de Salis, jurisperito, tenor vere cuius litere talis est:

Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum, Valencie ac comes Barcinone, fideli suo Raymundo de Salis, jurisperito. Salutem et gratiam. Cum nos mandaverimus fideli nostro Petro de Libiano, baiulo regni Valencie generali, quod certificaret se plenarie qua de causa et per quem seu per quos Bernardus Guamiça extitit interfectus, et dictus Petrus de Libiano, aliis negociis occupatus, non potuerit intendere circa ea, mandamus et dicimus vobis quot certificetis vos plenarie de predictis et quicquid super predictis inveneritis incontinenti nobis per vostras litteras intimetis. Datum Valencie pridie idus aprilis anno Domini m^o cc^o xc^o sexto. Sigillada (*sic*).

Auctoritate cuius litere, dictus Raymundus de Salis, pro exsecutione (*sic*) dicti mandati per dominum regem sibi facti et ad certificandum se de predictis, processit ad recipiendum testes infra scriptos ut in eorum depositionibus continetur.

.xv°. kalendas madii. Valencie.

Geralda, uxor Guillermi Garreti, testis, jurata et interrogata, dixit quod hoc anno, quadam nocte qua fuit ante festum Sancte Caterine, ipsa testis jacebat in domo dicti Guillermi Garreti, viri sui, in villa Algezire, in quodam palacio quod est in ipsa domo, scilicet, in quodam lecto ipsius palatii, simul cum dicto Guillermo, viro suo, et ante auroram ipsius noctis, dictus maritus suus surrexit de dicto lecto et dixit eidem testi quod ipse G. iret ad quandam alchariam vocatam, ut sibi videtur, Maçaceli, et quod loqueretur cum quodam vocato *en Roig*, qui erat in dicta alcharia, et a quo dictus G. dicebat quod emerat vinum. Dixit etiam tunc dictus vir suus eidem testi quod ipsa testis inveniret denarios in cellario predictae domus ipsius G., in quodam scanno quod erat in ipso cellario, et quod de illis denariis ipsa testis emeret pisces quia ipse veniret ad comedendum in dicta domo in ora none. Et sic recessit dictus maritus de dicto palacio et ipsa remansit in suo lecto cum janua dicti palatii aperta. Et ipsa jacente in predicto lecto venit Bernardus Gamiça et intravit dictum palacium et clausit januam ipsius palatii et venit ad lectum ubi ipsa testis jacebat et intravit ipsum lectum et habuit rem cum ipsa teste, eam carnaliter cognoscendo. Et postea venit ad januam dicti palatii predictus G. Garreti, et impingendo januam ipsius palatii aperuit januam ipsius palatii. Et dictus Bernardus Gamiça, sensciens tumultum januae dicti palatii, decedens de lecto, misit se subtus dictum lectum. Et predictus G. Garreti intravit palacium supradictum et incontinenti venit ad dictum lectum et palpavit ipsum lectum, et cum non invenisset dictum Bernardum Gamiça, dixit dictus G. Garreti: «Hic est». Et super hoc dictus Bernardus Gamiça clamavit fortiter. Et cum ipsa testis tunc timeret sibi ne dictus vir suus eam interficeret vel faceret sibi malum, exivit de lecto et accepit quandam capam, et fugiens exivit dictum palacium. Et dictus G. Garreti fugavit incontinenti ipsam Geraldam et dicta Geralda intravit januam minorem cellarii quod erat in dicto hospicio predicti Guillermi Garreti, et cum armis quas dictus maritus eius portabat vulneravit ipsam Geraldam in costis retro. Et sic vulnerata exivit de dicta domo et fuit ad domum Roderici Duruç, ubi erat quaedam mulier neptis ipsius Geralde, scilicet, filia fratris sui, et ibi stetit occultata. Postea autem, mane facto, audivit dici ipsa testis quod dictus Bernardus Gamiça erat interfectus. Interrogata si ipsa testis vidit inferri aliquod vulnus per dictum G. Garreti dicta nocte supradicto Bernardo Gamiça, dixit quod non, set bene credit quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum rationibus per eam superius dictis, et specialiter ratione dicti clamoris quem ipsa audivit et quia etiam sensit ipsa, jacente in dicto lecto, quod dictus vir suus percutiebat aliquod subtus dictum lectum. Item interrogata qua de causa dictus Bernardus fuit interfectus, et dixit quod ipsa testis credit quod fuit interfectus per dictum G. Garreti propter gelosiam et ratione dicti adulterii. Item interrogata si in dicto palacio erat nisi unus lectus, dixit quod non. Item interrogata si dictus Bernardus Gamiça erat nudus tunc quando habuit rem cum ea, et dixit quod non, immo induebat tunicam. Item interrogata cuius coloris erat dicta tunica, et dixit se nescire, quia erat nox et quia dictus Bernardus habebat

duas tunicas, scilicet, unam coloris de blavo et aliam coloris rubei. Item interrogata qualiter scit, et dixit quia vidit et audivit ut supra deposuit. Item interrogata de fama, et dixit se nescire, cum ipsa testis non fuerit nec stetit postea in dicta villa de Algezira quia sequenti nocte post dictum festum Sancte Caterine recessit de Algezira. Item interrogata si ante dictam diem Sancte Caterine alias predictus Bernardus cognoverat carnaliter dictam Geraldam, et dixit quod sic, multociens bene per septem menses ante dictam diem Sancte Caterine et infra dictum tempus. Interrogata de suborno, corruptione et cetera, dixit quod non fuit injunctam et cetera.

Bevenguda, filia Bernardi Rotgerii, de Algezira, testis, jurata et interrogata, dixit quod ipsa testis, hoc anno, quodam summo mane, ante festum beate Caterine, vendebat vicinum (*sic*) in cellario domorum G. Garreti, de Algezira, et stabat ad januam dicti cellarii, vidit quod G. Garreti predictus surrexit in aurora et dixit quod ipse iret ad quandam alchariam et dixit Geralde, uxori ipsius G. Garreti, et ipsi testi quod ipse dimitebat denarios super quodam scanno et quod dicta uxor sua emeret pisces ad opus eius, quia ipse veniret in ora none. Et, accepta quamdam lançam, exivit per januam maiorem dicti cellarii. Et postea vidit ista testis quod Bernardus Gamiça intravit per januam maiorem dicti cellarii et dixit huic testi ubi erat dominus, et ista testis dixit quod iverat ad quandam alchariam cum quadam lancea quam extraxit a dicta domo. Et postea idem Bernardus interrogavit istam testem ubi erat domina et ipsa testis dixit quod jacebat adhuc. Et sic ipse Bernardus intravit per aliam januam minorem, qua est in dicto cellario, dictum palacium, ista teste vidente, qua etiam dictus Bernardus dixit huic testi quod clauderet dictum palacium cum *forrellat* quod erat extra in januis dicti palacii. Postea vero vidit ipsa testis dictum G. Garreti qui venit et intravit per januam maiorem dicti cellarii et postea intravit per aliam januam minorem ipsius cellarii et ivit usque palacium et extraxit inde dictam vectem sive *forrellat*, et inpingendo fortiter dictas januas intravit dictum palacium. Et ipsa testis, cum traderet vinum quod vendebatur dicto cellario cuidam mulieri, audivit clamorem magnum quem emisit Bernardus Gamiça, qui erat in dicto palacio, inter quem clamorem emisit et dixit hac: Santa Maria. Et hac clamavit bis. Item interrogata si vidit quod dictus G. Garreti percuteret tunc dictum Bernardum Gamiça cum aliqua genere armorum, et dixit quod non. Item interrogata si scit quod dictus G. Garreti interficisset vel fecit interfeci dictum Bernardum Gamiça aliquo modo, et dixit quod non, set bene credit quod interfecerit eum. Interrogata quare credit, ideo quia dictus G. Garreti invenit dictum Bernardum cum Geralda, uxore sua, ut supra dixit, et quia etiam vidit tunc quod dictus G. Garreti portabat gladium evaginatum et sanguinolentum. Dixit etiam quod idem G. Garreti cum dicto gladio, hoc est, cultello magno, percussit dictam Geraldam, set non vidit eam vulneratam, licet vidisset quod sanguis cecidit in dicto cellario, nescit si hoc contingit propter vulnus quod dictus G. Garreti fecisset dicte Geralde vel quamlibet aliam rationem. Item interrogata si dictus gladius erat sanguinolentus ante quam percussisset dictam Geraldam, et

dicit quod sic. Interrogata qualiter scit, et dixit quia vidit in lumine quod erat in dicto cellario quod dictus gladius erat sanguinolentus. Item interrogata si ista testis scit quod ante dictam diem mane, aliquo tempore, predictus Bernardus habuisset rem cum dicta Geralda, et dixit quod sic. Interrogata qualiter scit et dixit quia ipsa testis stabat pro ancilla cum dicto Guillermo Garreti et predicta Geralda, et steterat bene per medium annum quando predicta fuerunt et vidit multociens quod dictus Bernardus intrabat in dicto palacio et jacebat in eodem lecto cum dicta Geralda, et quod etiam jacebant nudi. Interrogata quociens vidit predicta quod dictus Bernardus jaceret in eodem palacio et in eodem lecto cum dicta Geralda nudus cum nuda, et dixit quod bene vidit hoc viginti vicibus. Interrogata de fama, dixit se nescire. Interrogata de parentela, suborno, corruptione et cetera, et dixit quod non.

Die jovis, sexta kalendas madii, in villa de Algezira.

Franciscus Laurencii, vicinus Algezire, testis, juratus et interrogatus si scit quod Bernardus Gamiça fuerit interfectus et dixit quod sic. Interrogatus quis interfecit ipsum vel per quos extitit interfectus, et dixit se nescire. Item interrogatus qua de causa fuit interfectus, et dixit se nescire. Item interrogatus in quo loco fuit inventus interfectus dictus Bernardus Gamiça, et dixit quod ipse vidit ipsum Bernardum Gamiça interfectum in domo Guillermi Garreti, in quodam palacio, subtus lectum in quo jacebat Geralda, uxor Guillermi Garreti. Interrogatus qualiter scit quod in dicto lecto jaceret dicta uxor Guillermi Garreti, et dixit quia iste testis audivit dici ab aliquibus et quod erat alius lectus in alia domo in qua dicebatur quod jacebat dictus G. Garreti. Item interrogatus si dictus Bernardus Gamiça habebat aliqua vulnera quando fuit inventus interfectus subtus dictum lectum, et dixit quod sic, scilicet quoddam vulnus in manu et alia vulnera plura, bene de .XII. usque ad .XIII., in cruribus et tibiis, et stabat *arronçat* subtus dictum lectum usque parietem. Item interrogatus si vidit vel invenit sanguinem in eo loco ubi fuit inventus dictus Bernardus mortuus, et dixit quod sic. Item interrogatus si erat sanguis in introitu palatii usque ad dictum lectum, et dixit se non vidisse ibi esse sanguinem. Item interrogatus si est fama quis interfecit dictum Bernardum, et dixit quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum. Item interrogatus si est fama aliqua quare dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum, et dixit se nescire. Item interrogatus si est fama in villa de Algezira quod dictus G. Garreti invitasset ad comedendum dictum Bernardum Gamiça precedenti die qua fuit inventus interfectus, et dixit se nescire. Item interrogatus si ipse testis vidit in cohoptorio dicti lecti aliquam efraccionem factam cum gladio vel quod videretur esse facta cum gladio, et dixit quod sic, videlicet in tribus locis. Item interrogatus si vidit sanguis in pannis dicti lecti, et dixit quod non. Item interrogatus si ictus illi qui facti fuerunt dicto Bernardo Gamiça fuerunt facti *de burç* vel alio modo, et dixit quod secundum aspectum suum et secundum quod videbatur tunc quando vidit ipsum Bernardum interfectum et

vulneratum, dicti ictus aparebant esse facti *de burç*. Item interrogatus si dictus Bernardus Gamiça precabatur vel habebat rem cum aliis mulieribus maritatis in dicta villa de Algezira, et dixit quod fama est in dicta villa quod ipse Bernardus precabatur sive *cortejava* uxorem Berengarii Marroqui, et quod posuit ipsam in mala fama, et quod erat discordia inter dictum Berengarii et dictam uxorem suam propter (*sic*). Item interrogatus si dictus G. Garreti erat homo bone fame et bone conversacionis inter suos vicinos ante mortem dicti Bernardi Gamiça, et dixit quod sic. Item interrogatus de tempore, et dixit quod fuit ante festum natalis Domini quando vidit dictum Bernardum interfectum et, ut si videtur, erant usque ad quatuor vel quinque septimanas ante dictum festum. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut superius dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione, suborno, odio vel amore, et dixit quod non.

Berengarius Senti, notarius Algezire, testis, juratus et interrogatus si scit quod Bernardus Gamiça sit interfectus, et dixit quod sic. Interrogatus qua de causa et per quem seu per quos, et dixit se nescire. Item interrogatus quomodo scit quod fuit interfectus, et dixit quod iste testis vidit ipsum Bernardum Gamiça interfectum in domo G. Garreti, in palacio ipsius hospicii, subtus lectum qui erat in ipso palacio, et quod jacebat *arronçat*, in quo loco erat magnus fluxus sanguinis, et etiam audivit dici quod in dicto loco jacebat uxor dicti Guillermi Garreti. Item interrogatus si vidit in aliqua parte ipsius domus, scilicet, in introytu ipsius palacii usque ad dictum lectum sanguinem sparsum, et dixit quod non. Item interrogatus super vulneribus factis dicto Bernardus Gamiça et dixit quod vidit ipsum vulneratum in una manu, non recordatur tamen si erat dextera vel sinistra, et quod habebat ibi tria vulnera parva et quod habebat alia vulnera in cruribus et in anquis ei in suffragine usque adixi (*sic*). Item interrogatus si est fama quis vel qui interfecerunt eum, et dixit quod fama est quod G. Garreti interfecit eum quia invenerat et deprehenderat dictum Bernardum in adulterium cum uxore dicti G. Garreti. Interrogatus quid est fama, et dixit quod illud est fama quod gentes dicunt in aliquo loco. Item interrogatus de tempore quo fuit inventus dictus Bernardus Gamiça interfectus, et dixit quod fuit hoc anno, et credit quod fuit in mense novembri, in die jovis qua computabatur .VIII. kalendas decembris. Item interrogatus, dixit se vidisse quod .III. ictus aparebat esse facti cum gladio in cohopertorio dicti lecti et vidit etiam quod erat sanguis in uno lintamine dicti lecti. Item interrogatus si est fama quod dictus Bernardus Gamiça precaretur vel haberet rem cum aliis mulieribus maritatis, et dixit quod sic, videlicet, cum uxore Berenguarii Marroquini, qua erat et est difamata in villa de Algezira quod dictus Bernardus Gamiça habebat rem cum ea. Item si est fama quod dictus G. Garreti, antequam dictus Bernardus Gamiça interficeretur, esset homo bone fame et bone conversacione in dicta villa inter vicinos suos, et dixit quod sic. Super aliis interrogatoriis dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, suborno et cetera, et dixit non.

Petrus de Clariana, notarius Algezire, testis, juratus et interrogatus dixit quod fama est in Algezira quod Bernardus de Gamiça fuit interfectus per G.

Garreti. Item dixit quod est fama in dicto loco quod propter hoc interfecit eum, quia deprehendit eum in adulterio in uno lecto cum uxore dicti Guillelmi. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça comisit adulterium cum uxore Berengarii Marroquini. Item dixit esse fama quod dictus G. Garreti erat homo bone vite et bone conversacionis in dicta villa et talis usque ad mortem dicti Bernardi Gamiça. Item interrogatus si scit per quem vel per quos vel qua de causa dictus Bernardus Gamiça extitit interfectus et dixit se nescire nisi ut supra dixit. Item interrogatus si erat fama ante mortem dicti Bernardus quod Geralda, uxor dicti Guillelmi Garreti, esset bone vite et bone conversacionis, dixit sic. Item interrogatus, dixit quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça fuit inventus interfectus in domo dicti Guillelmi Garreti, in quodam palacio, subtus quendam lectum dicti palatii. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione et cetera, et dixit non.

P. Aynech, testis, juratus et interrogatus qua de causa et per quem seu per quos Bernardus Gamiça fuit interfectus, et dixit se nescire. Dixit tamen quod iste testis, hoc anno ante festum natalis Domini, non recordatur de mensse, set recordatur tamen quod fuit in die jovis, vidit quod justicia Algezire et quidam alii extraxerunt de domo Guillelmi Garreti Bernardum Gamiça interfectum, et quod vidit ipsum vulneratum pluribus vulneribus, non recordatur tamen quot erant dicta vulnera. Item interrogatus, et dixit quod fama in villa de Algezira quod G. Garreti interfecit ipsum quia deprehendit ipsum Bernardum in adulterio cum uxore ipsius Guillelmi in domo dicti G. Garreti. Item interrogatus si est fama quod Bernardus Gamiça comiserit adulterium cum aliqua alia muliere maritata, et dixit quod sic, scilicet, cum [uxore] Berengarii Marroquini, et quod etiam ratione dicti adulteri fuerat idem Bernardus vulneratus. Interrogatus quid est fama, et dixit quod illud quod gentes dicunt in aliquo loco. Interrogatus si dictus G. Garreti erat ante dictam mortem homo bone fame et bone conversacionis, et dixit quod sic. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione et cetera, et dixit non.

Bernardus Descayna, notarius, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod ipse testis hoc anno, non recordatur tamen de mensse vel de die, vidit Bernardus Gamiça predictum jacentem interfectum subtus quendam lectum in domo G. Garreti et vidit ipsum vulneratum quadam vulnere in manu et aliis pluribus vulneribus in anquis et cruribus, non recordatur tamen quot vulnera erant, set recordatur bene quod erant .iiii.^{or} vel plura, et quod etiam vidit sanguinem in quodam lintamine dicti lecti. Interrogatus etiam et dixit quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum Gamiça et quod interfecerat ipsum quia dictus Bernardus habebat rem cum uxore dicti G. Garreti. Item interrogatus dixit quod magnus fluxus sanguinis erat in loco ubi dictus Bernardus fuit inventus interfectus. Item interrogatus si iste testis vidit sanguinem efussum intus dictum palacium in introitu usque ad lectum, et dixit quod non vidit ibi rastre sive efusione sanguinis, licet justicie dicti loci,

scienter tunc hoc, iste teste presente, respexisset. Interrogatus etiam et dixit quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini et quod propter dictum adulterium dictus Berengarius Marroquini recessit a dicta villa et quod dictus Bernardus destruxit domum ipsius Berengarii Marroquini propter adulterium supradictum. Interrogatus etiam et dixit quod dictus G. Garrei erat tunc ante dictam mortem homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corupcione et cetera, dixit non.

Franciscus Desparsa, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia invenit ipsum Bernardum in adulterium cum uxore dicti G. Dixit tamen quod pluries homines sunt in dicta villa de Algezira qui dicunt quod dictus G. Garreti invitaverat dictum Bernardum Gamiça et propter malivolentiam dictus G. occidit dictum Bernardum. Item interrogatus dixit quod fama est quod predictus Bernardus Gamiça fuit inventus interfectus in domo dicti G. Garreti subtus quendam lectum. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça comiserat adulterium cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus si dictus G. Garreti erat homo bone fame, et dixit quod sic, salvo quod fama est in dicta villa quod dictus Guillelmus erat meretricator (*sic*). Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de corrupcione et cetera, dixit non.

Johannes Çamora, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça fuit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod ipse testis fuit justicie anno proxime predicto in vila de Algezira et quadam die, hoc anno, non recordatur de mensse nec etiam de die, iste testis audivit dici quod Bernardus Gamiça erat interfectus in domo dicti G. Garreti. Super hoc, iste testis ivit ad dictam domum cum pluribus aliis et ibi vidit interfectum dictum Bernardum Gamiça subtus lectum, jacentem *arronçat* versus parietem, in quo lecto, ut dicebatur, consueverat jacere uxor G. Garreti, quam credit nomine Geralda. Item interrogatus dixit quod erat in loco predicto ubi dictus Bernardus jacebat interfectus magnus fluxus sanguinis. Item interrogatus si erat sanguis sparsus in aliqua parte, scilicet, ab introytu dicte domus sive palacii usque ad dictum lectum vel etiam extra dictum palacium intus dictas domos, et dixit quod ipse scienter cum quibusdam aliis respexit hoc et non invenit sanguinem in aliquo loco dicte domus nec extra nec etiam in via publica que transit ante dictam domus, nisi ut supra dixit. Item interrogatus si ipse testis invenit uxorem dicti Guillermi Garreti in predicto hospicio dicti Guillermi Garreti, et dixit quod non, quia si ipsam invenisset cepisset eam. Item interrogatus quibus vulneribus invenit tunc vulneratum dictum Bernardum Gamiça, et dixit quod invenit ipsum vulneratum pluribus vulneribus a peccine inferius, scilicet, in cruribus, et quod erant dicta vulnera inter omnia usque ad .XIII. ut qui videtur, et etiam invenit ipsum Bernardum vulneratum uno vulnere in manu, et dixit etiam quod ipse testis fecit scribi in libro curie quantitatem dictorum vulnerum

et quadam alia qua pertinent ad investigandam veritatem istius facti seu homicidii. Item interrogatus dixit quod vidit duas scissuras in quodam cohopertorio dicti lecti, qui aparebant fuisse factas cum gladio. Item videtur eidem testis quod esset unus ex lintinaminibus ipsius lecti sanguinolentus. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum. Interrogatus quid est fama et dixit quod illud quod maior pars gentium dicit in aliquo loco et affirmat esse. Item interrogatus qua de causa dictus G. Garreti interfecit ipsum et dixit quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia deprehenderat dictum Bernardum in adulterio cum uxore ipsius G. Garreti. Interrogatus et dixit quod fama est in villa de Algezira quod dictus Bernardus Gamiça habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini et quod propter dictum adulterium dictus Berengarius recessit de terra ista. Item interrogatus dixit quod dictus G. Garreti erat homo bone fame et bone conversationis antequam dictus Bernardus fuisset interfectus. Super omnibus aliis dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione, suborno et cetera, dixit non.

Die veneris v^o kalendas madii, eodem loco.

P. de Podio Rubeo, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod ipse testis, hoc anno, non tamen recordatur de mensse vel de die, vidit ipsum Bernardum interfectum in palacio G. Garreti, et audivit dici quod dictus Bernardus fuerat inventus interfectus subtus lectum qui erat in dicto palacio, in quo loco dicebatur quod uxor dicti G. Garreti jacebat. Dixit etiam quod audivit dici quod illa ratione extraxerant ipsum subtus lectum ut videretur a gentibus qualiter erat interfectus. Item interrogatus dixit quod fama est in villa de Algezira, et ita dicitur per maiorem partem hominum dicti loci, quod dictus G. Garreti interfecerat dictum Bernardum Gamiça quia invenerat ipsum in adulterio cum uxore sua, licet quidam de amicis dicti Bernardi dicant quod dictus G. Garreti invitaverat ipsum et quod postea interfecit ipsum in domo dicti G. Garreti. Item interrogatus et dixit quod dictus Bernardus Gamiça habebat dua vulnera, scilicet, unum in crure et aliud in anca, qua ipse vidit, et audivit quod plura alia vulnera habebat, et ut aparebat videbantur dicta vulnera fuisse facta *de burç*. Item interrogatus dixit quod magnus fluxus sanguinis erat subtus dictum lectum, non tamen vidit iste testis quod sanguis esset sparsus in aliquo loco ipsius palatii nisi subtus dictum lectum, ut supra dixit. Item interrogatus et dixit quod fama est quod dictus Bernadus Gamiça cognoscebat carnaliter uxorem Berengarii Marroquini, barberii. Item interrogatus et dixit quod dictus Guillermus Garreti erat tunc ante dictam mortem homo bone fame et bone conversacionis inter vicinos suos. Item interrogatus et dixit quod ipse testis, iam alia vice, ipsa die intraverat dictam domum et invenerat uxore dicti Guilleri et tenebat *filossam* et dicebat quidem hoc. Et interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione et cetera, dixit non.

G. Columbi, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça fuit interfectus, et dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod G. Garreti interfecit dictum Bernardum quia invenerat ipsum Bernardum in adulterio cum uxore ipsius G. Item interrogatus et dixit quod fama est quod dictus Bernardus habebat rem cum [uxore Berengarii Marroquini]. Interrogatus et dixit quod dictus G. erat tunc ante dictam mortem homo bone fame et bone conversationis. Et super omnibus aliis interrogatus, dixit se nescire nisi ut supra. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Bernardus d'Ivorra, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça fuit interfectus, et dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod G. Garreti interfecit dictum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Dixit etiam quod fama est quod Bernardus Gamiça habuit rem carnalem cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus dixit quod dictus G. Garreti erat tunc ante dictam mortem homo bone fame et bone conversationis. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Castelionus F., cursor, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa dictus Bernardus Gamiça extitit interfectus, et dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça habuit rem cum uxore Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus G. tunc ante dictam mortem erat homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Dominicus Sancii (*sic*), testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod ipse testis cum quibusdam aliis intravit domum G. Garreti hoc anno, quadam die, non recordatur tamen de mensse neque de die, et vidit in dicta domo uxorem G. Garreti clamantem et dicentem quod *li escrebantaven sa casa*. Et inter alios qui erant cum isto teste erat P. de Calçada, qui respondit quod interfecerant Bernardum Gamiça, consanguineum suum, et intrando in dictam domum, non invenerunt dictum Bernardum Gamiça. Postea receserunt inde. Dixit etiam quod, postea predicta, iste testis, circa ora meridie, vidit dictum Bernardum Gamiça interfectum ante domum dicti G. Garreti, et dicebatur quod fuerat extractus de domo dicti G. Garreti subtus quendam lectum, et quod ibi inventus fuerat interfectus. Dixit etiam quod fama est in villa de Algezira quod dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum Gamiça quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Garreti. Dixit etiam quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça comiserat adulterium cum uxore Berengarii Marroquini. Interrogatus etiam et dixit quod fama est quod G. Garreti erat tunc homo bone fame ante dictam mortem. Super omnibus aliis interrogatus, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

P. Geronas (*sic*), testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, et dixit se nescire. Dixit tamen quod ipse testis, hoc anno, non tamen recordatur de mense neque de die, vidit ipsum Bernardum interfectum in quodam palacio domorum G. Garreti, scilicet, subtus quendam lectum quod in dicto palacio erat, et quod ipse testis extraxit ipsum subtus dictum lectum, et vidit ipsum vulneratum, videlicet, sex vulneribus in cruribus, non recordatur tamen si plura habebat vulnera. Dixit etiam quod aparebat dicta vulnera esse facta *de burç*. Dixit etiam quod vidit dictum Bernardum vulneratum uno vulnere in manu, et videbatur fuisse factum cum tallio gladii. Item interrogatus dixit quod magnus fluxus sanguinis erat subtus dictum lectum, et quod non vidit esse sanguinem in aliqua parte ipsius palacii nisi subtus dictum lectum. Item interrogatus dixit quod vidit duas scissuras in quodam lintamine qui videbantur esse facte cum gladio. Item interrogatus dixit quod fama est in villa de Algezira quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus et dixit quod fama est in dicta villa quod dictus Bernardus Garreti habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus Guillelmus Garreti erat homo tunc bone fame et bone conversacionis, Interrogatus super omnibus aliis dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

P. Çapaterii, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa dictus Bernardus Gamiça fuit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Garreti. Item interrogatus dixit quod fama est in dicta villa quod dictus Bernardus Gamiça cognoscebat carnaliter uxorem Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus G. Garreti erat tunc ante dictam mortem homo bone fame. Super omnibus aliis interrogatus, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corruptione et cetera, dixit non.

Lombarda, uxor quondam Bernardi Cebriani, testis, jurata et interrogata si scit per quem seu per quos et qua de causa dictus Bernardus extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod ista testis, hoc anno, die jovis precedenti die ante festum Sancte Caterine, vidit ipsum Bernardum mortuum jacentem in quodam palacio domorum G. Garreti subtus quendam lectum qui erat in dicto palacio, in quo lecto dicebatur quod jacebat uxor dicti G. Garreti. Dixit etiam quod ipsa testis cum matre dicti Bernardi Gamiça extraxerunt aliquantulum dictum Bernardum de loco ubi jacebat mortuus, et postea vidit quod homines extraxerunt dictum Bernardum subtus dictum lectum et audivit tunc clamantem matrem dicti Bernardi et dicente: «Fili, istud fecerent *les putes*». Item interrogata et dixit quod magnus fluxus sanguinis erat subtus dictum lectum. Item interrogata dixit quod non vidit in aliqua alia parte ipsius palacii aliquem sanguinem effusum, licet ipsam scienter hoc prospexisset, nisi subtus dictum lectum ut supra dixit. Dixit etiam quod fama est in dicta vila quod dictus G. Garreti interfecit

dictum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G., licet quidam de parentela dicti Bernardi dicant quod dictus G. invitaverat ipsum Bernardum ad comedendum et quod tunc interfecerat ipsum. Interrogata quid est fama et dixit quod illud quod gentes dicunt. Item interrogata et dixit quod dicta vulnera videbantur *com feta de burç*. Dixit etiam quod ipsa testis vidit quod dictus Bernardus habebat unum vulnus in una manu et de .XI. usque ad .XII. in cruribus. Dixit etiam quod fama est quod dictus Bernardus cognoscebat carnaliter uxorem Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus Guillelmus erat tunc homo bone fame et bone conversacionis. Interrogata super omnibus aliis dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogata de parentela et cetera, et dixit non.

Geralda, uxor dicti Petri de Rivo Bragos, testis, jurata et interrogata si scit per quem seu per quos et qua de causa dictus Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est in dicta villa quod G. Garreti interfecit ipsum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Interrogata etiam et dixit quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça cognoscebat carnaliter uxorem Berengarii Marroquini et quod destruxerat domum ipsorum. Dixit etiam quod dictus G. erat tunc ante dictam mortem homo bone fame. Super omnibus aliis interrogata, dixit non. Interrogata de parentela et cetera, et dixit non.

Ferraria, uxor Johannes Regis, testis, jurata et interrogata dixit idem in omnibus et per omnia ut Lombarda, uxor quondam Bernardi Cebriani, testis predicta, excepto quod ipsa non ivit ad tirandum subtus dictum lectum dictum Bernardum Gamiça, excepto quod non vidit quod dictus Bernardus fuisset vulneratus aliquo vulnere in manu, et addito quod Maria, soror dicti Bernardi Gamiça, clamabat similiter quod frater suus fuerat interfectus *per les putes*. Interrogata de parentela et corrupcione et cetera, dixit non.

Maria, uxor Jacobi Canaderii, testis, jurata et interrogata si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça fuit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est in dicta villa quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti Guillelmi. Item interrogata et dixit quod fama est quod dictus Bernardus cognoscebat carnaliter uxorem Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus G. erat ante predictam mortem homo bone fame. Item interrogata dixit quod ista testis vidit, ante mortem dicti Bernardi, quod dicta Geralda jacebat in palacio predicto in quodam lecto qui in dicto palacio erat in loco ubi modo est dictus lectus. Interrogata super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra. Interrogata de parentela et cetera, et dixit non.

Maria, uxor Castilionis Cursoris, testis, jurata et interrogata si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. In omnibus aliis dixit idem ut Maria, uxor Jacobi Canaderii, testis proxime, hoc addito, quod vidit dictum Bernardum interfectum in domo dicti G.,

scilicet, hoc anno, set non recordatur de mense neque de die. Item dixit quod ipsa testis vidit ipsam Geraldam jacere in quodam lecto dicti palatii ante mortem dicti Bernardi, set lectus predictus non stabat in illa parte in qua modo est, set in quadam alia parte dicti palatii, et quod ipsa testis levavit in partu ipsius Geralde in ipso palacio quandam filiam ipsius Geralde, bene fuerunt duo anni elapsi in festo Sancti Bartholomei proxime preteriti. Super omnibus aliis interrogata, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Et postea, in continenti rediens dixit quod predicta fuerunt in precedenti die ante festum sancte Caterine.

Geralda, uxor Bernardi Solerii, testis, jurata et interrogata si scit per quem seu per quos dictus Bernardus extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est in dicta villa quod dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum quia deprehenderat dictum Bernardum in adulterio cum uxore ipsius Guillermi. Dixit etiam quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogata dixit quod dictus G. Garreti erat tunc homo bone fame. Interrogata dixit etiam quod ipsa testis vidit dictam Geraldam jacentem in dicto lecto .x. vicibus et ultra, subtus quem Bernardus Gamiça dicitur fuisse inventus interfectus, quem lectum ostendit oculata fide Roderico de Salis, notario recipientibus testimonium ipsius. Interrogata super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogata de parentela et cetera, et dixit non.

Dominicus Griyani, testis, juratus et interrogatus per quem seu per quos et qua de causa dictus Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod ipse testis vidit ipsum Bernardum Gamiça interfectum in quodam palacio domorum dicti G. subtus quendam lectum hoc anno, non recordatur tamen de mense vel de die, in quo dicebatur quod jacebat uxor dicti G. Garreti. Item interrogatus et dixit quod magnus fluxus sanguinis erat subtus dictum lectum. Item interrogatus dixit quod justicie vocaverat istum testem ad videndum predictum interfectum et probando consilio secum et cum aliis qui intraverunt dictum domum super dictam mortem. Item interrogatus dixit quod dictus justicie et aliis respexerunt si erat sanguis in alio loco dicti palacio et dixit quod non viderunt nisi subtus dictum lectum. Item interrogatus dixit quod vidit dictum Bernardum Gamiça vulneratum uno vulnere, tamen quia cum dictus Bernardus esset indutus, non respexit nisi illud tamen. Item interrogatus dixit quod fama est in dicta villa de Algezira quod dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Garreti. Item interrogatus et dixit quod fama est in dicto loco quod dictus Bernardus habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus et dixit quod dictus G. erat tempore dicte mortis homo bone fame et bone conversationis. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire. Interrogatus de parentela, corrupcione et cetera, dixit non.

Gondiçalbus Cascan, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum

quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus dixit quod dictus G. erat homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra. Interrogatus de parentela et cetera, et dixit non.

Assensius Sancieri, testis, juratus et interrogatus, dixit idem in substantia ut Gondçalbus Cascan, proxime testis.

Bernardus de Comodonys, testis, juratus et interrogatus, dixit idem in substantia ut Gondçalbus Cascan, testis predictus.

Eximius de Sancta Cruce, notarius, testis, juratus et interrogatus, dixit idem in substantia ut Gondçalbus Cascan, testis predictus.

Berengarius de Villa Longa, testis, juratus et interrogatus, dixit quod ipse testis simul cum justicie Algezire intravit domum G. Garreti hoc anno, quadam die, non tamen recordatur de die neque de mense, set videtur sibi quod esset in mense januarii, quadam die, vidit dictum Bernardum jacentem interfectum in quodam palacio subtus quendam lectum qui in dicto palacio erat, et quod erat vulneratus pluribus vulneribus in anquis et tibia, et quod videbatur predicta vulnera esse facta *de burç*. Interrogatus etiam et dixit quod vidit subtus dictum lectum magnum fluxus sanguinis et quod dictus justicie, simul cum ipso teste qui tunc erat juratus et pluribus aliis, scienter respexerunt si in aliquo loco dictis palacii erat sanguis sparsus et non viderunt nec invenerunt in alio loci dicti palacii sanguinem nisi subtus dictum lectum. Interrogatus etiam et dixit quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia invenerat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Garreti. Item interrogatus dixit quod fama est in dicta villa quod dictus Bernardus Gamiça habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus dixit quod dictus G. erat tunc ante dictam mortem homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, et dixit non.

Jacobus de Calataiubio, testis, juratus et interrogatus, dixit idem quod Gondçalbus Cascan, testis predictus dixit.

Michel Pedroç, testis, juratus et interrogatus, dixit quod vidit dictum Bernardum Gamiça interfectum extra lectum qui erat in palacio dicti G. Garreti, set non vidit enim vulneratum quia incontinenti, cum vidit ipsum mortuum, recessit inde. Item interrogatus et dixit quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit ipsum quia invenerat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Dixit etiam in aliis idem ut Gondçalbus Cascan, testis predictus. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione et cetera, dixit non.

Bernardus d'Estayna, testis, juratus et interrogatus, et dixit quod ipse testis, hoc anno, scilicet, in precedenti die ante festum Sancte Caterine, non tamen recordatur de mense vel de die, intravit domum G. Garreti et vidit Bernardum Gamiça jacentem interfectum subtus quendam lectum qui erat in quodam palacio dicti G. Garreti, et vidit ipsum vulneratum de .iiii.^{or} vulneribus tamen. Item interrogatus dixit quod non vidit in aliquo alio loco sanguinem sparsum nisi subtus dictum lectum, cum hoc respixisset cum aliquibus aliis qui ibi erant scienter. Item interrogatus dixit quod fama est quod G. Garreti interfecit ipsum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Garreti. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Interrogatus dixit quod dictus G. erat ante dictam mortem homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Guillermus d'Estayna, testis, juratus et interrogatus, dixit idem ut Gondiçalbus Cascant (*sic*), testis predictus.

Egidius d'Orta, testis, juratus et interrogatus, dixit idem ut Gondiçalbus Cascant (*sic*), testis predictus, hoc addito, quod vidit quandam vice antequam dictus Bernardus esset interfectus quod dicta Geralda, uxor dicti G., accepit quasdam forpices seu *ganivet* de tabula Bernardi de Gamiça et misit inpignorem (*sic*) illud ad emendum lectucas. Hoc vidit semel tamen.

Jacobus Garnerii, testis, juratus et interrogatus, dixit idem ut dictus Gondiçalbus Cascant (*sic*), hoc excepto, quod nescit esset famam quod predictus Bernardus Gamiça haberet rem cum uxore Berengarii Marroquini. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Bernardus Solerii, testis, juratus et interrogatus, dixit idem ut dictus Gondiçalbus Cascant (*sic*), testis predictus, hoc additus, quod vidit dictum Bernardum Gamiça mortuum coram hospicio dicti G.

Jacobus Boverii, testis, juratus et interrogatus, dixit idem quod dictus Gondiçalbus Cascant (*sic*), testis predictus.

P. Berengarii, testis, juratus et interrogatus, dixit quod quadam die, hoc anno, non tamen recordatur de mense vel de die, vidit Bernardus Gamiça jacentem interfectus subtus quendam lectum qui erat in quodam palacio domorum G. Garreti et quod vidit ipsum vulneratum pluribus vulneribus, set non recordatur quot vulnera habebat, set quod erat subtus dictum lectum magnus fluxus sanguinis. Interrogatus dixit quod fama est quod dictus G. interfecit dictum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti (*sic*). Interrogatus etiam et dixit quod fama est quod dictus Bernardus habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Interrogatus etiam et dixit quod dictus G. tunc ante dictam mortem

homo bone fame (*sic*). Item interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Petrus Mercerii, testis, juratus et interrogatus, dixit idem quod Gondiçalbus Cascant (*sic*), testis predictus.

Bernardus de Carbins, testis, juratus et interrogatus, dixit quod ipse testis vidit dictum Bernardum Gamiça interfectum juxta lectum cuiusdam domus G. Garreti set non vidit vulnera sibi illata. Item interrogatus super omnibus aliis dixit idem quod Gondiçalbus Cascant (*sic*), testis predictus. Postea fuit interrogatus super aliis capitulis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione et cetera, dixit non.

Laurencius de Torres, testis, juratus et interrogatus, dixit se nil scire.

A. Torrella, testis, juratus et interrogatus, dixit quod fama est in villa de Algezira quod G. Garreti interfecit dictum Bernardum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Dixit etiam quod fama est quod dictus Bernardus habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Interrogatus etiam dixit quod dictus G. erat tunc ante dictam mortem homo bone fame et bone conversationis. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Bevenguda, uxor Laurencii de Torres, testis, jurata et interrogata, dixit idem quod A. Torrella, proxime testis, hoc excepto, quod nescit esse famam quod dictus Bernardus haberet rem cum uxore Berengarii Marroquini.

Lega, uxor Arnaldi Marroquini, testis, jurata et interrogata, dixit se nil scire.

Matheus Portales, testis, juratus et interrogatus, dixit idem quod A. Torrella, testis predictus.

Guillemona, uxor quondam Berengarii Galrrayn, testis, jurata et interrogata, dixit se nil scire.

Alitsendis, uxor quondam Bernardi Armentera, testis, jurata et interrogata, dixit se nil scire.

Salvator Ermengaudii, testis, juratus et interrogatus, dixit idem quod A. Torrella, testis predictus.

Johannes Regis, testis, juratus et interrogatus, dixit quod hoc anno, scilicet, precedenti die ante festum Sancte Caterine, vidit Bernardum Gamiça interfectum in quodam palacio domorum G. Garreti, scilicet, subtus quendam lectum qui erat in dicto palacio et quod vidit ipsum vulneratum .xv.^{um} vulneribus, set non tamen

respexit quod esset sanguis subtus dictum lectum nec in aliqua parte dicti palatii. Item interrogatus et dixit quod fama quod G. Garreti interfecit ipsum quia deprehendit dictum Bernardum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus habebat rem cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus dixit quod dictus G. Garreti erat tunc ante dictam mortem homo bone fame et bone conversationis. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Die sabbati .iiii.º kalendas madii, eodem loco.

R. de Castilione, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est in villa de Algezira quod G. Garreti interfecit ipsum quia invenerat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus dixit quod fama est quod dictus Bernardus comiserat aliquando adulterio cum uxore Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus G. erat tunc ante dictam mortem homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela, corrupcione, suborno et cetera, dixit non.

Jacobus Beth Ardit, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen de aliis ut R. de Castilione, testis predictus. Interrogatus de parentela, suborno et cetera, dixit non.

A. Pelliparii, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod fama est quod G. Garreti interfecit ipsum quia deprehenderat ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Dixit etiam quod fama est in Algezira quod dictus Bernardus comitebat adulterium cum uxore Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod dictus G. erat tunc ante dictam mortem homo bone fame. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Bernardus Estephani, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod precedenti die ante festum Sancte Caterine ipse testis simul cum Marceto Petro Calçada et Pedrolo d'en Puig Roig et Bernardus de Cilla intraverunt domum G. Garreti, ubi dicebatur quod Bernardus Gamiça erat interfectus, et vidit uxorem G. Garreti stante in pede scale dicti hospicii et matrem dicti G. Garreti simul cum ea, et dicta Geralda dixit eis quid petebant in dicto hospicio, et alter eorum, non recordatur quis, respondit: «Hic est mortuus Bernardus Gamiça». Et super hoc intraverunt in quadam domo et subtus lectum ipsius domus invenerunt dictum Bernardum Gamiça interfectum. Et iste testis accepit ipsum Bernardum per capillos et tengit sibi pulsum et non invenit quod haberet

pulum et sic reputavit eum mortuum, et tangens ipsum Bernardum invenit quod habebat vulnera in una de cuxiis. Interrogatus qua vulnera erant et utrum essent facta *de taill* vel *de burç*, et dixit quod *de burç* fuerunt facta, secundum quod sibi videbant, secundum qualitate vulnera, et hoc illa ratione quia ipse testis est chirurgicus et cognovit predicta per tactum. Item interrogatus dixit quod fama est in Algezira quod G. Garreti interfecit dictum Bernardum quia deprehendit eum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus si est fama in dicto loco quod dictus G. invitasset dictum Bernardum et quod postea malo modo interficisset eum, et dixit quod nescit esse famam, set quod audivit hoc dici a quibusdam de parentela dicti Bernardi Gamiça. Dixit etiam quod fama est quod dictus Bernardus Gamiça comitebat adulterium cum uxore Berengarii Marroquini. Dixit etiam quod tunc ante dictam mortem dictus G. erat homo bone fame. Interrogatus super aliis, dixit se nescire. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

Dominicus Alfagen, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Dixit tamen quod hoc anno, quadam die jovis, non tamen recordatur de mense, vidit dictum Bernardus Gamiça interfectus subtus quendam lectum qui erat in quodam palacio domorum G. Garreti, vulneratum aliquibus vulneribus in cruribus, qui aparebant esse .iiii.^{or} horum vulnerum facta *de burç*, e et uno vulnere in manu. Dixit etiam quod erat subtus dictum lectum magnus fluxus sanguinis et quod non erat in aliqua parte dicti palacii sanguis sparsus, licet hoc iste testis respixisset, simul cum quibusdam aliis, nisi subtus dictum lectum. Dixit etiam quod fama est quod dictus G. Garreti interfecit dictum Bernardum Gamiça quia deprehendit ipsum in adulterio cum uxore dicti G. Item interrogatus et dixit quod fama est in dicto loco quod dictus Bernardus Gamiça comitebat adulterium cum uxore Berengarii Marroquini. Item interrogatus dixit quod dictus Guillelmus ante dictam mortem erat homo bone fame [et bone conversationis]. Interrogatus super omnibus aliis, dixit se nescire nisi ut supra dixit. Interrogatus de parentela et cetera, dixit non.

G. de Genestos, testis, juratus et interrogatus si scit per quem seu per quos et qua de causa Bernardus Gamiça extitit interfectus, dixit se nescire. Super omnibus aliis interrogatus, dixit ut Arnaldus Pelliparii, testis predictus.

R. Maestre, testis, juratus et interrogatus, dixit quod bene .x. vicibus vidit Geralda, uxor dicti G. Garreti, ante dictam mortem, jacere in dicto lecto dicti palacii subtus quem lectum dictus Bernardus fuit inventus interfectus. Super aliis interrogatus, dixit se nescire.

Sig [*signe*] num Mathei Calonge, notarii publici Valencie, qui hoc scripsit.

[Com a complement d'aquest procés, compilat pel notari Mateu Calonge, hi ha un procés informatiu sobre la troballa del cadàver de Bernat Gamissà. Són dos fulls en quart, amb la signatura: ACA, Cancelleria, Processos en quart, 1296 C.]

JAUME I GUILLEMONA (BARCELONA, 1314)

Procés informatiu per maltractament i agressions

*1314, agost 5-8. Barcelona.**Procés informatiu davant el jutge Simon des Llor, veguer de Barcelona i el Vallès, sobre les ferides infligides per Jaume Adarró, ciutadà de Barcelona, a la seva muller Guillemona i a Ramon Esgrimidor, amb qui convivia.**Quadern de 8 fulls en quart, l'últim en blanc amb restes de dos segells de cera al dors. Lleugerament corcat en els marges interns i inferior.**ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1314D.*

Die lune nonis augusti anno Domini .M^o. CCC^o. XIII°., cum ad audienciam venerabilis Simonis de Lauro, vicarii Barchinone et Vallensis, pervenisset tam ex plurium denunciacionibus quam insinuacione clamosa quod Jacobus Adarronis, civis Barchinone, vulneraverat infra suum hospicium, quod habet in Barchinona, dominam Guillemonam, uxorem suam, vulneribus pluribus et etiam R. Esgrimidor, qui cum dicto Jacobo, ut dicitur, morabatur. Idem vicarius, volens de predictis inquirere, et in et super eis adimplere debitum justicie quantum possit, assumpto secum Raimundo Vinaterii, jurisperito Barchinone, inquisivit contra dictum Jacobum ut sequitur, presentibus pro proceribus Perpiniano Luppeti et Bernardo de Campmaior, sartori, qui iudex et proceres juraverunt juxta forma constitucionis.

Guillemona, uxor Jacobi Adarronis, jurata et interrogata, dixit quod dictus Jacobus Adarronis, maritus suus, eri post coenam, vulneravit hanc deponentem tribus vulneribus in spatulis cum ense in orto dicti Jacobi subtus quendam trieam. Interrogata quare et qualiter fuerant predicta, dixit quod sine aliqua causa, set cum dictus Jacobus cenasset, exivit hospicium, et paulo post redit coloris mutatus, et cum hec deponens videret eum iratum, dixit Berengariono Adarronis, fratri dicti Jacobi, quod luderet ad aleas causa locandi dictum Jacobum, et cum luderent, presente et inspiciente et quasi ridente dicto Jacobo, et R. Esgrimidor, qui moratur cum dicto Jacobo, mutaret aleas, cum hec deponens nesciret, dictus Jacobus rediit ad quandam mulierem nomine Maria, servitricem huius deponentis, et cum interrogasset quid cenabat, rediit stando ante hanc deponentem et dictum Berengarionum et dictum R., qui ludebant ad aleas, ut est dictum, et evaginavit ensem et percussit dictum R. in facie et postea in spatulis, et hanc deponentem vulneribus tribus, quibus vulnerata est, et cum dictus R. fugeret, vidit hec deponens quod dictus Jacobus fuit sequtus eum et, ut audivit dici, vulneravit eum in brachio. Interrogata si alias dictus Jacobus vulneravit hanc deponentem vel deliqui in eam, dixit quod, celebrato matrimonio et ea traducta in

domum dicti Jacobi, post .xv. dies vigilia Ramis Palmarum, dictus Jacobus percussit hanc deponentem cum pedibus et pugnis, ita quod, ut hec sciverat, plures dictus Jacobus *castà tota la cara e·l cors* huic deponenti. Dixit etiam quod excusit pluries, videlicet, a sex septimanis citra, dictus Jacobus, evaginato ense, bis venit contra hanc deponentem et dixit se velle auferre capud huic deponenti, stando cum ense evaginato juxta eam, set tunc non percussit eam, set cum paululum recessisset ab ea quasi sub ridendo, dixit: *Pus ara no·l li·é tolt, abans que vengen .ij. meses jo·l tendré en la punta de la spaha pus pintanat.* Et hoc dicebat de capud huius deponentis, qua respondit: *No u farets lo meu, que no y ha cabels.* Dixit etiam quod a sex septimanis citra, cum hec deponens jaceret causa dormiendi nuda in lecto, dictus Jacobus venit et, evaginato quodam gladio cum punta, posuit ipsum gladium ad latus huius deponentis, dicendo *que tot li hi metria tro en les dolses.* Dixit etiam quod nuper dictus Jacobus, cum hec deponens exiret de quadam camera dicti hospici ubi erat linum, dixit sibi *què y avia fet*, et hec deponens dixit sibi *que y era entrada a li*, et dictus Jacobus dixit *que ell volia veer que y avia fet e que ella hi anàs ab ell e que li·n aydàs a sercar, e pres .i. humaner e fermà·l·li en la savena de la part denant, penyant per lo front e per la cara a avayll e fou·la axí anar per la cambra e torsè·li lo braç esquerre*, dicendo sibi *que li dixés que y avia fet.* Interrogata qui fuerunt presentes predictis vulneribus eri illatis huic deponenti per dictum Jacobum, et dixit quod Berengueronius Adarronis et Maria, servitrix huius deponentis predicta et quedam pediseca nomine Guillemona, et dictus R. Esgremidor, et Oliverius Esgremidor, qui moratur prope Portalem Novum, et P. Gombaldi, qui captus est, et Poncetius Passadores. Dixit etiam quod eri ante cenam dictus Jacobus accepit quemdam puerum, filium *d'en Puyalt*, et elevatis gremiis, hostendit huic deponenti pudibunda dicti pueri dicendo: *Veus, veus, guardats*, et haec dicebat *per tal que la faés enfalonir.*

Raimundus Esgremidor, juratus et interrogatus, dixit quod eri post cenam, cum Berengarius Adarronis et domina Guillemona, uxor Jacobi Adarronis, luderent ad aleas, et hic deponens *menàs les taules* per dictam dominam, dictus Jacobus, evaginato ense, vulneravit hunc deponentem in brachio, et hic deponens, fugiendo, exhibat dictum hospicium et dictus Jacobus, fugando eum, vulneravit ipsum in capite. Interrogatus qui fuerunt presentes, dixit quod dictus Berengueronius et Maria et Guillerma, pedisecha dicti hospicii, P. Gombaldi et Poncetius, qui moratur cum dicto Jacobo. Aliud nescit nec vidit super predictis.

Die martis .viii^o. idus augusti anno predicto, dictus vicarius simul cum dicto Raimundo Vinaterii accessit personaliter ad hospicium ubi dicta domina Guillemona jacebat, volens eam interrogare super predictis et ea tangentibus. Et invenit eam extra mentem postea juxta videre suum et aliorum plurimum ibidem existencium, pro eo quia dicebat se non habere brachia seu manus et se velle exire et alia similia verba sine discrecione. Quare non potuit ad interrogaciones faciendas dicte domine procedi, set deposuerunt sequentes testes.

Maria de Valle, uxor Guillermi de Valle, quondam, filiaque Bernardi de Rocha, civium Barchinone, quae morabatur cum dicta domina Guillemona in hospicio dicti Jacobi Adarronis et cum eodem Jacobo, teste, jurata et interrogata super predictis, dixit se vidisse quod dictus Jacobus, die dominica proxime preterita, in sero, post cenam, in orto hospicii dicti Jacobi, subtus quendam trileam, vulneravit cum ense evaginato R. Esgrimidor, qui morabatur cum dicto Jacobo, non tamen vidit in qua parte corporis, set vidit quod *li entrà la spaha*. Dixit etiam se vidisse quod dictus Jacobus vulneravit eodem instanti dominam Guillemonam predictam, uxorem suam, in spatulis, tribus vulneribus cum dicto ense, non tamen hec testis vidit fieri nisi primum et ultimum vulnus. Interrogata quare et qualiter fuerunt predicta, dixit quod, ante predicta, cum dictus Jacobus, sumpta cena, ivisset extra hospicium et redivisset, dixit dicte domine que sedebat juxta hanc testem que cenabat, quare sedebat ibi, et dicta domina respondit quod non sederet ibi nisi ipse vellet, et ita surrexit, et cum paululum recessisset, dixit Berenguerono Adarronis, fratri dicti Jacobi, si volebat ludere unum *diner* ad aleas, qui respondit quod sic, set quod ipsa nesciebat ludere. Et ipsa respondit quod dictus Raimundus Esgrimidor *li mostraria*. Et ita, vidente et audiente dicto Jacobo predicta, sederunt et inceperunt ludere et quasi statim dictus Jacobus, non dicendo aliqua verba, fecit dicta vulnera ut superius est jam dictum. Interrogata si scit vel credit quod dictus Jacobus fecerit predicta propter zelotipiam quam haberet de dicto Raimundo et de dicta domina, et dixit quod non, set est veritas quod, jam ante predicta, dictus Jacobus, infra dictum hospicium, quando dicta domina ibat ad aliquam cameram dicti hospicii vel ad latrinam, sequebatur eam pluries cum ense quandoque semi evaginato in manum, et inspiciebat eandem, set tamen dixit se credere quod dictus Jacobus fuerit gravatus pro eo quia dicta domina sedit ad dictum ludum cum dicto Raimundo, autem tamen predicta non cognoverat nec crediderat hec testis quod dictus Jacobus fuisset gravatus de dicto Raimundo et dicta domina. Dixit etiam, interrogata, se vidisse ab uno mense citra quod dictus Jacobus cum gladio cum punta evaginato venit super dictam dominam que jacebat in lecto causa dormiendi de die, et posuit dictum gladium ad latus dicte domine, non tamen audivit quod dixit nec fuit aliud, set dixit quod dictus Jacobus dixit quod causa ludi faciebat. Dixit etiam quod ab uno mense citra dictus Jacobus, cum ense evaginato, stetit juxta dictam dominam tenendo ensem evaginatum juxtam eius collum et postea dixit dictus Jacobus que *abans de .i. mes el auria posat en la punta de la spaha .i. cap bel e pintenat*, non tamen scit hec testis de quo caput illud dixit. Interrogata qui fuerunt presentes predictis et dixit que hec testis et Guillerma Olivera et Petrus Gombaldi et Poncet Passadors et Oliverius Esgrimidor et Berengarius Adarronis.

Guillerma Olivera, que morabatur cum Jacobo Adarronis et domine Guillemona, uxore eius, predictis testibus, jurata et interrogata super predictis, dixit quod die dominica proxime preterita, post dormicionem, dictus Jacobus, cum quodam pilleo que tenebat in capitem, percussit dictam dominam et facit uno ictu sine aliqua causa quam hec testis sciat. Et postea, eadem die, post ce-

nam, cum dictus Jacobus exiisset hospicium et rediisset, invenit portam maiorem hospicii clausam, et fuit tactum ad portam forciter ut apperetur et aperuit hec testis, cui dictus Jacobus, intrans, nichil dixit, nisi quod marmuravit et intravit in ortum dicti hospicii, et dicta domina que sedebat adhuc in mensa qua cenaverant, surrexit et ivit senssum juxta Mariam, proximam testem, et loci ubi sedit erat aliquantulum madefactum. Et dixit dicte domine dictus Jacobus quare sedebat ibi, et ipsa respondit quod non sederet ex quo ipse nolebat, et ita surrexit inde. Et paulo post dicta domina dixit Berengueriono Adarronis, fratri dicti Jacobi, *que jugassen .i. poch a les taules*. Et sic sederunt ad ludum dicti Berenguerionus et domina, et dicta domina dixit Raimundo Esgremidor predicto *que sigués e que li mostràs, que ela non sabia*, qui respondit: *Hoc bé, madona, gitats vós los daus e jo mostrar-vos he com obs hi serà*. Et paulo post dictus Jacobus, evaginato ense, vulneravit dictum R. in capite et dictam dominam in spatulis, et tunc non vidit aliud hec testis. Interrogata si scit vel credit quod propter zelotipiam vel quare dictus Jacobus fecerit predicta, dixit se nescire nec credere. Interrogata qui fuerunt presentes predictis, dixit quod hec testis et dicta Maria et P. Gombaldi, et *en Poncet* qui moratur cum dicto Jacobo.

Petrus Gombaldi, de parrochie Sante Columbe de Gramaneto, testis, juratus et interrogatus super predictis, dixit se vidisse die dominica proxime preterita, post cenam, cum dictus Jacobus Adarronis exivisset hospicium suum cum Berengariono Adarronis, fratre suo, et cum Raimundo Esgremidor, et rediisset et cenit in orto dicti hospicii, dictus Raimundus dixit dicto Berengariono quod luderent ad aleas, et cum sedissent ad ludum, sedit et dicta domina, cum dictis Raimundo et Berengariono, inspiciens dictum ludum, et dictus Jacobus, evaginato ense, vulneravit in capite et in brachio dictum R. Esgremidor et in spatulis dictam dominam, vulneribus quibus vulnerata est. Et predicta vidit hic testis, qui morabatur cum dicto Jacobo Adarronis. Interrogatus qua de causa fecit dictus Jacobus predicta, dixit se nescire, *mas segons son semblant, creuria que per salosia*, licet dicta domina sit multum bona.

Jacobus de Ferregenali, mulnerius dicti Jacobi Adarronis, juratus et interrogatus super predictis, dixit se nihil scire salvo quod die dominica proxime preterite, juxta occasum solis, dictus Jacobus Adarronis venit tenens ensem evaginatam ad molendinum suum et dixit huic testi quod comiteretur eum et hic testis fuit sequutus eum usque ad portalem Sancti Damiani et postea non vidit eum.

P. Oliverii, esgremidor, testis, juratus et interrogatus super predictis, dixit se vidisse dicta die dominica post cenam quod dictus Jacobus Adarronis, evaginato ense, percussit et vulneravit in capite et in brachio dictum R. Esgremidor, et cum domina uxor dicti Jacobi surrexisset de ludo alearum quo ludebat cum Berengariono Adarronis, et teneret dictum Jacobum dicendo: *A sènyer, no sia (sic)*, dictus Jacobus vulneravit dictam dominam in spatulis. Postea autem voluit irruere cum dicto ense contra hunc testem et fugavit eum cum dicto ense evaginato usque ad pontem *d'en Camp*. Aliud nescit.

Jacobus Passarelli, testis, juratus et interrogatus super predictis, dixit se vidisset quod dictus Jacobus Adarronis vulneravit cum ense in capite et in brachio dictum R. Esgremidor, et postea dictam dominam Guillemona, eius uxorem, in spatulis, tribus vel .iiii. ictibus ut sibi videtur. Interrogatus ubi erat tunc hic testis, dixit quod in orto dicti hospicii, ubi predicta fuerunt, et postea fugiit dictus Jacobus. Interrogatus quomodo et quare fuerunt predicta, et dixit quod cum dicta domina et Berengarionus Adarronis et dictus R. Esgremidor luderent ad aleas, et dictus Jacobus vulnerasset dictum R., dicta domina surrexit et dixit, ut videtur huic testi, dicto Jacobo *que mala leig avia fetes ses faenes*, et tunc dictus Jacobus vulneravit dictam dominam ut est dictum. Interrogatus si est instructus vel subornatus et si habet odio dictum Jacobum, dixit quod non, immo est sibi multum grave quare dictus Jacobus fecit predicta.

3.

CATALINA POLA (VALÈNCIA, 1317)

Denúncia per intent de violació

1317, juny 6. València.

Denúncia presentada davant Bernat Dalmau, justícia de València, per Pere Catany, familiar de Ferrer

Mir, contra el prevere Guillem des Forn, per haver intentat violar la muller del dit Ferrer Mir.

Dos fulls en quart. Ben conservat, encara que debilitat el suport.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1317G.

Die lune, idus junii anno Domini .M^o. CCC^o. XVII°.

Comparech davant l'onrat en Bernat Dalmau, justícia de València, en Pero Catany, axí com a parent e conyuncta persona d'en Ferrer Mir, absent de la ciutat e del regne de València, e presenta al dit justícia una letra del senyor rey sagelada ell dors ab lo sagel segret del senyor rey, la tenor de la qual es aytal: *Jacobus, Dey gratia et cetera*. Et presentada la dita letra, lo dit Pero Catany, per tal que vós, senyor dit justícia, puxats certificar lo senyor rey de les coses en la dita letra contengudes, fa e exposa les següents declaracions.

I. Declara que G. des Forn, prevere, pregà la dona na Pola, muler d'en Johan de Pola, que ell que fos compare de la dona na Catalina, fila de la dita na Pola e muler del dit Ferrer Mir, qui adonchs era prenys.

II. Ítem declara que a pochos dies, la dita na Catalina parí un fil e que [a grans] pregàries del dit prevere, qui estava en unes cases que li loguà la dita na Pola, atinent de son alberch, considerats que fos compare de la dita na Catalina.

III. Ítem declara que portaren lo dit filet de la dita na Catalina a Sent Lorenç per bateyar.

III. Ítem declara que en la dita esgleya bateyaren lo dit fil de la dita na Catalina, present lo dit G. des Forn, qui fo aquí padrí, segons que acostumat és en Senta Mare Esgleya.

V. Ítem declara que après que·l dit fil de la dita na Catalina fon bategat, que·l dit G. des Forn ofrí aquel al prevere prop l'altar, e que en après que portà aquel els braços tro a casa de la dita na Pola, axí que no volch aquel liurar a ne-guna de les dones que aquí eren.

VI. Ítem declara que a pochos dies, la dona na Pola anà un matí a missa a Sent Lorenç, lexan la dita fila sua en lo lit, qui era partera e que tancà les portes mayors de son alberch ab clau.

VII. Ítem declara que en la ora que ella anà a missa, lo dit G. des Forn seÿa a la porta de un texidor qui és prop casa de la dita na Pola.

VIII. Ítem declara que, la dita na Pola estant a misa, que·l dit G. des Forn [20 mm] vench (?) a casa sua, la qual logà de la dita na Pola, e encontinent tanchà un postich qui és miga entre les dites cases, e entrà la on jahia la dita na Catalina.

IX. Ítem declara que la dita dona na Catalina sentí anar per casa, cuydan que fos la dita na Pola, mare sua, cridà per .ii. o per .iii. vegades: «Madona!».

X. Ítem declara, que la dita na Catalina cridan «Madona», que·l dit prevere s'acostà a ella al lit on jaïa e dix: «No só yo vostra mare, que vostre compare són». Axí la dita dona cridà grans crits: «Senta Maria val», lo dit cap[5 mm], di-en-li que calàs e aferava aquela per cor d'aontar aquela.

XI. Ítem declara que en Johan de Pola, pare de la dita na Catalina, qui jau en una cambra del dit alberch, com no·y pogués devalar, per tal com és contreyt, demanà a la dita fila sua què avia, la qual li respòs que·l traÿdor de son compare qui la volia aontar per força, e encontinent lo dit en Johan cridà encontinent, grans crits e altament, ajuda de sos veyns.

XII. Ítem declara que·l dit prevere estant en lo dit alberch e volent aontar e forçar la dita dona, la dita na Pola vench de missa e obrí les portes del dit alberch seu, lo dit prevere, sintén obrir les dites portes, encontinent fogí per lo dit postich que avia trancat, pasà-se'n en sa casa.

XIII. Ítem declara que la dita na Pola, entran per seu alberch, trobà la dita fila sua esbalaÿda, quax esmortida de la por que avia aüda [23 mm] per dit seu compare [15 mm] volguda [7 mm].

XIII. Ítem declara que [20 mm] na Pola [20 mm] la dita fila sua que avia que [70 mm] compare en G. des Forn la avia volguda [30 mm].

XV. Ítem declara que la dita na Pola [15mm] dites paraules, que s'acostà a la parrochia del dit prevere cridan a aquel: «Traÿdor, per quina rahó m'as esvaÿt mon alberch e m'as volguda aontar ma filla [15 mm] qui és ta comare, exit-me tost de mes (?) cases». E com lo dit prevere dixés que no vol exir, la dita dona na Pola anà al rector de Sent Lorenç, qui és prop de son alberch, e recomtà a aquest totes les dites coses.

XVI. Ítem declara que·l dit rector respòs e dix que tenia per bé que·l fesen pendre al [12 mm].

XVI. Ítem declara que la dita na Pola pregà al dit rector que no'l fes pendre, que seria vergonya lur, mas que'l gitàs de la parrochia, e que per aquesta rahó lo dit rector féu exir lo dit prevere de les cases de la dita parròchia.

[El que es conserva del procés s'interromp aquí.]

4.

GUILLEM, GUILLEMA I BERNADÓ
(VILAFRANCA DEL PENEDÈS, 1324)

Enquesta sobre un assassinat per gelosia

1324, julio 15-31. Vilafranca del Penedès.

Enquesta incoada per Ferrer Oller, batlle de Vilafranca del Penedès, sobre la mort violenta de Guillem Mestre, barber de Vilafranca, assassinat per gelosia.

Tres quaderns cosits en format quart amb 22 fulls en total, el dors de l'últim en blanc, en bon estat de conservació. A l'enquesta segueix el procés criminal, inconclòs, celebrat entre el 25 de juliol de 1324 i el 22 d'abril de 1326, en ACA, Processos en quart, 1324-1326A.

ACA, Processos en quart, 1324J.

Die sabbati que est idus julii anno Domini millesimo trescentesimo vicesimo quarto, cum magnus sonus de *viafors* miteretur per Villam Francham dum cimbolum latronis pulsabatur dicendo: *Viafors, que en Guillem Mestre an mort*. Ideo venerabilis Ferrarius Ollarii, baiulus Ville Franche pro domino rege, personliter accessit ad locum ubi dictus Guillelmus Mestre dicebatur interfecisse, et juxta carniceriam Ville Franche, coram hospicio Guillermi Mila invenit dictum Guillelmum Mestre jacentem in terra, mortuum et vulneratum uno vulnere tantum per collum. Et viso dicto Guillelmo interfecto, idem baiulus assidentem sibi in hac parte Petro Goleti, jurisperito Ville Franche, et cum Maymono Dalmacii, notario scribanie ipsius baiuli, inquisivit de dicta morte ut diligencius potuit sub forma que sequitur.

I. Raymundus Mestre, frater dicti Guillermi Mestre, testis, juratus et interrogatus super predicta morte, dixit se nichil scire. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel suspicatur quod interfecisse dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod Bernardus Torreyes, filius Bernardi Torreyes, condam (*sic*), erat inimicus dicti Guillermi Mestre. Interrogatus quare erat inimicus ipsius Guillermi, et dixit quod pro eo quia dictus Bernardus tenebat pro amasia filiam *d'en Simó*,¹

¶ ¹ Paràgraf assenyalat al marge. D'una altra mà: «Causa».

et pro eo quia dictus Guillermus Mestre percuserat cum uno baculo dicta filia *d'en Simó*, ideo dictus Bernardus Torreyes erat inimicus dicti Guillermi Mestre. Interrogatus si aliquis alius erat inimicus dicti Guillermi Mestre, et dixit quod non, nisi dictus Bernardus Torreyes, qui erat inimicus suus ratione predicta, et etiam ratione quia iste testis habuit rixam (*sic*)² cum quodam fratre minore dicti Bernardi Torreyes, et cum filio Berenguarii Fabrega, condam (*sic*), ita quod predicti dederunt isti testis unum sclofum, dicendo ille filius dicti Berenguarii Fabrega, qui dedit isti testis unum sclofum: *com me feyes tu retret de la mort de mon pare*. Et ea ratione dictus Bernardus Torreyes, qui est consanguineus germanus dicti filii Berenguarii Fabrega, erat inimicus dicti Guillermi Mestre. Interrogatus quare iste testis fugiebat dum mitebatur sonus de *viafors* et dixit quo pro eo quia ibat *com a hom exit del seny*, ratione dicte mortis et ibat versus Ferrarium Cigat et Bonanatum Mestre, fratres istius testis.³ Interrogatus quare se recollegit in domo *d'en Manleu* dum dictus baiulus veniebat retro ipsum, et dixit quod pro eo quia suspicabatur quod illi qui interfecerant dictum Guillermmum Mestre fugassent ad huc istum testem. Item interrogatus si quidam gladius magnus qui fuit repertus coram hospicio dicti *en Manleu*, si est suus, et dixit quod ipse tenebat ipsum et *trençà's la correga*, et cesidit ad terram, qui gladius fuit aspectus et nulla macula sanguis erat in ipso gladio nec etiam in vagina. Interrogatus in quo loco fuit sibi datum dictum sclofum et dixit quod in vico *de la Claveguera*, coram tabula *d'en Coyl*, boter. Interrogatus qui fuerunt presentes, et dixit quod Bernardus Canela et *na Peraluega* et plures domine. Interrogatus de tempore, et dixit quod bene sunt .viii°. dies elapsi.

II.⁴ Guillerma, filia Simonis Segarriga, deponens, jurata et interrogata de sua confecione (*sic*) super predictis, dixit se nichil scire. Interrogata si dictus Guillermus Mestre unquam percussit ista deponentem cum baculo vel aliter, et dixit quod non.⁵ Interrogata si dictus Guillermus Mestre erat inimicus istius deponentis, et dixit quod non, salvo quod aliquociens *avien noves*, set nunc erat amicus istius deponentis. Interrogata si dictus Guillermus Mestre unquam cognovit istam deponentem carnaliter, et dixit quod non. Item interrogata si Bernardus Torreyes, filius Bernardi Torreyes, condam, tenebat istam deponentem pro amasia vel si cognovit eam carnaliter, et dixit quod non. Interrogata si dictus Bernardus Torreyes erat familiaris istius deponentis, et dixit quod non aliter,⁶ salvo quod aliquociens intrabat in domo patris istius deponentis pro eo *com se feya a parent* istius deponentis. Interrogata si A. Cavales cognovit eam carnaliter, et dixit quod non. Item interrogata si habet aliquem amicum sive *druc*,⁷ et dixit quod non neque unquam habuit.⁸ Interrogata quare abscondit se quando

¶² Senyal al marge. ¶³ Text assenyalat al marge. D'una altra mà: «Nota». ¶⁴ Tota la declaració, assenyalada al marge. ¶⁵ Al marge, d'una altra mà: «Nota». ¶⁶ Al marge, d'una altra mà: «Nota».

¶⁷ «Druda» significa «concupina». El masculí «druc» no ve acceptat en el diccionari Alcover-Moll. ¶⁸ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Menti tamen quare fratrem interfecit».

dictus baiulus venit ad domum dicti patris sui, et dixit quod ista deponens erat juxta januam Petro Berengarii et audivit dici quod baiulus erat ad domum patris sui et quod ceperat patrem et matrem istius deponentis, et ea de certa causa abscondit se in domo *d'en Clarà* et ibi jacuit cum quadam puellula que moratur cum dicto *en Clarà*, et venit dictus baiulus et cepit istius deponentem.

III. Bernardus Rosel, testis, juratus et interrogatus super predictis, dixit se nichil scire, salvo quod iste testis erat ad domum dicti baiuli et venit Valentinus Adroverii et dixit: *Viafors a la fruyta*. Et sic cum dicto baiulo ivit versus locum ubi dictus Guillelmus Mestre erat interfectus. Interrogatus si vidit aliquem fugientem ratione dicte mortis, et dixit quod non. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillelmum Mestre et dixit se nescire.

III. Berengarius Fabrega, filius condam Berengarii Fabrega, de Vilafranca, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogatus si iste testis dedit unum sclofum Raymundo Mestre, et dixit esse verum quod bene sunt .VIII°. dies elapsi, una die de qua non recordatur, iste testis et Petrus Torreyes, filius Bernardi Torreyes, condam, erant juxta clavegueriam, et erat ibi dictus Raymundus Mestre et Bernardus Canela, qui similiter erat ibi, levarunt capucium dicto Raymundo Mestre *del cap*, et dictus Raymundus Mestre, putans quod iste testis fecisset predicta, dixit isti testi: *E mal guany façats, que no sabrets tan bé venyar la mort de vostre pare*. Et iste testis, audiens predicta, dedit unum sclofum dicto Raymundo Mestre et non fuit aliud subsecutum.⁹ Interrogatus si ratione predicta dictus Guillelmus Mestre erat inimicus istius testis, et dixit quod non, immo loquebatur cum ipso teste. Interrogatus ubi erat iste testis quando sonus emitebatur ratione dicte mortis, et dixit quod in ecclesiam Sancte Marie. Interrogatus quare erat ibi, et dixit quo pro eo quia volebat jacere cum Guillelmo Solanes, qui jacet in turii (*sic*) ipsius ecclesie, set quando audivit dictum sonum exivit de dicta ecclesia et venit ad locum ubi dictus Guillelmus Mestre jacebat interfectus, et postea jacuit in domo matris istius testis. Interrogatus si per totam diem predictam fuit cum dicto Bernardo Torreyes nec si fuit locutus cum eo, et dixit quod non, nec vidit eum, nisi semel, et erat cum eo Raymundus Crebey. Interrogatus qua hora vidit dictum Bernardum Torreyes, et dixit quod in hora terciæ. Interrogatus de quo seu quibus est fama quod interfecerint dictum Guillelmum Mestre, et dixit se nescire.

III. F., filia Bernardi de Minorisa, condam, que moratur pro ancilla cum domina Geralda, uxor Bernardi Torreyes, condam, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogata ubi jacuit ista nocte Bernardus Torreyes, filius dicte domine, et dixit esse verum quod dictus Bernardus, in casu solis, venit ad domum dicte domine et *gità-se* in quodam lecto qui est in

¶⁹ Text assenyalat al marge.

cellario hospicii ipsius domine, et quasi incontinenti fuit misus sonus de *vialfors* per totam villam et dicebant quod interfecerant dictum Guillelmum Mestre, et tunc dictus Bernardus Torreyes surrexit et acceptis armis, scilicet, *lance et estona*, ivit ad dictum sonum et juxta primum sonum dictus Bernardus Torreyes rediit ad dictam domum et *gità-se* in dicto lecto, et non exivit de dicta domo usque de mane sequenti. Interrogata si aliquis petiit dictum Bernardum Torreyes per totam dictam noctem, et dixit quod non. Interrogata ubi senavit dictus Bernardus et dixit quod cum dicta domina matre sua. Interrogatus de quo senaverunt et dixit quod de picibus. Interrogatus qua hora senaverunt et dixit se nescit, que ista testis non erat in domo.

V. Elissendis, filia Guillermi Febrer, de Belprat, qui nunc moratur pro ancilla cum venerabili Berengario de Canellis, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil aliud scire salvo quod hoc anno, una die de qua non recordatur, audivit dici ista testis¹⁰ quod dictus Guillelmus Mestre percussit filiam *d'en Simon* cum uno baculo.¹¹ Et nuper, bene sunt duo menses elapsi, ista testis erat cum dicta filia *de na Simona* ad januam hospicii patris dicte filie *de na Simona*, et venit ibi Bernardus Torreyes et dixit dicte filie *de na Simona*: *Cala't, que en Mestre vos ha donada una bastonada, mas si yo'l trop de nits, yo li daré tal coltelada que nul temps no la vourà venjada*.¹² Interrogata qui fuerunt presentes quando dictus Bernardus Torreyes dixit predicta, et dixit quod ista testis tantum. Interrogata si dicta filia *d'en Simon* est amasia dicti Bernardi Torreyes, et dixit quod sic. Interrogata quomodo scit, et dixit quod pro eo quia dictus Bernardus veniebat de nocte ad domum dicte Simone et stabat cum ea quasi per totam noctem. Et hoc vidit ista testis pluries. Interrogata si dicta filia *d'en Simon* est amasia Arnaldi Taulers et dixit quod sic. Interrogata quomodo scit, et dixit quod pro eo quia pluries vidit eum Arnaldum Taulers cum dicta Simona ad domum *d'en Balester* et etiam ad domum Berengarie Rancayosa et iacebant ibi ambo. Item dixit quod dicta Simona vadit in illis locis ubi vult dictus Arnaldus Taulers ut amasia ipsius Arnaldi Taulers.

Die lune, que est .xvii^o. kalendas augusti, anno predicto.

Et dicta die lune fuit iterum interrogata dicta Guillerma, filia Simonis sa Garriga, et per sacramentum per ipsam prestitum stetit in confecione (*sic*) facta superius per ipsam. Item fuit interrogata si Bernardus Torreyes dixit sibi verba sequentia: *Lex't estar, que en Guillem Mestre vos ha donada bastonada, mas si yo'l trop a capvespre, yo li daré tal coltelada que no la veurà venge*, et dixit quod non. Item interrogata si dictus Bernardus Torreyes fuit unquam in domo patris istius depo-

¶ ¹⁰ Tot el text que segueix, assenyalat al marge.

¶ ¹¹ Al marge, d'una altra mà: «De auditu».

¶ ¹² Al marge, d'una altra mà: «De visu».

nentis de nocte, et dixit quod non. Item interrogata si unquam fuit cum Arnaldo Taulers in domo Berengarie Rancayosa nec in domo *d'en Balester*, et dixit quod non. Item interrogata si dictus Bernardus Torreyes comedit unquam in domo patris istius deponentis et dixit quod non.¹³ Item interrogata si unquam dixit dicto Bernardo Torreyes: *En Bernadó, vós me senyat en Guillem Mestre en gissa, que tots temps sia senyat, si no nul temps no us amaré*, et dixit quod non. Item interrogata si ipsa dixit matri sue: *Madona, del pus bel pa criat an Bernadó, del pus bel pa*, et dixit quod non. Item interrogata si mater istius deponentis dixit isti deponenti: *Ma fila, so que en Bernadó vos ha promés no us atendra*, et dixit quod non.

VI. Guillelmus Ferrari, qui alias vocatur *en Bocich*, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogatus quis dixit sibi quod ante horam consuetam *tocàs* symbolum latronis, et dixit quod Bernardus Ferrari, presbiter. Interrogatus si fuit aliquid datum sibi ut tam cito sonaret dictum symbolum, et dixit quod non. Interrogatus qua hora venit Berengueronus Fabrega ad turrim, et dixit quod incontinenti post pulsacionem simboli latronis. Interrogatus qui erat cum dicto Berengario Fabrega, et dixit quod Guillelmus Solanes et frater Bernardi Ferrari.¹⁴

VII. Guillerma Buulona, que moratur pro nutrisia cum Guillermo Alamanni, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit se nichil scire. Dixit tamen quod die sabbati proxime preterita ista testis erat ad domum Simonis Saggarriga, et Elissendis, ancilla Guillermi Alamanni, petebat Guillerme, filie dicti Simonis, unum *capel de li*, et dicta Guillerma dicebat: *A lasa!, tota tremol, los brases me caen*, et ista dixit: *Ousà! Què avets*, et dicta Guillerma dixit: *No u sé què·m he*. Interrogata de hora, et dixit quod paulo post post (*sic*) occaso solis. Interrogata de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod dicitur quod Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre.

VIII. Guillelmus Alamanni, jurisperitus Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super predictis, [dixit] se nichil scire salvo quod scit quod malivolencia erat inter Guillelmum Mestre et dictam Guillermam, filiam Simonis sa Garriga, ita quod pluries videt ipsos rixantes, ita quod dictus Guillelmus Mestrem clamabat dicte Guillerme:¹⁵ *Bagasa merdosa*, et dicta Guillerma clamabat dicto Guillermo Mestre: *Bort, fill de bagasa*.¹⁶ Item dixit se audivisse dici, ignorat tamen a quibus audivit, quod dictus Guillelmus Mestre signabat cum manu dicte Guillerme per faciem, et dicta Guillerma faciebat signum dicto Guillermo

¶¹³ Al marge, d'una altra mà: «Hic variat cum quo dixerit contrarium».

¶¹⁴ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota».

¶¹⁵ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota. Malivolentiam».

¶¹⁶ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Tamen malivolentie».

Mestre cum manu per collum. Item dixit quod, bene est [annus] elapsus, una nocte, de qua non recordatur, dictus Guillelmus Mestre erat in domo istius testis, et exivit inde et audivit magnum ictum dari in tabula dicti Simonis et iste testis dixit: *O Déu, en Guillem Mestre ho ha fet assò*, et incontinenti dicta Guillerma missit sonum de *viafors*.¹⁷ Item dixit se audivisse dici quod dicta Guillerma dicebat Bernardo Torreyes: *Si no'm venyats d'en Guillem Mestre, null temps no us amaré*, et quod dictus Bernardus Torreyes dicebat dicte Guillerme: *cala't, que ja he vengat vostre germà, si'm faré-nos d'en Guillem Mestre*. Item interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum G. Mestre, et dixit quod dicitur et est fama quod dictus Bernardus Torreyes ad induccionem dicte Guillerma interfecit dictum Guillelmum Mestre.¹⁸

IX. Berengaria, filia Berengarii Balester, de Villafrancha, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit se nichil scire. Item dixit, interrogata, quod malivolencia erat inter dictum G. Mestre et Guillelmam, filiam Simonis sa Garriga, ita quod videbat ipsos pluries rixantes. Interrogatus si dictus Bernardus Torreyes habebat rem cum dicta Guillerma, et dixit quod dicitur quod sic.¹⁹ Interrogata si dictus Bernardus Torreyes intrabat de die vel de nocte in domo ipsius Simonis, et dixit quod sic, et comedebat ibi aliquociens.²⁰ Item dixit quod die jovis proxime preterita, in hora vesperorum, dictus Bernardus Torreyes erat in domo dicti Simonis et jacebat super quadam tabula, et dicta Guillerma stabat coram dicto Bernardo et *tenia-li una (?) tassa de vi denant*, et ista testis dixit matri dicte Guillerme: *Veiats vostra filla, qui pex lo fill d'en Torreyes*. Interrogata si Arnaldus Taulers tenet ipsam Guillelmam pro amasia, et dixit quod ipse Arnaldus tenuit ipsam per unum annum vel circa, set quo modo dimisserat ipsam pro eo quia sciebat quod dictus Bernardus Torreyes tenebat eam.²¹ Interrogata quomodo scit, et dixit quod audivit dici dicte Guillerme pluries quod dictus Arnaldus Taulers tenebat ipsam, et similiter audivit dici dicto Arnaldo Taulers quod tenebat ipsam. Item dixit quod pluries dictus Arnaldus Taulers veniebat ad domum patris istius testis et ista ad preces ipsius Arnaldi ibat dicte Guillerme et ipsa Guillerma veniebat ibi et ibi loquebantur. Interrogata de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod fama est et gentes dicunt quod dictus Bernardus Torreyes ad instanciam dicte Guillerme interfecerit dictum Guillelmum Mestre.²²

X. Item iterum fuit interrogata dicta Guillerma, filia dicti Simonis sa Garriga, si dictus Guillelmus Mestre faciebat signa dicte Guillerme per faciem et si ipsa faciebat signa dicto Guillelmo Mestre per collum, et dixit quod non.

¶¹⁷ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota. Exprimit causam ictus set Guillelmus clamavit via foris». ¶¹⁸ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Famam probat et de inductione capte». ¶¹⁹ Al marge, text assenyalat i d'una altra

mà: «Malivolentiam probat». ¶²⁰ Text assenyalat al marge. ¶²¹ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Variacio». ¶²² Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam et instanciam capte».

Interrogata si die jovis proxime preterita dictus Bernardus Torreyes fuit in domo patris sui, et dixit quod sic. Interrogata si dedit ei ad bibendum, et dixit quod sic. Item dixit quod dictus Bernardus Torreyes semel fuit in domo patris istius deponentis de die et comedit ibi veneris.²³ Interrogata si die sabbati proxime preterita, ante occasum solis, dum quedam ancilla Guillermi Alamanni peteret ab ipsa unum capucium *de li*, si ista deponens dicebat: *A lasa!, tots los brases me caen*, et dixit quod sic.²⁴ Interrogata quare dicebat predicta, et dixit quod pro eo quia pater istius deponentis blasphemaverat ipsam et ideo *tremolava e no sabia hon s'era*.²⁵ Interrogata si quedam roba que est in quodam casidile qui fuit repertum in domo patris sui, qui misit dicta roba in dicto casidile, et dixit quod mater istius deponentis. Interrogata que res sunt illa que sunt in dicto casidile, et dixit que *tres lansols e unes tovaes taulars e tovalons*. Interrogata quare miserat in dicto casidile dictas res, et dixit quo pro eo quare non habent cecham in domo.

XI. Guillerma, que moratur pro ancilla cum rectore ecclesie Ville Franche, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil alius scire salvo quod dicitur et est fama publica in Villa Francha quod Bernardus Torreyes ad induccionem Guillerme, filie Simonis Sagarriga, interfecit dictum Guillermmum Mestre.²⁶ Item dixit quod magna malivolencia erat inter dictam dictam Guillermam et dictum Guillermmum Mestre, ita quod quasi cotidie *se barayaven e sculcrasaven (sic)*. Interrogata si vidit nec audivit quod dictus Guillermmus Mestre fecisset signa dicte Guillerme per faciem nec dicta Guillerma dicto Guillermo Mestre per collum, et dicit quod non vidit nec audivit.²⁷

XII. Franciscus Sesententes, testis, juratus et interrogatus super predictis, dixit quod die sabbati proxime preterita, dum pulsabatur simbolus latronis, iste testis et Bernardus Vidal et Geraldus Argiles sedebant ad januam dicti Bernardi Vitalis, et venerunt duo homines *ves la sabateria*, et videtur iste testis quod unus esset Bernardus Torreyes et tenuerunt vias suas per *la volta a amunt*, et tunc adhuc erant in carniceria Franciscus Cuquetes et Petrus Cuch, et quasi incontinenti dictus Franciscus Cuquetes et Petrus Cuch recesserint. Postea vidit duos homines venientes ad tabulam carnicerie Petri Forner, nescit tamen si erant illi duo qui venerant per *la carniceria a amunt*, et iste testis dixit: *Entre-nos-en*, et sic omnes intraverunt quilibet in hospicio suo. Et cum stetisset aliquanculum in domo audivit magnum tumultum extra ad capud carnicerie, et iste testis cum ense exivit ad dictum tumultum. Et Guillermmus Terrassa dixit: *Ousà!, veus así .i. hom mort*. Et iste testis dixit: *Aiam lum, ayam lum*. Et habuerunt lumen et viderunt dictum Guillermmum Mestre jacentem in terra mortuum. Interrogatus de quo seu quibus

¶²³ Al marge esquerre, d'una altra mà: «Hic variat cum quo dicxerit contrarium».

¶²⁴ Al marge dret, text assenyalat i d'una altra mà: «Hic manifeste deprehenditur variatio».

¶²⁵ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota. Force (sic) iudicium».

¶²⁶ Al marge esquerre, text assenyalat i d'una altra mà: «Probatur fama et inductio».

¶²⁷ Al marge dret, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat malivolentiam e que's cultrazaven (sic)».

dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod gentes dicunt quod Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre, et hoc dicunt pro eo quia dictus Bernardus Torreyes absentaverat se a Villafrancha ratione dicte mortis.²⁸

XIII. Berenguaria, filia Bernardi Dalmacii de Canellis, quondam, nunc habitatrix Ville Franche, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit quod dicitur et est fama quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre²⁹ pro eo quia dictus Guillelmus Mestre erat in magna malivolencia cum Guillerma, filia Simonis sa Garriga. Item dixit quod dicta Guillerma volebat malum dicto Bernardo Torreyes ratione mortis fratris ipsius Guillerme. Et postea, ratione dicti Guillermi Mestre *amigà-se* cum dicto Bernardo Torreyes, ita quod dictus Bernardus Torreyes intrabat et exiebat de die et de nocte in domo patris dicte Guillerme, et comedebat et bibebat ibi.³⁰ Et ista testis una die dixit dicte Guillerme: *Ousà!, vós qui ta mal volets a'n Bernat Torreyes, como sots ara tan gran amiga d'él.* Et dicta Guillerma dicebat: *Yo sé per què fas.*³¹ Item dixit ista testis dicto Guillelmo Mestre: *En Guillem, guardat-vos d'en Bernat Torreyes, que aquexa diablesa per àls no s'és feta sa amiga si no per so que ahontàs-vos.* Et dictus Guillelmus Mestre dixit: *Vé en què'n són yo.* Item dixit quod Arnaldus Taulers tenebat dictam Guillelmmam pro amasia et modo dimisit eam pro eo quia credebat quod dictus Bernardus Torreyes haberet rem cum dicta Guillerma. Interrogata quomodo scit quod dictus Arnaldus Taulers teneret dictam Guillelmmam pro amasia, et dixit quia audivit dici dicte Guillerme quod ipsa erat amasia dicti Arnaldi Taulers, et etiam aliquociens dictus Arnaldus Taulers dicebat isti testi ut iret ad dictam Guillelmmam et quod diceret quod iret ad domum istius testis ubi dicti Arnaldus erat, et ista testis dicebat predicta dicte Guillerme, et ipsa Guillerma ibat ad domum istius testis, ubi dictus Arnaldus Taulers erat, et ista dimitebat eos et credit quod ibi Arnaldus cognoscebat dictam Guillelmmam carnaliter.³²

XIV.³³ Arnaldus Taulers, habitator Viller Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil alius scire salvo quod dicitur et est fama quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre pro eo quia dictus Guillelmus Mestre dicebat dicte Guillerme, filie Simonis Sagarriga, verba sequencia: *Bagasa merdosa, ton germà t'a mort e encara lo't poses damunt.* Et quod dicta Guillerma dixit: *Nul temps amaré tro que'n sia venge,* et quod propter predicta dictus Bernardus Torreyes interfecerit dictum Guillelmum Mestre. Item dixit quod iste testis tenuit dictam Guillelmmam pro amasia, set quod ab uno anno citra non cognoverat dictam Guillelmmam carnaliter. Item dixit quod mali-

¶²⁸ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam et fugam». ¶²⁹ Al marge superior, d'una altra mà: «Probat famam et malivolentiam». ¶³⁰ Al marge dret, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota *que's amigaren*, ratione hoc manifestum est».

¶³¹ Al marge esquerre, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota malum verbum». ¶³² Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota quod Simona mentita fuit». ¶³³ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam et tamen inimicicie».

volencia erat inter dictum Guillermmum Mestre et dictam Guillermam, ita quod secundum quod iste testis audivit dici quod dictus Guillermus dedit *una bastonada o dues* dicte Guillerme.

XV. Geralda, uxor Guillermi Aguilo, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogata ubi est dictus Guillermus Aguilo, et dixit quod eri post prandium exivit de villa et postea non rediit. Interrogata ubi ivit, et dixit se nescire. Item interrogata ubi senavit dictus Guillermus die sabbati proxime preterita, et dixit quod in domo propria. Interrogata qui senaverunt cum dicto Guillermo, et dixit quod Bernardus Torreyes et Raymundus Crebey, filius Petri de Crebeyon, quondam. Interrogata qua hora senaverunt, et dixit quod in hora vesperorum. Item interrogata si incontinenti post cenam exiverunt de domo, et dixit quod sic. Item interrogata qua hora dictus Guillermus rediit ad domum, et dixit quod ante pulsacionem simboli latronis. Item interrogata si postea exivit extra, et dixit quod sic, quia quasi incontinent fuit misus sonus de *viafors* dicendo quod interfecerant Guillermmum Mestre, et tunc dictus Guillermus Aguilo cum armis exivit ad dictum sonum. Postea cum aliis vicinis rediit ad domum et non exivit de dicta domo usque in crastinum de mane. Item interrogata si dictus Guillermus abstraxit aliquas res nec ista testis de domo, et dixit quod sic, scilicet, dictus Guillermus Aguilo portavit secum vestes suas. Interrogata qua hora abstraxit dictus Guillermus Aguilo dictas vestes de domo et dixit quod eri post prandium.

Item die lune predicta fuit iterum interrogatus Raymundus Mestre, frater dicti Guillermi Mestre, condam, et stetit et perseveravit in confetionem (*sic*) supra per ipsum facta, que fuit sibi lecta.

Item, eadem die fuit iterum interrogata dicta Guillerma, filia dicti Simonis Sagarriga, a quanto tempore citra ipsa non cognovit hominem carnaliter, et dixit quod a .iiii.^{or} annis citra, a quo tempore citra Guillermus Fabrega, maritus suus, non fuit cum ea in Villa Francha nec in aliquo loco. Item fuit interrogata si ipsa est gravida, et dixit quod non nec postea esse pro eo quia non cognovit aliquem hominem ut predixit.

XVI. Jacobus Cirlerii (?), habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod dicitur et est fama publica in Villa Francha quod Bernardus Torreyes interfecerit dictum Guillermmum Mestre per filiam *d'en Simon*. Item interrogatus de fama dicti Bernardi Torreyes, et dixit quod est male fame, et quod dicitur quod ipse interfecerit *en Malnogat* et quod desvirgavit filiam minorem Simonis Sagarriga, et quod modo tenebat aliam filiam dicti Simonis. Interrogatus quid sit fama, et dixit quod id quod comuniter gentes dicunt.³⁴

¶ ³⁴ Al marge esquerre, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam et pro filia *d'en Simó*». Al marge dret, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam aliorum homicidiorum».

Et cum dictus baiulus tenuisset captos ratione dicte mortis Guillem Ferrari et Raymundum Mestre, fratrem dicti Guillelmi Mestre, et non invenisset quantum ad presens ipsos culpabiles dicte mortis, ideo de consilio Petri Goleti, assessoris sui in hac parte, liberavit dictos Guillelmmum Ferrari et Raymundum Mestre a captione.

XVII. Berengarius Rocafort, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil scire aliud salvo quod dicitur et est fama quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmmum Mestre. Interrogatus de fama dicti Bernardi Torreyes, et dixit quod est male fame et male condicionis, et dicitur et est fama quod ipse Bernardus Torreyes interfecit *en Malnogat* et Simonem Sagarriga, et etiam est fama quod est latro. Interrogatus ubi erat iste testis quando dicta mors fuit facta die sabbati proxime preterita, et dixit quo ipse testis venit ad ecclesiam Ville Franche cum Nicholao Ferrari [et] invenerunt in dicta ecclesia Guillelmmum Solanes, prebiterum, et Berengarionem de Fabrica, filium Berengarii de Fabrica, et dimisserunt dictum Guillelmmum Solanes et Berengarium Fabricani in dicta ecclesia, et iste testis et dictus Nicholaus iverunt versus domum Bonanati de Jaffero, et cum fuissent in dicto vico ipsius Bonanati de Jaffero audiverunt emiti sonum de *viafors*, et dicebant: *Viafors, que en Guillem Mestre an mort.*³⁵

Die lune xvii^o. kalendas augusti anno predicto, Bernardus Rosel, sagio et prece baiuli Ville Franche ad mandatum venerabilis Ferrari Ollarii, baiuli Ville Franche pro domino rege, preconitçavit publice per Villam Francham in locis in quibus asuetum est preconitzari cridam infrascripta, que crida legebat dicto precononi in quadam cedula papiri, tenori cuius cride talis est:

Ara oiats tuyt que us fa assaber lo batle de Vilafrancha de part del senyor rey, com tuyt sapiats que·l batle ab aquesta present crida cita en Bernat Torreyes, fill saanrere d'en Bernat Torreyes, et Guillem Agiló, fill d'en Guerau Agiló, de Vilafrancha, saanrere, que dins aspays de .x. dies primer vinents personalment sien compareguts denant lo dit batle en la cort sua, apelats de fer ço que fer deven en poder del dit batle per raó de la mort d'en Guillem Mestre, de la dita vila, de la qual los dits Bernat Torreyes e Guillem Agiló són encolpats. En altre manera, que pasats los .x. dies, que lo dit batle enantarà contra los dits Bernat Torreyes e Guillem Agiló a bandejar o en altra manera, segons qui serà faedor per dret e per raó, absència dels dits Bernat Torreyes e G. Agiló no contrastant.

XVIII.³⁶ Geraldus Johan, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dita morte, dixit se nichil aliud scire salvo quod est fama publica in Villa Francha quod Bernardus Torreyes et Guillelmmus Agilo interfecint (*sic*)

¶ ³⁵ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam mortius contra B. et quod erat male fame et quod interfecit praeter istum et

¶ ³⁶ Al marge inferior, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam contra B. et G. ex tractatu de na Simona».

dictum Guillermmum Mestre ex tractatu cuiusdam mulieris nomine *na Simoneta*. Interrogatus cuius fama sunt dicti Bernardus Torreyes et Guillermmus Agilo, et dixit quod dicitur quod dictus Bernardus Torreyes est male fame et latro et male condicionis. De dicto Guillermo Agilo dixit se nescire.³⁷

XIX.³⁸ Guillermmus Argensola, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nihil scire salvo quod dicitur et est fama publica in Villa Francha quod Bernardus Torreyes et Guillermmus Agilo interfecerint dictum Guillermmum Mestre ad induccionem *de na Simoneta*. Interrogatus cuius fama sunt dicti Bernardus Torreyes et Guillermmus Agilo, et dixit quod dictus Bernardus Torreyes est male fame et dicitur quod iam interfecerat *en Malnogat* et *en Simon*. De dicto Guillermo Agilo dixit se nescire.

Die martis que est .xvi°. kalendas augusti anno predicto, cum Berengarionus de Fabrica, filius Berengarii de Fabrica, quondam, fuisset captus in posse venerabilis Ferrarii Ollarii, baiuli Ville Franche pro domino rege, occasione dicte mortis, et dictus baiulus non inueniat dictum Berengarionum de Fabrica quantum ad presens in aliqua culpa dicte mortis dicti Guillermmi Mestre, ideo de consilio Petri Goleti, jurisperiti Ville Franche, assessoris per dictum baiulum, assumpti ad dictam inquisitionem, liberavit dictum Berengarionum de Fabrica a captione predicta.

XX. Jacobus Buulo, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, quasi in crepusculo, iste testis erat *al pont del castell*, et vidit Bernardum Torreyes et Guillermmum Agilo, *tots remangats*, euntes *quaix qui vol fer colp*, et iverunt versus vicum de *Sent Julià*, et quasi incontinenti iste testis, cum Ferrariono de Lileto ivit ad domum Ferrarii de Lileto, et cum fuisset ibi audivit emitti sonum de *viafors*, dicendo: *Viafors, que en Guillem Mestre an mort*. Interrogatus si scit quis interfecit dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire, set est fama publica [in] Villa Francha et etiam omnes gentes in dicta villa dicunt quod Bernardus Torreyes predictus interfecit dicto Guillermo Mestre ad preces sive induccionem cuiusdam filie *d'en Simon*. Interrogatus cuius fama est dictus Bernardus Torreyes,³⁹ et dixit quod est male fame et magnus lusor et latro, et etiam quod interfuit ad mortem *d'en Malnogat* e *d'en Simon*.⁴⁰

XXI.⁴¹ Petrus Cuch, carnifex Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil aliud scire salvo quod dicitur et est fama publica

¶³⁷ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat mala fama de fur contra B». ¶³⁸ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat mala fama et induccio et plus». ¶³⁹ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Forte indicium pres-

tat et probat famam et indicium contra captam». ¶⁴⁰ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam malam». ¶⁴¹ Al marge inferior, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam et alia mala».

in Villa Francha quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillermmum Mestre ex inductione cuiusdam filie de *na Simona*. Interrogatus cuius fama est dictum Bernardus Torreyes et dixit quod est male fame et male condicionis et quod interfuit morte *d'en Malnogat et d'en Simon* et etiam quod es latro.

XXII.⁴² Ferrarius Cuquetes, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super morte, dixit in omnibus et per omnia ut dictus Petrus Cuch proximus testis.

XXIII. Elissendis, uxor Berengarii Medici, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit quod die sabbati proxime preterita, quasi in crepusculo, ista testis ibat ad vinum uxoris Petri Micerii et, cum fuisset ad cantonum Petri de Amerio, in tabula dicti Petri de Amerio sedebat unus homo magne stature, et erat *tos*, secundum videre istius testis, set ista testis non potuit cognoscere dictum hominem pro eo quia stabat *a la fosca*, et ista testis intravit in hospicio dicti Petri Micerii, et cum recepisset vinum, fuit emissus sonus de *viafors*, et ista testis rediens cum vino vidit ad capud carnicerie unum hominem jacentem in terra, et aliqui qui ibi erant circumstantes dixerunt quod Guillermus Mestre erat ille qui jacebat in terra mortuus. Interrogata si cognoverit dictum hominem qui sedebat in dicta tabula et dixit quod non.

XXIII.⁴³ Berengarius Sescases, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil aliud scire salvo quod inimicie erant inter dictum Guillermmum Mestre et Guillermmam, filiam Simonis Sagarriga, ita quod audivit pluries quod dicta Guillerma dicebat dicto Guillermo Mestre: *Yo he fe en Déu que ayta mala mort te vouré murir com en Maymon R., et axí ne vouré ta muler ennegrada com fiu la sua, e yo he fe en Déu que yo vouré mon cor complit, que a males pessés vendràs denan ta muler*. Item dixit quod post mortem fratris dicte Guillerme, de qua Bernardus Torreyes fuit inculpatus, quod dictus Bernardus interfuit morti dicti fratris dictis Guillerme, et quociens ipse Bernardus transiebat per vicum, dicta Guillerma dicebat dicto Bernardo Torreyes: *Mal vengués en espa-seiat a ta mare*,⁴⁴ et non fuit loquta dicta Guillerma cum dicto Bernardo Torreyes usque dictus Bernardus Torreyes venit de viagio Sardinie, et ab illo tempore citra dictus Bernardus Torreyes fuit familiaris multum cum dicta Guillerma, ita quod de die et nocte comedebat in domo patris dicte Guillerme et etiam in septimana proxime preterita dictus Bernardus Torreyes et Guillermus Agilo comederunt in domo patris dicte Guillerma et comederunt *carabases* et quasi cotidie stabant in domo dicti Simonis Sagarriga. Interrogatus quis interfecit dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire, set dicitur et est fama in Villa

¶⁴² Al marge, text assenyalat.

¶⁴³ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat clare malivolenciam et tamen malivolentie».

¶⁴⁴ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota bene».

Francha quod Bernardus Torreyes et Guillelmus Agilo interfecerunt dictum Guillelmus Mestre ad preces dicte Guillelme, et est dicitur quod, illa nocte qua dictus Guillelmus Mestre fuit interfectus, quod exiverunt de domo dicti Simonis Sagarriga.⁴⁵

XXV. Simon Sagarriga, deponens, juratus et interrogatus de sua confetione (*sic*) super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogatus si inimicie erant inter dictum G. Mestre et Guillelman, filiam huius deponentis, et dixit quod sic, et etiam vidit eos rixantes pluries, et etiam iste deponens verberavit dictam Guillelman, filiam suam, ratione dicte rixe. Interrogatus si dicta Guillelma habebat copulam carnalem cum Bernardo Torreyes et dicit se nescire.⁴⁶ Interrogatus si dictus Bernardus Torreyes interfuit morti Arnaldi, filii istius deponentis, et dixit se nescire, set dicebatur tunc quod dictus Bernardus interfuit dicte morti. Dixit tamen quod, post mortem dicto Arnaldi, iste deponens non fuit loquutus cum dicto Bernardo Torreyes donec dictus Bernardus venit de viagio Sardinie. Interrogatus quare ante non loquebatur cum dicto Bernardo et postquam rediit de viagio Sardinie erat familiaris dicto Bernardi, et dixit quod *per ço con no pot hom tots temps tenir mala voluntat*. Interrogatus si dictus Bernardus Torreyes erat in domo istius deponentis postquam rediit de dicto viagio frequenter, dixit quod sic, ita quod aliquociens de die dormiebat in domo istius deponentis et aliquociens comedebat in dicta domo.⁴⁷

Et cum dictus baiulus tenuisset captum dictum Simonem ratione dicte mortis, et non invenisset ipsum culpabilem, ideo de consilio dicti Petro Goleti, assessoris sui in hac parte, dimissit dictum Simonem a dicta capcione.

Die mercurii .xv^o. kalendas augusti anno predicto.

XXVI. Bernardus Olivar de Ferran, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil aliud scire salvo quod die sabbati proxime preterita, juxta primum somnum (*sic*), iste testis erat in domo sua et jacebat in lecto, et venit quidam homo, et tetigit ad januam hospicii, et dixit iste testis ut aperiret et hoc dixit pluries, et iste testis dixit: *Qui sots*, et dictus homo dixit: *De Vilafrancha són*. Et iste testis dixit: *E quin sots de Vilafrancha*, et dictus homo respondit: *No conexets en Guillem Agiló?* Et iste testis dixit: *No us coneix e axí no obriria per re*. Et dictus homo dixit: *Almenys, si us plau, per qualque loc donat-nos a boure*. Et iste testis surrexit de lecto e per .i. forat donà-li .i. anap d'aygua. Et ille homo, accepta dicta aqua, dixit: *Ja vets, bourets vós?*, et hoc dixit cuidam alio homo qui erat secum,

¶⁴⁵ Text assenyalat i al peu, d'una altra mà: «Forte indicium prestat».

¶⁴⁶ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat clare inimiciam quare patet (?)».

¶⁴⁷ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota forte indicium».

et alter dixit quod nolebat bibere, et sic ille bibit dictam aquam, et reddidit isti teste dictum *anap*. Interrogatus si cognovit dictum hominem, et dixit quod non pro eo quia faciebat magna fosca. Interrogatus quo iverunt dicti duo homines, et dixit se nescire.⁴⁸

XXVII.⁴⁹ Bernardus Pel[5 mm] (?), testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, iste testis erat ad domum matris sue et veniebat ad palacium, et cum fuisset juxta hospicium Petri Coltellarii, audivit magnum tumultum versus domum Berengarii Marchesii, et etiam sonum de *viafors*, et iste testis, currendo, ivit ad palacium et accepit armas et ivit versus domum dicti Berengarii Marchesii, et cum fuisset coram janua ecclesia Ville Franche, que vocatur *dels Carnicers*, obviavit Guillermo Aguilo, ut sibi videtur, et iste testis dixit sibi: *Què és assò*. Et dictus homo dixit: *Tot mal hi a*. Et retro ipsum Guillelmum Agilo veniebant Franciscum Baxador et alii qui intraverunt in dicta ecclesia et dictus Guillelmus Agilo *anà-se'n per lo carrer a aval*. Et iste testis ivit versus carniceriam et vidit ibi Guillelmum Mestre interfectum et decollatum. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod comuniter dicitur et est fama quod Bernardus Torreyes et Guillelmus Agilo interfecerunt dictum Guillelmum Mestre per filiam *d'en Simon*. Interrogatus de fama dictionum Bernardi Torreyes et Guillelmi Agilo, et dixit se nichil scire nisi ut supra dixit.⁵⁰

XXVIII. Franciscus Baxador, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, post pulsacionem cimboli latronis, iste testis erat in domo sua et audivit unum ictum dari versus capud carnicerie et quasi incontinenti venit quidam homo currendo, qui homo erat magne stature⁵¹ et erat inductus *de spatleres o de gonella blanca*, et incontinenti audivit moti sonum de *viafors*, dicendo: *Viafors, que .i. homa ha assí mort*. E iste testis, acceptis armis, exivit de domo et ivit versus capud carnicerie et ibi videt jacentem in terra mortuum et decollatum Guillelmum Mestre, de dicta villa. Interrogatus quis interfecit dictum Guillelmum Mestre, et dixit se nescire, set bene credit quod ille homo qui fugiebat interfecisset dictum Guillelmum Mestre. Interrogatus si cognovit dictum hominem, et dixit quod non, set bene videtur sibi quod esset Bernardus Torreyes. Interrogatus de quo seu de quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod fama est publica in Villa Francha quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre ex induccione filie *de na Simona*. Interrogatus de fama dicti Bernardi Torreyes, et dixit quod est male fame et male condicionis, et est fama quod interfuit morti *d'en Malnogat* et *d'en Simó* et etiam est fama quod est latro.⁵²

¶⁴⁸ Al marge superior: «Notat indicium urgens contra G. et alium». ¶⁴⁹ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Contra G. Aguilo». ¶⁵⁰ Al marge inferior, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat

famam contra B. et G. per filiam d'en Simon». ¶⁵¹ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota magne stature». ¶⁵² Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota forte indicium cum aliis».

XXIX. Bartolomeus Mercadal, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil scire hoc excepto, quod die sabbati proxime preterita, in crepusculo, iste testis erat ad januam patris sui et vidit transeuntes per vicum Guillermmum Agilo et Bernardus Torreyes qui induebat *spatleres et pasaven quaix qui vol fer colp*, et iste testis, timens (?) de ipsis, *entrà-se'n* et quasi incontinenti audivit emiti sonum de *viafors*, dicendo: *Viafors, que en Guillem Mestre an mort*, et dicebatur quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillermmum Mestre.⁵³

XXX. Guillerma, uxor Simonis Sagarriga, deponens, jurata et interrogata de sua confecione (*sic*) super dicta morte, dixit se nihil scire. Interrogata si Guillerma, filia sua, erat inimica dicti Guillermi Mestre, et dixit quod pluries vidit ipsos rixantes set nunc non erant inimicie inter ipsos. Interrogatus si ista deponens dixit dicte filie sue: *Fila, no'l te cal amar en Bernadó Torreyes, que no t'atendrà ço que t'a promés*, et dixit quod non. Interrogata si dictus Bernardus Torreyes tenebat dictam Guillermam, et dixit quod non. Item interrogata si dictus Bernardus Torreyes comedit in domo istius deponentis et dixit quo sic, semel tantum, set aliquociens intravat in domo istius. Interrogata si dicta Guillerma erat amasia Arnaldi Taulers et dixit quod non.

Et cum dicta Guillerma detineretur capta ratione dicte mortis et non inveniretur culpabilis in dicta morte, ideo dictus baiulus, de consilio Petri Goleti, jurisperiti, assessoris predicti, deliberavit dictam Guillermam a capcionem.

XXXI. Berengarius Baro, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, juxta occasum solis, iste testis erat ad januam suam et *pensava del caval*, et venit Guillermmus Agilo et dixit iste testi: *Prech-vos que-m prestets una servelera e .I. bloquer*. Et iste testis dixit: *No u vul fer, que no-m vul desexir d'armes*. Et iterum dictus Guillermmus Agilo rogavit istum testis ut acomodaret sibi dictum *bloquer et servelera*, et iste testis noluit facere et sic dictus Guillermmus Agilo recessit. Et in crepusculo iste testis audivit emiti sonum de *viafors* et dicebatur *que en Guillem Mestre avien mort*. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire.

Die jovis .XIII°. kalendas augusti anno predicto.

XXXII.⁵⁴ Guillermmus Sadumini, habitator Ville Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se scire et videre et audire pluries quod

¶⁵³ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Indicium prestat».

¶⁵⁴ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà, al marge superior: «Urgens indicium prestat».

Guillerma, filia Simonis Sagarriga, habebat verba cum dicto Guillermo Mestre, et etiam blasphemabat ipsum *e-l desonrava*, et etiam dicebat sibi ei: *Nul temps no armaré* (sic) *tro que t'aia feta desfer la cara*. Et dictus Guillelmus Mestre similiter desonrabat dictam Guillermam, set non tantum. Interrogatus per quem dicta Guillerma dicebat dicto Guillermo Mestre *que li faria desfer la cara*, et dixit quod non audivit aliquem nominari. Interrogatus quare dicte inimicie erant inter dictam Guillermam et dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod ratione cuiusdam juvenis qui erat maritus dicte Guillerme et utebatur officio de *barber* in hospicio dicti Simonis, et propter hoc erant dicte inimicie, prout credit. Item dixit se audivisse dici, non tamen recordatur a quibus, quod dictus Guillelmus Mestre percuserat dictam Guillermam cum uno baculo duobus ictibus.⁵⁵ Interrogatus quis interfecit dictum Guillelmum Mestre, et dixit se nescire, set credit quod dictus Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre. Interrogatus quare credit magis de dicto Bernardo Torreyes quam de alio, et dixit quod pro eo quia vix exiebat de domo dicti Simonis et pro eo etiam quia audivit dici quod cognoscebat dictam Guillermam carnaliter, et etiam audivit dici quod dicta Guillerma dedit dicto Bernardo Torreyes unam camisiam et bragues. Interrogatus de fama dicti Bernardi et dixit quod est male fame et lusor et, prout audivit dici, est latro.⁵⁶

XXXIII. Petrus Dezpetis, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, iste testis recedebat de operatorio suo, quod est in sabateria Ville Franche, et pulsabatur cimbolus latronis, et ibat ad domum suam, et quando fuit coram hospicio Geraldi Petri, iste testis audivit emitti sonum de *viafors* juxta capud carnicerie, et audivit ictum dari et rediit ad dictum locum ubi sonus emitebatur et vidit ibi .ii. *fadrins*, et iste testis dixit: *Què és assò*, et dicti pueri dixerunt: *Veus aquí qui jau*. Et iste testis, inspiciens, vidit unum hominem jacentem in terra, et iste testis accepit dictum hominem et cognovit quod erat Guillelmus Mestre, qui erat decollatus, et iste testis dixit dicto Guillermo Mestre *que li menbràs de Déu*. Et incontinenti ipse Guillelmus expiravit et non fuit loquutus. Interrogatus [qui] erant dicti duo pueri et dixit se nescire. Item interrogatus si invenit aliquem hominem juxta dictum locum ubi dictus Guillelmus Mestre fuit interfectus, et dixit quod non. Item interrogatus si vidit aliquem hominem fugientem, et dixit quod non. Item interrogatus de quo seu de quibus dicitur quod interfecit dictum Guillelmum Mestre, et dixit quod dicitur quod Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre ex induccione filie *d'en Simon*. Interrogatus de fama dicti Bernardus Torreyes, et dixit quod est male fame et dicitur quod interfuit morti *d'en Simon* et *d'en Malnogat*.⁵⁷

¶⁵⁵ Al marge esquerre, text assenyalat i d'una altra mà: «De auditu percussione». ¶⁵⁶ Al marge dret, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota mag-

num indicium». ¶⁵⁷ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam ex inductione et alia homicidia».

XXXIII. Geralda, uxor Bartholomei Coyl, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil aliud scire salvo quod una die sabbati videt quod Guillerma, filia Simonis sa Garriga, blasphemavit dictum Guillermmum Mestre, *e li cridava: Bacalar enbriach*. Interrogata si audivit quod dicta Guillerma dixisset dicto Guillermo Mestre *que él li faria desfer la cara*, et dixit se non audivisse dici. Interrogata quis interfecit dictum Guillermmus Mestre, et dixit se nescire nec audivisse. Interrogata si dictus Bernardus Torreyes tenebat dictam Guillermmam, et dixit se nescire, set est verum quod dictus Bernardus Torreyes stabat quasi cotidie in domo dicti Simonis. Interrogata si dictus Bernardus Torreyes fuit minatus dicto Guillermo Mestre et dixit se nescire.⁵⁸

XXXV. Valentina, uxor Petri Clera, de Villa Francha, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit se nichil scire salvo quod die sabbati proxime preterita, in crepusculo, audivit emitti sonum de *viafors*, et dicebant quod Guillermmus Mestre erat interfectus, et cum teneret dictum Petrum Clara *quax a la mort*, non exivit de domo, et quasi incontinenti venit Guillerma, filia Simonis Sagarriga, sine capa et intravit in domo istius testis, et dixit isti testi: *Con va al senyor*, et ista testis dixit *que està al juy de Déu*. Et ista testis dixit: *Doncs, dona, vet-vos-en*, et dicta Guillerma dixit: *No me'n iré a nit, ans vetlaré ab vós*. Et ista testis dixit: *No plàcia a Déu, que ja hic és son nabot qui vetlarà*.⁵⁹ Et dicta Guillerma dixit: *Per ma fe que no hic exiré morta ni viva a nit*. Et ista testis dixit: *Segurament sí farets, que no hic ha lit on pogéssets jaure*. Et dicta Guillerma dixit: *No vul jaure, que vetlaré*. Et ista testis dixit: *No farets segurament*. Et dicta Guillerma dixit: *Sí faré, que jauré ab la fadrina*. Et sic ista testis, invita, fecit lectum dicte Guillerme, *e gità-se ab una fadrina*, et paulo post venit baiulus et tetigit ad januam hospici istius testis, et intravit intus, et duxit secum captam dictam Guillermmam. Interrogata si dicta Guillerma alias consuevit venire ad domum istius testis de nocte, et dixit quod non. Interrogata si dicebat aliqua verba de dicta morte, et dixit quod non, salvo *que deya que gran tala és*. Interrogata de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire.⁶⁰

XXXVI. Guillermmus Tarraça, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, in crepusculo, iste testis sedebat ad januam suam et audivit tumultum versus capud carnicerie, et ivit ad illum locum, et ibi vidit unum hominem jacentem in terra, et isti testis dixit: *Aiam lum*, et habuerunt lumen. Et iste testis inspiciens vidit quod dictus homo erat Guillermmus Mestre decollatus, et iste testis dixit dicto Guillermo Mestre: *En Mestre, vaja-us lo cor en Déu, qui u ha fet?* Et dictus Guillermmus Mestre non potuit dare responsum, immo expiravit, et iste testis accepit gladium dicti Guillermi, qui jacebat juxta ipsum evaginatum, et capucium et vaginam ad

¶⁵⁸ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat malivolenciam et quod Bernardus stabat quasi cotidie in domo dicti Simonis». ¶⁵⁹ Al mar-

ge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat fugam set nota (?) male cum facti». ¶⁶⁰ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat capcionem».

aliam partem, et miserunt sonum de *viafors*, et adhuc *sonava lo seny del ladre*. Interrogatus si vidit aliquem fugientem, et dixit quod non. Item interrogatus quis interfecit dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillermmum Mestre, et dixit quod dicitur et est fama quod Bernardus Torreyes interfecerit dictum Guillermmum Mestre, set non audivit dici qua de causa interfecit ipsum. Interrogatus de fama dicti Bernardi Torreyes et dixit se nescire.⁶¹

XXXVII. Guillerma, uxor Petri de Amerio, quondam, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire salvo quod, die sabbati proxime preterita, ista testis stabat ad januam suam et cum iam *se enfoscàs*, quia est vidua, clausit januas *e entrà-se'n*, et incontinenti audivit emitti sonum de *viafors* juxta januam hospicii istius testis, et cum plures gentes essent ibi, aperuit ianuam et audivit dicere quod ibi interfecerant Guillermmum Mestre, set ista testis non vidit ipsum. Interrogata de quo seu quibus dicitur quod interfecerit dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire nec audivisse dici.

XXXVIII. Elissendis, uxor Bartholomeus Gerona, condam, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit in omnibus et per omnia ut dicta Geralda, uxor Petri de Amerio, condam, proxima testis.

XXXIX. Guillerma, uxor Petri Micer, condam, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogata de quo seu de quibus dicitur vel est fama quod interfecerit dictum Guillermmum Mestre, dixit *que les gents dien que en Bernat Torreyes l'a mort*.⁶²

XL. Elissendis, filia Bernardi des Soler, de Mediona, que moratur pro ancilla cum Guillermo Alamanni, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, iuxta occassum solis, ista testis erat ad domum Simonis Sagarriga et emebat oleum, et Guillermus Mestre transivit per vicum et dixit iste testi: *Ousà, n'Alicsseno (sic)!, ca mal avets en los uls*. Et ista testis dixit *hoc gran*. Et Guillerma, filia dicti Simonis, qui sedebat in tabula dicti Simonis, dixit dicto Guillermo: *E en bacalar merdós, mal se'n veia ta muller dolenta, e en breus de dies se'n veia vestida de dol*. Et ista testis dixit: *Ousà!, madona, que us ha fet, a què o deys axò*. Et dicta Guillerma dixit: *Tant m'a fet que dolenta m'a feta, mas si .III. cosins germans meus hic eren, éls me vengaran de .I. hom que yo'm sé*. Postea ista recessit de dicta domo et vidit dictam Guillermam *fort bascar*. Et eadem die, in crepusculo, ista testis audivit emitti sonum de *viafors*, et dicebatur quod Guillermus Mestre erat interfectus. Interrogata de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillermmum Mestre, et dixit se nescire,

¶⁶¹ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam contra B.».

¶⁶² Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam contra B.»

set audivit dici quod Bernardus Torreyes dicta die sabbati fuit in domo dicti Simonis, set ista testis non vidit ipsum dicta die in dicta domo, set quasi cotidie idem Bernardus erat in dicta domo dicti Simonis. Aliter nescit.⁶³

XLI. Elitssendis, uxor Berengarii Ses Cases, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire salvo quod dicitur et est fama quod Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillermmum Mestre.⁶⁴ Item dixit se vidisse pluries dictum Guillermmum Mestre rixantem cum Guillerma, filia Simonis Sagarriga, et vidit quod dictus Guillermmus clamabat dicte Guillerma: *Bagassa merdosa*, et dicta Guillerma dicebat dicto Guillermo Mestre *que mal lo veyés penyat*. Item dixit quod dictus Bernardus Torreyes quasi cotidie erat in domo dicti Simonis et comedebat et bibebat ibi et *quaix non exia*, ita quod omnes dicebant quod dictus Bernardus Torreyes habebat rem cum dicta Guillerma. Interrogata si dictus Bernardus Torreyes fuit minatus dicto Guillermo Mestre et dixit se nescire.

XLII. Ferrarius Sacalsada, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, in crepusculo, iste testis erat in operatorio suo cum quodam nuncio suo nomine Berenguer Duran, et volebat claudere dictum operatorium *e per la sabateria a amunt* venerunt Bernardus Torreyes et Guillermmus Aguilo *tots remangats quais qui vol fer colp*, et cum fuerunt coram dicto operatorio istius testis dictus Guillermmus Aguilo dixit: *Punt así*.⁶⁵ Et iste testis, timens de dicto Guillermo, dixit: *Con punt así*, et posuit manum ad gladium et dixit: *Con apuntat hic som, mala nit hic vendrà a quiacom*. Et tunc dicti Bernardus Torreyes et Guillermmus Agilo receserunt et iverunt *per la sabateria a amunt*, et iste testis et dictus nuncius suus, clauso dicto operatorio, iverunt versus domum istius testis. Et cum fuisset ad domum incontinenti emisit sonum de *viafors*, dicendo: *Viafors, que en Guillem Mestre an mort*. Et iste testis, accepta lancea, exivit ad dictum sonum et venit ad carniceriam et vidit ibi Guillermmum Mestre interfectum, et dicebatur et etiam dicitur quod predicti Guillermmus Agilo et Bernardus Torreyes interfecerunt dictum Guillermmum Mestre ex induccione filie *de na Simona*.⁶⁶

Die veneris .xiii^o. kalendas augusti anno predicto.

XLIII. Bertholomeus Puyades, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati proxime preterita, in crepusculo,

¶ ⁶³ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Prestat forte indicium cum aliis probatis».

¶ ⁶⁴ Al marge, text assenyalat, i al marge inferior, d'una altra mà: «Probat famam contra B. de mortem et probat inimicitiam interfecti [5 mm] capte et indicium contra S. quare quasi co-

tidie erat in domo [dicti] Simonis et comedebat et bibebat et *quaix non exia*». ¶ ⁶⁵ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Nota. Prestat indicium contra B. et G.».

¶ ⁶⁶ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam ex inductione S.».

iste testis erat ad januam operatorii Bertholomeum Avinyo cum Petro Muntaner et cum Bartholomeo Taules, et volebat ascendere iste testis per gradum dicti operatorii, et venit quidam homo *per les taules d'en Berenguer Correger*, cum gladio vel ense evaginato et misit se *en les voltes*, et ivit versus ecclesiam Sancte Marie. Et iste testis, videns dictum hominem, dixit: *Aquest hom ha fet colp*. Et incontinenti fuit emissus sonus de *viafors* juxta carniceriam. Et iste testis ivit ad dictum sonum et vidit quod juxta capud carnicerie erat Guillelmus Mestre interfectus. Interrogatus qui erat dictus homo qui fugiebat cum ense vel gladio evaginato, et dixit quod non potuit eum cognoscere, set erat homo magne stature et induebat *farçet blanch* aut *spatleres*. Interrogatus quis interfecit dictum Guillelmum Mestre, et dixit se nescire, set dicitur et est fama quod Bernardus Torreyes interfecit dictum Guillelmum Mestre.⁶⁷

Die sabbati .v^o. kalendas augusti anno predicto, Bernardus Rosel, sagio et prece baiuli Ville Franche, ad mandatum venerabilis Ferrarii Ollarii, baiuli Ville Franche pro domino rege, preconitçavit publice per Villam Francham in locis in quibus asuetum est preconitçari cridam infra scriptam, que crida legebatur dicto preconi in quadam cedula papiri tenor cuius crida talis est:

Ara oiats tuyt per manament del senyor rey e del batle seu de Vila Francha, com tuyt sapiats que·l dit batle a citats públicament en Bernat Torreyes, fil d'en Bernat Torreyes, e Guillem Agiló, fill qui fo d'en Gerau Agiló, de la dita vila, que dins .x. dies fossen compareguts denant lo dit batle, aparellats de fer ço que degessen per raó de la mort d'en Guillem Mestre, de la dita vila, de la qual los dits Bernat Torreyes e Guillem Agiló són encolpats. E no són volguts comparar, ans se són absentats. Per què lo dit batle ab aquesta present crida bandeja los damunt dits Bernat Torreyes e Guillem Agiló, en axí que nul hom ne nula fembra d'aquí enant no·ls do nul sofert ni nul socorç ni nula ajuda, ni·ls acula en res del seu, e tothom qui·ls veia que·ls prenga o meta ço. E aquel o aquela qui contrafarà, sàpien que seran tanuts en pena de .C. morabatins per cascuna vegada, los quals lo dit batle volrà aver sens tota mercè.

Die martis pridie kalendas augusti anno predicto.

XLIII. Arssendis Maelera, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil aliud scire, salvo quod malivolencia erat inter Guillelman, filiam Simonis Sagarriga, et dictum Guillelmum Mestre, ita quod vidit ipsos pluries rixantes et blasfemantes. Interrogata si dicta Guillerma unquam minata fuit dicto Guillelmo Mestre, et dixit se non audivisse, set bene audivit pluries quod dicta Guillerma clamabat dicto Guillelmo Mestre: *bacalar, fil de la cara bragada*.⁶⁸

¶⁶⁷ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Concordat aliusque hoc».

¶⁶⁸ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat inimicicias».

Interrogata de quo seu de quibus dicitur vel est fama quod interfecit dictum Guillelmum Mestre et dixit quod fama est quod Bernardus Torreyes et Guillelmus Agilo interfecerunt dictum Guillelmum Mestre pro eo quia dictus Bernardus Torreyes tenebat dictam Guillelmam pro amasia ut dicitur.⁶⁹

XLV. Petrus Muntaner, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod dicta die sabbati in qua dictus Guillelmus Mestre fuit interfectus, iste testis, Bartholomeus Taules et Bartholomeus Puyades stabant ad quandam tabula que est coram operatorio Bartholomei de Avinione et, in crepusculo, dum sic starent, venit quidam homo *per la taula* Berengarii Corregerii versus *les voltes a gran pas*, cum ense sive gladio evaginato, et iste et alii, videns eum venire, dixerunt: *Aquest home a fet colp*. Et omnes dixerunt: *En Bernat Torreyes és aquest*. Et incontinenti audiverunt emitti sonum de *viafors* versus capud carnicerie et invenerunt ibi Guillelmum Mestre jacentem in terra mortuum et decollatum. Interrogatus si cognovit dictum Bernardus Torreyes, et dixit quod non aliter, set erat inductus sicut dictus Bernardus Torreyes cum *farset blanch* et erat eius stature, et etiam videtur isti testi pro certo quod esset dictus Bernardus Torreyes. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecit dictum Guillelmum Mestre et dixit se nescire.⁷⁰

XLVI. Berengarius de Pontonibus, de Villa Francha, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillelmum Mestre et dixit quod fama est publica in Villa Francha quod Bernardus Torreyes et Guillelmus Agilo interfecerunt dictum Guillelmum Mestre ex induccione filie *de na Simona*.⁷¹

XLVII. Romia, uxor Jacobi Pareyades, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogatus de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillelmum Mestre et dixit quod dicitur et est fama quod Bernardus Torreyes et Guillelmus Agilo interfecerunt dictum Guillelmum Mestre *per la fila de na Simona*.⁷²

XLVIII. Blancha, filia Bartholomei Merli, que moratur pro ancilla cum Raymundo de Manso, testis, jurata et interrogata super dicta morte, dixit se nichil scire. Interrogata de quo seu quibus dicitur vel est fama quod interfecerint dictum Guillelmum Mestre et dixit quod *les gens dien que en Barnat Torreyes l'a mort*.⁷³

¶⁶⁹ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam propter captam». ¶⁷⁰ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Forte indicium prestat de morte contra B. et dicit intersignia sicut Bertomeu Puyades, xliiii». ¶⁷¹ Al marge, text

assenyalat i d'una altra mà: «Probat famam contra G. et B. ex inductione capte». ¶⁷² Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Idem probat». ¶⁷³ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Contra B.».

XLIX. Bernardus Vitalis, habitator Ville Franche, testis, juratus et interrogatus super dicta morte, dixit quod die sabbati in qua dictus Guillelmus Mestre fuit interfectus, in crepusculo, iste testis erat ad januam hospici sui quod habet juxtam carniceriam Ville Franche, et dicebat filie sue Agnes: *Da sa lum, entremnos-en*. Et cum hoc dixisset, venerunt duo homines *spayts e fort passeyant*, et iste testis, videns eos venire, voluit intrare infra hospicium suum, et antequam iste testis intrasset, dicti duo homines fuerunt coram januam hospici istius testis, et vidit iste testis et cognovit quod unus ex dictis duobus hominibus erat Bernardus Torreyes, qui portabat ensem et cum gramasia quam consuevit portare, et tenebat manum ad ensem. Alius vero non cognovit. Et iste testis intravit infra hospicium et incontinenti audivit magnum tumultum ad capum carnicerie, et iste testis dixit: *Què és assò?*, et postea iste testis audivi dici: *Viafors a hom mort*. Et iste testis, audiens predicta, exivit extra et ivit ad dictum locum ubi dictus sonus erat, et vidit ibi Guillelmus Mestre interfectus et decollatus. Interrogatus quis interfecit dictum Guillelmum Mestre, et dixit se nescire, set bene credit quod dictus Bernardus Torreyes et ille qui erat cum eo interfecerunt dictum Guillelmum Mestre. Interrogatus quare magis credit de predictis quam de aliis, et dixit quod pro eo quia in illa *encontrada* non fuerunt alii illa hora nisi predicti quos ipse videret.⁷⁴

5.

ERMESSEDA (ESPONELLÀ, 1333)

Procés informatiu per violació de menor

1333, abril 16. Esponellà.

Procés informatiu davant Ramon de Mallorca, sotsveguer de Besalú i comissari reial, sobre la virginitat d'Erressenda, filla de Guillem Sabater, d'Esponellà, instat per Bernat dels Horts, del mateix lloc, acusat de la seva violació.

Indou el procés sobre la violació, incoat i conclós el 4 de desembre de 1327.

Un quadern en format quart de 10 fulls, el primer, el penúltim i el recte de l'últim en blanc. En el vers de l'últim, restes de dos segells, trencats a l'obrir el plec, amb la direcció. Molt afectat pel corcò.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1333C.

Anno Domini .M^o. trecentesimo .xxx^o. tercio, videlicet, die mercurii intitulata xviii^o kalendas madii. Raymundus de Ortis, de Spondiliano, obtulit et presentavit

¶⁷⁴ Al marge, text assenyalat i d'una altra mà: «Forte et urgens indicium prestat hic tamen contra B., quem cognovit, de morte et viderunt reddere. Forte etiam .xxxxi. Notat item cog-

nitione P. Muntaner .xlV., Bertomeu Puyades .xlIII., F. za Calzada .xlII., F. Baxador .xxvIII., Jaume Buulo .xx., [Guillelmus] Sadurnini .xxII. (sic)».

Raymundo de Mayoris, subvicario Bisuldinii, quandam patentem literam regiam sigillo cereo ipsius domini regis ut prima facie apparebat sigillatam, cuius series hec habetur:

Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice, ac comes Barchinone, fideli suo vicario Gerunde et Bisuldini, vel eius locum tenenti. Salutem et gratiam. Cum intellexerimus quod Bernardus de Ortis, filius Raymundi de Ortis, de loco de Sponea (*sic*), per vim carnaliter corrupit quandam filiam Guillermi Sabaterii, de loco de Spondella, et nunc fuerit expositum coram nobis pro parte dicti Bernardi de Ortis quam dictam filiam predicti Guillermi Sabaterii non esse corruptam seu deffloratam, nosque per vos de premissorum veritate certifficari velimus. Idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus, habitis duabus mulieribus maternis in hiis expertis, de quibus nulla suspicia habeatur (?) faciatis inspici predictam filiam dicti Guillermi Sabaterii. Et quod rey (*sic*) veritate super predictis inveneritis, nobis per vestras literas intimetis. Data Barchinone septimo kalendas aprilis anno Domini M^o. CCC^o. xxx^o. tercio. Provisa.

Qua letra presentata, jamdictus subvicarius, volens procedere super mandato regio in dicta litera sibi facto, cum omnis reverencia qua convenit, reverenter assumpsit sibi in assessorem venerabilem et discretum A. de Baceto, iudicem ordinarium Bisuldini ad hoc ut diligentius in et super premissis procederetur.

Et eadem die, jamdictus subvicarius, presente et assidente ei dicto iudice, de eius consilio, vocavit Mariam, filiam Poncii de Salvanya, condam (*sic*), et Sibiliam, uxorem Berengarii Mir, habitatricibus Gerunde, et Guillermam, uxorem Petri de Gradu, carnicerii de Bisulduno, condam, reputans ipsas mulieres idoneas et honestas ac non suspectas et expertas circa cognitione corrupcionis seu declaracionis mulierum, ad inspiciendum dictam Ermessendam et ad videndum utrum corruptam sit vel deffloratam [10 mm] perhibendum super hiis testimonium veritatis.

Que dicta Maria, filia Poncii de Salvanya, et Sibilia, uxor Berengarii Mir, et Guillerma, uxor Petri de Gradu, mancellarii, condam, juraverunt per Deum et eius sacra .iiii^{or}. evangelia, corporaliter per eas tacta, quod ipse bone et legaliter ac diligenter, quanto melio et prudentius poterunt, videbunt et inspicient Ermessendam, filiam Guillermi Sabaterii, de Spondiliano, in regione privata, et perscrutabuntur cum omni diligencia quam poterint et cautela utrum dicta Ermessendis corrupta sit vel defflorata. Quodque omnem veritatem quam super predictis convenient revelabunt et exponunt subvicario et assessore predictis.

Postque eadem die, dicta Maria, filia Poncii de Salvanya, condam, et Sibilia, uxor Berengarii Mir, habitatrices Gerunde, et Guillerma, uxor Petri de Gradu, carnicerii Bisuldini, condam, redierunt coram dictis subvicario et iudice, et interrogate diligenter super predictis per iuramentum superius prestitum per easdem, dixerunt et retulerunt quod ipse viderant et inspexerant diligenter prout

melius potuerunt et debuerunt dictam Ermessendem, filiam dicti Guillelmi Sabaterii, de Spondiliano, in regione privata et quod ipsam invenerunt virginem et non ab aliquo deffloratam seu corruptam, adicientes quod invenerunt ipsam adeo strictam, quod nullo modo aliqua virga virilis ingredi posse per foramen ipsius mulieris quo filii procreantur nisi ipsum foramen ampliaretur per conjunctionem hominis carnalem vel alias.

Anno Domini .M. CCC. XX. septimo, videlicet, .II°. nonas decembris, cum denunciatum fuerit curie quod quidam per vim cognovit carnaliter.

Ermessendis, filia Guillelmi Sabaterii, de Spondiliano, minor .x. annis, dixit, sine juramento interrogata, quod cum a .v^e. septimanis citra, quadam die veneris, bestiarium custodiret in loco vocato *a sa Lobera*, intra quadam vineam *d'en Caseles*, parrochie de Spondiliano, Bernardus, filius Roderici de Sorts, de Spondiliano, venit versus hanc deponentem Ermessendem, et hec deponens Ermessendis fugiit, et dum fugiebat dictus Bernardus dixit ei hec verba: *No·t cal fugir, que pes cap de Déu ben te cossaguiré*. Et fugando, eam cepit eam (*sic*) per capillos et prostravit eam in terram, et levavit ei gremia sua, mitendo jenua sua inter crura dicte Ermessendis, faciendo posse suum ut ea carnaliter cognosceret. Et hec Ermessendis clamabat altis vocis *viafors*, prohibendo ei in quantum poterat ne ea carnaliter cognosceret. Et dum sic clamabat, dictus Bernardus claudebat sibi os ne clamaret et accepit [20 mm] suis brachis, levando eam de terra, proiescit eam in quodam torrente *d'en Sardina*, de Spodiliano, qui est juxta dictam vineam. Et cum dicta Ermessendis exire vellet dictum torrentem, ab alia parte dictus Bernardus intravit dictum torrentem, dicens dicte Ermessendi hec verba: *Ara n'auré mon dret e·n seré senyor*. Quo facto, accepit hanc Ermessendem et prostravit eam in terram et elevavit sibi gremia super ponendo jenua sua intus crura dicte Ermessendis, et tunc per vim cognovit carnaliter hanc Ermessendem, defflorando eam, ita quod sanguinis emanavit a vulva huius Ermessendis in maxima quantitate, ita fortiter et male eam tractavit. Quo facto, dimisit hanc Ermessendem in dicto torrente et [15 mm] dixit ei haec verba: *Sert yo·t ouciré si ho (?) dius a ton pare*. Et hec Ermessendis, flens et dolens, surrexit de terra et exivit dictum torrentem, et ivit ad domum parentum huius Ermessendis, et omnia supradicta que ei acciderant et que dictus Bernardus fecerat huic Ermessendis recitavit dictis parentibus suis.

Aliud nescit.

Berengaria, uxor Jacobus Oliba, de Spondiliano, testis, jurata et interrogata super predictis, et dixit quod a .v^e. septimanis citra, quadam die de qua non recordatur, vidit dictam Ermessendem [20 mm] flentem versus domum parentum suorum predictorum et dicentem haec verba: *Ca, mal die m'és vengut!* Et hec intravit domum dictorum parentorum cum dicte Ermessendis et quesivit a dicta Ermessende quare flebat, que respondit huic testi quod dictus Bernardus, filius

dicti R. dez Ortz deffloraverat eam per vim. Et hec testis incontinenti elevavit ipsi Ermessendi gremia et inspecxit eius crura et vulvam, et vidit quod sanguis emanabat de dicta vulva dicte Ermessendis per eius crura predicta, et quod erat male tractata. Interrogata si est fama de predictis in loco de Spondiliano, et dixit se nihil scire, set quod audivit dici a pluribus, et comuniter dicitur in loco predicto de Spondiliano quod dictus Bernardus des Sortz (*sic*) cognovit per vim carnaliter dictam Ermessendam, et quod a dicto die [25 mm] dictus Bernardus absentavit se a parrochia de Spondiliano ratione predicta, et hec credit ista testis.

Aliud nescit.

Berengaria Ferrara, de Spondiliano, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit se audivit dici a pluribus, de quibus non recordatur, quod dictus Bernardus, filius Roderici dez Sorts (*sic*), cognovit per vim carnaliter dictam Ermessende et eam deffloravit quadam die de quam non recordatur a festa Sancti Michaelis citra. Dixit etiam hec testis, interrogata [35 mm] testis audivit dici quod dictus Bernardus deffloraverat dictam Ermessendam non vidit dictum Bernardum, et audivit dici quod absentavit se ratione predicta, et hec credit ista testis.

Aliud nescit.

Ermessendis Ferrara, de Spondiliano, testis, jurata et interrogata, dixit idem in substancia ut Berengaria, uxor Jacobi Oliba, de Spondiliano, testis supra producta, excepto quod non inspecxit dictam Ermessendam nec vidit sanguinem exire de vulva ipsius Ermessendis.

Aliud nescit.

Ermessendis, filia Jacobi Oliba, de Spondiliano, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit in hoc anno, a vindemiis citra, quadam die de qua non recordatur, cum hec testis custodiret bestiarium patris huius testis in loco vocato *de Lobera*, parrochie de Spondiliano, et similiter custodiret ibi bestiarium Ermessendis, filia Guillermi Sabaterii, de Spondiliano, cum Maria, nepote Vitalis Mayoles, et Guillermo, nepote Guillermi Sardina, et Margarita, filia R. Berthomei, de Spondiliano, et P., filio Jacobi Sponea [20 mm] et hec testis cum aliis predictis, excepta dicta Ermessende, filia Guillermi Sabaterii, a dicto Bernardo de Sorts, qui iuxta dictam Ermessendam scocelabat (*sic*) vites in quadam vinea patris sui, recesserunt inde et dimisserunt cum dicto bestiario custodiendum eum dictam Ermessendam, et cum hec testis et alii predicti rediissent ad dictum bestiarium et essent juxta quamdam laboracionem *d'en Sardina*, audivit dictam Ermessenden flentem et venientem usque Spondilianum, et cum hec testis et alii fuerunt juxta dictam Ermessendam dixerunt dicte Ermessende verba: *Què às?* Et ipsa Ermessendis non respondit eis nisi quod dicebat clamando hec verba: *Ca, mal dia m'és vengut!*, cogitantes seu perpendentes quod dictus Bernardus dez Sortz (*sic*) per vim cognoverat carnaliter dictam Ermessendam, cum nullus homo

fuisset tunc in dicto loco ubi dimiserant dictam Ermessendem nec iuxta ipsum locum praeter dictum Bernardum. Et hec testis et alii predicti dimisserunt a dicta Ermessende et tenuerunt vias suas usque illuc quo dicta Ermessenda dimiserat dictum bestiarium, et cum ibi fuerunt viderunt dictum Bernardum, filium R. dez Sortz (*sic*) in dicta vinea patris suis qui scocelabat (*sic*) vites, et dixerunt hec verba: *Mal dia us és vengut, que na Mijana nos avets destruïda!*, que sibi dicere intendebant de dicta Ermessende, et dictus Bernardus respondit eis haec verba: *Pes cap de Déu, si'n parlats yo us auçuré ab la exada!* Dixit etiam hec testis [15 mm: ¿quod audivit dici?] a pluribus personis de Spondiliano quod dictus Bernardus de Sorts deffloraverat tunc per vim dictam Ermessendam et quod ea ratione se absentavit a parrochia de Spondiliano.

Aliud nescit.

Guillermus Sabaterii, de Spondiliano, testis, juratus et interrogatus super predictis, dixit quod hoc anno, die veneris ante festum beati Narcisii, cum hic testis esset in domo R. Bartholemei, de Spondiliano, venit ad hunc testem Saurina, uxor huius testis et dixit isti testi haec verba: *Senyor, son fil d'en Sorts vos a forçada vostra fila.* Et hic testes, audiens predicta, incontinenti [15 mm] R. Bartholomei domum suam et inspecxit vulvam Ermessendis supradicte et vidit quod de dicta vulva exiebat sanguis, et audivit dicere tunc a dicta Ermessende, filia sua, quod dictus Bernardus dez Sortz (*sic*) per vim eam carnaliter cognoverat in dicto torrente. Dixit etiam hic testis quod tunc dictus Bernardus absentavit se a loco de Spondiliano, et postea non fuit ibi quod iste testis sciat, et credit hic testis quod se absentavit ne caperetur per curiam Bisulldini ratione criminis seu excessus per ipsum comissi in Ermessendem predictam. Dixit etiam iste testis interrogatus super etate dicte Ermessendis et dixit quod ipsam Ermessendis habet [13 mm] annos vel circa et non ultra.

Aliud nescit.

Guillerma Monera, de Spondiliano, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit quod hoc anno quadam die de qua non recordatur nec de mense, cum hec testis audivisset quod dicte Ermessendis ipsa die fuerat defflorata per vim per dictum Bernardum dez Sorts, hec testis incontinenti accessit ad quandam aream *de na Figuera*, de Spondiliano, ubi erat dicta Ermessendis, et hec testis elevavit ipsi Ermessendi gremia et vidit sanguinem in quadam crure dicte Ermessendis. Nescit tamen hec testis si dicta Ermessendis fuit defflorata nec [8 mm: non (?)], set credit quod dictus sanguis fuit de vulva ipsius Ermessendis. Interrogata de fama et dixit se nichil scire excepto quod comuniter dicitur in loco de Spondiliano quod dictus Bernardus dez Sortz (*sic*) deffloravit per vim dictam Ermessendam.

Aliud nescit.

Guillerma, filia Petri Sardina, condam, filii Guillermi Sardina, de Spondiliano, interrogata sine juramento, cum non habeat .XII. annos, dixit idem

in substancia ut Ermessendis, filia Jacobi Oliba, de Spondiliano, excepto quod hec testis non audivit quod dictus Bernardus diceret huic testi et aliis dicta verba: *Pes cap de Déu, yo us auçuré ab la exada si'n parlats.*

Petrus, filius Jacobi de Sponneyano, interrogatus sine juramento cum non habeat etatem testificandi, dixit idem in substancia ut dicta Ermessendis, filia Jacobi Oliba, testis supra producta.

Excellentissimo ac potentissimo domino domino (*sic*) Alfonso, Dei gratia, regi Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comiti Barchinone.

6.

BARTOMEUA (MALLORCA, 1374)

Enquesta sobre un assassinat per adulteri múltiple

1374, novembre 21–desembre 7. Mallorca.

Enquesta incoada per Ramon d'Almenara, notari, regent l'escrivania criminal del batlle de Mallorca i comissionat pel governador d'aquest regne, contra Berenguer de Maguerola, acusat d'haver assassinat a la seva muller, Bartomeua, per haver comès adulteri.

Un quadern de 8 folis, el vers del penúltim i el recte de l'últim en blanc. Al dors de l'últim foli, restes del segell de cera, amb la direcció. Afectat pel corcò i amb taques d'humitat. Restaurat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 129/17.

Die vicesima prima mensis novembris anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° quarto.

Die et anno predictis comparuit coram nobili viro domino Olfó de Pròxida, milite, vices gerenti gubernatoris Maioricarum, Bernardus Alberti, procurator ut asseruit Berengarii Magarola, et presentavit eidem nobili vices gerenti gubernatoris quamdam literam regiam clausam et sigillo secreto domini regis, ut prima facie apparebat, sigillatam, et per illustrissimum dominum nostrum regem dicto nobili directam, tenoris et continencie subsequentis.

Lo Rey.

Governador. Com nós, a instància d'en Berenguer de Magarola, habitador de Mallorques, vullam que sia rebuda informació de la vida de na Barthomeua, muller del dit Berenguer, la qual, segons que's diu, lo dit Berenguer ha morta assí en Barcelona poch's dies ha, per tal car ella havia comès adulteri ab diverses persones. Per so, us manam e comanam que encontinent prengats o pendre fassats la dita informació en scrit e, aquella presa, nos trematats closa e sagellada. Dada en Barcelona, sots nostre sagell sacret, a IIIIe dies de noembre, *anno a nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXX°. quarto. Rex Petrus.*

Quaedam litera per dictum Bernardum Alberti dicto nomine predicto nobili domino vices gerenti gubernatoris presentata et per ipsum nobilem vices gerentem gubernatoris, cum illa reverencia qua decet, recepta ac eciam lecta, obtulit se paratum obedire mandata regia in dicta litera contenta et expressata, mandando michi, Raimundo d'Almanara, notario regenti scribaniam criminalem venerabilis baiuli Maioricarum, quatenus super contentis in dicta litera recipere informacione prout in similibus est usitatum, qua recepta cum munimine sigilli Gubernacionis Maioricarum transmittere possit dicto domino regi, vigore cuiusquidem mandato, ego dictus notarius recepi informacionem infrascriptam.

Sanxo de Montalbà, notari, *testis, juratus et interrogatus* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament, si sap aquest ne ha antès a dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, despuys ensà que és muller del dit Berenguer, hage comès pecat de adulteri ab alcun hom, e dix so que's segueix ésser ver, que bé és .i. any passat que aquest entrà en conaxensa de la dita Barthomeua per so comenia hostel, e sabé e li digueren que com estave en Serdenya, on ha molt estat, comatia lo dit pecat de carnalitat e adulteri, aquest, sabut assò, hac desig de fer lo dit pecat ab la dita Barthomeua, e migensant una sirventa que tenia en lo dit hostel, aquest hac parlament ab la dita Barthomeua, en tant que aquest hac afer carnalment ab la dita Barthomeua per moltes e diverses vegades, axí com lo dit Berenguer Magarola era absent de la ylla de Mallorques, hoc encare com era en Mallorques lo dit Berenguer a casa de una fembra alcavota. E per semblant de aquest, ab molts d'altres, dels noms dels quals aquest ignora e en present no li recorda, sinó d'en Ferrer Simó, e de un patró apelat Puig Gros, comatia lo dit pecat la dita Barthomeua.

Interrogat com ho sab, e dix que ha ho antès a dir a molts, dels noms dels quals dix en present no recordar. És ver que axí se'n trebala fama en Mallorques e special en los veïnats, on ha stat e perseverat la dita Berthomeua.

Die vicesima prima novembris anno Domini predicto.

Sibília, muller d'en Jacme Clapers, *quondam, testis, jurata et interrogata* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament aquesta si sap ne ha hoit dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, despuys ensà que lo dit Berenguer l'a pres per muller, hage comès ne fet pecat de adulteri ab alcun hom, e dix sobre lo dit interrogatori saber e ésser ver so que's segueix, que un mes abans que la dita Barthomeua anàs Evice, estant aquesta en una butigue qui és al costat de fora la porta o portal apelat d'en Sagarra, aquesta [8 mm] per molts vespres, dels quals en present no ha memòria, dins en la cambra de la dita Barthomeua, com la dita cambra de la dita Barthomeua fos damunt la butigue on aquesta estave e no anaven per la cambra o alcuna persona dins la dita cambra parlàs o escupís que aquesta testimoni no ho

hoís, sentí dins la dita cambra ab la dita Barthomeua un jenovés, lo nom del qual ignora, bé si'l veyà lo conaxaria, e com molt havien parlat e rahonat ensemps, sentia tencar la cambra de la dita Berthomeua ab baula. E après sentia la dita Berthomeua e lo dit jenovés colgar ensemps en un lit, e après aquells ensemps rahonar. E après un jorn, del qual aquesta en present no ha memòria, hora de sesta, atrobà la dita Barthomeua dins lo lit seu ab un hom apelat Bernat Dilles, de Perpenyà, que tenien ensemps sesta en un lit. E après als cuns jorns següents, aquesta hoí dir als dits nomenats, un die del qual no ha memòria, a la porta de aquesta, que ells havien haüda e conaguda carnalment la dita Barthomeua, e que molt los costave. E après que la dita Barthomeua fo anada Evice, als cuns jorns sagüents, aquesta hoí dir en Barthomeu Blanch e en Thomas, patró de barcha de la ylla de Evice, que en Colom, de la dita ylla, havia logada casa en Evice a la dita Barthomeua e que aquella tenia públicament.

Interrogada si neguna hora era en la terra lo dit Magarola, marit de la dita Barthomeua, com la dita Barthomeua comatia lo dit pecat, e dix que no, que ans era absent de la terra.

Interrogada si aquesta sap ne [ha hoït] dir que la dita Barthomeua dagués fugir ab alcun hom, e dix que no ho sap ne ho ha hoït dir d'altre guisa, sinó que un jorn, del qual no ha memòria, aquesta, estant a la sua porta, hoí dir en Puig Gros que ell la se'n devia amanar a Barbaria, sinó que lo seu leny no era vengut encara VI setmanes són passades, e sap aquesta testimoni que fama sa trabala en Mallorques que la dita Barthomeua comatia lo dit pecat ab moltes persones, de les quals en present no ha memòria, especialment se trabala la dita fama entre aquells e aquelles qui la dita Barthomeua havien en conaxenssa.

Interrogada en presència da qui aquesta hoí dir als dits nomenats les dites coses, e dix que en present non ha memòria.

Angelina, muller d'en Luís Oller, mercader de Mallorques, *testis, jurata et interrogata* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament, si aquesta sap ne ha hoït dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, despuys ensà que és muller del dit Berenguer, hage comès ne fet pecat de adulteri ab alcuna persona, e dix sobre lo dit interrogatori saber so que's segueix ésser ver, que com la dita Barthomeua enculpàs aquesta del dit pecat, aquesta, un die de dicmenge abans de la festa de madona Santa Maria del mes de agost, [20 mm: hora de vespres (?)], estant a la finestra, sentí dins casa de la dita Barthomeua en Puig Gros, qui desonrave la dita Barthomeua de quis que fos. E lo jorn de la festa de madona Santa Maria, hora de dinar, estant aquesta a la finestra sua, viu en lo menjador de la dita Barthomeua una mà que tirava lo cap de la dita Barthomeua de quis qui fos, quasi qui vol besar. E encontiennt que ho hac vist, aquesta pres una escala e guardà per un forat de la paret si lo dit forat pessara, e com vehés que pessave, guardà per lo forat, e viu en lo dit menjador en Puig Gros, qui, damunt taula estant, besave la dita Barthomeua, e li mordia lo morro, e la dita Barthomeua qui desenbotonave lo dit Puig Gros, e matia-li alfavague als pits e detràs en la squena, e mamave-li ab la bocha les ma-

meles denant molts hòmens qui seÿen en la dita taula, los noms dels quals ignora, qui posaven en casa de la dita Barthomeua, e denant les sirventes qui estaven ab la dita Barthomeua. E al vespre següent, aquesta viu per lo dit forat que la dita Barthomeua ligave lo capell al dit Puig Gros, e li besave lo front e's colgaren ensemps en un lit, e al matí aquesta, per lo dit forat, los viu levar, so fo lo die de dimars que fo la festa de madona Santa Maria, e lo dimecres e lo digous següent, aquesta, per lo dit forat, viu fer als dits nomenats axí com debans (*sic*) havien fet. E après, lo die següent, viu aquesta, per lo dit forat, la dita Barthomeua muntar damunt lo dit cambre e menjador, en una altre casa, e aquesta levors [30 mm] dit forat e per veure què faria, muntà alt al seu terrat, e per un forat de la taulada, aquesta viu lo dit Puig Gros tot nuhu, ab un capell que ligave al cap, qui jeya sobre la dita Barthomeua, secudint aquella damunt un lit, tinent lo cap als peus del lit e los peus al cap. E a cap de stona, aquesta tornàs fer al dit forat per veure si la havien vista, e lo dit Puig Gros viu aquesta, e manasà-li que li travessaria la cara, e com aquesta ho denunciàs al vaguer, e en [35 mm] saig, e no y venguesen, aquesta, per lo dit forat, mostrà les dites coses en Sanxo del Castell e en Pere Porter, los quals ha hull per lo dit forat veheren fer lo dit pecat als dits nomenats. E axí mateix dix que aquesta ha hoït dir a uns e altres, dels quals en present no ha memòria, a la porta de aquesta, que en Ferrer Simon e altres lo y havien fet, e la havien conaguda carnalment, e axí se'n trebala fama en Mallorques, e especial en los veÿnats on ha estat e perseverat la dita Barthomeua.

Interrogada si com la dita Barthomeua comatia lo dit pecat era son marit en la terra, e dix que no, que abans era absent de la terra.

Interrogada si aquesta sap ne ha hoït dir que la dita Barthomeua dagués fugir ab alcun hom, e dix que no ho sap ne ho ha hoït dir, bé emperò ha hoït dir, no's recorda a qui, que com la dita Barthomeua estave Evice, comatia lo dit pecat ab un hom, lo nom del qual ignora.

Interrogada qui foren presents a les dites coses, e dix no recordar sinó segons que ha dit.

Johana, muller d'en Johan Garcia, de València, *quondam, testis, jurata e interrogata* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament, si aquesta sap ne ha hoït dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, stant maridada ab lo dit Berenguer, hage comès pecat de adulteri, e dix saber aquesta so que's seguex, que aquesta estech bé per un any per sirventa ab la dita Barthomeua, de la qual se isqué lo jorn de la festa de madona Santa Maria del mes de agost prop passat ha haüt un any, e estant aquesta ab la dita Barthomeua, com lo dit Berenguer era absent de la terra, estant la dita Barthomeua en lo hostel apelat d'en Coltaller, viu aquesta per moltes vegades, de les quals en present no ha memòria, la dita Barthomeua, de nits e en sestres, jaure tota nuha ab en Sanxo del Castell en un lit dins una cambra qui era pres lo menjador, e present aquesta, aquell dit Sanxo secudia la dita Barthomeua, e aquesta, vehent-ho, axies de la dita cambra on era e feya sos fets. E axí matex ha hoït dir aquesta a molts, dels quals en present no ha memòria, que en Ferrer e altres la

havien conaguda carnalment. E axí matex de les dites coses se trebala fama en Mallorques, e special entre aquells e aquelles qui la dita Barthomeua havien en conaxensa.

Interrogada si sap ne ha hoït dir que la dita Barthomeua dugués fugir ab alcun hom, e dix que no ho sap ne ho ha hoït dir.

Interrogada qui foren presents a les dites coses, e dix que no alcun.

Die secunda decembris anno a nativitate Domini predicto.

Anthoni Busquet, corredor de coll de Mallorques, *testis, juratus e interrogatus* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament, si aquest sap ne ha hoït dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, despuys ensà que és muller del dit Berenguer, hage comès pecat de adulteri ab alcuna persona. E dix sobre lo dit interrogatori no àls saber sinó que fama és e's trebala per Mallorques que la dita Barthomeua era gran bagassa e comatia lo dit pecat ab moltes persones, e especialment és la dita fama entre aquells e aquelles qui la dita Barthomeua havien en conaxensa.

Interrogat si sap ne ha hoït dir entre quals persones comatia lo dit pecat e dels noms de aquelles ne en qual loch comatia aquell, e dix sinó saber ne haver hoït sinó segons que ha dit.

Caterina, grecha, muller d'en Nicola, grech, catiu de la donna Blanca, cativa qui fo d'en Ramon de Planela, de Barcelona, ara emperò francha, *testis, jurata et interrogata* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament, si aquesta sap ne ha hoït dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, despuys ensà que és o era muller del dit Berenguer, hage comès o fet ab alcuna persona pecat de adulteri e de carnalitat, e dix sobre lo dit interrogatori no àls saber sinó so que's segueix ésser ver, que aquesta ha estat bé per un any per sirventa ab la dita Barthomeua e ab lo dit Berenguer, e estant ab aquells viu ha hull per moltes vegades, de les quals en present no ha memòria, axí de jorn com de nits, jaure carnalment en Xanxo del Castell ab la dita Barthomeua, comatent lo dit pecat, vehent aquesta. E axí mateix viu aquesta per semblant manera en Ferrer Simon ab la dita Barthomeua jaure, [8 mm: comatent (?)] lo dit pecat, axí en lo hostall d'en Coltaller, que tenia lavors la dita Barthomeua, com encara en les cases d'en Aspert, on estech la dita Barthomeua, absent emperò de la terra lo dit Berenguer Magarola, marit seu. E axí mateix ha vist aquesta e veu encara que de les dites coses se trebala fama en Mallorques entre aquells e aquelles qui aquella havien en conaxensa, e viu aquesta que, per lo dit pecat que lo dit Ferrer comatia ab la dita Barthomeua, aquella Barthomeua donà al dita Ferrer, entre diverses vegades, un matalaf e una vànova, un travesser e dos lansols, e cota e gramalla de florentí vert ab pell, e una brotxa guarnida d'argent, e una correga d'argent.

Interrogada si alcú fo present a les dites coses, e dix que hoc, Johana, fembra qui levors estave axí mateix ab la dita Barthomeua.

Marcre (*sic*), qui és en talla ab en Barthomeu Lombarda, mercader de Mallorca, *testis, jurata e interrogata* dir veritat sobre los interrogatoris devall scrits.

E primerament, aquesta si sap ne ha hoït dir que Barthomeua, muller d'en Berenguer Magarola, estant muller del dit Berenguer, hage fet o comès pecat de carnalitat e de adulteri ab alcuna persona, e dix sobre lo dit interrogatori no àls saber ne haver hoït dir sinó que's segueix ésser ver que fama se trabala en Mallorca, special entre aquells e aquelles qui la dita Barthomeua havien en conaxensa, que la dita Barthomeua era gran bagassa dementre vivia e que havia comès lo dit pecat entre molts, dels quals en present no ha memòria sinó tan solament d'en Sanxo del Castell e d'en Ferrer Simon, e de un hom de Tortosa, lo nom dix no saber.

Interrogada del loch o lochs que la dita Barthomeua comatia lo dit pecat ab los dits nomenats, e dix que fama sa trabala, segons que ha dit, que lo dit pecat havia comès ab los damunt dits en casa sua mateixa, absent de la terra de Mallorca lo dit Berenguer, marit de aquella.

Molt alt e molt excel·lent, poderós príncep e senyor. Per manament licteratòriament per la vostra altitut a mi fet e manat, tremet a la vostra alta magnificència trenslat de la informació sobre aquèn rebuda sobre la vida e fama, com vivia, Bartholomeua, muller d'en Berenguer Magarola, segons que la vostra reyal clemència a mi és stat manat, lo qual trenslat ab lo seu original, per lo notari regent la scrivania del batle de Mallorca, és stat de paraula a paraula faelment comprovat e ab lo sagell de la Governació per lo dit notari roborat. Offerent, molt alt senyor, mi (*sic*) appelar los vostres manaments empertostemps (*sic*) per mon poder exeguir e complir. Nostre senyor Déus, per la sua acostumada clemència, do a la vostra molt alta persona longuea de vida ab salut e ab victòria dels seus anamichs. *Amen. Data Maioricarum die septima mensis decembris anno a nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. quarto.*

Lo vostre humil sotmés Olfó de Pròxida, cavaller, qui ab basament de mans e de peus s'acomana en vostra gràcia e merçé.

MARGARIDA I ANTONI (BARCELONA, 1375)

Procés per adulteri

1375, setembre 30–1376, gener 18. Barcelona.

Procés incoat pel governador de Catalunya contra Antoni Muntaner i Margarida, muller de Francesc Bonniu, mercader, per adulteri. Incondòs.

Quatre quaderns descosits, en format foli, amb 28 fulls en total, més dos cartes cosides del governador general de Catalunya, amb els seus respectius segells de cera al dors (entre els folis 16 i 17) i una cèdula de 6 × 20 cm, cosida entre els folis 24 i 25. Molt afectat pel corcó i reforçat amb tires de paper en època moderna.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 134/12.

[Portada:] *Inquisitio facta contra Anthonium Muntanerii et Margaritam, uxorem Francisci Bonniu, mercatoris Barchinone, delatos.*

Nobilis gubernator Catalonie, inquisidor.

Eius assidens, venerabilis G. de Vilatorta.

Franciscus Bisbals, domini regis scriptor.

[Anotacions a la portada:] *Fuit remissus dictus Anthonius [20 mm] simplex clericus domino Barchinone episcopo, cui vel suo oficiali [15 mm] dicta fuit copia de [20 mm].*

Dicta Margarita in adulterio deprehensa et ipsam confessa fuit tradita dicto suo viro cum cunctis bonis per nobilem Dalmacium de Muro, vicarium Barchinone, de consilio honorabilis Petri Terreni, in legibus licenciato.

Fuit per suum virum in quadan domo inclusa.

Et de hiis constat per processum ad partem factum.

[Fol. 1r:]

Noverint universi cum ad auditum nobilis Dalmacii de Muro, militis, vicarii Barchinone et Vallensis, fuisset deductum quod Margarita, uxor Francisci de Bonniu, mercatoris civis Barchinone, nunc in insula Sicilie pro suis mercantilibus negociis constitutus, maritali toro nequiter violato, adulterium in hospicio dicti viri sui, Dei timore postposito, comitebat. Et dictus nobilis vicarius mandasset Dominico Laurencii, capiti scubiarum dicte civitatis, quod de nocte, quia in noctibus precipue talia solent comiti, circa dicti Francisci hospitium, situm apud cantonem vocatum d'en Ciges, caute et secreto excubaret et observaret diligenter si forte dicta Margarita posset in adulterio deprehendi, et si eam adulterando inveniret, ipsam et adulterum caperet et in castro curie vicarii Barchinone mitteret pena debita puniendos. Idcirco die dominica .xxx^a. septembris anno a nativitate Domini M.CCC.LXXV. prefatus Dominicus, caput scubiarum, et Berengarius Castello et Franciscus Costa, sagiones eiusdem, venerunt de mane ad dictum vicarium referentes ei quod, cum ipsi duabus noctibus in convicinio dicti hospicii, racione previa, vigilassent, tandem nocte proxime preterita, circa mediam noctem, ipse caput scubiarum et sagiones simul

cum aliquibus aliis eos concomitantibus, habita relatione a quibusdam fidedignis personis, qui predictum adulterium explorabant, quod unus homo intrabat dicta nocte predictum hospicium, qui cum dicta Margarita in uno et eodem lecto jacebat, introierant dictum hospicium, et accedentes lento passu cum brandonibus, accensis ad januam camere principalis dicti hospicii que est in primo sotre ipsius hospicii, et ad quam habetur introitus per porticum sive menjador eiusdem hospicii queque respicit ab oriente in via publica qua tenditur directe de Regomir ad mare, et a circio in carraria publica de Sancta Maria de la Merce, qua camera dicta Margarita cum dicto marito suo, dum in civitate Barchinone erat, et nunc cum dicto adultero dicebatur jacere, pulsaverant ad januam ipsius camere, clausa ab intus, ut eis aperiretur. Et cum audirent quidam intus cameram loquentes, qui in loquela seu voce sua masculus aparebat et aperire recusabat, dictique caput excubiarum et sagiones, clamantes ad januas dicte camere vicibus repetitis: Obrits a la cort!, Cort!, Cort!, vellent januas ipsius camere frangere, et jam in parte fregissent, hii qui intus dictam cameram erant aperierunt januas ipsius camere, et dicti caput excubiarum et sagiones et aliique ipsos concomitantes qui ibi erant cum eis, intrantes subito dictam cameram cum dictis brandonibus accensis, invenerunt in ipsa camera dictam Margaritam et quendam hominem cum eam, solum cum sola, vocatum Anthonium Muntanerii, oriundum de Villa Francha Penitensis, comorantemque in hostali de na Lorença Janera, quod est ante Placeam novam dicte civitatis. Et quod ipsa Margarita et Anthonius fuerunt in introitu ditorum capitibus excubiarum et sagionum adeo preventi et subitati, quod dictus Anthonius fuit ibi inventus in sola camisa, absque femuralibus et discalciatus, tanquam homo qui de lecto repente surrexerat, et dicta Margarita fuit tunc inventa exiens a lecto et induens sibi unam tunicam sive vestem. Et in dicta camera unicus tamen modo lectus erat de quo dicti Anthonius et Margarita tunc subito surrexisse videbatur. Retulerunt etiam dicti caput excubiarum et sagiones quod ipsi dictos Anthonium et Margaritam simul cum quadam alia muliere dicti hospicii vocata Margarita, de loco de Arbuciis, qui lenoya (sic) dicti adulterii dicebatur, eadem hora ceperant et meserant in dicto castro seu carcere vicarii Barchinone, in quo etiam adhuc erant.

Quare postea dictus vicarius die sequenti [segueix tatxat: processit ad recipiendum confessiones seu deposiciones ditorum Margarite et Anthonii ac dicta alterius Margarite, ut sequitur, videlicet] lune, qui est prima octobris anno predicto, de mandato ei in persona domini regis, assumpsit per eum in hiis pro suo assessore venerabile Guillermo de Vilatorra, in legibus licenciato, vocatque me Francisco Bisbals, domini regis scriptor, fuisse (?) de predictis ut sequitur.

Dicta die lune prima octobris.

Margarita, uxor Francisci Bonniu, mercatoris civis Barchinone, deponens in proprio facto et ut testis in alium, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat. E dix ésser ver que abans de Sent Johan de juny pus prop passat, .i. jove apellat Anthoni Muntaner, s'anamorà d'ella deposant, del qual Anthoni se fahia parenta una dona qui estava per companyona ab aquesta deposant, apellada Margarida, la qual li havien mesa en casa los parents del marit d'ella deposant. E aquesta deposant semblantment s'anamorà e's escalfà en l'amor del dit Anthoni. E la dita Margarida,

companyona d'aquesta deposant, qui u sentia, castigava aquesta deposant, dient-li que's guardàs que no's trencà-s lo coll, e que estigués bona e cara. E après tro a .ii. meses ha, poch més o menys, aquesta deposant tramés al dit Anthoni un peix apellat lagosta, e açò per un macip qui contínuament anava ab lo dit Anthoni, lo qual macip era vengut a casa d'aquesta deposant ab la dita Margarida, no sap emperò si la dita Margarida era venguda de casa del dit Anthoni o d'on. E après, lo vespre d'aquell die mateix, lo dit Anthoni vench a casa d'aquesta deposant per parlar ab ella, tocant a la porta. E la dita Margarida, companyona sua, obrí-li, e ço féu axí com lo senyal hac sonat. E lo dit Anthoni e aquesta deposant e la dita Margarida, qui tenie .i. cresol encés, muntaren-se'n en un portxo. E lo dit Anthoni volch besar aquesta deposant. E aquesta deposant hac paor que no u vessen de terrats o de fenestres del veýnat, dix a la dita Margarida que desàs lo lum enlà. E com no u volgués fer, lo dit Anthoni apagà la lum. E la dita Margarida devallàs-se'n. E lavors lo dit Anthoni gità aquesta deposant en terra e levà-li les faulas, volent jaure ab ella deposant. E en aquest estant, la dita Margarida tornà sens lum. E lavors aquesta deposant dix: «Ajuda-me». E lavors la dita Margarida pres-la per la mà. E lo dit Anthoni levà-li dessobre, e aquesta deposant levà's. E devallaren-se'n e entraren-se'n en la cambra. E aquí lo dit Anthoni besà aquesta deposant, e lansà-la sobre lo lit, e levà-li les faules, e mès-li lo membre entre les cuxes. E com aquesta deposant forsejàs ab lo dit Anthoni, e açò per vergonya de la dita Margarida qui cridava e entrava adés adés en la cambra e exia en la sala e deya al dit Anthoni que se'n anàs, que en mal punt hi era entrat, lo dit Anthoni se solvé, a viyares d'ella deposant, e en aquell punt no hac afer ab aquesta deposant. E a cap de pessa, lo dit Anthoni se'n anàs, car la dita Margarida companyona li dix que's n'anàs; si no, que ella o diria a tot lo veýnat. E après viii jorns la dita Margarida dix a aquesta deposant que'l dit Anthoni li havia dit que ell vendria parlar ab aquesta deposant, e que la dita dona companyona dix que cert n'o faria, e assò la dita Margarida o recità a aquesta deposant, e li dix que per res no era bo que y entràs, car lo veýnat o sentria. E aquesta deposant dix lavors que ella hi daria recapte, car entraria per una portelleta que ix en .i. carrer. E aquell jorn ella deposant ab .i. destral obrí en la porta de la portelleta que ix en lo carrer. E lo vespre del dit die, lo dit Anthoni vench e tossí, aquesta deposant estant a la finestra e aguaytant si vendria, e ella deposant dix al dit Anthoni: «Passats en aquest carreró e jo obrir-vos he, e entrarets per la portelleta». E de fet aquesta deposant dix a la dita Margarida que obrís la dita portelleta. E axí's féu, que la dita Margarida obrí la dita portelleta, e lo dit Anthoni entrà. E lo dit Anthoni e ella deposant colgaren-se en lo lit on ella e son marit solen jaure, e lo dit Anthoni conech carnalment aquesta deposant aquella nit dues vegades. E con l'esquella sonà, lo dit Anthoni se'n anà. E a cap de .viii. jorns, lo dit Anthoni tornà de nits a la casa o alberch d'aquesta deposant, e jagué ab ella carnalment, mas no li membre quantes vegades. E com lus amichs d'aquesta deposant ha-guessen sospita del dit fet, segons que la dita Margarida dix a aquesta deposant, lo dit Anthoni no vench al alberch d'aquesta deposant tro dissapte anit prop passada vespre (*ratllat*: que fou dissapte anit). E ella deposant, estant en la finestra,

dix lo dit Anthoni a ella deposant que li obrís. E aquesta deposant obrí-li, car la dita Margarida no li volgués obrir, dient que per la passió de Déu no y entraria. E com lo dit Anthoni e aquesta deposant fossen en la cambra en camisa, e lo dit Anthoni sens bragues, e fossen en lo lit, e lo dit Anthoni hagués coneguda carnalment aquesta deposant una vegada, vench la cort, e tochà a la porta de la cambra dient: «Obrits a la cort». E lo dit Anthoni obrí, e lo cap de guayta, apellat Domingo, ab los saigs entraren, e faeren vestir aquesta deposant, (*interliniat*: qui's era amagada detràs la cortina, que levant-se del lit en camisa se vestí la gonella), e lo dit Anthoni, e preneren-los. E preses, menaren-los al castell, on stan preses.

Interrogada si lo primer vespre que lo dit Anthoni vench parlar ab aquesta deposant en l'alberch d'aquesta deposant, qui dix al dit Anthoni que y vengués. E dix: «Sènyer, la dita Margalida, companyona mia, com vench ab lo macip que se'n portà la lagosta, après que'l dit macip se'n fon anat, dix a mi que'l dit Anthoni volia venir al vespre al alberch d'aquesta deposant per parlar ab ella». E aquesta deposant dix que en bona hora. E axí's féu de fet, segons que damunt ha deposat.

Dix encara: Sènyer, que lo dit vespre primer que'l dit Anthoni vench ab ella deposant parlar en lo dit porxo, lo dit Anthoni dix a ella deposant que si son marit moria, que ell la pendria per muller. E aquesta deposant respòs: «Via, le-xats-o anar». Bé és ver que ella deposant tenia en son cor que si son marit morís, que ella prenguera lo dit Anthoni per marit si ell o volgués.

Interrogada si lo dit Anthoni null temps donà a aquesta deposant ne ella deposant al dit Anthoni negunes abeuratges que's amassen més, e dix que no. Bé és ver que'l dit Anthoni, depuys que ha jagut ab aquesta deposant carnalment, li tramés peras e présechs e II formatges de Mallorques.

Interrogada si lo dit Anthoni ha dades joyas algunas ne diners a aquesta deposant ne ella al dit Anthoni, e dix que no exceptat .I. anell de banuç, que ella deposant tenia, lo qual lo dit Anthoni pres a aquesta deposant.

Interrogada on és lo marit d'aquesta deposant, e dix que en Sicília és, bé ha .XV. meses, per mercadejar.

Interrogada si ha molt de temps que són abdoes, e dix que bé ha .XIII. anys que són, e pres-la fadrina.

Interrogada si lo dit marit seu havia mal solaç a aquesta deposant, e dix que no, sinó algunes vegades que la farí per gelosia, per tal com sonaven instruments en lo carrer d'aquesta deposant de nits.

Interrogada de qui havia gelosia lo dit marit seu, e dix que nos sap.

Interrogada si aquesta deposant ha haüt afer carnalment ab altre sinó ab lo dit marit seu e ab lo dit Anthoni, e dix-li no, bé és ver que .I. jove apellat Gerau, qui està ab en Johan de Muntròs, era anamorada (*sic*) d'aquesta deposant, e ella deposant d'ell, jassia que no u era ara, per ço com havia gran amor ella deposant al dit Anthoni. Mas és veritat que lo dit Gerau no ha haüt afer ab ella.

Interrogada si lo dit Gerau parlà ab ella, e dix que hoc, algunas de vegades, car prop s'estaven.

Interrogada si nulla persona és estada miyancera entre ella deposant e lo dit Anthoni, e dix que no.

Fuit sibi lectum et perserveravit.

*Margarita, uxor Francisci de Bodaxo, de loci de Arbucies, vicecomitatus Caprarie, qui moratur in hospicio dicti Francisci Bonniu, cum dicta Margarita, sua uxor, deponens in proprio facto et ut testis in alieno, jurata et interrogata super predictis et subscriptis, de quibus interrogata dicere veritatem quam sciat. Et dixit esse verus que .i. a qui dien Gerau de Gasuach, de casa del senyor duch, és fill de cosín germà d'aquesta deposant. E aquesta deposant cuydave's que lo dit Anyhoni Muntaner fos lo dit Gerau, e per aquell lo prenia, e'l ha pres per lonch de temps, car sembla'l's. E après, com aquesta deposant tingués per parent lo dit Anthoni per la raó des-sús dita, e veés aquesta deposant que'l dit Anthoni faya grans passades per lo alberch del dit Francesc Bonniu, on aquesta deposant estava, e hagués dit lo dit Anthoni a aquesta deposant que ell la pregava que li saludàs molt la dita Margarida, muller del dit Francesc, e que'n tot cas faés ab ella que pogués parlar ab la dita Margarida, e aquesta deposant li digués que'n bona hora, mas que's guardàs que no li faés neguna descortesia. Esdevench-se que .i. die, del qual no li recorda, mas fou dessà Sent Pere de juny .xv. jorns, lo dit Anthoni tramès a aquesta deposant .i. macip seu, lo nom del qual ignora, pregant-la que vengués parlar ab ell tro a Santa Maria de la Mercè. E aquesta deposant anà-hi, e parlaren aquí. E pregà-la que ell, Anthoni, pogués entrar en l'alberch de la dita Margarida, dona d'ella deposant, per parlar ab ella. E aquesta deposant dix que'n bona hora, mas que'l pregava que la castigàs no li faés neguna descortesia. E aquesta deposant tornà-se'n ab lo seu macip a la dita casa. E com foren a la dita casa, la dita Margarida, dona d'aquesta deposant, donà al dit macip una lagosta, e que la donàs al dit Anthoni. E puys, lo vespre del dit die, o lo lendemà, lo dit Anthoni vench de nits ben vespre, qui tochà a la porta. E aquesta deposant devallà-li e obrí-li. E com hac ubert, ella deposant, tinent .i. cresol encès, e la dita Margarida, e lo dit Anthoni, pujaren-sse'n alt en lo portxo. E com foren aquí, apagà o ell o ella lo dit lum. E aquesta deposant devallà devall per a dur lum. E .i. hom, lo nom del qual ignora, qui era vengut ab lo dit Anthoni e era armat portant .i. day e harmes, no li lexà pendre lum ne la y jaquia tornar, en tant que aquesta deposant puja-hi sens lum, e com fon dalt, viu la dita Margalida qui jahia en terra, e lo dit Anthoni qui li jahia dessorre. E la dita Margarida dix a aquesta deposant: «Aydats-me». E aquesta deposant acostà-ss'i. E lavors lo dit Anthoni levà-sse'n. E après devellaren-se'n bax en la cambra, e aquí dintre entraren-sse'n amdosos e estigueren una estona e jagueren aquí carnalment, o sso (*sic*) faeren o no, dix que nos sap, per ço com estava ella deposant en .i. menjador de fora, denant la porta de la cambra. E puix, a cap de pessa, lo dit Anthoni anà-sse'n. E a cap de alguns jorns, .i. vespre del qual no li recorda, lo dit Anthoni tornà-hi, e com una portelleta qui té en lo carreró fos tanchada ab clau, e la clau perduda, la dita Margarida ab una destral trenchà la dita tancadura. E lo dit Anthoni entrà en la dita casa, e entraren-se'n amdosos en la dita cambra. E no li pot recordar qual vespre fèu, ella deposant los viu jaure amdosos en lo lit de la dita cambra. E puys com hagués bé .v. setmanes que lo dit Anthoni no hi fos estat, dissapte*

vespre prop passat, vench lo dit Anthoni a la dita casa, e la dita Margarida, dona sua, obrí-li. E creu qu'entraren-se'n en la dita cambra, com ella deposant fos en la sua. E a cap de pessa, la cort tochà a la porta de la cambra d'aquesta deposant e preneren-la, e tots .iii. menaren-los-sse'n preses al castell.

Interrogada si sab que lo dit Anthoni jagués carnalment ab la dita Margarida, dona sua, e dix que no, si no axí com damunt ha dit, mas que bé sso (*sic*) pensava.

Interrogada si sap ni ha oÿt dir quel dit Anthoni haja donades diners o joyes a la dita Margarida, ni la dita Margarida al dit Anthoni, e dix que no sinó .i. cinyel de seda que donà al dit Anthoni.

Interrogada qui obrí la porta anit prop passada a la cort, e dix que nos sap.

Interrogada qui ha descubert lo dit fet, e dix que nos sap, car ella tota vegada o ha tengut celat, mas penses que'ls amichs del dit Francesc Bonniu o hajen sabut, per ço com lo dit Anthoni se'n vanava, e per ço entén aquesta deposant que lo dit fet se sia descubert.

Interrogada qui mès en casa del dit Francesc aquesta deposant, e dix que la cunyada de la dita Margarida, pregant aquesta deposant que degués gardar la dita Margarida, que no faés mal ses faenes, com haguessen sospita d'un cosí germà del dit Francesc apellat Donadéu.

Interrogada pus la dita cuyada (*sic*) de la dita Margarida havia pregada ella deposant que guardàs que la dita Margarida no faés mal sos afers, per què hi consentia o per què no o denunciava a la dita cuyada o als amichs. E dix: «Sènyer, jo tots temps deya: Madona, n'o fassats. E ella deya'm que ell'em gitaria de casa e nos se'n volia estar per mi. E jo, segons que dessús he dit, havia-la tota hora tenguda secreta», tro que sos amichs, no ha molts de dies, qui havien sospita de la dita dona per la dita raó, vengueren a aquesta deposant e digueren-li que ells sabien de cert que .i. hom entrava en casa, car ell se'n era vanat. E aquesta deposant respòs-los que verament .i. hom hi entrava.

Interrogada si sab o ha oÿt dit que la dita Margarida, dona d'ella deposant, haja haüt afer ab altre sinó ab lo dit marit seu e lo dit Anthoni. E dix que diusse que ab un fadrí apellat Gerai, qui està ab en Johan de Muntròs, havia afer, e encara oÿ dir ella deposant a una fadrina, filla d'un sicilià e d'una siciliana, que jahia lavors a casa d'en Rovira, que havia oÿda desencadenar de nits la porta del alberch de la dita Margarita. E noresmenys oÿ dir a la dita fadrina que ella fadrina jahia un vespre ab la dita Margarida e vet que lo dit Donadéu se mès a llit ab la dita Margarida.

Interrogada si aquesta deposant o altre és estada mijancera, sinó axí com damunt ha deposat, entre lo dit Anthoni e la dita Margarida, e dix que no.

Interrogada si els altres vespres vench lo dit Anthoni al dit alberch sol o ab altres, e dix que ella viu que hi vench ab .i. altre macip, lo qual no conex, e portava espasa e no li recorde que altres armes portàs.

Interrogada lo dit Anthoni quines armes portave, e dix hi nos sap.

Fuit sibi lectum.

Et ilico fuit iterum dicta Margarita, uxor dicti Francisci Bonniu, interrogata com ha nom una fadrina, filla d'un sicilià, e dix Catalina.

Interrogada si la dita Catharina ha jagut en .i. lit ab aquesta deposant, e dix que hoc, algunes de vegades.

Interrogada si aquesta deposant ha jagut null temps ab en Donadéu, e dix: «Sènyer, .i. die la dita Catharina jahia ab mi, e lo dit Donadéu, qui jahia en casa, vench en farset e gità's sobre'ls draps ab aquesta deposant, al costat d'aquesta deposant».

Interrogada si la conech lavors lo dit Donadéu carnalment, o abans o despuys, e dix que no.

Interrogada donchs per què lo dit Donadeu se gità en lo lit ab aquesta deposant, e dix que per tal com és horadas.

Interrogada per què lo dit Donadeu jahia en casa, e dix: «Sènyer, lo dit Donadéu es cosín germà de mon marit, e tots temps dressava aquí, e la mara del dit Donadéu, qui si era mudada ab tota la roba, e assò pot haver .i. any».

Interrogada si null temps ella deposant obrí de nits la porta al dit Gerau, e dix que hoc, .i. vespre que tots de casa eren colgats, e dins a la cambra pujàsse'n, e aquí's raonaren-se e's tengueren les mans, mas no la tochà en altra manera ne la conech carnalment aquella vegada ni altre.

Dix encara, interrogada, que ella deposant ha donat al dit Anthoni un cinyel de seda ab botons d'or, qui costà .iiii. sous.

Interrogada, lo dit Gerau, quina hora entrà en la dita casa ne quant hi estech, e dix que entrà hi abans quel senyal sonàs, e isqué com l'esquella de la Seu hac tocat.

Interrogada de què parlaven e's raonaren ella deposant e lo dit Gerau, e dix que de una fadrina qui'ls estava denant, de la qual era lo dit Gerau anamorat. E mentre se raonaven, lo dit Gerau posava a ella deposant les mans en los muscles.

Interrogada si lo dit vespre o en altre temps lo dit Gerau hac afer carnalment ab aquesta deposant, e dix que no.

Interrogada quina hora era com lo dit Donadéu se gità en lit d'ella deposant segons que dit ha, e dix que axí com l'esquella de la Seu hac sonat.

Interrogada si jahien tots en una cambra, e dix que no, ans lo dit Donadéu jahie alt en la cambra, e ella bax, en una altra cambra.

Interrogada si aquesta deposant tenia la porta de la cambra uberta, e dix que no.

Interrogada com hi entrà donchs lo dit Donadéu, e dix: «Sènyer, una altra fadrina menys de la dita Caterina jahia en la mia cambra, bax, en .i. matalaf, e jo cridé-hi que's levàs e hagués lum, e que tots nos levàssem a fer faena». E la dita fadrina apellada Sibília,⁷⁵ la qual no sap on és ara, obrí la cambra e encès lum. E encontinent lo dit Donadéu, qui sentí obrir en la cambra, devallà ab farset e

¶ ⁷⁵ Al marge: «Testis».

mès-se sobre los draps en lo lit d'aquesta, segons que dit ha, e jach aquí una pesa, parlant e janglant ab aquesta deposant e la dita Catharina, e puys isqué-sse'n e elles levaren-se.

Interrogada si conex en Riudor, argenter, e dix: «Sènyer, de vista lo conech, em és viares que haja mal el luy (*sic*)».

Interrogada si ella deposant parlà null temps ab lo dit en Riudor, e dix que no, *nunquam*.

Interrogada si sap o ha oÿt dir que'l dit en Riudor haja haüda brega ab lo marit d'ella deposant, e dix que ha oÿt dir al dit marit seu que lo dit en Riudor havia haüda brega ab ell.

Interrogada si sap o ha oÿt dir per que havia haüda la dita brega, e dix que no, que tant era torbada que no li'n demanà.

Interrogada si lo dit en Riudor hac null temps afer carnalment ab aquesta deposant, e dix que no, plàcia a Déus, car null temps parlà ab ella.

Interrogada si lo dit Anthoni, la primera nit com vench al alberch d'aquesta deposant, vench sol o ab companya, e dix que aquella primera nit hic vench ab .i. jove, lo qual ella no conech, a les altres nits com hi venia, no sab ne viu que hi vengués ab companya, ans hi venia tot sol.

Interrogada si lo dit macip qui vench aquell vespre ab lo dit Anthoni era armat, e dix que nos sab.

Interrogada si lo dit Anthoni venia aquí armat o sens armes, e dix que hi venia armat, és saber, ab cervellera, broquer, e mandret e jacca.

Fuit sibi lectum et cetera.

E encontinent fou feta afronta denant lo dit honrat jutge de la dita Margarida, muller del dit Francesch Bonniu, e de la dita Margarida, macipa sua. E lo dit honrat jutje, interrogada per virtut del sagrament la dita Margarida, muller del dit Francesch Bonniu, present e veent la dita Margarida, macipa sua, si lo segon vespre que lo dit Anthoni vench jaure ab aquesta deposant en casa sua, e fon lo vespre del die que ella deposant ab la destral trenchà o obrí-en la portelleta qui ix en lo carreró, ella deposant o la dita Margarida, macipa sua, obrí la dita portelleta al dit Anthoni. E la dita Margarida, muller del dit Francesch Bonniu, guardant ab cara ferma la dita Margarida en la cara, dix: «Verament, sènyer, aquell vespre la dita na Margarida, qui ací és, de manament meu e forsada per mi obrí la dita portelleta al dit Anthoni». E la dita Margarida, macipa sua, respòs, guardant la dita Margarida, sa dona, ab cara ferma: «Verament jo no y obrí». E açò digueren una e altra dues o tres vegades.

Die martis, secunda octobris.

Anthonius Muntanerii, civis Barchinone, deponens in proprio facto e ut testis in alieno, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis, de quibus interrogatus dicere veritatem quam sciat. E dix que és ver que envers la festa de Sent Pere del mes de

juny prop passat, aquest deposant, anant per la seu de Barchinona, viu .i. die, del qual no li recorde, la dona na Margarida, muller d'en Francesch Bonniu, en la Seu de Barchinona. E la dita dona guardà fortment aquest deposant, en tant que a les festes e els dies faeners la dita dona sovín venia a la dita Seu, continuant la dita guardadera. Hoc encara com ell, deposant, oya missa en qualque altar, la dita dona semblantment la venia oyr al altar on ell, deposant, la oya. Ell, deposant, veent aquests senyals, imaginà's que la dita dona so volia fer d'ell, deposant. E après, .i. die, del qual no li recorde, aquest deposant s'anava deportant e passà deuant la casa on la dita Margarida està, aquella Margarida estant a la finestra. E la dita dona comensà-li a riure. E ell, deposant, saludà-la levant-se lo capó del cap. E après, .i. altra die, lo qual no li recorde, ell, deposant, a capvespre passà per la dita casa, on la dita Margarida estava. E saludà aquella Margarida qui estava a la finestra. E après, lo sendemà, hora de despertada, ell, deposant, passava per la dita casa. E una dona, apellada Margarida, qui està ab la dita Margarida, muller del dit Francesch, cridà ell, deposant, e dix li qu'entràs. E ell, deposant, entrà en l'entrada de la dita casa. E la dita Margarida, macipa, dix a ell, deposant, aytals paraules o semblants: «Sènyer, vós no'm conexets, e vós sots bé e gint de ma sanch». E ell, deposant, dix que li plahia. E la dita macipa dix-li: «Sènyer, jo conech que vós sots anamorat de madona e ella de vós, e per Déus, sènyer, que torbat-vos de casa (?) qui aytants se'n ama com veu, e no volria que us torbàssets ab ella». E ell, deposant, dix que ell li portava bon voler e li faria plaer. E après, com altre die, ell, deposant, per la dita casa passàs, la dita macipa per manament de la dita Margarida, dona sua, segons que la dita macipa dix a ell, deposant, cridà aquest deposant, e bax en l'entrada dix a aquest deposant: «Madona vos demanda pujats dalt». E ell, deposant, puià-sse'n alt. E entrà-sse'n ab la dita dona en la cambra, e com foren en la cambra, assigneren-se a la espona del lit. E ell, deposant, dix a la dita dona què volia. E ella respòs que ella amava molt ell, deposant, més que cosa del món. E aquest deposant dix que sis fahia ell, ella (*sic*), però, «madona, ara no és loch de parlar, cor lo veynat m'ich ha vist entrar. Mas demà trametets a la Mercè aquesta dona», dient-o de la dita Margarida, macipa, «e aquí jo parlaré ab ella largament. E digats-li vós què havets el cor». E la dita dona respòs que'n bona hora. E ell, deposant, fos comiat de la dita dona, tinent-li la mà, e anà-sse'n. E lo cendemà, hora de despertada, ell, deposant, fou a la Mercè ab .i. jove apellat Pericó, qui posava en casa on ell, deposant, posà. E trobà aquí la dita macipa, qui era aquí venguda ab una esclava. E la dita macipa e ell, deposant, triaren-se a un depart. E ell, deposant, dix a la dita macipa: «No pories fer que jo entràs a casa de madona Margarida per parlar ab ella de nits, axí com hi son entrat de dies?». E la dita macipa respòs e dix: «Pus cuytada'n va que vós, mas jo no li u diria ne li u contestaria aytant poc, e veus que ja us volia trametra una lagosta, mas jo no le us he volguda aportar, e axí tremetets-hi». E ell, deposant, tramés-hi lo dit Pericó, qui se'n hi anà ab la dita macipa, lo qual li adux una lagosta e li dix: «Diu madona Margarida que le menjets per amor d'ella e que y vengats al vespre». E ell, deposant, lo dit vespre anà-sse'n a la dita casa, ab .i. jove apellat Martinet —qui és ara

Avinyó (*sic*) e qui és de Falset— ell, deposant, portant una atxa, broquer e cervellera, e mandret, e lo dit Martinet, .i. day. E com foren a la porta, la dona féu-se a la finestra e escupí. E ell, deposant, dix-li si li obriria. E ella respòs que's esperàs .i. poch, que hoc. E la dita macipa devallà e obrí-li la porta major. E ell, deposant, e lo dit Martinet entraren-se'n. E ell, deposant, e la dita dona e la dita macipa pujaren-sse'n dalt. E la lum s'apagà. E la dita macipa devallà-sse'n. E aquí ell, deposant, besà la dita dona e la conech carnalment una vegada. E fet que li u hac, la dita macipa tornà, e la dita dona dix-li que la aydàs a levar. E tots tres devallaren-sse'n, e ell, deposant, e la dita dona entraren-se'n en la cambra, e colgaren-se'n, e ell, deposant, conech-la carnalment dues vegades. E mentre se colgaven, la dita macipa deya a aquest deposant: «Vets-vos-en, masquina, ca, mala'm són levada». E la dita dona deya: «Callats, pus que fet és, què cal dir axò?». E hora de la esquella de la Seu, ell, deposant, isqué-sse'n. E a cap de VIII dies, ell, deposant, tot sol, tornà-y, e entrà per una portelleta qui és en l'altre carrer, en la qual obrí la dita macipa, e aquí jach ab la dita dona aquella nit carnalment. E despuys hi tornà altre vespre. E après, dissapte, a vespre pus prop passat, com ell, deposant, tot sol passàs per la carrera de la dita Margarida e assò per parlar ab ella, com havien-li dit que ella so fahia d'un escrivà apellat Johan Castelló, e pensés ell, deposant, segons les entresenyas, que lo dit escrivà li u faés. E com la dita dona fos a la finestra, ell, deposant, dix-li que li obrís. E la dita dona obrí-li. E ell, deposant, puia-sse'n, e la dita macipa dix que se'n anàs, que per Déus hi poria ésser pres, e que si mal li'n esdevenia que no le raptàs. E ell, deposant, jach una vegada carnalment ab la dita dona. E com se volgués metre en lo lit ab la dita dona ensemps, tocaren a la porta de la cambra, e digueren que obrissen a la cort. E ell, deposant, dix, qui era la cort. E responeren que'n Domingo, cap de guayta. E lavors aquest deposant obrí e lo dit capdegayta e altres qui aquí eren preneren ell, deposant, e la dita dona e macipa e manaren-los-se'n al castell del veguer.

Interrogat si null temps la dita macipa ni altre fou miyancera entre ell, deposant, e la dita Margarida, e dix que no, sinó segons que damunt ha dit.

Interrogat si la dita macipa hac diners d'ell, deposant, ne null temps per ell li'n foren promeses, e dix que no.

Interrogat si ell, deposant, ha haüts diners ne joyes de la dita Margarida, e dix que, pel sagrament que fet ha, que no, sinó .i. anell de banuç, lo qual mostrà a ull, e tenia en la mà, e .i. vel, e .i. ciyel o cordó de seda [20 mm].

Interrogat si sab o ha oÿt dir que la dita Margarida haja haüit afer carnalment sinó ab son marit e ell, deposant, e dix que ha oÿt dir a'n Bartomeu Lunes⁷⁶ que a ell havien dit que la dita dona havia afer carnalment ab .i. macip d'en Ros, e ab en Donadéu, cosín germà del marit de la dita Margarida, e d'un hom de paratge, lo qual no li anomenà, qui era de casa del duch.

Interrogat si li dix lo dit Bartomeu a qui u havia oÿt dit, e dix que no.

¶⁷⁶ Al marge: «Testis».

Qua depositione per dictum Anthonium Muntanerii facta, confestim dictus venerabilis iudex ex suo officio interrogavit ipsum Anthonium Muntanerii super quibusdam capitulis que hesterna die contra ipsum Anthonium producta et oblata fuerunt, quorum capitulorum tenor talis est:

- I. Denuncia hom a la cort que Anthoni Muntaner, natural de Vilafrancha, menat de spirit maligne, ab sos falses maneres e enganaments, e mijanceres alcavotes, ha torbada la dona na Margarida, muller d'en Francesch Bonniu, mercader de Barcelona, lo qual mercader, per portar e trametre forment e vitualla en Catalunya, era e és encara en Sicília absent de son alberch, e finalment trencant l'alberch del dit Francesch Bonniu, és entrat en aquell moltes e diverses vegades, de nit ab companyons armats, e ha comès adulteri ab la dita dona, en lo qual ha perseverat ab ella .v. o .vi. meses, en tant que dissabte anit, vers hora de miga nit, que era .xxix. del mes de setembre del any .M.CCC.LXXV. lo dit Anthoni fo pres en la frigància del crim dins lo dit alberch, en lo lit e dins la cambra de la dita dona, ensemps ab ella e ab l'alcavota de casa, e són vuy tots preses.
- II. Ítem que'l dit Anthoni ha tretes e preses del dit alberch moltes e diverses robes e coses mobles del dit alberch, contractant aquelles com a ladre, en tant que'l es desenrobat, qui era ben enrobat e plen.
- III. Ítem que'l dit Anthoni ab la dita dona era en tractament de ociure ab metzines o en altra manera lo marit de la dita dona quant vengués, e li havia promés que la pendria per muller quant lo marit fos mort.
- IV. Ítem que'l dit Anthoni és hom qui fa offici de semblants coses, e és hom de gabella e de bacallars e hom vagabunder, qui no fa res de ses mans ne està ab nengú, e ten-se fort guarnit e bé arreat de ço que ha per aytals faytees, e és hom criminós e famós de moltes nafres e ontes que ha fetes en la ciutat de Barcelona e en Vilafrancha a diverses persones e d'altres crims e mals.

Hom com açò sia liga cosa de fet e de exempli, e de semblants crims se prene foch per la ciutat de Barcelona, e sia ops que exemplar punició e justícia ne sia feta, supplica hom que'ls dits adultres e l'alcavota sien punits per manera que sia a ells pena e a tots altres eximpli.

E primerament, fou interrogat lo dit Anthoni sobre lo primer capítol, lo qual li fou lest, e dix que no és ver sinó axí com damunt ha depositat.

Super IIº capitulo interrogatus, e dix que menten per la barba, salva honor de la cort, e és aparellat de combatre'ls-o e de fer-ls-ne desdir aquells qui açò han posat, cor no sia en veritat.

Super IIIº capitulo interrogatus, e dix que menten per la gola, salva honor de la cort, e que és aparellat de combatre'ls-o, segons que damunt ha dit.

Interrogat si ell, deposant, dix lo primer vespre ni altra hora a la dita dona que si son marit moria que ell la pendria per muller, e dix que no.

Super III° capitulo interrogatus, e dix que no són veres les coses en aquell contengudes.

Interrogat de què viu ell, deposant, e dix: «Sènyer, jo he una tia, apellada Geralda, muller d'en Lorenço, qui no ha fill ne filla, e té hostal e té ell, deposant, axí com a fill. E ell, deposant, dóna-li recapte en son hostal e en totes ses faenes. E la dita dona dóna-li a menjar e beure e a vestir de ço del seu. E ha .i. any que ha estat ab mossén de Barcelona e ab d'altres senyors contínuament».

Interrogat ab qui ha privadea ell, deposant, e dix: «Sènyer, ab los nabots del bisbe de Barcelona e ab Bartomeu Lunes, e ab en Roderich de Talamancha e sos frares, ab en Jacme Burgués, ab en Galceran Testrada (*sic*) e altres bons hòmens qui valen més que jo e ab molt bons nobles he estat e he privadesa».

Interrogat si ell, deposant, null temps ha comesas algunes nafres, e dix: «Sènyer, a nafres són estat defenent ma persona», ço és, que d'aquestes dies en Bernat Riera escomès .i. hom apellat P. Coll, porter, qui anava ab ell, deposant. E ell, deposant, aydà-li e lo dit Bernat Riera fou-hi un poch nafrat, e no sab qui'l nafrà, però que són tots amichs. E entany, que ell, deposant, hac noves a Viladays ab .i. de casa del rey, e ell, deposant, per escambi d'altre fou-hi nafrat, e lo dit hom fou un poch nafrat.

Interrogat si en lo bordell ell, deposant, ha tenguda amiga alguna bagassa, e dix que no.

Fuit sibi lectum et cetera, et perseveravit.

Et fou atrobat lo dit Anthoni ab calces verdes e sabates trocades ab punta longa, coeta de rata e ubertes tro al dit manoell, e ab una jacha negra qui pot tenir III lliures de tot, treta tro a jonoy (*sic*). E era cint ab .i. ciyel (*sic*) blanch e ab .i. feuro de dacha, la qual dix que li pres la cort o li caygué. E portava al cap .i. caperó poch vert ab cuquilla de rata ab voreta, e fou trobat ab lo cap ros sens corona.

Et die sabati VI^a octobris anno predicto, nobilis Raimundus Alamanni de Cervilione, gubernator Cathalonie qui hoc negotium in se resumerat, recepit quoddam albaranum domini regis papireum, sigillo sui annuli sigillatum, cum tenor talis est:

Lo Rey

Governador. Manam-vos que si de consell de savis haviets que Anthoni Muntaner dege morir per los crims per què és pres, que incontinent fassats la execució. E si trobats que no deje morir, que'n fassats espegadament (*sic*) aquella justícia que fer se'n dege a consell de savis.

[Continua una carta de l'oficial de la cúria eclesiàstica de Barcelona, per reclamar al governador de Catalunya el lliurement a la seva jurisdicció de la causa i persona d'Antoni Muntaner, clergue tonsurat. Donada a 5 d'octubre de 1375.

Ve a continuació la resposta del governador a l'oficial de la cúria, amb la qual respon que Antoni Muntaner, en el moment de la seva detenció, no tenia tonsura ni portava hàbits, i anava amb robes laiques i per tant no pot al·legar el privilegi clerical. Donada a 6 d'octubre de 1375.

Segueix una altra carta de l'oficial de la cúria eclesiàstica al governador de Catalunya, en la qual insisteix en el seu anterior escrit, i comunica l'obertura d'una causa davant la cúria eclesiàstica per aquesta qüestió, a instàncies de Joan Muntaner, de Vilafranca, pare d'Antoni Muntaner. Donada a 24 d'octubre de 1375. Al peu de l'escrit, una minuta del governador reitera l'argument que Muntaner no pot ser considerat clergue.]

Die lune VIII^a octobris anno predicto, Nicolaus Vila, procurator fiscalis curie domini regis, coram dicto venerabile iudice obtulit in scriptis quandam denunciacionem sequentem:

Denuncia hom a la cort que Anthoni Muntaner, lo qual ja per altres crims és pres en poder de vós, mossén lo governador, havie comeses les crims següents.

- I. Certa cosa és que'l dit Anthoni Muntaner, no ha encara un any passat o enguan, hac brega a Viladays ab P. Ximénez de Fontes, de la escuderia del senyor rey, o ab amics d'aquell. E après poch temps, lo dit Anthoni nafrà o fiu nafrar de mortals nafres lo dit P. Ximénez, cavalcant sobre lo mul del senyor rey e sobre la manta reyal que portava, per la qual cosa lo senyor rey manà a mossén G. Sa Noguerra, regent lavors l'ofici del algatzir, que'l penjàs.
- II. Ítem que'l dit Anthoni féu resistència a un saig del veguer de Barcelona qui era entrat per penyorar en casa de na Lorença, hostalera, tia sua, e donà-li gran colp ab una paella per la cara, e'l farí legament e'l haguera mort, sinó fos qui o parés.
- III. Ítem lo dit Anthoni enguany mogué batalla a .i. hom de Barcelona apellat Bernat Riera, ballester, e nafrà-l per la cara.
- IV. Ítem mogué batalla e [nafrà] engir ha de .i. any un escuder de micer Francesch Morató, canonge de Barcelona.
- V. Ítem ha fets molts altres mals, los quals él mateix confessarà si és turmentat.
- VI. Ítem és hom que té fembres en bordell e ha companyia e gabella d'al-cavots e de bacallars e d'àvols hòmens, e és hom barallós e d'àvol fama e d'àvols feytes.

Per què supplica hom que sie punit. E com de les coses de que és pres e per altres sien indicis contra ell, requer hom que sie turmentat per ço que de la sua bocha sie haüda veritat.

Ítem sie demanat lo dit Anthoni qui són los companyons seus ab los quals, armats e guarnits, entrava en casa d'en Bonniu.

Ítem sie demanat de les robes del alberch d'en Bonniu e de les joyas e altres coses del alberch, axí d'aquelles que la dona li ha dades com d'aquelles que'll ne ha tretes e preses, car d'assò ha indicis en la inquisició.

Ítem com ell prometia a la dona que ell la pendria per muller si son marit moria, sie demanat dels tractaments que havia ab ella sobre la mort del marit, car de ço ha indicis en la inquisició, ço és, en la confessió de la dona.

Ítem sie demanat de la gabella e colligació que ha ab altres hòmens semblant d'ell, car diu-se que bé son XL o .L. hòmens de mala vida ligats ab sagrament e homenatge.

Dicta die.

Poncius Simon, payerius Barchinone, testis, juratus et interrogatus super prima denunciacione. Et primo super primo capitulo eiusdem, et dix sobre aquell res no saber, exceptat que ha oÿt dir comunament que'l dit Anthoni és estat pres per la raó en lo dit capítol contenguda.

Super I^o capitulo interrogatus, et dixit se nichil scire nec dici audivisse de contentis in eo.

Super III° capitulo interrogatus, et dixit se nichil scire nec dici audivisse de contentis in eo.

Super IIII° capitulo interrogatus, et dixit se hoc solum scire super contentis in eo que ell, testimoni, veu lo dit Anthoni anar ben vestit e aparellat, e membre-li que li viu vestir lo die de Sent Miquel pus prop passat unes vestedures noves, e segons son viares eren de cenat. E veu que no fa res de ses mans. E veu que quant ha bregues troba prou de companyons, en especial lo veu anar ab son fill d'en Poal e ab un fill d'en Manresa (?), mercader, e ab en Martinet. E d'ests (*sic*) dies hac brega als sabaters de Sent Jacme, segons que ell, testimoni, ha oÿt dir, ab en Bernadó Riera, ballester, lo qual fou nafrat. E'l ha vist moltes e diverses vegades per los carrers ab esclaves, e àls dix que no hi sab.

Super primo capitulo secunde denunciacionis interrogatus et aliis capitulis in ipsa secunda denunciacionis contentis, et dixit se nichil aliud scire nisi ut supra deposuit, exceptat que ell, testimoni, sab bé que'l dit Anthoni fou pres per tal com deyen que havia nafrat un hom de la escuderia del senyor rey.

Fuit sibi.

Berengarius Cortada, sellerius Barchinone, testis, juratus et interrogatus super prima denunciacione contra dictum Anthoniu Muntanerii oblata. Et primo super primo capitulo interrogatus, e dix sobre aquell si àls no saber, exceptat que tro un mes ha que com .i. fadrí qui estava ab aquest testimoni fos fuyt, e ell, testimoni, lo anàs cercar vers la mar, e se'n tornàs per lo Regumir amunt, e fos hora del senyal [callat], trobà ell, testimoni, lo dit Anthoni si tres armat, los II dels quals no conech, ab dayes e ab cuxeres e gamberes, a la porta del dit Francesc Bonniu. E dix a aquest testimoni: «Qui va?». E ell, testimoni, dix: «Amichs». E ell, testimoni, vench-se e àls no li dix. E puy ha oÿt dir públicament que han pres lo dit Anthoni per les coses en lo capítol contengudes. E lo die, la vespre del qual fon pres, oÿ dir ell, testimoni, al palau del bisbe de Barcelona, als fills de mossén R. de Planella⁷⁷ e a

¶⁷⁷ Al marge: «Testis».

la companya del bisbe que lo dit Anthoni entrava per cases de dones maridades e que hi poria pendre mal.

Super II° capitulo interrogatus, et dixit se nichil scire nec audivisse dici super de contentis in eodem.

Super III° capitulo interrogatus, et dixit se nichil scire nec audivisse dici de contentis in ipso.

Super III° capitulo interrogatus, et dixit: «Sènyer, sendemà que'l dit Anthoni fou pres jo era al palau del bisbe, e .i. gacnan qui és porter del bisbe, lo nom del qual ignora, dix-me que lo dit Anthoni havien pres per ço com lo havien trobat ab la muller d'en Bonniu dins casa sua, e que verament lo dit Anthoni devia donar de cap en mallor (*sic*) loch d'una dona maridada, però no li dix qui era la dita dona». Hoc dix encara, interrogat, que moltes e diverses vegades e diverses nits ell, testimoni, anant per Barcelona per sos afers, trobava lo dit Anthoni tot armat, ab dayes e ab companyas, e ell, testimoni, .ii. vegadas lus dix que mal li estava com anava axí armat, e vehia que'l dit Anthoni anava bé arreat e no fahia res. E ell, testimoni, se'n donava meravella cor ell, testimoni, qui nit e dia se trencha l'esquena, no pot res avensar.

Interrogat qui són aquells companyons qui ab lo dit Anthoni anaven, e dix: «Sènyer, de vista los conech, mas no sé com se han nom, bé y vey a anar .i. qui fa miralls, qui està prop Sancta Maria de la Mar».

Super II^a denunciacione, et primo super primo capitulo dicte denunciacionis interrogatus, et dixit: «Sènyer, oÿt he dir les coses contengudes en lo capítol a aquells de la escuderia del senyor rey», e viu que'l dit P. Exeménic perseguia lo dit Anthoni per la dita raó.

Super II° et III° et III° et V^o capitulis interrogatus, et dixit se nichil scire super contentis in capitulis licet (?) fuerit diligenter interrogatus.

Super VI° capitulo interrogatus, et dix: «Sènyer, lo dit Anthoni tenia fembra a la volta d'en Torra, lo nom de la qual ignor».

Interrogat com o sap, e dix: «Sènyer, ab d'altres jóvens me anava deportar a la volta d'en Torra, e vehia aquí lo dit Anthoni ab la dita fembra, e les altres fembres deyen que lo dit Anthoni la tenia per amiga». E en special li recorde que .i. vespre, die del qual no li recorde, ell, testimoni, trobà lo dit Anthoni a la dita volta d'en Torra bé armat, ab .v. o .vi., los quals no regonech. E viu ell, testimoni, que'l dit Anthoni se'n entrà dins la casa de la dita fembra, los altres esperants a la porta.

Interrogat si ha molt de temps que'l dit Anthoni té la dita fembra, e dix que bé ha .v. o .vi. meses, car depuys aquest testimoni no és estat a la dita volta.

Interrogat si sab o ha oÿt dir per quant de temps ha tenguda lo dit Anthoni la dita fembra, e dix que no u sab ne u ha oÿt dir.

Fuit sibi lectum et cetera.

Obtulit etiam dictus procurator fiscalis quamdam cedula[m] papiri scriptam cuius tenor talis est:

Die martis, vii^a. die julii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo LX° [V].

Ara hoiats. Per manament del vaguer ordonaren los consellers e prohòmens de la ciutat que null hom de qualque stament o condició sia no gos fer adulteri ab fembra maridada. E qui contrafarà, si és hom honrat, que perda lo cap, e si és altre hom que sia penjat sens tota mercè.

Item que neguna fembra maridada no gos fer adulteri ab null hom de qualque stament o condició sia. E si contrafarà, que per rahó del dit adulteri e per pena d'aquell serà assotada per la ciutat ab grans assots. Emperò, si lo marit d'aytal fembra adultra e los amichs d'ella, per cessar la vergonya d'assò, supplicaren que no's faça públicamnet, que la dita fembra adultra prenga .LX. assots sobre la carn nua en casa o loch secret, e que part assò, en tot cas sia mesa en la tàvega de la cort del veguer, e aquí estrà de tota la sua vida menjant pa e aygua tant solament. Si emperò la dita fembra qui haurà comès adulteri fugirà ab lo adultre, e maiorment si robarà l'alberch e béns de son marit, que si après pot ésser aconseguida e presa, que sia cremada sens tota mercè, en guisa que muyra. Emperò, entenen e declaren los consellers e prohòmens que, part totes les penes, la dita fembra adultra perda son dot e son escreix e tots altres béns que haja, los quals tenga lo marit de tota sa vida, e après mort del dit marit, sien de infant o infants legítims de la dita adultra, e si infants no y haurà, que sien soltament del marit.

Ítem declaren los dits consellers e prohòmens expressament que les dites penes o bans de fet o crim de adulteri no hagen loch contra lo adultre o adultra en neguna manera sinó en cas que l'adulteri sia denunciat per lo marit de la adultra o per son procurador havent special manament de fer la dita denunciació.

Ítem que si algun hom ha denunciada o d'aquí avant denunciarà sa muller de adulteri, que durant lo plet contra ell e ella, que lo marit li sia tengut de donar aytal provisió com lo senyor rey dóna als presoners. E que tot so que la muller guanyarà de ses mans estant presa se sie d'ella.

Ítem ordonaren los dits consellers e prohòmens que si algú trobarà en son alberch o en sa casa altre hom, de qualque estament o condició sia, adulterant o faent adulteri ab sa muller, o encara trobarà alcun en sa casa qui haja denunciat e dit ab carta pública e denant testimonis o que lo y haian fet dir per lo vaguer o son lochtinent que no li sia en sa casa, per tal com ha sospita que valla (*sic*) o vulla fer adulteri ab sa muller, que si après lo dit marit nafrarà o debilitarà o encara ouciurà aquell aytal que trobaran adulterant o que haurà amonestat per la forma damunt dita, pach per ban .XX. sous per les nafres e debilitació, e per lo homey .XL. sous.

Ítem ordonaren los dits consellers e prohòmens de la ciutat que null hom de neguna hembra, de qualque estament o condició sia, no sia alcavot o alcavota de neguna fembra maridada ne tracte ne aculla que fembra maridada fassa adulteri. E qui contrafarà corregga la vila ab grans [*10 mm: ¿assots?*], e après que li sia fet .i. senyal ab ferre cremant en lo front abax enfre les selles e en los lombrots abdosos e que sien exellats perpetualment de la ciutat e termes d'aquella. E si après que la dita justícia serà feta, lo dit alcavot o alcavota tornen a fer semblant crim o seran trobats en la dita ciutat o termes d'aquella, que sien penjats sens tota

mercè. Declaren los dits consellers e prohòmens que per la present ordinació no entenen a revocar los bans dels alcavots ja ordonats, ans aquells e lo present estien en lur forsa e valor.

Die martis nona octobris.

Periconus Jofre, de Gerunda, testis, juratus et interrogatus super predictis e subscriptis de quibus interrogatus dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo prime denunciacionis. Et dixit: «Sènyer, jo he oÿt dir que lo dit Anthoni Muntaner o fahia a una dona vídua vella qui està al carrer dels Flassaders», però si'n havia diners o no dix que no o oÿ dir.

Interrogat a qui o ha oït dir, e dix que a les gents a qui'n oya parlar.

Interrogat com ha nom la dita dona, e dix que nos sab ne y ha oÿt dir.

Super aliis non fuit interrogatus quare non fuit productus per procuratorem fiscalem.

[Continua una carta, rebuda pel governador el 27 d'octubre de 1375, escrita per l'oficial de la cúria eclesiàstica de Barcelona, sobre la reclamació de la causa de Muntaner a la seva jurisdicció, donada a 24 d'octubre.

A continuació, ve la resposta del governador a l'oficial de la cúria eclesiàstica de Barcelona, donada a 29 d'octubre de 1375, rebutjant la seva jurisdicció, perquè Muntaner és laic.

Segueix la diligència feta el 14 de desembre de 1375 per fer constar que Antoni Muntaner, com a clergue, va ser remès a la cúria del bisbe de Barcelona.

Es copia després la diligència per fer constar que l'escrivà del procés va lliurar-ne còpia a l'escrivà de l'oficial de la cúria eclesiàstica de Barcelona.

El 2 de gener de 1376, Arnau Baró presenta un poder especial lliurat per Francesc Bonniu per actuar contra la seva dona Margarida, a causa del crim d'adulteri, expedit a Barcelona, a 29 de desembre de 1375.

El 2 de gener de 1376, es fan les actuacions que ara segueixen:]

Et confestim coram dicto nobili vicario comparuit Exemeno Centelles, domini regis porteri, qui ipsi nobili vicario in scriptis ex parte domini regis fecit sequens mandatum:

Mana lo senyor rey al veguer de Barcelona que la muller d'en Bonniu, la qual és estada atrobada en adulteri, liure a son marit, segons que per usatges de Barcelona e per justícia, de consell de micer P. Cijar, trobarà ésser faedor.

Quo mandato facto, dictus nobilis vicarius obtulit se paratum mandato domini regis in omnibus obedire. Et mandavit michi Francisco Bisbals, scriptori predicto, ut sistente processum dicto honorabile Petro de Cigario pro recognisse eundem tradere.

Et die martis VIII^a januarii anno proxime dicto, dictus honorabilis Petrus de Cigiario, occupatus, ut dixit, aliis negociis, dixit quod in predictis intendere non potuit nec potest neque vult.

Et dictus nobilis vicarius, attendens quod dictus honorabilis Petrus de Cigiario in predictis nolebat nec potuit intendere, ad instanciam dicte Arnaldi Baroni, assumpsit in assessorem seu assidentem in totam presentem causam honorabile et discreto Petro Terreni, legum doctore.

Et confestim predicta fuerunt notificata per me dictum Petrum Faldeta dicto honorabile et discreto Petro Terreni, qui obtulit se fore paratum intendere in predictis.

Et die veneris undecima januarii anno proxime dicto, coram dictis nobili vicario et venerabile Petro Terreni, in hiis eius assidente, comparuit dictus Arnaldus Baronus, nomine predictae, et obtulit in scriptis que sequuntur.

Requer n'Arnau Baró, procurador a açò specialment constituït d'en Francesch de Bonniu, ciutadà de Barcelona, vós noble mossén Dalmau de Mur, veguer de Barcelona, que na Margarida, muller del dit Francesch, la qual és estada trobada e presa per la cort vostra en adulteri dins l'alberch del dit Francesch, e la qual ha confessat lo dit adulteri e és onuensada (*sic*) d'aquell, segons que a vós és clar e notori, liurets al dit marit seu, segons l'usatge de Barcelona.

Et dictus nobilis vicarius verbotenus dixit quod ipse erat paratus facere et procedere in premissis ad noticiam dicti venerabilis assidentis.

Et sequente die sabbati, dictus venerabilis et discretus assidens accessit personaliter ad castrum dicti nobilis vicarii una cum Petro Faldeta, scriptore jurato sub me, dicto notario, et notificavit dicte domine Margalite requisicionem per dictum Arnaldum Baroni, procuratorem dicti Francisci Bonniu, sibi factum.

Cui requisicioni dicta domina Margarita respondit quod quantum in ea erat non placebat sibi quod veniret in potestate dicti Francisci Bonniu, viri sui.

Et dictus dominus assidens interrogavit ipsam Margaritam quare sibi non placebat. Et dixit quia timebat de eo propter offensam quam sibi fecerat propter adulterium per eam commissum cum dicto Anthonio Muntanerii, et quod prediligebat ingredi in aliquod monasterium vel permanere in capcione qua nunc existit quam se tradi dicto Francisco Bonniu, viro suo.

Interrogata si habebat alias rationes propter quas non debere tradi dicto viro suo, dixit quod non, nisi ut predixit quia timet multum de ipso viro suo propter dictam offensam quam sibi fecit ratione dicti adulterii.

Postera vero die veneris XVIII^a januarii anno predicto, coram dicto domino assidente comparuit dictus Arnaldus Baroni nomine predicto ex una parte, qui obtulit in scriptis que sequitur.

[El procés s'interromp aquí.]

ELISENDA, JAUME I TECLA (BARCELONA, 1377)

Procés per relacions il·lícites, maltractament i homicidi

*1377, octubre 26–1378, febrer 4. Barcelona.**Procés davant Bernat Miquel, llicenciat en lleis i jutge comissionat de la cúria real, contra Jaume de Montserrat, ferrer de Barcelona, acusat de relacions il·lícites i de maltractar la seva muller fins a la mort.**Constituït per dues peces:**8.1. ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/13: 7 quaderns, descosits, amb 35 folis. Hi ha una còpia incompleta d'aquesta peça, de la que es conserven només els dos primers quaderns, amb cinc folis cadascun, en ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/14a.**8.2. ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/14b: 6 quaderns, descosits, amb 43 folis, que continuen la numeració del procés signaturitzat 14a, a partir del foli 11 i fins al foli 52, més dos fulls en format quart entre els folis numerats 17 i 18, i una minuta entre els folis numerats 48 i 49.**Tota la documentació, afectada per bibliòfags i restaurada mitjà de tires de paper encolades.*

[Portada:]

Jacme Gillida.

*Translatum inquisitionis facte contra Jacobum de Monteserrato, fabrum, delatum de quibusdam criminibus.**Iudex sive inquisitor, venerabilis Bernardus Michelis, in legibus licenciatus Curieque domini regis iudex.**Procurator fiscalis, Nicholaus de Villa.**Notarius, Franciscus Bisbals, domini regis scriptor.*

[Fol. 1r:]

Noverint universi quod die lune, xxvi^a octobris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, cum curie domini regis esset clamoris vocibus deductum quod cum Jacobus de Muntserrat, faber Barchinone, diabolico animo concitatus, supernam nec vestram jurisdictionem regiam verendo, se quendam crimina comississe prout per tenorem huius denunciacionis continetur.

Molt alt senyor. A la vostra molt alta reial majestat humilment supplicant, denuncia hom que en Jacme Muntserrat, ferrer de Barcelona, induït de spirit maligne, no tement Déu ne justícia reyal, a instigació de na Tecla,⁷⁸ amiga sua, la qual lo dit Jacme per druda tenia, participava e usava, en tant que, per la dita habitació que lo dit Jacme Muntserrat faya ab la dita druda, maltractave, vituperave e en altra manera agravayave Elicsén, muller sua, en tant que aquella de fet han

¶ ⁷⁸ Al marge, d'una altra mà: «Vide [il·legible]».

morta, e morta atrobada és estada en una cambra del dit alberch, solia e iverna (*sic*). On com la dita Elicsén, muller del dit Jacme, la nit passada del dia que la atrobaren morta fos sana e alegre, e cantàs, ballàs e's alagràs ab los vehins del dit seu vehinat, e no hagués alcun mal o accident per què la dita mort, axí soptosament, posqués en ella axí entrevenir, e que per alcun de casa no fos vist. E sia prou evident lo dit Jacme, per la secta que tenia ab la dita druda sua, haver morta la dita muller. Per ço plàcia a la vostra magnificència pendre lo dit Jacme, amiga e companya sua,⁷⁹ e contra aquells e cascun d'els inquerir e aquells punir de pena que meraxeran. *Altissimus et cetera*.

Ideo illustrissimus dominus rex mandavit de predictis inquiri per venerabilem Bernardum Michelis, in legibus licenciatus, cui super predictis comisit plenarie vices. Et incontinenti dictus venerabilis Bernardus Michelis, de mandato sibi facto et ex commissione sibi facta, incepit inquirere ut sequitur.

*Guillermus Bou, oriundus ville Martorelli, nunciusque dicti Jacobi de Monteserrato, nunc vero habitator Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.*⁸⁰ E dix sobre les coses contengudes en la dita denunciació açò saber, so és, que aquest testimoni, estant ab lo dit Jacme Muntserrat e en son alberch, dicmenga anit prop passat, la dona na Elicsén, muller del dit delat, era e estava ensemps ab aquest deposant e ab los altres de casa, hoc encara ab los vehins del vehinat, e aquí janglava e rahia e cantava. E après, a cap de una stona, asigueren-se a taula per sopar, so és, lo dit Jacme ab la dita Elicsén, e aquest testimoni e an Berenguer, macips del dit Jacme, e tots ensemps soparen alegrement. E com hagueren sopat e la dita dona se levàs de taula, caygué en terra. E aquest testimoni de continent pres-la per lo braç e levà-la. E com la dita dona se'n volgués pujar en la cambra on jahia, aquest testimoni tota vegada tench la dita dona per lo braç fins que la ach pujada en la cambra. E com fossen dins la cambra, la dita dona dix a aquest testimoni semblants paraules: «En Guillemó, gràcies moltes. Gran afany ne havets haüt. Vets-vos colgar».⁸¹ E ab tant, aquest testimoni, jaquín la dita dona en la sua cambra, anàs colgar. E après, lo cendemà per lo matí, com se levasen a fer fahena, segons que havien acostumat, e haguesen stat fins a hora de mitga tercia,⁸² lo dit Jacme, cridant, dix: «Dona, levats bé», per dues o tres vegades. E com vahés que la dita dona no li responia, puja-hi demunt e trobà la cambra uberta, so és, ab les portes entreserrades, e a cap d'un poc aquest testimoni oý cridar lo dit Jacme, dient: «O masquí! Mal dia m'a vengut. La dona és morta». E lavors aquest testimoni e lo dit Berenguer e la gent del dit vehinat pujaren en la dita cambra. E aquí vaheren la dita dona jaure en terra morta, so és, de bocons ab lo cot reversagat quaix qui's vol despullar. E après, con algunes persones diguesen que no la toquasen fins

¶ ⁷⁹ Al marge, d'una altra mà: «Vide companya».

¶ ⁸⁰ Al marge, d'una altra mà: «Testis». ¶ ⁸¹ Al

marge, d'una altra mà: «Pro delato». ¶ ⁸² Al mar-

ge, d'una altra mà: «Vide miga terça».

que la Cort la hagués vista, tramateren-ho a denunciar al vaguer de Barcelona, lo qual vench ensemps ab un savi e scrivà per veure la dita dona, hoc encara hi faheren venir III o IIII metges, los quals gordaren e rajaren la dita dona.⁸³ E après, vista la dita dona per los dits metges, de manament del dit vaguer, fou atorgada licència al dit Jacme que la pogués sotarrar, lo qual Jacme convocà sos amichs e los hòmens del offici seu e sotarraran la dita dona en lo sementiri de la Seu.

Interrogat si lo dit Jacme havia acostumat jaure ab sa muller en una cambra, en un lit, e dix que no.

Interrogat de quant de temps ençà lo dit Jacme no acostumava jaure ab la dita muller sua, e dix que bé havia un any. Emperò a vagades, com en Marlés o altres posaven en casa del dit Jacme, lo dit Jacme jahia ab sa muller.

Interrogat si algú posa ara en casa del dit Jacme o posava al temps que ella morí, e dix que no.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir per què lo dit Jacme sesava jaure ab la dita muller sua, segons que dit ha, e dix que per ço com la dita dona havia accident que fahia sos affers, so és, sutzures, la hon jahia e li venia.⁸⁴

Interrogat si sab ne ha oÿt dir de quant de temps ençà havia lo dit accident, e dix que molt ha, com aquest testimoni haja estat bé II anys en lo dit alberch e ja la dita dona havia lo dit accident, segons que aquest oÿ dir e aquest testimoni despuys ha vist.

Interrogat a qui ho ha oÿt dir, e dix que en Anthoni Borrell, qui ha estat ab lo dit Jacme.

Interrogat en quina manera ho ha vist, e dix que diverses vegades ha vista aquest testimoni que la dita dona, anant per casa e en altra manera, la on li venia fahia sos affers e legures, so és, que's cuncagava e's compixava.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir lo dit Jacme de quant de temps a ençà té per amiga la dita Tecla, e dix que molt ha de temps que lo dit Jacme té la dita Tecla, com ja abans que aquest testimoni fos en casa del dit Jacme lo dit Jacme tenia la dita Tecla.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni oÿ dir a la dita Elicsén e a altres que la dita Tecla havia stat en casa del dit Jacme e que havia pensada la muller del dit Jacme.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme huy tenga la dita Tecla per amiga, e dix que ha oÿt dir al dit Jacme que bé ha un any que ha jaquida la dita Tecla, so és, que no la té per amiga.⁸⁵

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme sia hom jugador, e dix que hoc, que bé sab que lo dit Jacme juga volenter.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme, mentre que juga o en altra manera, diga paraules inhonestes envers Déus e sos sans, e dix que no.

¶ ⁸³ Al marge, d'una altra mà: «[Vide (?)] Jacme non fugit, quod pro ipso presumendo est».

¶ ⁸⁴ Al marge, d'una altra mà: «Pro delato».

¶ ⁸⁵ Al marge, d'una altra mà: «Pro delato».

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme maltractàs de paraula o en altra manera agravyàs la dita muller sua per raó com tenia la dita amiga, e dix que no, ne nul temps no viu que la farís ab bastó sinó ab bufet o morrada que li donava.

Interrogat per què lo dit Jacme bufatayara o donara morrada a la dita dona, e dix que per ço com la dita dona a vagades li fahia noves per què jugava, hoc encara a vagades que venia vespre, per què venia tant vespre, e lavors entre ells havien noves e lo dit Jacme lo (*sic*) donara alcun bufet.

Interrogat si sab que lo dit Jacme acustumàs sovén venir vespre a casa, e dix que hoc, alguns vespres.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir d'on venia lo dit Jacme com venia tant vespre a la casa, e dix que nos sab, mas a sos viyares que davia venir o de jugar o d'altres lochs en que atrobava pler.

Interrogat si sab o ha vist que lo dit Jacme, com venia gran vespre a casa, venia irat o falló, movent barralla (*sic*) en casa, e dix que és ver que, com lo dit Jacme venia, que venia falló, emperò no dahia mal ne vilania a nagú, jatssia que la dita Elicsén li mogué noves, lo dit Jacme li donara a vagades .i. bufet o morrades.

Interrogat si sab la dita na Elicsén quina hora havia acustumat de levar als matins, e dix que com havia a pastar, se levava al jorn, e en altres dies se levava al sol ixit o envers mitga tercia.

Interrogat si lo dit Jacme o companya sua havien acustumat despertar la dita dona, e dix que ella mateixa se levava, emperò si dormia reyó (*sic*) gran dia, lo dit Jacme la cridava.⁸⁶

Interrogat si sab que la dita dona acustumàs cascun vespre tancar la cambra on jaya, e dix que nos sap, bé emperò se pensa que tancava.

Interrogat quina hora fou regoneguda la dita dona com fou atrobada morta, e dix que envers mitga tercia.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir on és huy la dita Tecla, e dix que nos sab.

Interrogat si sab que les portes de la cambra on la dita Elicsén jahia fossen atrobades ubertes com la dita Elicsén jahia morta en la dita cambra, segons que dit ha, e dix que ubertes eren e que no havia tancada ab baulla.

Interrogat com sab ell, testimoni, que la dita dona no tancàs ab ballda, e dix que per ço com aquest testimoni la jaquí en la dita cambra, segons que dit ha, e se'n tornàs, viu que la dita dona tan solament tancà les dites portes tan solament (*sic*) enllà. Si la dita dona après si levà o no, nos sab aquest testimoni. Emperò, lo matí que la atrobaren morta, aquest testimoni viu les dites portes entreserrades, segons que dit ha.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

¶⁸⁶ Al marge, d'una altra mà: «Pro delato».

Die jovis XXIX^a dicti mensis octobris anno predicto.

Berengarius Sola, oriundus parrochie de Lorano, diocesis Gerundensis, commorans cum dicto Jacobo Muntserrat, testis, juratus et interrogatus super contentis in dicta denunciacione contra dictum Jacobum Muntserrat oblata dicere veritatem quam sciat, e dix sobre les dites coses damunt denunciades açò saber, ço és, que dicmenga anit, aquest testimoni viu la dita Elicsén sana e alegre, e janglava ab aquest testimoni e altres del vehinat. E après viu la dita Elicsén qui ensemps ab son marit e ab aquest testimoni, ab lo dit Guillemó, macip del dit Muntserrat, soparen bé e cortesament sens que negun afany ne mal la dita dona nos sentia. És ver, emperò, que après que hagueren sopat e la dita dona se fos levada de taula e volgués anar envers la cuyna, la dita dona caygué en terra. E après altra vegada, com ella se volgués levar, tornà caure, en tant que aquest testimoni pregà lo dit Guillemó que li prengués al braç e que la pujàs en la sua cambra. E axí ho féu de fet, ensemps ab aquest testimoni, que las fàhia lum. E com la dita dona fou en la dita cambra, dix al dit Guillemó e a aquest testimoni que se'n anasen colgar e que la lexasen, e aquest testimoni e lo dit Guillemó anaren-se'n colgar. E la dita dona tancà la dita porta enlà. E puyt lo diluns següent per lo matí, com lo dit Jacme, ensemps ab aquest testimoni e lo dit Guillemó, se levasen per fer lur fahena, axí com havien acostumat, e fahesen lur fahena fins a mitga de tercia, que lo dit delat tramés a vi e a figues amb que baguesen. E com volguesen boure, lo dit delat cridàs la dita muller sua, segons que havia acostumat, II o III vegades, dient: «Dona, levats», e vahés que la dita dona no li responia, pujà-hi per despertar-la. E com fos damunt e entràs dins la cambra on la dita dona era, viu aquella star tota vestida en terra e, tocant aquella, cridà: «Dona, sus!». E com la dita dona no's mogué e lo dit Jacme tengués que era morta, cridà altament ab grans veus: «O masquí! La dona és morta!». E aquest testimoni e lo dit Guillemó, oynt los dits crits, pujaren damunt e vaheren la dita dona jaure de bocons ab les faules del tot reversagades tro al clotell, a manera qui's vol despullar. E vahent aquella morta, cridaren los vehins del vehinat que y pujasen. E lo dit Jacme qui se'n isqué d'afora plorant e cridant. E vengueren aquí molta gent del vehinat. E com alguns diguesen que no la tocasen fins que la Cort la hagués vista, aquest testimoni, de manament del dit delat e d'en Muntserrat, taverner qui stà prop la pique d'en Colom, cosín germà de la dita Elicsén, anà al dit vaguer, al qual les dites coses denuncià. E de continent lo dit vaguer, ab un savi e scrivà e saigs, anaren a la casa del dit delat e vaheren e gordaren la dita dona, e regonèxer e gordar faheren a tres metges, los quals faheren la dita dona despullar en camisa e aquella reyaren a lur guisa, e vista la dita dona, per lo dit delat e cosín germà de la dita dona demanaren licència al dit vaguer de sotarrar la dita dona, als quals fou donada per lo dit vaguer, e aquella obtanguda, lo dit delat convocà lo offici dels farrers e sos amichs, e sotarraren aquella dins lo sementiri de la Seu de Barcelona.

Interrogat la dita nit que diu que soparen, quina vianda ne quals menyaren, e dix que menyaren raïms, ollives (*sic*) en sols, e rave e pa e vi.

Interrogat si la dita dona muller del dit delat menyà de les dites viandes, e dix que hoc.

Interrogat si la dita dona e son marit e·ls altres menyaren tots ensemps de les dites viandes, e dix que és ver que les ollives staven totes en una scudela, e que tots ensemps prenien de les dites olives, però los rahims foren partits per lo dit delat, e part de aquells fou donada a aquest testimoni e a son companyó, e lo dit delat e sa muller menyaren abdós prenants en un raÿm.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que la dita dona hagués en si alguna malaltia per la qual dagués soptosament morir, e dix que no sab ne ha oÿt dir que la dita dona hagués neguna malaltia per la qual hagués algun afany, però que, après que los metges la hagren regoneguda, oÿ dir aquest testimoni que la dita dona havia tot lo ses foradat.

Interrogat si sab per què la dita dona, segons que dit ha, caygué en terra, e dix que nos sab, car en veritat pla era la on caheç e no y havia res que la dita dona pogues trevar.

Interrogat si la dita dona d'altres vegades havia costumad de caure, e dix que veritat és que altres vegades, com era torbada de vi, cahia.

Interrogat si, com la dita dona caygué, era torbada de vi, que aquest testimoni sabés, e dix qui pensés que fos enbriaga per ço com la vehé caure.

Interrogat si ell, deposant, o ell, testimoni, oÿ dir algunes paraules a la dita dona per les quals aparegués enbriaga, e dix que no li oÿ dir algunes paraules a la dita dona, sinó que és ver que com lo dit Guillemó la ac pujada damunt en la dita cambra, la dita dona dix: «En Guillemó, gràcies moltes».

Interrogat quins captaniments féu lo marit de la dita dona après que la ac atrobada morta, e dix que féu captaniments axí com hom qui apparia que fos greu la mort de la dita dona, e que se'n plorà e cridava fort, dient: «O masquí, que mala s'era ell levat».

Interrogat si marit e muller jahien en una cambra, e dix que no, que abans havia dues cambres entre la cambra del dit marit e de la muller.

Interrogat per què s'eren aseparats de jaure abdós, marit e muller, de una cambra, e dix que per ço com la dita dona havia una malatia per la qual lla on li venia fahia ses fahenes.

Interrogat si havia guayre de temps que no jahien endós en una cambra ensemps, e dix que havia bé un any o en torn.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit delat tengués amiga, e dix que és ver que ha oÿt dir a moltes gents del vehinat e a la dona muller del dit delat, la qual és morta, que lo dit delat tenia una dona per amiga, la qual havia nom Tecla, la qual stà prop del Carme.

Interrogat quin solaç havia lo dit delat a la dita dona sa muller, e dix que bo, e que jamés aquest deposant no vahé que la tocàs sinó una vegada que li donà una morrada per ço com ella lo desmentia.

Interrogat quant ha que fou lo dit batiment o donament de morrada, e dix que molt ha de temps.

Interrogat qui fou (*sic*) venir lo dit Muntserrat, cosín germà de la dita dona morta, a casa del dit delat, e dix que no sab ell, deposant, com si vench, cor ell, testimoni, era anat a casa del dit Muntserrat de manament del dit delat e no'l atrobà a casa, e puys, com fou tornat, trobà a casa del dit delat lo dit Muntserrat.

Interrogat si lo vi lo qual bagueren lo dit dicmenga a vespre era fort o amerat, e dix que amarat e que era tot en una empola.

Interrogat quant era lo vi del dit vespre, e dix que no podia ésser de IIII en v diners amunt.

Interrogat quants bavadors eren, e dix que marit e muller, e ell, testimoni, e l'altre macip.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Jacobus de Muntserrat, faber, jurat in suo proprio facto et ut testis in alieno, dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione contra ipsum oblata, e dix que no sab res en les coses contengudes en la dita denunciació, sau que és ver que ell, deposant, bé ha un any pasat, tenia la dita Tecla en casa sua, però aquella tenia axí com a macipa o serventa. E la dita dona morta, muller d'aquest deposant, amava tant la dita Tecla que li havia promés que li lexaria .C. sous de ço del seu en son darrer testament.

Interrogat si aquest deposant havia haüda ho ha conexença carnal ab la dita Tecla, e dix que no.

Interrogat quant ha que la dita Tecla és fora de casa d'aquest deposant, e dix que bé ha .II. anys passats.

Interrogat si aquest deposant despuys que la dita Tecla és fora del dit seu alberch és stat rahonat [20 mm] ab la dita Tecla, e dix que no, que ans no le volia veure ne oyr.

Interrogat per què no la volia veure ne oyr, e dix que per ço com vahia que no li fahia negun profit.

Interrogat si per la dita Tecla ha haüt ne sostengut negun dampnatge, e dix que no.

Interrogat per què ha dit damunt que no li fahia negun profit e despuys diu que no'n ha sostenguts dampnatges, cor sia versemblant que si profitosa no li era, que algun dan no li hagués donat, e dix: «Sènyer, no u havia bé entès, mas bé és ver que la dita Tecla m'a donat molt dampnatge en mon alberch».

Interrogat quin dampnatge li ha donat la dita Tecla en son alberch, e dix que molta messió e provisió de sa persona que li ha feta, so és, de menyar e de beure.

Interrogat si la dita Tecla és en grau de parentia o de de (*sic*) effinitat ab ell, deposant, e que per la dita rahó li fahés la dita provisió, e dix que no.

Interrogat si ell, deposant, ha feta la dita provisió a la dita Tecla segons que ha dit axí en casa sua pròpria com de fora casa, e dix que, fora casa pròpria d'aquest deposant, ell, deposant, no li ha feta guayre provisió sinó fort poch, emperò com era en casa pròpria d'ell, deposant, la provehia de menyar e de beure.

Interrogat quina provisió pocha era aquella que ell, deposant, diu haver fet a la dita Tecla fora la sua pròpria casa, e dix que a cap de III o de IIII meses li donava aquest deposant dos, qui tres sous.

Interrogat en remuneració da què o per què aquest deposant donava a la dita Tecla los dits dos o tres sous, segons que dit ha, e dix que per amor de Déu, per ço com ho ha obs, los li donava

Interrogat en quin loch aquest deposant donava los dits II o III sous a la dita Tecla, segons que dita ha, so és, si·ls li dava en la casa sua pròpria o de la dita Tecla, e dix que abans los li dava axí com la atrobava per la carrera.

Interrogat si ell, deposant, los li donava per propri seu moviment o per pregàries que la dita Tecla li fahés, e dix que ans los li dava per tal com la dita Tecla los li demanava per amor de Déu.

Interrogat per què ha dit damunt que no la volia veure ne oyr e après ha dit que li donava II o III sous algunes vegades, e respòs e dix per semblants paraules: «Sènyer, ab veritat, per lo sagrament que fet he, per ço com negú no pot celar a Déu veritat, ne per consegüent jo no la vull celar (*sic*), lo fet de la veritat és aquest qui·s saguex»,⁸⁷ so és, que aquest deposant s'era atrobat ab la dita Tecla, e entre ells conexença carnal era haguda, bé ha tres anys passats e més. E après, com la muller d'aquest testimoni fos malalta ho hagués una malatia fort strana, so és, que no·s podia moure ne menar qui no la movia, e aquest deposant, vahent la gran messió que havia a fer per la malatia e que no podia star menys d'una macipa, féu que la dita Tecla pensà la muller d'aquest deposant, la qual bé e curosament ella la pensà, que si fos sa germana no la poguera mils pensar. E la dita malaltia contínuament durà a la dita dona ben per II o III meses. E après, com la dita dona fou garida, la dita Tecla se'n anà e logà casa après les preycadoreses. E stant en les dites cases, aquest deposant algunes devegades entrava e axia.

Interrogat si aquest deposant fahia la dita provisió a la dita Tecla, e dix que no, sinó de fort poch que a vagades li donava.

Et nil amplius fuit processum eo quia fuit hora tarda.

Fuit sibi lecta depositio et perseveravit.

Postea, die veneris xxx^a proxime dicti mensis octobris anno predicto fuit continuata depositio dicti delati per modum sequentem, et lecta iterum dicta denunciatio.

Interrogat si ell, deposant, dementre entrava e ixia en casa de la dita Tecla, havia afer carnalment o ab aquella perseverava, e dix que no.

Interrogat quant temps ha que aquest deposant se lexà de perseverar ab la dita Tecla e de haver conexença carnal, e dix que bé ha un any passat que ell, deposant, no ac afer carnalment ab la dita Tecla.

¶ ⁸⁷ Al marge, d'una altra mà: «Superius».

Interrogat per quant de temps perseverà ab la dita Tecla, e dix que de .I. any e mitg fins en dos anys.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir la dona na Elicsén, muller d'ell, deposant, da quin mal és morta, e dix que's pensa que és morta per ço com bavia molt vi e que lo vi la haja corrompuda e afogada.

Interrogat si ell, deposant, viu la dita dona morta, e dix que hoc.

Interrogat en quina manera la viu morta, e dix que ell, deposant, diluns prop passat de matí, aquest deposant entrà en la cambra on la dita Elicsén jahia, e viu que la dita Elicsén jahia en terra, morta abocada, ço és, ab lo cot reversagat a manera qui's vol despullar.

Interrogat si viu que la dita dona tengués ho hagués en sa persona algun colp per què apparagués ésser morta, e dix que no.

Interrogat si viu ell, deposant, la dita dona què ligava al cap, e dix que la dita dona estava ligada, so és, de vell e de capell, segons que lo dicmenga era anada ligada.

Interrogat si la dita dona se'n acostumava cascun vespre torbar-se de vi, segons que dit ha, e dix que comunament poch vespres eren que no se'n torbàs.

Interrogat si acostumave beure molt vi, e dix que hoc, que se'n beguere dos quarters si los hagués.

Interrogat si lo dicmenga vespre que la dita dona sopà ab aquest deposant bech molt vi, e dix que hoc, bé III a IIII diners.

Interrogat quants menyadors e bevadors són en casa, e dix que ell, deposant, e sa muller e dos macips.

Interrogat quant hagueren de vi aquell sopar, e dix que VI diners entre tots, de vi de VIII diners lo quarter, e après sopar encara que'n féu venir II o III diners.

Interrogat si ell, deposant, conech o viu que per lo dit beure la dita dona se'n torbàs, e dix que hoc.

Interrogat en què u conech, e dix que per ço com ella no parlava ne formava bé les paraules e que anava a tomanyas (*sic*).

Interrogat a hon dormí la dita dona lo dit vespre, e dix que en la cambra on fo atrobada morta.

Interrogat com sab que la dita dona dormís en la dita cambra on fou atrobada morta, e dix que per ço com ell, deposant, viu que en Guillemó Bou, macip d'aquest deposant, la se'n pujà en la dita cambra e la jaquí aquí.

Interrogat si la dita dona jahia sola o ab companyia, e dix que tota sola.

Interrogat per què jahia la dita dona sola, e dix com aquest deposant no y volia jaure.

Interrogat per què no y volia jaure o no y fahia jaure qui acom, e dix que per ço com ella havia accident que's soyava (*sic*) e ell, deposant, no y volia jaure. E axí mateix la dita dona no volia que fembra hi jagués per ço com era jalosa d'ell, deposant.

Interrogat si sab o's pensa que la dita dona hagués raó de ésser jalosa, e dix que no, que axí s'era dona jalosa.

Interrogat quina hora era com atrobà la dita dona morta en la dita cambra, e dix que quaix a hora de tercia.

Interrogat si la dita dona havia acostumat de levar-se pus matí o aquella hora, e dix que tots jorns, sinó als jorns que hagués a pastar, se levava aquella ora, so és, de tercia, però com havia a pastar se levava quaix al jorn.

Interrogat per quina raó se levava pus matí com havia a pastar que a les altres hores, e dix que per ço com ell l'en amonestava que aquelles dones qui li aydaven a pastar no l'en furtasen.

Interrogat si la dita dona jahia morta prop la porta de la dita cambra o en quin loch, e dix ésser ver que jaya prop la porta e que tenia lo cap envers la porta.

Interrogat quant vi ha acostumat de comprar despuys que beu vi novell, e dix que a dinar de matí, IIII diners, e a dinar major VII a VIII diners, a barena III diners, a sopar VI o VII diners.

Interrogat qui y tramatia al dit vi, e dix que .i. dels macips, emperò més que més lo dit Guillemó.

Interrogat quines paraules dix la dita dona lo dit dicmenga a vespre per les quals aparegués ésser enbriaga o torbada de vi, segons que damunt dix, e dix que no li recorden les paraules, mas que frehajave un poch, e que parlava ab lo dit Guillemó fadayant.

Interrogat a quina hora era com la dita dona fou pujada per lo dit Guillemó en la dita cambra, e dix que quaix a hora del seny del ladre.

Interrogat quina viande soparen lo dit dicmenga a vespre, e dix que de raÿms e de olives en sols.

Interrogat si menyaren altre viande o'n posaren a taula, e dix que no exceptat que y posaren pa e vi.

Interrogat si la dita viande, so és, los raÿms e olives foren partides per aquest deposant ne altre, e dix que és ver que aquest deposant donà sengles raÿms als macips e que ell, deposant, e sa muller ne menyaren un altre absosos e semblantment partiren les olives, so és, que'n donà als macips, e aquelles qui romangueren en la scudela menyaren ell, deposant, e sa muller.

Interrogat si bavien tots un vi ne de .i. vexell lo dit sopar, e dix que hoc, que tot stava ensemps en una ampola en la qual lo havien amarat.

Interrogat si tots ensemps menyaren un pa lo dit sopar, e dix que hoc.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que en lo pa ni en lo vi o altres viandes hagués metzines, e dix que no, car aytant bé saparen (*sic*) ell e sa companya.

Interrogat si ell, deposant, ha acostumat de tenir ne haver en casa sua rialgar, arcènich ne altres coses metzinoses, e dix ésser ver que en sa casa haja tengut arcènich e rialgar per les cures que ha a fer de les bèsties, però que ara no'n hi té.

Interrogat si ell, deposant, ha donada obra ab acabament ho ha fet fer o consentit en algunes coses per les quals la dita dona morís, e dix que no.

Interrogat si ha agut pler de la mort de la dita dona, e dix que no, majorment com és morta aytal mort. D'altrament, no li desplaguera, per ço com XII anys ho havia sofert, so és, les sutzures, les quals la dita dona fahia, segons que damont ha dit.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Dicta die veneris.

Tecla, filia Johannis Palou, quondam, habitatoris Terracone uxorque Petri Ollarii, quondam, sagionis curie vicarii Barchinone, jurata et interrogata in sua propria confessione et ut testis in alieno dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix sobre les coses contengudes en la dita denunciació no saber res, bé és ver que ella deposant, qualsque II o III meses havia abans que ella deposant pensàs la muller del dit Jacme, que lo dit Jacme, estant aquesta deposant après d'en Atzaret, vench a aquesta deposant dient-li que's liuràs a ell, so és, entre ells conexença carnal hagués. E com aquesta deposant no u volgués axí de present consentir, lo dit Jacme li promès que, en cas que ella deposant hagués infants o no hagués infants, sols que stigués bonament e cara, que ell la pendria per muller en continent que aquella que havia, qui era malalta, fos morta. E açò entreven- gut entre ells, ella deposant e lo dit Jacme perseveran qualsque II o III meses, e fins que la muller del dit Jacme fo malalta de fort greu malaltia. E lavors, lo dit Jacme pregà aquesta deposant que vengués a casa del dit Jacme, e que pensàs sa muller. E aquesta, volent complaure lo dit Jacme, pensà la dita dona bé e cu- rosament, axí com si fos sa germana, e stech contínuament, que no féu àls sinó pensar de la dita dona. E com ella vahés que la dita dona fos reforçada e ben go- rida, e aquesta deposant se hanuyàs del treball que sofaria en lo dit alberch, com abans poch isqués spatxadament de la sua casa. E logà casa per si mateixa prop les prehicadoreses, on stà vuy. E aquí lo dit Jacme venia algunes vegades e entre ells havien conexença carnal.

Interrogada quantes vegades o nits jach lo dit Jacme en casa d'aquesta de- posant, e dix que qualsque dues nits hi jach.

Interrogada si per lo dit Jacme fou dit a aquesta deposant que lo dit Jacme cobejàs la mort de la dita muller sua, e dix que, sa fe, nul temps li'n oý res dir ne conech que ell le desigàs.

Interrogada si lo dit Jacme jach ab aquesta deposant en un lit de nits o en altra manera que conegué carnalment aquesta en sa casa sua pròpria, e dix que hoc, algunes de vegades, ben poques.

Dix encara més, interrogada, que la dita Elicsén, dementre que ella de- posant la pensava e la dita Elicsén era malalta, dix que denant aquesta deposant e dos macips, qui lavors hi estaven, qui són morts, que ella Elicsén pregava lo dit Jacme qui present era que, en cas que ella morís, que lo dit Jacme hagués a pendre e prengué per muller aquesta deposant, qui present hi era, e lavors lo dit Jacme dix: «Dona, si a Déu plau, vós viureu, e mentre que siau viva no he obs altra muller».

Interrogada quant ha que aquesta deposant la darrer vegada ha vista la dita Elicsén, e dix que dicmenga prop passat, hora dels lums enceses, aquesta depo- sant, passant per la carrera, viu la dita Elicsén sahent en sa porta, la qual aquesta deposant saludà, dient-li: «A Déus siats, madona». E la dita Elicsén responent a aquesta deposant: «Via en bon guany, na Tecla».

Interrogada si del dit dia de dicmenga ençà ha vista la dita dona, e dix que no.

Interrogada si com aquesta deposant saludà la dita Elicsén, aquella Elicsén si era malalta o en si agraviada, e dix que abans apparia que fos alegra.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir que la dita dona sia morta ne quant morí, e dix que és ver que dimars prop passat, com aquesta deposant fos a la plaça Nova, que anava a la Seu, oÿ dir a la gent comunament, los noms dels quals no li menbren, que la muller del dit Jacme havien atrobada morta.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir per què és morta la dita dona, e dix que no y sab res.

Interrogada si ha oÿt dir o sab que la dita dona sua sie stada morta per metzines o per altre manera, que no sia morta de mort natural, e dix que no y sab àls sinó que oÿ dir que morta la havien atrobada.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir en quin loch la dita Elicsén fou atrobada morta, e dix que no y sab res.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir en quin àbit ne com fou atrobada morta la dita Elicsén, e dix que no y sab res.

Interrogada si per amichs de la dita Elicsén, en temps que aquesta deposant pensava la dita Elicsén, aprés o abans foren dites algunes paraules aquesta deposant que ella matés divisió o mal en casa del dit Jacme e que lo dit Jacme se torbàs per ella, e dix que no.

Interrogada si dementre que lo dit Jacme tenia aquesta deposant lo dit Jacme li fahia tots sos obs de menyar e de beure e de calçar, e de vestir. E dix que lo dit Jacme la provehia de menyar e de beure, mas quant a calçat ne a vestir nul temps li'n donà, dementre emperò que ella deposant stech en casa sua, que com aquesta deposant se tenia casa e té, lo dit Jacme li donava a vegades qui II o III sous e bé a tart.

Interrogada si aquesta deposant ha donat de ço del seu al dit Jacme o presat, e dix que és ver que, com lo dit Jacme fos pres en lo castell per diners que davia e trametés a aquesta deposant, dient que ell la pregava carament que, per amor de Déu, li ajudàs, so és, que li prestàs diners, com en altra manera ell no podia iixir de presó. E aprés, a manleuta o seguretats isqués de la presó, e vench-se'n a aquesta deposant que li prestàs .X. florins. E com aquesta deposant no hagués diners, dix que no u podia fer. En tant que lo dit Jacme l'en peximolà (*sic*) molt, e a pregàries del dit Jacme e per fer-li'n apler, aquesta deposant vené una capa que havia, de la qual ac VIII florins, los quals graciosament prestà al dit Jacme, exceptat un florí, que's aturà per a messió de si mateixa, los quals VIII florins lo dit Jacme encara deu a aquesta deposant, levant-ne emperò la I.

Interrogada si sab qui és aquell per qui lo dit Jacme tramès a dir aquesta deposant que li prestàs los dits diners, e dix que no li recorda.

Interrogada si sab que per ocasió d'aquesta deposant o en altra manera lo dit Jacme haja haüda contesa de paraula o, en altra manera, baralla ab la dita Elicsén, muller sua, e dix que no.

Interrogadat si, com aquesta deposant era en casa del dit Jacme e pensava la muller del dit Jacme, segons que dit ha, lo dit Jacme regonexia la dita muller sua, e dix que és ver que tots vespres lo dit Jacme regonexia sa muller, hoc encara que no's colgara fins que la hagués regoneguda, e la aydava a despullar, mas ara no sab si so fa axí com solia.

Dix encara, interrogada, que com la dita dona se torbàs sovén de vi, so és, que sa embriagava en tant que cahia per casa, lo dit Jacme la fahia pendre a un macip seu al braç e fahia-la pujar en la cambra. E aquí ell la fahia despullar, e ell mateix qui la seydvava a despular. E com la havia despullada, ell mateix la metia en lo lit e exiés de la cambra, e a vagades ella mateixa tancava ab ballda, com fer ho podia, so és, que no era reyó enbriaga. E a vegades lo dit Jacme, com la havia mesa al lit, tancava-li de sobre, enperò (*sic*) nul temps lo dit Jacme nos colgare fins que havia regoneguda e donat bon recapte a la dita dona, segons que dit ha.

Interrogada qui eren los macips per qui lo dit Jacme fahia pujar la dita dona com havia accident de vi en la cambra, segons que dit ha, e dix que la .I. havia nom en Gil, l'autre havia nom Anthoni Borraç, enperò aquesta testimoni no sab adés hon se són.

Interrogada si sab o ha oÿt dir que lo dit Jacme, despuys que aquesta deposant isqué de son alberch, haja contínuament regoneguda, despullada, governada, segons que ha dit, la dita muller, e dix que, dementre que aquesta hi stava, viu contínuament que lo dit Jacme no's colgare fins que hagués pensat de sa muller, segons que dit ha. E despuys ha oÿt dir a molts del dit vehinat del dit Jacme que axí mateix se'n pensava e ne ha pensat com se solia, e que no's colgare fins que la havia despullada, regoneguda o pensada.

Interrogada si sab o ha oÿt dir que, la nit que dahian que atrobaren morta la dita Elicsén, lo dit Jacme la hagués regoneguda ho despulada, axí com se solia, e dix que no y sab res.

Interrogada si en temps que ella deposant estava en casa del dit Jacme viu que lo dit Jacme o altre jagués ab la dita Elicsén, e dix que no, que verament negú no y podia jaure per les sutzures que ella fahia, perquè jahia tota sola e negú no jahia ab ella.

Interrogada com sab que lo dit Jacme regonegués tots vespres sa muller e aquella despullàs e matés al lit, e que no's volgués colgar fins que la hagués pensada, e dix que per ço com ho ha vist e y és stada present ben per un any. E despuys que'n és ixida, après ho ha oÿt dir a vehins del dit vehinat, los noms dels quals ignora.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die lune secunda novembris anno predicto.

Berengarius de Monteserrato, sutor, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus, super contentis in dicta denunciacione dicere veritatem quam sciat, e dix que no sab res en les coses contengudes en la dita denunciació, sinó que és ver que ell, testi-

moni, maridà la dita Elicsén e que, en aquell temps que era fadrina e stava en casa sua, era fadrina bona e ab bon seny. E après, com la ac maridada, axí mateix stech bé, fins tro a IIII o .V. anys ha, que a la dita Elicsén vench una malaltia, la qual, segons que's dahia, havia haüda per haver infants. E que despuys ha stat tota vegada malalta. És ver emperò que de algun temps ençà se sforçava e anava queacom fora de casa, però son marit se'n clamava moltes vegades a aquest testimoni e aquest testimoni responia que Déus ne donàs paga a qui mal ne meria. E àls dix que no sab en la dita denunciació.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que en Jacme Muntserat, marit de la dita dona, tengués amiga o druda, e dix ésser ver que lo dit Jacme fou infamat que tenia una fembra, lo nom de la qual no sab.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que la dita fembra stagués ensemps ab lo dit Jacme en casa sua pròpria del dit Jacme, e dix ésser ver que, segons que's dahia, stava en casa sua una fembra, e que lo vehinat que's levà e féu per manera que lo dit Jacme gità la dita fembra de casa sua, segons que oÿ dir a la dita Elicsén, mul·ler del dit Jacme e neboda d'aquest testimoni.

Interrogat si ell, testimoni, vahé la dita fembra en casa del dit Jacme Muntserat, e dix que a viyares li és que la y vehés una vegada.

Interrogat si ha guayre de temps que ell, testimoni, vahé la dita fembra en casa del dit Jacme, e dix que pot haver tro a dos anys més o menys, a son viyares.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir per què lo dit Jacme gità de casa sua pròpria la dita fembra, e dix que per ço com lo vehinat se levà tot e le li'n faheren gitar, segons que la dita Elicsén dix a aquest testimoni.

Interrogat per què lo vehinat se'n levà, e dix que nos sab, mas que és ver que oÿ dir a la dita Elicsén que un fembrot stava en casa del dit Jacme e Elicsén, e que, a instigació del vehinat e per scruximent que lo vehinat ne fahia, lo dit Jacme foragità de casa sua lo dit fembrot.

Interrogat qui era aquell fembrot, e dix que nos sab.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme, en lo temps que la dita Elicsén pres lo mal, tengués lo dit fembrot ni altra per amiga, e dix que nos sab.

Interrogat quant ha de temps que aquest testimoni maridà la dita Elicsén, e dix que ha tro a VII anys, poch més o menys.

Interrogat on stava lo dit Jacme en temps que féu nocés ab la dita Elicsén, e dix que a la plaça del Oli.

Interrogat quant ha de temps que serà mudat la on ara se està, e dix que de III a IIII anys pot haver.

Interrogat si jamés ell, deposant, ha oÿt dir o ha sabut ne si ha haguda suspita que a la dita Elicsén sien stades donades o administrades metzines o altres coses per què dagués morir, e dix que no y sab res ne ha oÿt dir.

Interrogat si la dita Elicsén se clamà jamés a aquest deposant o altres amichs que ell, testimoni, sàpia de mal solaç que lo dit Jacme li hagués, e dix ésser ver que a vagades, ja com staven a la plaça del Oli, e axí mateix la on s'eren mudats hon ara staven, que per ço com lo dit Jacme era jugador, per falonia donà alguns [bufets] a la dita Elicsén, segons que la dita Elicsén dix a aquest testimoni.

Interrogat si ell, deposant, oý dir a la dita Elicsén ne a altre que lo dit Jacme, per ço com era enbagassat o tenia fembra, batés ne hagués mal solaç a la dita Elicsén, e dix que no, bé és ver que ell, testimoni, oý dir a la dita Elicsén que lo dit Jacme tenia una fembra qui fahia les fahenes de casa, e que fahés a mal guany, que's volgués que ella no'n era en res.

Interrogat si ell, testimoni, ha sabuda la mort de la dita Elicsén, e dix que hoc.

Interrogat com ho sabé, e dix que per ço com una dona li ho dix en la plaça Nova.

Interrogat que li dix la dita dona, e dix que dix-li: «Sènyer en Muntserrat, anats a casa de vostre neboda —dient ho de la dita Elicsén— la qual és morta».

Interrogat si ell, testimoni, hi anà, e dix que hoc.

Interrogat en quin loch la dita Elicsén jahia morta, e dix que en una cambra sobre un ort del alberch.

Interrogat si en aquella cambra mateixa jahia lo marit de la dita Elicsén, e dix que no.

Interrogat quina hora era com aquest testimoni la atrobà morta, e dix que queacom abans de tercia.

Interrogat si sab a quina hora morí la dita dona, e dix que nos sab.

Interrogat si sab lo marit de la dita Elicsén si regonexia aquella als vespres abans que's colgàs, e dix que nos sab.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que la dita dona na Elicsén se embriagàs ne que hagués malaltia per la qual axí soptosament se pogués morir, e dix que no.

Interrogat si a levar o a gitar la dita Elicsén morí, e dix que nos sab mas que la dita Elicsén stava calçada e vestida, però tenia lo cot millor reversagat.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que a la dita Elicsén foren donades metzines o altres coses perquè la dita Elicsén axí morí, e dix que nos sab, bé dahia la gent que gran meravella era que axí fos morta soptosament.

Interrogat quin captaniment fahia lo marit de la dita Elicsén, e dix que dahia que mal dia li havia vengut, que la muller havia atrobada morta.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Saurina, uxor Guillermi Gerai, mercatoris, civis Barchinone, testis jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione, e dix que no sab res en les coses contengudes en la dita denunciació, sinó que és ver que lo dit Jacme Muntserrat ha tenguda una dona appellada Tecla bé ha dos anys, so és, que aquella tench .i. any en casa, la qual fahia les fahenes en la casa e la qual pensava la dita Elicsén, fahent-li so que havia obs, tant que la dita Elicsén se'n loava molt dient que la dita Tecla era stada ocasió com ella era guarida. Però bé ha dos anys que la dita Tecla isqué de casa del dit Jacme, e despuys res no sab aquesta testimoni que la dita Tecla sia stada ne sia tornada en casa del dit Jacme.

Dix més avant ella, testimoni, que la dona na Elicsén, dicmenga prop passat, rehia e genglava ab aquesta testimoni e ab d'altres vehins del carrer, e açò après dinar e al vespre, que puy l'endemà matí, sens que aquesta testimoni àls no y sabé ne'n havia oýt, trobaren la dita Elicsén morta en una cambreta sobre l'ort.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme Muntserrat hagués mal solaç a la dita Elicsén, e dix que no sab que mal solaç li hagués ni ho vahé ne ho ha oÿt dir, però nos sab ques fahien dins casa com s'eren entrats, car, jatssia que aquesta testimoni sia paret mitga ab lo dit Jacme, no entre l'alberch d'aquesta testimoni tant que pusque sentir ne oyr res que facen com són en la partida del ort de la casa del dit Muntserrat.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme Muntserrat tenia fembra ab la qual hagués afer carnalment en temps que la dita Elicsén vivia ne ara, e dix que no y sab res.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir que la dita Elicsén hagués alguna malaltia per la qual fos versemblant que axí soptosament morís, e dix que no, però que oÿ dir a la dita Elicsén que no podia anar molt, car feble se sentia de les cames.

Interrogada si dins casa podia fer ses fahenes, e dix que hoc, que pohava sa aygua, e apparellava de menyar, e agranava les cases, e fahia ses bugades e totes altres fahenes de casa, axí en filar com en altres, exceptat que li aportaven lo pa al forn com lo havia pastat.

Interrogada si ixia de casa per anar per lo vehinat, e dix que hoc, e rahia e genglava e stava ab lo vehinat e filava axí com les altres.

Interrogada, la dita Elicsén, a quina hora se acostumava de levar, e dix que a vegades, com havia a pastar, se levava matí net, e a vagades gran die.

Interrogada si per la malaltia de la dita Elicsén fahia viandes stranyes, e dix que no.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir en quina manera la dita Elicsén és stada morta, e dix que no y sab àls, sinó ço que damunt ha depositat.

Interrogada si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme hagués donades o administrades pocions ne metzines perquè la dita Elicsén morís o que y fos stat consent, e dix que no y sab res ne u ha oÿt dir.

Interrogada si lo dit Jacme e la dita Elicsén jahien tots ensemps en una cambra, e dix que no quant ara, mas que enguany poch fa jahien abdosos, e que's pensava ella, testimoni, e les altres vehines que la dita Elicsén fos prenys.

Interrogada si sab o ha oÿt dir que la dita Elicsén se embriagàs, e dix que ha oÿt dir que lo vi li fahia mal, no emperò en tal manera que perdés sa rahó ne que jaqués res traure de casa, mas que a vagades cahia.

Interrogada si, dicmenga prop passat ac VIII jorns, la dita Elicsén era embriaga que aquesta testimoni conegués, e dix que no'n conegué res que u fos mentre era ab ella al vehinat.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die martis III^a die novembris anno predicto.

Berengarius Bertrandi, mercator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus, dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix que no sab res sobre les coses contengudes en la dita denunciació, exceptat que viu ell, testimoni, una fembra, lo nom de la qual ignora, ab la qual

se dahia e era fama ab lo vehinat que lo dit Jacme havia afer carnalment ab ella. E puy oý dir ell, testimoni, que diluns a xxvi del mes de octubre atrobaren morta, so és, a na Elicsén, muller del dict Jacme Muntserrat.

Interrogat per quals del dit vehinat se dahia que lo dit Jacme hagués afer ab la dita fembra, e dix que comunament a tothom.

Interrogat si per los vehins del dit vehinat fou dit al dit Jacme que ell que gitàs la dita fembra de casa sua pròpria, e dix que és ver que los vehins del dit vehinat se scruxien com lo dit Jacme tenia ne participave ab la dita fembra, e que fou dit per alguns al dit Jacme que la gitàs de casa, si no, que ells ho farien fer ab la Cort. E lavors lo dit Jacme per les dites noves gità-la de casa.

Interrogat si sab qui són aquells del dit vehinat qui les dites paraules dix al dit Jacme, e dix que no li menbren los noms d'aquells qui li ho digueren, emperò bé sab aquest testimoni que ell e altres del vehinat sa rahonaren entre ells de la dita cosa e li ho faheren dir, però no sab per qui.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que, per ço com lo dit Jacme tenia e afer havia carnalment ab la dita fembra, hagués baralla o disensió entre la dita Elicsén e fembra, e dix que no, ans se amaven e entre ells se demostraven amor.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que la dita fembra hagués donat o donàs algun aboutatges o pocions a la dita Elicsén perquè se acostàs a la mort, e dix que no.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que lo dit Jacme, per la dita perseveració que fahia ab la dita fembra o per altra qualsevol rahó, agravyàs o en altra manera farís o barallàs la dita Elicsén, e dix que no, exceptat una vegada que, per noves d'un fadrí que y stava, ne ac un bufet.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que lo dit Jacme haja fet [o] consentit algun mal, donat aboutatge o pocions a la dita Elicsén perquè morís, e dix que no.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que lo dit Jacme hagués acustumat o acustumàs regonèxer sa muller, e dix que no sab res en les fahenes de son alberch.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Guillemus sa Via, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus, dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione, e dix que no sab res sobre aquella, exceptat emperò que un diluns, quaix a hora de mitga tercia, com aquest testimoni fou vengut de missa, oý dir que la muller d'en Muntserrat havien atrobada morta en casa, e àls dix que no y sab.

Interrogat a qui o oý dir que la dita muller d'en Muntserrat fos atrobada morta, e dix que no li recorda.

Interrogat si sab ne ha oýt dir ell, testimoni, que lo dit Jacme tengués e ab aquella carnalment usàs na Tecla per druda, e dix que nos sab, car no la conexia, bé emperò, segons sos viyares, com haja molt de temps ho oý dir al vehinat.

Interrogat a qui del vehinat ho oý dir, e dix que quisquis fos li ho dix, e que lavors que faheren per guisa que la gitaren de la casa del dit Jacme, però no'n fou ell, testimoni.

Interrogat si sab ne ha oýt dir que per plaviment (*sic*) que lo dit Jacme fahés ab la dita fembra, la dita fembra ne lo dit Jacme hagen aministrat ne con-

sentit ne fet aministrar algunes pocions, metzines ne altres coses perquè la dita Elicsén axí soptosament morís, e dix que no y sab res, car poch se entramet de son vehinat si donchs no'l demanen.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que, per conversació que lo dit Jacme havia ab la dita fembra, hagués o mogué baralla o disensió en casa sua pròpria del dit Jacme, e dix que no y sab, car no s'entramet sinó de so del seu.

Interrogat si sab ne ha oÿt dir que lo dit Jacme hagués acustumat de regonèxer sa muller com era colgada, e dix que no y sab res, car no u poria saber si no y era o no u vehia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

[Aquí acaben les declaracions dels testimonis d'aquesta peça del sumari. Segueixen les actuacions resumides a continuació:

- 4 de novembre de 1377. El procurador fiscal sol·licita la publicació de les declaracions dels testimonis i considera que hi ha indicis suficients per aplicar la tortura a l'inculpat. Demana, a més, que es fixi un termini perquè l'acusat presenti la seva defensa. El jutge assigna vuit dies per fer-ho.
- 13 de novembre de 1377. Primer ajornament per incompareixença del jutge.
- 14 de novembre de 1377. A petició de la defensa, el jutge concedeix la possibilitat d'interrogar novament els testimonis i de presentar-ne d'altres.
- 27 de novembre de 1377. La defensa presenta les seves al·legacions, el tenor de les quals és el que ara segueix:]

Petitionem per venerabilem partem Curie oblatam respondet Jacobus de Monte Serrato, delatus predictus, et cum debita reverencia negat narrata in ipsa, prout narratur, esse vera, et petita, prout petitur, fieri debere, haec respondet, salvis sibi omnibus exceptionibus et defensionibus causa iuris quam facti sibi competentibus et competere usquam ad finem presentis cause.

Inter quas dicit qui ad presens quod in presenti inquisicione nil probatum extitit contra ipsum propter quod ipse puniri valeat seu in aliquo condemnari nec ex inquisitis superius contra ipsum apparunt indicia seu presumpciones pro quibus debeat supponi questionibus seu tormentis, ymmo merita huius inquisicionis ipsum Jacobum evidenter demonstrant insontem et sine culpa eorum de quibus extitit inculpatus, quare petit a denunciacionis inquisitis et petitus superius contra ipsum sentencialiter se absolvi et venerabili parti curie super eidem, cum debita reverencia, silencium sempiternum imponi.

Praeterea ad clarius suam innocenciam demonstrandam licet ex superhabundanti ponit haec quae inferius subsequitur, sub protestacione tamen quod ad probationem superfluam nullatenus se astringit.

[I] *Primo namque dicit et ponit atque, si opus fuerit, probare intendit quod reperta dicta domina Elicsende mortua, venerabilis vicarius Barchinone cum iudice et procuratore fischali et sagionibus suis venerunt ad domum habitacionis ipsius Jacobi ubi dicta domina*

jacebat mortua pro recognoscendo et videndo corpus ipsius domine si in ipso apparebant vulnera seu percusiones aut alia propter qua posset apparere quod dicta domina fuisset per aliquem mortua seu interfecta.

[II] *Item quod etiam adhibuerunt plures medicos et cirurgicos qui totum corpus ipsius domine viderunt, inspexerunt et recognoverunt.*

[III] *Item quod in corpus ipsius domine nil fuit visum nec repertum propter quod posset apparere seu presumi quod ipsa fuisset per aliquem mortua seu interfecta aut percussa.*

[IV] *Item quod dicti medici ad hoc adhibiti fecerunt experimenta sive assaig in seu de corpore domine pro habendi noticia si dicta domina fuerat potionata sive metzinada.*

[V] *Item quod factis dictis experimentis sive assaigs non reperierunt dictam dominam fuisse potionata sive metzinada.*

[VI] *Item quod dicta domina tempore sue mortis et diu etiam antea erat mal sanissa.*

[VII] *Item quod paulo ante mortem suam ipsa dicebat et asserebat quod sentiebat se debilem in tantum quod vix les comes la podian portar.*

[VIII] *Item quod dicta domina decessit morte subitanea, sicut a notorio plures in dicta civitate moriuntur et sic est presumendum ex meritis inquisicionis presentis et alias.*

[VIII] *Item quod est fama et comunis credencia in vicinatu dicti Jacobi de Monte Serrato et alias inter habentes noticiam de eadem quod ipsa domina decessit morte subitanea.*

[IX] *Item quod dictum Jacobus de Monte Serrato tractabat dictam dominam Elitsendem ut karam conjugem et inter ipsos erat pax, concordia et tranquillitas.*

[X] *Item quod dictus Jacobus est homo simplicis condicionis et bone fame atque presumptionis et pro tali fuit et est comuniter reputatus per habentes noticiam de eodem.*

[xi] *Item quod predicta sunt vera.*

[xii] *Item quod de eis fuit et est publica vox et fama.*

Quibus requirit per venerabilem partem Curiam in sua legalitate respondi singulariter et distincter.

[Admeses aquestes al·legacions, el jutge assigna termini, al procurador fiscal, per contestar-les, fins al dimarts següent, primer de desembre.

Dimecres, 2 de desembre. A instància de la defensa, el jutge assigna un nou termini fins al divendres, 4 de desembre.

Divendres, 4 de desembre de 1377. No compareixen cap de les dues parts.

Dissabte, 5 de desembre de 1377. El procurador fiscal rebutja les al·legacions de la defensa.

El jutge assigna a la defensa un termini de vuit dies per presentar els seus testimonis.

7 de gener de 1378. L'advocat de la defensa demana al jutge que siguin publicats els testimonis en defensa de Jaume de Montserrat.

La defensa presenta, a més, un escrit de 26 d'octubre de 1377, del veguer de Barcelona, el tenor del qual és el que segueix:]⁸⁸

¶ ⁸⁸ En el procés original, no s'inclou per extens, només la seva data i incipit. Es transcriu, segons la còpia incorporada a la sego-

na peça del procés, on consten les al·legacions de la defensa (ACA, Processos en foli, 126/14B).

Cum pervenit ad auditum venerabilis Johannis Berengarii de Rajadello, militis, vicarii Barchinone et Vallensis, quod in domo Jacobi Montserrat, ferrerii, civis Barchinone, comorantis in vico de la Porta Ferisa, jacebat mortua domina Elicsendis, uxor dicti Jacobi Montserrat, idcirco die presenti, dictus venerabilis vicarius, volens scire et videre predicta, una cum venerabile et discreto Berengario Simonis, jurisperito Barchinone, Jacobo de Carraria, procuratore fiscali, Guillermo Sola, scriptore, et cum quibusdam sagionibus, accessit personaliter ad hospicium Jacobi Montserrat, et intrantes dictum hospicium, videlicet, in quandam camera mediocri dicti hospici, que est a parte de sol ponent, invenerunt dominam Elicsendem, uxorem dicti Jacobi Montserrat, jacentem in terra prope limine portalis dicte camere, et mortuam indutamque quoddam supertunicale [15 mm] cum pelle de conills, que Elicsendis tenebat, fimbria (sic) sive falde dicti supertunicalis reverssagades el cap, sic quod dicta Elicsendis, mandato dicti vicarii et de consilio dicti Berengarii Simonis, per dictos sagiones fuit elevata a terra et fimbrie fuerunt eidem elevate a capite, taliter quod dicta Elicsendis per dictos sagiones fuit in eius persona recognita si erat in aliqua parte sui corporis vulnerata, et nullum vulnus in eius persona fuit repertum, tamen ipsa Elicsendis tenebat tamen faciem [30 mm]. Et cum per dictos vicarium et alios esset in dubium quin dicta Elicsendis fuisset per aliquem suffocatam vel ne, dictus venerabilis vicarius, de consilio dicti Berengarii Simonis, per Berenguerarium Juglar, sagionem, fecit coram se venire ad dictum hospicium dicti Jacobi Montserrat magistrum Berengarium Bajuli, fisicum et chirurgicum, Exemeno de Gavi et Berengarium Claposa, chirurgicos, et [10 mm] ex parte domini regis injunxit ut vident et recognoscent dictam Elicsendem, mortuam. Qui fisicus et chirurgici cum diligencia viderunt et recognoverunt dictam Elicsendam, et prestito per manus (?) juramento ad Dei sancta quatuor evangelia, dixerunt omnes unanimiter concordantes ipsam dictam Elicsendem vidisse et cum diligencia recognovisse, sic quod per aspectum sui corporis nec minus per experienciam faciencis medicinam, introductam factam per gustum oris dicte mortue et per alias partes corporis sui, dixerunt et retulerunt virtute dicti juramenti quod secundum arbitrium et videre ipsorum, unanimiter concordantes, dicta Elicsendis fuit casu mortua et non per factum seu ministerium hominis. Quibus sic visus peractis, dictus vicarius, de consilio dicti judicis, dedit licenciam marito et amicis dicte Elicsendis sepehendi dictam Elicsendem.

[El jutge assigna un termini al procurador fiscal per presentar les seves alegacions.

8 de gener de 1378. Es publiquen els testimonis de la defensa.

13 de gener de 1378. La defensa demana l'absolució definitiva, per no haver-se provat que hagués comès els crims imputats.

El jutge assigna termini al procurador fiscal fins al divendres, 15 de gener, per presentar les seves conclusions.

Dissabte, 16 de gener de 1378. Les parts demanen al jutge que assigni un termini per concloure la causa.

Dilluns, 1 de febrer de 1378. El jutge dóna per conclousa la causa i fixa dia per a la publicació de la sentència, dijous vinent.]

[Portada de la segona peça:] *Originale testium productorum per Jacobum de Monteserrato, fabrum civitatis Barchinone, delatum et cetera in sui deffensionem.*⁸⁹
(ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/14B).

Die veneris undecima decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Guillemus sa Capella, faber, comorans cum Guillermo Pujal, cive Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis per Jacobum de Muntserrat, delatum, oblati in sui deffensionem.

Et primo, super primo, II°, III°, IIII° et V^o capitulis, singulariter et distinte sibi lectis, interrogatus, et dix que no sab res sobre les coses en aquells contengudes.

Super VI° capitulo interrogatus, e dix les coses contengudes en lo dit capítol ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com le us (*sic*) era de veure, car qui mal ha bé li par.

Super VII° capitulo interrogatus, e dix ques les coses contengudes en aquell ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com aquest testimoni, lo dicmen-ga anit abans del diluns que la atrobaren morta, ell, testimoni, era a casa d'en Jacme Muntserrat, on tenia una caxa sua, e viu la dona, muller del dit Jacme, qui volia penyar un lumener en la paret de la casa, axí que no poch, que ans cridà: «En Guillemó, aydat-me, si us plau, car caych, que les comes me defalen». E ell, testimoni, acostàs lavors a la dita dona e ajudà-li e asech-hi en .i. banch.

Super VIII° et IX° capitulis interrogatus singulariter et distincte sibi lectis, e dix les coses en los dits capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com, lo digmenga a nit, axí com ja damunt ha dit, viu la dita dona e lo matí viu la dita dona envers ora de tercia morta.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix que és ver que lo dit Jacme Montserrat se capdelava axí bé d'ella com anch hom pogués fer de muller, e que nul temps ell, testimoni, viu que la tocàs ne la farís, que anans desonrava ella a ell e li dahia prou vilanies.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que segons creença d'aquest testimoni no, però que ho sàpia de ver, creu les coses en lo dit capítol contengudes.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses per ell damunt dites e deposades són veres e d'aquelles ésser pública veu e fama, les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

*Generaliter vero interrogatus, e dixit ad omnia quod non.*⁹⁰

Fuit sibi lectum et perseveravit.

¶ ⁸⁹ Les declaracions de testimonis de la defensa responen als «capítols» o preguntes presentades per la defensa en les seves al·legacions de 27 de novembre. Però la numeració no es correspon per haver-se copiat malament. Els capítols IX a XII d'aquell escrit equivalen als números X a XIII d'aquestes deposicions. ¶ ⁹⁰ Es refereix a la sèrie

de preguntes formulàries que es fan als testimonis després de la seva declaració sobre si tenen interès personal en el resultat de la causa, o alguna relació de parentiu o amiat amb alguna de les parts, o si han estat subornats o amenaçats per alguna d'elles, o té preferència per un dels contendents.

Anthonium Borrelli, faber, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per partem dicti Jacobi Muntserrat oblatis in sui deffensionem.

Et primo, super primo capitulo interrogatus, e dix que no sap res en les coses contengudes en lo dit capítol, sinó que ho oý dir envers lo seu vehinat que lo dit veguer hi era stat.

Super secundo capitulo interrogatus, e dix que no sab res en les coses contengudes en lo dit capítol, sinó que hoý dir.

Interrogat a qui, e dix que comunament a tothom del vehinat.

Super III°, IIII° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses en aquells capítols contengudes.

Super VI° et VII° capitulis interrogatus et singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses en los dits capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com sab ço que deposa, e dix que per ço com aquest testimoni tres anys solia star ab lo dit Jacme Muntserrat e vahia que la dita dona havia fort greu malaltia, e la dita dona li dahia que les cames li defalien e ell, testimoni, mil vegades aytant bé com una la havia a puyar e a metre al lit, e viu que stech bé un any que no poch anar terra.

Super VIII° capitulo interrogatus, e dix que és ver que molts venen en aquell cas de morir subtosament e fan encara tot dia, e axí poch morir (*sic*) subtosament la dita dona.

Super IX° capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en dit capítol són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com aquest testimoni la viu lo dicmenga a la porta, que ell pasava per la carrera, e lo diluns la aydà a soterrar.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en lo dit capítol són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal, axí com ja damunt ha dit, com aquest testimoni, tres anys ha, solia star ab lo dit Jacme Muntserrat e vahia lavors que lo dit Jacme se'n comportava e la menava axí bé com anc hom pusqués fer muller, hoc encara la fahia tot so que podia, per tal que pogués viure ab ella, tant era mala com aquell mal li venia, que les ampoles de la taula li lançava e tot quant podia pendre.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que, segons viyares d'aquest testimoni, que és hom asau simple e de bona condició, en quant ell conèxer ho pot.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses damunt per ell dites ésser veres, e d'aquel ésser pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter autem interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Berengarius Bertrandi, mercator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis per partem dicti Jacobi Muntserrat oblatis in sui deffensionem.

Et primo, super primo, secundo, III°, IIII° et V^o capitulis, singulariter et distincte sibi lectis, interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses en aquells contengudes, exceptat que ho oý dir.

Interrogat a qui ho oý dir, e dix que comunament a tot lo vehinat.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses en lo dit capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, so vahia tot dia, que bé li paria en la cara e que no podia ixir de la dita casa ne anar.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no y sab res, sinó que ho ha oýt dir.

Interrogat a qui, e dix que comunament a tot lo vehinat qui lavors dahia.

Super decimo capitulo interrogatus, e dix ésser ver que, en quant ell, testimoni, podia conèxer, que havien pau e concòrdia e a vagades aytant bé oya que havia noves, mas no viu ell, testimoni, anch que la farís ne la tocàs.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix ésser ver les coses en lo dit capítol contengudes en quant ell, testimoni, pot conèxer e que aquest testimoni non veu lo contrari ne veu que faça ne diga mal a nagú, sinó que fa bé sa fahena e cortesa-ment.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses per ell damunt dites ésser veres, e d'aquelles ésser pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Guillemus Bou, nuncius dicti Jacobi de Muntserrat, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per dictum Jacobum de Muntserrat oblatis in sui deffensionem.

Et primo, super primo capitulo interrogatus, e dix les coses contengudes en lo dit capítol ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com aquest testimoni hi fou present en la cambra com los dits vaguer e jutge e saigs hi eren.

Super secundo capitulo interrogatus, e dix les coses contengudes en lo dit capítol ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni hi era present e los hi viu.

Super III° capitulo interrogatus, e dix que ell, testimoni, no u viu, mas que oý dir als dits metges, e ho juraren, que les coses en lo dit capítol contengudes són veres.

Super IV° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses en los dits capítols contengudes són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com ell, testimoni, hi era present e viu que los dits metges faheren prendre una lesca de pa e materen-la en la boca de la dita dona e puys donaren-la a .i. cà e lo cà tant tost menyà-les. E lavors los dits metges dessospitaren la dita dona de les metzines ab lo vaguer, e lavors tots ensemps anaren-se'n e lo vaguer donà licència que la poguessen sotarrar.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses contengudes en los dits capítols són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com aquest testimoni o vahia tots dies, hoc encara la havia a pujar a damunt en la cambra, per tal com ella no podia.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses en los dits capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com ho viu que lo vespre ans del dia que morís la viu viva e puys lo matí la viu morta.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix que les coses en lo dit capítol contengudes són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni ho vahia tots dies e li fahia més que si a deu vegades fos sa mara.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix les coses en lo dit capítol contengudes ésser veres, segons viyares d'aquest testimoni, e que ell, testimoni, lo contrari no'n ha vist n'en veu.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses damunt per ell ésser veres, e d'aquelles ésser pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Berengarius Sola, comorans cum dicto Jacobo de Muntserrat, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciatur super contentis in dictis capitulis per partem dicti Jacobi de Muntserrat oblatis in sui deffensionem.

Et primo, super primo capitulo interrogatus, e dix les coses contengudes en lo dit capítol són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni hi era present ab ells ensemps en la cambra, ço es, ab lo vaguer e ab los altres.

Super II° et III° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses en los dits capítols contengudes són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni hi era present e ho viu e oý dir als dits metges que no havia mal que negú li hagués fet en sa persona.

Super IIII° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses contengudes en los dits capítols són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ho viu e viu encara que hagueren una lesca de pa, la qual li materen en la boca e puys donaren-la a un cà e lo cà menyà-la's. E lavors los dits metges anaren-se'n al vaguer e digueren-li quesque u fahesen, e lo dit vaguer lavors donà'ns licència que fos soterrada.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses en los dits capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com tot dia ho vahia e ho sabia, car pus en casa era, veure e oyr ho podia.

Super VIII° et VIII° capitulis interrogatus, e dix que creu que morís sobtosa-
ment, emperò mils creuria que morís per lo revesagar del cot com se despullava,
car ella no havia negun poder ni negú qui no li poch ajudar.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en lo dit capítol són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ho vahia tot dia, e que lo dit Jacme la tractava e la comportava axí bé e mils com hom pogués hanc fer muller e li fahia tot ço que fer li podia.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que, en quant aquest testimoni conex ne pot conèxer, les coses en lo dit capítol contengudes són veres.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses per ell damunt dites són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Franciscus Luppeti, mercator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per partem dicti Jacobi de Muntserrat, delati, oblati in sui deffensionem.

Et primo, super primo, secundo, III°, IIII° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses contengudes en los dits capítols, car no era en la ciutat de Barcelona.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses en los dits capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, ho vahia tot dia e vahia que no podia envides anar, hoc encara que s'embriagava fort malament.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no y sab res, sinó axí com ho oý dir com fou vengut a tot lo vehinat comunament.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix ésser ver que lo dit Jacme se'n comportava bé segons que a ell paria e la menava ben calçada e ben vestida, axí bé com hom de son stament pogués fer.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que, segons son parer, les coses contengudes en lo dit capítol són veres e que ell, testimoni, no sab lo contrari.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses damunt per ell dites són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter autem interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Guillelmus Gerau, mercator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per partem dicti Jacobi Muntserrat oblati in sui deffensionem.

Et primo, super primo capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en lo dit capítol són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, hi fou present e li viu.

Super secundo capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en lo dit capítol són veres per ço com ell, testimoni, los hi viu e hi fou present.

Super III° capitulo interrogatuso, e dix que no sab res sobre les coses contengudes en lo dit capítol, bé però la viu regirar devant los metges als saigs.

Super III° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses en los dits capítols contengudes són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, hi era present e viu que los dits metges faheren pendre .i. lesca de pa e materen-la en la bocha de la dita dona, e puy donaren-la a .i. cà e lo dit cà menyà-la's. E lavors los dits metges acostaren-se al vaguer e digueren-li quesque's fos, e lavors lo dit vaguer donà licència que poguesen sotarrar la dita dona.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses contengudes en los dits capítols són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni ho ha vist e u vahia tot dia, car .III. anys havia que era son vahí, que no y ha sinó sa paret al mig.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses contengudes en lo dit capítol ésser veres, mas emperò que creuria mils ell, testimoni, que morís abans per lo cot, com se despullava, per lo reversagar, que no per altra cosa, car per la malatia e per lo poch poder que havia nos poch ajudar e creu que morí alfogant.

Super decimo capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en lo dit capítol, en quant ell vahia ne hoya, són veres, e que li fahia tant que de mils hòmens .i. no'n atrobaria hom que axí se'n capdellàs esguardant l'afany que y sostenia, per malaltia que havia e per embriaguesa, car pochs dies eren que no fos enbriaga.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que, segons sos viyares, les coses contengudes en lo dit capítol són veres e que lo contrari nul temps no'n vahé ne'n oý dir a nagú.

Super XII° et XIII° capitulis interrogatus, e dix que les coses per ell damunt dites són veres, e d'aquelles ésser pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Venerabilis Petrus de Merlesio, domicellus, testis, juratus et interrogatus, dicere veritatem quam sciat super dictis capitulis per partem Jacobi de Muntserrat, delati, oblatis in sui deffensionem.

Et primo, super primo, secundo, III°, IIII° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses en los dits capítols contengudes.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses contengudes en los dits capítols són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, estrò a .ii. anys ha passats, posà un temps en casa del dit Jacme Montserrat, e viu e vahia ell, testimoni, que la dita dona era mal sana e flaque, hoc encara més, que com havia bagut una taça de vi no'n vahia altre, e vahia ell, testimoni, que quaix comunament tots dies la havien apujar al braç en la sua cambra.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses en los dits capítols contengudes.

Super X^o et XI° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses contengudes en los dits capítols són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com ho ha vist de sos huys, e que la amava e la honrava tant que ell e tothom qui ho vahés se'n meravellara esgor-dant lo mal e l'afanys que ell sofaria, e que, a son viyares ne en quant ell pot co-nèxer, que és hom de bona fama e condició.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses damunt per ell deposades són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter autem interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Honorabilis Johannes Berengarii de Rajadello, vicarius Barchinone, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per partem Jacobi de Muntserrat oblatis in sui deffensionem.

Et primo super primo, secundo, III°, IIII° et V^o capitulis, singulariter et distincte sibi lectis, interrogatus, e dix so saber sobre aquells, que ell, testimoni, l'altre jorn, no ha molt, anà a casa de .i. farrer qui stà prop de la Porta Farriça, ensemps ab en Berenguer Simon, savi, e ab Berenguer Carrera, fiscal de la sua Cort, e als-cuns saigs, e açò per veure la muller del dit farrer, la qual en .i. cambra havien atrobada morta, e encontinent ell, testimoni, tramès a II o III metges per veure e ragonèxer aquella dona si era morta per metzines, farides o altres batiments. E encontinent aquí vengueren los dits metges, los quals prengueren .i. lesca de pa e materen-la en la boca de la dita dona, e despuys donaren-la a un cà e lo cà tant tost menyà-le's. E puy giraren e palporen la dita dona, e ab sacrament digueren a ell, testimoni, que aquella dona no era stada morta per metzines ne per altres abeuratges ne fariments, sinó per accident o malaltia que Déu li havia donada. E lavors ell, testimoni, donà licència que la soterrasen, emperò ho remet al procès qui lavors se'n féu.

Super VI°, VII°, VIII°, IX°, X^o et XI° capitulis singulariter et distincte sibi lectis inter-ro-gatus, e dix que no sab res sobre les coses en aquells contengudes.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses per ell damunt deposades són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Raymundus Calveti, filius Raymundi Calveti, mercator, civis Barchinone, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in capitulis per partem dicti Jacobi de Muntserrat oblatis in sui deffensionem.

Et primo, super primo capitulo interrogatus, e dix que les coses contengudes en lo dit capítol són veres.

Interrogat com ho sab e dix que per tal com ell, testimoni, hi fou present e los hi viu, car ell, testimoni, stà paret migera ab lo dit Muntserrat.

Super II° et III° capitulis interrogatus, singulariter et distincte sibi lectis, e dix ésser ver que ell, testimoni, viu los dits metges a la casa del dit Muntserrat, e oý que los dits metges digueren que verament aquella dona no era morta sinó per accident o malaltia que Déu li havia donada.

Super III° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses contengudes en los dits capítols ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, hi era present e viu que los dits metges hagueren .i. lesca de pa e que la materen en la boca de la dita dona, e tantost donaren-la a .i. cà e lo cà tant tost menyà-la's. E lavors los dits metges anaren-se'n al vaguer, qui aquí era, e digueren-li quesque's faheren, e lavors lo dit vaguer digué la soterrasen.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses contengudes en los dits capítols són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, ho vahia tots dies, car la sua casa bada sobre lo seu ort, e ha vist encara moltes diverses vegades que la havien a pendre al braç e que la'n havien apujar.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que creuria les coses contengudes en los dits capítols e que sovén se asdevé a moltes persones.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix que, segons que hom vahia, que apparia que la amàs, ni les obres que li fahia, car verament lo dit Jacme hi pasava gran dolor e afany per les malalties que la dita dona havia.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que, en quant ell pot conèxer ne conex, lo dit Jacme és hom de bona condició, e que veu que fa bé sa fahena e que nul temps no'n hoý lo contrari.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses per ell damunt dits són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter autem interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die sabbati, XIX^a decembris.

Geraldus Cortills, faber, manescalbus Barchinone, comorans cum Guillermo Pujol, manescalb, qui juraverat infra tempus dilacionis, testis juratus et interrogatus super capitulis per dictum delatum in sui deffensionem productis. Et primo super primo et secundo capitulis interrogatus, et dixit se hoc solum scire, que ell, testimoni, ha oýt dir co-

munament en lo veïnat d'ell que, morta la dita muller d'en Muntserrat, los dits veguer, jutge, fiscal, saigs e metges vengueren a la casa on jahia la muller del dit en Muntserrat, e que la regonegueren e no trobaren que nafres ne colps tingués.

Super III° capitulo interrogatus, dixit ut supra in primero et secundo capitulis respondit.

Super III° et V^o capitulis interrogatus, dixit se nihil scire.

Super VI° et VII° capitulis interrogatus, dixit ésser ver que ell, testimoni, estech bé .III. anys a casa del dit en Muntserrat per apendre l'offici, e veyá que la dita sa muller no estava sanissa, e la oya moltes vegades fort clamar que trèmols li venien en les cames e puys per tota la persona. E moltes e diverses vegades ell, testimoni, al vespre com se devia hom colgar, prenia la dita dona el coll, per tal com no's podia moure, e la pujava alt en la cambra on jahia.

Super VIII° et IX° capitulis interrogatus, dixit que ha oÿt dir comunament en la ciutat e fama és que la dita dona morí l'altre die a mort sobtana.

Interrogatus quid est fama, dixit quod dita de gents.

Super X^o capitulo interrogatus, dixit que ell, testimoni, veyá mentre estava ab los dits marit e muller que'l dit Jacme Muntserrat havia pau e concòrdia ab la dita muller sua ne viu que null temps la farís.

Super XI° capitulo interrogatus dixit ésser ver que ell, testimoni, veu que'l dit Jacme és de bona condició e de bona fama, e qui no fa mal a algú.

Super XII° et XIII° capitulis interrogatus dixit ipsa deposita per eum supra sunt vera ad eis (sic) est fama.

Interrogatus quid est fama, dixit quod dit de gents.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, corruptus vel subornatus, vel si tale perdidit testimonium parte, precibus, timore seu amore alicuius dixit quod non.

Interrogatus si est de parentela partis productis eum vel de afinitate, dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in causa, et dixit quod aquell qui major dret haja.

Interrogatus si est perjurus, dixit quod non.

Die lune IIII januarii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° VIII°.

Raymundus Calveti, maior dierum, mercator, civis Barchinone, qui juraverat infra tempus dilacionis, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per partem Jacobi de Muntserrat, delati, oblatis in sui deffensionem.

Et primo super primo capitulo interrogatus, e dix que és ver que ell, testimoni, sahia a la sua porta, e viu que lo dit vaguer ab en Carreres e .I. savi vengueren e entraren en la casa del dit Jacme Muntserrat, emperò ell, testimoni, no sab què si faheren ne què no.

Super II°, III°, IIII° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses en aquells contengudes.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses en lo dit capítol contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com ell, testimoni, ho ha vist tots temps despuys que staven prop de la sua casa, car envides podia anar sinó axí com a fadrí qui aprén de anar.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses en aquells contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab e dix que per ço com lo vespre era viva e lo matí fou morta, emperò bé creu ell, testimoni, que ella morí més per lo cot com se despulava que no per altre cosa que li atrobaren revesagat.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix que les coses en lo dit capítol contengudes són veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com tot dia ho vahia e ho oya, e la manava bé, axí com hom de son vahianat, segons son stament, calçada e vestida, e li fahia més que no podia, que ans era meravella gran com la podia sustenir ni sufairir, cat tots jorns s'enbriagava quaix.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que en quant ell, testimoni, conex ne pot conèxer, les coses en lo dit capítol contengudes són veres e que lo contrari no'n veu.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses per ell damunt deposades són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter vero interrogatus si fuit doctus, corruptus vel subornatus, et dixit quod non.

Interrogatus si odio, amore, parte vel precio deposuit in presenti inquisitione, et dixit quod non.

Interrogatus si est perjurus, et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Arnaldus Passadors, molerius, civis Barchinone, qui juraverat infra tempus dilacionis, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dictis capitulis per partem dicti Jacobi de Muntserrat, delati, in sui deffensionem.

Et primo, super primo, II°, III°, IV° et V^o capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que no sab res sobre les coses en los dits capítols contengudes, car no era lavors en la ciutat fins al vespre que vench de sa fahena, bé emperò ho hoý dir al vehinat comunament a tothom.

Super VI° et VII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix les coses en los dits capítols contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per tal com sovín la vahia, e que bé apareia en ella que no era sana, e vahia ell, testimoni, que com anava semblava hagués puagre o que fos d'aquest infants qui asagen de anar, hoc encara que sab ell, testimoni, que sovín e manut s'enbriagava.

Super VIII° et IX° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que creuria les coses en los dits capítols contengudes.

Super X^o capitulo interrogatus, e dix les coses en lo dit capítol contengudes ésser veres.

Interrogat com ho sab, e dix que per ço com tot dia vahia que u sofaria prou e la manava ben calçada e vestida asau, hoc encara, esguardant sa malaltia, de c hòmens no u sofariren un.

Super XI° capitulo interrogatus, e dix que en quant ell, testimoni, conex ne presumeix en si les coses en lo dit capítol contengudes són veres.

Super XII° et XIII° capitulis singulariter et distincte sibi lectis interrogatus, e dix que les coses per ell damunt deposades són veres, e d'aquelles és pública veu e fama. Les altres coses en los dits capítols contengudes ignora.

Generaliter vero interrogatus si fuit doctus, corruptus vel subornatus, et dixit quod non.

Interrogatus si odio, amore, parte, precio vel timore deposuit in presenti inquisitione, et dixit quod non.

Interrogatus si est de parentela, affinitate vel proximitate partis ipsum jure testibus producentis, et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

[A partir d'aquí, aquesta peça del procés copia fil per randa les declaracions dels testimonis, diligències i actuacions de la primera part —amb l'excepció que s'afegeix un foli amb una llista de testimonis a favor de Montserrat— fins al dia de la sentència, que es transcriu íntegra. Ha d'entendre's, per tant, que aquesta part ve a continuació del final de la primera:]

Ad quem die jovis superius proxime assignatam que fuit III^a dies dicta mensis februari anno jamdicto, coram venerabile Guillermo de Lisano, regente officium alguaziriatu dominis regis, comparuerunt videlicet dictus Petrus Rocha, procurator fiscalis Curie domini regis, cum venerabile Guillermo de Vallesicca, advocato fiscali suo, ex una parte.

Item comparuerit dictus Jacobus de Muntserrat, delatus, ex parte alteri, petentes et requirentes super premissis tam interloquitoria quam deffinitiva sententiam ferri.

Et dictus venerabilis Guillelmus de Lisano, regens officium alguatziriatu predictus, de consilio dicti venerabilis Bernardi Michellis, partibus supradictis instantibus et requirentibus suam super premissis in scriptis tulit tam interloquitoriam quam diffinitivam sententiam in modum qui sequitur.

Unde ego, Guillelmus de Liçano, regens officium algutziriatu domini regis, viso et recognito processu inquisitionis facte contra Jacobus Muntserrat, fabrum, civem Barchinone, per Bernardum Michellis, in legibus licenciatum, judicem Curie eiusdem domini, assidentem meum in hac causa, de quo processu et meritis eiusdem per eumdem assidentem michi facta extitit relatio, auditis partium rationibus habitaque collacione per advocatos tam fisci quam ipsius Jacobi, habito insuper colloquio cum pluribus in iure peritis, habens Deum per oculis et sacrosanctis evangelis coram me positus ut oculi mentis mee videant equitatem et de vultu Dei meum rectum procedat, iudicium pronuncio in modo sequentem: Cum ex meritis presentis inquisitionis non constet ipsum Jacobum fore culpabilem in morte dicte Elicendis, uxoris sue, de qua fuerat denunciatus nec alias constet ipsum Jacobum fuisse nec esse culpabilem in hiis de quibus fuit denunciatus, immo constet michi de ignorancia dicti Jacobi, pro tanto ipsum Jacobum ab hiis de quibus fuit denunciatus absolvo et declaro

ipsum Jacobum non esse culpabilem, imponens procuratori fiscalis, cum reverencia, super predictis de quibus fuit dictus Jacobus denunciatus, scilencium sempiternum.

Lata fuit hec sententia seu declaratio per dictum venerabilem Guillelmum de Liçano, regentem officium algatziriatum (sic) predictum, de consilio dicti venerabilis Bernardi Michelis, et lecta de mandato ipsius regentis per dictum Bernardum Michelis sedentem pro tribunali, ut moris est iudicis judicandis, in domo venerabilis Guillelmi de Vallesicca, advocati fiscalis dicti domini regis, dicta quarta die febroarii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° VIII°, presentibus dictis Petro Rocha, procuratore fiscali, et venerabile Guillelmo de Vallesicca, avvocato fisci, ex parte una, et Jacobo de Muntserrat, delato, ex altera, meque Guillelmo Ricolfi, scriptore jurato sub Francisco Bisbals, notario subscripto. Et presentibus eciam Guillelmo Gorch, Dominico de Calatajubio, portariis domini regis, et Berengario Carreres, scriptore dicti domini regis, pro testibus ad hec vocatis specialiter et rogatis. De quibus omnibus dictus Jacobus Muntserrat petiit et requisivit sibi fieri et tradi publicum et publica tot quot petita fuerunt instrumentum et instrumenta per notarium subscriptum, presentibus testibus supradictis.

9.

CLARA I MARC (MALLORCA I BARCELONA, 1377)

Procés per estupre

1377, juliol 27–setembre 19. Barcelona.

Procés davant Bernat Miquel, llicenciat en lleis i jutge comissionat de la cúria real, contra Marc Burguet, mercader patró de nau de Mallorca, acusat de violar juntament amb Joan Ferrer, patró de nau, a Clara, jueva de Castella, menor d'edat. Inconclòs.

Un quadern de 16 folis, els tres del final en blanc, excepte per algunes anotacions al dors de l'últim foli.

Molt atacat pels bibliòfags.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 126/20.

[Nota al fol. 1r:] *Delatus infrascriptus erat [clericus et fuit] remissus officiale episcopi Tarracone.*

Remissus.

Die lune XXVII (?) julii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° [VII] [25 mm] curie domini regis esset clamose vocibus deductum et denunciatum quod Marchus Burguet, mercator et semis patronus navis civitatis Maioricarum, diabolico animo concitatus, supernam [20 mm] (...)onem regiam verendo se quedam crimina comisisse prout per tenorem huius denunciacionis continetur.

A la vostra reyal magestat, senyor, humilment supplicant, denuncia hom que con en March Burguet, mercader e mig patró en la nau davall escrita, induït

de spirit maligna, no tament Déus ne justícia reyal, ans menyspresant aquella, tinent en sa comanda e protecció, ensemps ab en Johan Ferrer, patró de la nau d'en Torrabadal, e d'aquells reebent pro salari e nòlit cert, havien, so és, Jucej e Simfa, sa muller, juheus, e Issach, Jaffuda, Palomba e Clara, fills seus, los quals se reculliren en la dita nau per venir en Cathalunya, pres per força, e ací ab fallces [maneras (?) seduí] e induhir féu .i. sclava appellada Maria, la dita Clara, filla del dit Juceff e Simfa, e aquella Clara, stant en casa o plassa de la nau, la qual era liurada al dit marit, sa muller e sos fills per casa o habitació, lo dit March, patró, sabent e consentent lo dit Johan Ferrer, patró, de nits hoscura e torba, com tothom dormia, entrà, e aquí per força desflorà e despucellà la dita Clara, en tal manera que aquella de sa verginitat corrompé, manassant a aquella que no digués [res], e après moltes e diverses vagades conech carnalment e ab aquella usà. On senyor, com sia cosa fort horrible alcun comenar-se en fe a altri, e per aquell axí en fe dessebut sia e per fer semblant [20 mm] de dret [10 mm] que verge corromprà que a pena de mort sia ponit, per ço, senyor, plàcia a la vostra altea lo dit March e Johan pendre e contra aquells càstic d'ells en son fet (?) e punir [20 mm] aquells e a cascun d'ells a càstich e al altres volent semblants coses fer exempli. *Ideo altissimus dominus rex mandavit de predictis inquiri per venerabilem Bernardum Miquelis, in legibus licenciatum cui [25 mm] comissit plenarias vices. Et incontinenti dictus judex de mandato sibi facto et ex comissione sibi facta incepit inquirere ut sequitur.*

March Burguet, mercator civitatis Minoricae, testis, juratus et interrogatus in sua [10 mm] confesione et ut testis in alieno dicere veritatem quam sciat super contentis in denunciacione. E dix ésser ver que lo dit jueu e sa muller ab dos fils e dues filles nolieyà la dita nau per venir en la ciutat de Barcelona o de Mallorques o de València. E après fet lo dit nòlit, lo dit juheu e ab [la dita] muller sua e ab sos fills entraren e's reculliren en la dita nau [15 mm], ells fahent lur viatge .i. dissapte, lo dit juheu [25 mm] les dites filles, les quales eren en la dita nau, batrà e castigà per tal com no li volien fer a sa guisa. E lavors, .i. mariner de la dita nau levà-se e dix al dit juheu que no batés les dites filles, e que no [pensàs] que axí les gosàs batre per ço com axí ploraven, car gran vergonya havia haver que la nit haguesen correguda furtuna e que ell les batés. E àls dix ell, deposant, que no y ach.

Interrogat si ell, deposant, ha aguda carnalment la dita juge, la qual ha nom Clara o se apellava Clara e era filla del dit juheu, e dix que no.

Interrogat quant ha de temps que la dita juga, la qual ha nom Clara, dix que volia ésser cristiana, e dix que del temps no li recorda, mes [10 mm] de Sibília li ho dix e despuys tota vegada contínuament.

Interrogat qui eran presents quant la dita juga dix aquestes paraules, e dix que tots aquells qui eren en la nau, ço és, Miquel Desde, mercader de Malorques,⁹¹ Johan Ferrer,⁹² patró de la nau, Guillem Sa Vila, mercader de Malorques, e tots los altres de la dita nau, axí com damunt ha dit.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

¶⁹¹ Al marge: «Testis». ¶⁹² Al marge: «Testis».

Clara, judea, filia Juceffi Doinça, judeus regni Castelle, [constituta] in etate duodecim [annis] vel circa, jurata et interrogata in sua propria confesione et ut testis in alieno dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione. E dix ésser ver que lo pare d'aquesta deposant ensemps ab sa muller e mara d'aquesta deposant e tres germans e aquesta deposant se reculiren a Sibília per venir a Barcelona ab la nau d'en Johan Ferrer. E com foren dins en la mar e haguesen estants (*sic*) per alguns dies, .i. sclava tarta appellada Maria,⁹³ estant en la dita nau, induïa e induí moltes e diverses vegades aquesta deposant que fahés a volentat de Marcho, mariner, e que's fahés crestiana, cor lo dit Marcho li faria molt de bé. E en tant que continuant de parlar ab aquesta deposant induint aquella, fa e dóna obra que lo dit Marcho conech e ha coneguda aquesta deposant carnalment.

Interrogada quant ha de temps que la conech, e dix que bé hi ha IIII setmanes.

Interrogada en quals mars eren con lo dit Marcho primerament conech aquesta deposant, e dix que en les mars de Caddis (*sic*), del regne de Castella, segons que aquesta deposant oya de lavors e vehia lo dit loch de Caddis.

Interrogada en qual loch de la dita nau lo dit Marcho conech carnalment aquesta deposant, e dix que en la cambra de la mara d'aquesta deposant, estant lo dit patró en carrer en la vila de Caddis.

Interrogada quina hora lo dit Marcho conech a aquesta deposant, e dix que de nits.

Interrogada si tota la nit aquesta deposant dormí o estech ab lo dit Marcho, e dix que no, mas que stech tro a mitga nit.

Interrogada quantes vegades ab lo dit Marcho ac afer carnalment ab aquesta deposant, e dix que una solament lavors.

Interrogada si nengú y havia en la dita cambra on ella deposant fou sponcelada per lo dit Marcho, e dix que sa mara d'aquesta deposant, e sos germans hi eren e la dita Maria.

Interrogada si la dita mara e sos germans d'aquesta deposant dormien o què fahien, e dix que dormien.

Interrogada lo para d'aquesta deposant què fahie, e dix que era catiu en Caddis, e que qui'l tenien pres e encadanat per diners de mercaders tro que lo dit para mostrà una carta que tenia, per la qual fou deliurat.

Interrogada si aquesta deposant, com lo dit Marcho la conexia carnalment e la corrupia, cridava, e dix que no, mas que plorava.

Interrogada per què no cridava, e dix que per ço con la dita sclava Maria strengué aquesta deposant lo cap e les mans, e que dahia: «Calla, calla, no crits». E prenia-li les mans e steyia-li (*sic*) lo cap.

Interrogada si era vestida o despulada com lo dit Marcho la conexia, e dix que nuha era e que no tenia camisa ni aldre (*sic*).

¶⁹³ Al marge: «Testis».

Interrogada si lo dit Marcho era nuu ho vestit, e dit que vestit era.

Interrogada si aquesta deposant jahia en .i. lit ensemps ab la mara, e dix que hoc.

Interrogato com jehien, e dix que la mara d'aquesta deposant jahia a la una part del lit, e après son germà petit, e après la germana d'aquesta deposant, e après la dita Maria, sclava, e après, forana de tots, aquesta deposant.

Interrogada si altra vegada lo dit Marcho conech aquesta deposant carnalment, e dix que hoc, qualsque III vegades.

Interrogada en qual loch, e dix que en una barcha on aquesta deposant e la dita Maria dormien.

Interrogada a quina hora hi venia lo dit Marcho a les dites altres vegades, e dix que de nits, e que la basava e ab ella usava.

Interrogada si lo patró sabia con lo dit Marcho havia afer carnalment ab aquesta deposant, e dix que hoc, com aquesta deposant oý e viu moltes vegades que lo dit Marcho o comptava al dit patró, e que entre lo dit patró e Marcho ne movien [rialles] e se'n trehien scarn ensemps ab la dita Maria, sclava, e açò viu aquesta deposant diverses vegades, e de vergonya que'n havia amagave's.

Interrogada qui pot saber les dites coses, e dix que una dona que ha en la dita nau, serventa de .i. mercaders de la dita nau, e lo gordià, e los mariners de la dita nau.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Marie [15 mm] Rossores, serva et captiva Johannis Ferrarii, patronus navis, testis jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione, et primo portata in vinculis, prout moris est.

Et dixit ésser ver que molt ha⁹⁴ que aquesta deposant era en Sibília, sclava d'en Johan Martinis, mercader de Sibília, e en Johan Ferrer, patró de nau, fós en la dita nau en Sibília qualsque III meses ha passats, e aquí compràs aquesta deposant del dit Johan Martinis. E de continent se'n venguessen ab la nau devers Cathalunya, ab la qual nau levaren del dit loch de Sibília I. juheu ab sa muller ab .IIII. infants, so és, dos masclas e dues fembres, los quals ensemps ab ells ab la dita nau venien. E com fossen en les mars de Caddis e denant Caddis, prengueren e surgiren aquí, e lo patró e alguns stagneren en terra. E stant aquí, lo dit Marcho pregà a aquesta testimoni que ella que fahés e donàs obra ab acabament que lo dit Marcho hagués e pogués haver carnalment una filla del dit juheu appellada Clara. E aquesta deposant, volent-li complaure axí [com] aquell qui era quaix senyor en la nau e cosín de son senyor, féu e donà obra e induí en tant con poch la dita Clara que hagués afer ab lo dit Marcho. Finalment, que un vespre aquesta testimoni, de volentat e manament del dit Marcho, féu per guisa que jagué ab la mara de la dita Clara en un lit en aquesta, ço és, a saber, manera, que la mara de la dita Clara jahia primera, e après .i. filet poch, e après .i. filla, e après aquesta

¶ ⁹⁴ Tatxat: «tro a III meses pot haver passats e més».

deposant, e après la dita Clara, forana de tots. Axí que, una hora de la nit, lo dit Marcho vench, so és, en jupó vestit, e gitàs ab la dita Clara, qui stava tota nuha. E pujàs-li de sobra, usant ab ella. E com lo dit Marcho la començà a tocar ab lo seu membre en la natura, la dita Clara, sofrent afany e volent [criar], per ço que la mara no ho entenés, disimulant lo fet, dix a aquesta testimoni: «Maria, fet enlà». E com aquesta testimoni vahés que la dita Clara soferia afany del corrupiment quel dit Marcho li fahia, levà's [20 mm] dita Clara e pres-la en les mans. E strengué-li lo cap dient-li: «Calla, calla, no digues res, que ta mara no u hoyà». E la dita Clara, plorant e sofrent son afany, no dix res. E lo dit Marcho féu ses voluntats de la dita Clara.

Interrogada si sap quantes vegades ac afer lo dit Marcho ab la dita Clara la nit, e dix que no, sinó una vegada, que no le poch [corrompre] de tot, emperò l'altre vespre en lo dit loch mateix lo y féu, e hi ac afer carnalment dues vegades.

Interrogada si sap o viu senyals que la dita Clara fos puncella, e per lo dit Marcho fos corrompuda, e dix que hoc, ço és, ella viu que la dita Clara soferí gran afany del dit corrupiment, e après viu sanch, la qual li fou ixida de la natura per lo dit corrupiment.

Interrogada si la mara de la dita Clara sentí les dites coses fer, e dix que no, com la mar li fahia tant gran mal que no era en seny, ans stava com a morta.

Interrogada si la mara de la dita Clara viu la dita sanch la qual fos ixida de la natura de la dita Clara, e dix que hoc, que la dita Clara le li ensenyà, dient: «Madona, de mas (*sic*) temps m'a començat de venir».

Interrogada si sap que lo dit Marcho altres vegades haje agut afer ab la dita Clara, e dix que hoc, moltes e diverses vegades, so és, que ella, testimoni, jahia en la barcha o brèndola de la nau, e fahia que la dita Clara jahia ab ella, testimoni, e puys lo dit Marcho venia e jahia carnalment aytant com se volia ab la dita Clara. E puys, moltes de vegades viu aquesta testimoni que la dita Clara de dies se'n entrava en la cambra del patró ensemps ab lo dit Marcho tots sols, e aquí havien afer carnalment.

Interrogada si sap que lo dit patró sabés o consentís en les dites coses, e dix que lo dit patró no y consentí ne y sabí res fins que aquesta testimoni li ho comptà. E comptà-lo-y de continent en lo començament, e despuys [ell] so sabia, e lo dit Marcho qui li ho dahia, e entre ells trufaven-se'n tots jorns. E lo dit patró dehia al dit Marcho: «Mal has fets, com jahiets ab juya, que per [ma fe], jo no y jauria per res».

Interrogada qui sap en les dites coses, e dix que na Catalina, e tots aquells qui són en la nau.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Catalina, uxor Jacobi [10 mm], marinerii insule Maioricarum, testis, juratus et interrogatus super contentis in dicta denunciacione dicere veritatem quam sciat.

E dix que oý e ha oýt moltes e diverses vegades que lo dit Marcho havia afer ab la dita Clara, e açò ha oýt dir comunament a tots aquells de la nau, e que era fama entre ells e que'ls vehie, so és, lo dit Marcho e Clara, jugar tot dia, e

que's splugaven al la un al altre (*sic*), e que lo dit Marcho li donava pa e vi e ço que volia.

Dix encara més, interrogat, que moltes vegades oya dir als mariners que dahien: «Ara se'n entren en la cambra, e ara obren».

Interrogat si sap ni ha oÿt dir que lo patró de la dita nau sabés o consentís en les dites fahenes, e dix que no, bé emperò l'om vehie moltes e diverses vegades trufar e genglar, axí ab lo dit Marcho com ab los altres.

Interrogat qui deu saber en les dites coses, e dix que Maria, sclava del dit patró, qui les dites coses ha fetes e tractades segons que la deponent ha oÿt dir.

Interrogat si ha oÿt dir que la dita Clara se'n clamés, e dix que no.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Fuit sibi lecta iterum dicta deposicio iterum [10 mm] domini iudicis et perseveravit in eadem.

Franciscus Poch, gordianus navis dicti Johannis Ferrari, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix sobre les dites coses açò solament saber, que ha oÿt dir en la nau, e axí era fama entre ells, que lo dit Marcho havia afer carnalment ab la dita Clara, juga, e que aquella corompé (*sic*) de sa virginitat, e àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Marchus Verneda, marinerius dicte navis insule Maioricarum, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix sobre les dites coses açò saber, que ha oÿt dir a tots aquells de la dita nau, e axí és fama pública entre ells, que lo dit Marcho havia afer carnalment ab la dita Clara, e que la havia sponcelada.

Interrogat si ha vist los dits Marcho e Clara sol ab sola en loch sospitós, e dix que moltes vegades los vehia entrar en la cambra del patró ab doses, e que's tanquaven de part de dins, e aquí staven gran peça, e despuys que axien.

Interrogat si sap que lo dit patró sabés o consentís les dites coses, e dix que no, bé emperò los vehia entre ells trufar e genglar, e que [20 mm] dit fet,⁹⁵ so és, com lo dit Marcho havia afer ab la dita Clara.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Franciscus Pi, marinerius de Eviça, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix que ha vist moltes vegades entrar e ixir la dita Clara ab lo dit Marcho de la cambra del patró e que'ls ha vist esplugar la un al altre, e àls dix que no y sab. E que ha oÿt dir en nau, e axí era fama entre ells, que lo dit Marcho havia afer carnalment ab la dita Clara.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

¶ ⁹⁵ Al marge: «Testis».

Georgius Sou, ballistarius civitatis Maioricarum, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix àls no saber sobre aquella sinó que ho ha oÿt dir, e axí és comuna veu e fama entre ells, e que viu lo dit Marcho moltes de vegades entrar en la cambra ab la dita Clara, e viu que lo dit Marcho la splugava, e la dita Clara asplugava lo dit Marcho, e àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Johannes Ferrerii, patronus navis, civis Maioricarum, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super contentis in dicta denunciacione.

E dix que no sab res en les coses contengudes en aquella, e que no plàcia a Déu que jamés ell, deposant, sabent o consentint, la dita Clara sia stada corrum-puda ne en altra manera coneguda.

Interrogat si sap ne ha oÿt dir que lo dit Marcho tornàs carnalment ab la dita Clara, e dix que no u sap ne u ha oÿt dir, mas que és ver que vehia ell, deposant, que la dita Clara gonglava (*sic*) e burlava ab lo dit Marcho e ab tots aquells de la nau, e que dahia la dita Clara, juga, que's volia fer christiana.

Interrogat si ha oÿt dir ne ha sabut que lo para de la dita Clara se sia clamat ni la mara axí mateix, diens (*sic*) que la dita Clara fos stada corrum-puda, e dix que no.

Interrogat quin hom és lo dit Marcho, e dix que és hom soldat de la dita nau, e que va per ballester e per ministre de la dita nau.

Interrogat si lo dit Marcho ha neguna altra administració en la dita nau, e dix que no, sinó solament aquella que damunt ha dita, e àls dix que no y sap.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

[Aquí acaben les declaracions dels testimonis. Segueixen els procediments judicials, tal com es resumeixen:

18 de juliol: Marc Burguet i Joan Ferrer, per mitjà del seu procurador, demanen al jutge que els lliuri una còpia de les declaracions dels testimonis.

Amb aquesta mateixa data, el fiscal presenta les peticions següents:

- Com aparegui clarament demostrat per l'enquesta prèvia haver comès els inculpats els crims de què són acusats, sol·licita que siguin castigats a la pena pecuniària corresponent. Manifesta també que hi ha indicis suficients per sotmetre'ls a tortura.
- Demana que es fixi termini perquè els advocats dels acusats puguin presentar les seves al·legacions.

A continuació, el jutge dóna als defensors dels acusats tres dies de termini per presentar les seves al·legacions, i lliura al seu advocat còpia de les deposicions dels testimonis.

Un escrit de l'oficial eclesiàstic de la cúria de Barcelona, datat a 11 d'agost, reclama que es passi aquesta causa a la seva jurisdicció, perquè Marc Burguet és clergue tonsurat].

Postmodum, die martis undecima augusti anno predicto, coram dicto domino iudice comparuit Arnaldus Hugueti, procurator et nomine procuratorio, ut asseruit, dicti Johannis Ferrarii, delati, et obtulit in scriptis, in absentia alterius partis, hec que sequitur:

Negatur dictus Johannes Ferrarii, delatus, qui supradicta petitionem pro parte Curie superius oblatam, in quantum contra ipsum extitit oblata, dicens petita contra ipsum de jure fieri non debere, loquendo cum honore, et nichilominus excipiendo ac se defendendo eis modo et forma quibus melius de jure fieri valeat, ponit et offert que in subscriptis capitulis seu articulis continentur:

Primo namque ponit et probare intendit quod ubi esset verum scire posset appare dictum Marchum Burgueti carnaliter cognovisse dictam Claram quare non facetur quod eo casu fuit factum sive fuit cognita ipso Johanne Ferrarii existente extra eius navem et negociante in loco de Cadis seu in loco de Xares regni Castelle, et talis fuit et est fama inter illos qui tunc erant in dicta nave.

Item ponit et probare intendit quod dictus Johannes fuit et est penitus ignarus et insciens super tractatu corrupcionis dicte Clare ubi corrupta seu cognita fuerit ab ipso Marcho quod no facetur ut est dictum.

Item ponit quod ubi possit apparere dictos Marchum et Claram intrasse cameram ipsius Johannis quod non facetur hoc fuit secutum ipso Johanne existente extra dictam navem.

Item ponit quod dictus Johannes cessavit videre dictos Marchum et Claram exercentes inter se aliquos tractus sive actus illicitos in facto veneris et cessavit videre ipsos solum cum sola, nudum cum nuda, et in loco abstenso sive suspecto.

Item ponit quod ubi possit debite apparere quod negatur dictum Marchum dicto Johani aliqua verba dixisse de hiis que fuerunt seu dicuntur esse inter ipsos Marchum et Claram super facto veneris quod eo casu fuit tantum quod havien haüdes janglars e rialles e jochs inter ipsos et non que hagués coneguda carnalment.

Item ponit quod dictus Johannes Ferrari est et esse consuevit homo bonus et honeste conversationis et talis quod consuevit evitare vilitates et inhonestates et uti factis licitis et honestis.

Item ponit quod omnes testes in presenti inquisitione producti in quantum videantur deponere contra ipsum Johannem, tamen sint varii discorde soli sive singulares et alios tales et taliter deponentes quod nil officiant suum noscent seu noscere possunt eidem Johanni.

Item quod predicta sint vera.

Item quod de predictis est fama

Verum cum dictus Johannes habeat et velit perducere aliquos testes in presenti causa qui sint de proximo recessuri ab hac civitate, pro tanto requiret supplicando ipsos testes sibi recipi ne defectum probationis seu producendis dictorum testes in aliquo valeat ledi.

Quibus oblati, dictus dominus iudex recipiendo capitula supradicta si et in quantum de jure essent admittenda seu recipienda et non aliter nec in plus assignavit dicto procuratori fiscali ad respondendum predictis capitulis die jovis proximam.

[Continua una carta de l'oficial de la cúria eclesiàstica de Barcelona, de 13 d'agost de 1377 amb la qual reclama a l'alguatzir reial que, sota pena d'excomunió, li remeti Marc Burguet, capturat, junt amb la seva causa, perquè és clergue tonsurat.

A continuació, es registra una carta de l'alguetir reial a l'oficial de la cúria eclesiàstica, de 14 d'agost, on rebutja la seva jurisdicció sobre Burguet, que no creu que sigui clergue perquè no porta hàbit ni tonsura.

15 d'agost. Arnau Huguet demana una pròrroga del termini.

1 de setembre: Nou ajornament per absència del fiscal.

10 de setembre. Nou ajornament per absència del fiscal

19 de setembre. Nou ajornament per absència del fiscal.]

10.

BLANQUINA (VILAFRANCA DEL PENEDÈS, 1378)

Declaració testimonial per adulteri

1378, maig 25. Vilafranca del Penedès.

Declaracions de testimonis en el procés contra Blanquina, muller de Valentí Golet, jurista de Vilafranca del Penedès, acusada d'adulteri.

Es conserva només un quadern, sense portada, de 9 fulls en foli. Paper debilitat per la humitat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli 126/19.

Testes producti contra uxorem Valentini Goleti.

Die martis XXV^a madii anno a nativitate Domini M CCC LXXVIII.

Petrus Bruguers, de Villafrancha Penitensis, testis, juratus et interrogatus super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si aquest testimoni conexia la dita na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, e dix que hoc.

Interrogat quina conexença ell, testimoni, havia ab la dita dona, dix que no altra sinó que sabia que era la muller d'en Valentí Golet.

Interrogat si ell, testimoni, era privat en casa del dit Valentí o acostumave en aquella entrar, e dix que no, sinó a vegades quant li logave lo mul.

Interrogat de quina fama era la dita dona na Blanquina en temps que vivia, e dix que d'all (*sic*) fama era, car segons que's deia comunament en Vilafrancha de Penadès, la dita dona era ja prenys quant lo dit Valentí la pres per muller bé de .v.⁹⁶ meses.⁹⁷

Interrogat si sab ni ha oÿt de qui era prenys o qui havia empenyada la dita dona. E dix que ha oÿt dir a un hom appellat n'Escuder, de Sent Sedorní, que la dita dona era prenys d'un hom qui estave ab en Fontrubia, pare de la dita dona,

¶ ⁹⁶ Tatxat: «.VI.». ¶ ⁹⁷ Al peu: «Responcionem habuit».

lo nom del dit escuder no li recorde, bé emperò oý dir ell, testimoni, al dit n'Escuder que'l dit escuder de Fontrubia li havia dit que'l pare de la dita dona la (*sic*) havia volgut fer auciore per la dita rahó. E que si no una dona, qui demanave per amor de Déu a la casa del dit en Fontrubia, qui li dix, com aquest testimoni devia entrar en casa del dit en Fontrubia: «Sènyer, tal ayats vós de res». E lo dit escuder dix: «E com?». E la dita dona respòs: «Com dins casa ha hòmmes armats qui diyen: “Ara ve! ¡Ara ve!”». E lavors lo dit escuder fugí e anà-sse'n.

Interrogat quant [10 mm] que'l dit n'Escuder de Sent Sadorní li dix les dites paraules, e dix que enguany, en janer prop passat les li dix.

Interrogat en qual loch, e dix que vijares lurs que fos a Sent Cugat de les Garrigues o a la Granada, on eren per unes noces.

Interrogat qui eren presents a les dites paraules, e dix que no li recorde, mes que molts hi eran.

Interrogat si sab ni ha hoýt dir que la dita dona comatia adulteri ab algunes persones, e dix que ha hoýt dir comunament a Vilafrancha que la dita dona na Blanchina faya mal ses faynes ab en Comes, vaguer de Vilafrancha, e que les faya vanir a la Pobla d'en Lobet, en un ort que y ha lo dit Valentí. E que per la dita rahó, los amichs de la dita dona n'egueren (*sic*) noves ab lo dit vaguer, e lo dit vaguer anà-sse'n a Tarragona. E après, en P. Misser, fill d'en Berenguer Misser, entrà-sse'n en casa del dit Valentí, e com sentí que lo dit Valentí era en casa, saltà d'una finestra e trenca's la cuxa e lo bras. E ell, testimoni, que sentí al so, ac-correch-hi, e viu que la gramalla e lo capó del dit P. Misser estave en la finestra de la cambra del dit Valentí Golet. E àls dix que no y sap.

Petrus de Pratis, de Villa Francha Penitensis, testis, juratus e interrogatus.

Et dixit primo, interrogat si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, jurista de Vilafrancha, e dix que hoc.

Interrogat quina conexença havia ab la dita dona, dix que no altre sinó que la vaya anar per misa desà delà.

Interrogat de quina fama era la dita dona na Blanquina, e dix que de mala fama era, car comunament se deya en Vilafrancha que la dita dona comatia adulteri ab lo vaguer, e lo vaguer se'n plavia moltes de vegades.

Interrogat si sab ni ha oýt que la dita dona na Blanquina fes adulteri ab altre, e dix que no ho ha oýt dir sinó del dit vaguer, bé emperò ha oýt dir comunamente que en P. Misser, fill d'en Berenguer Misser, fo trobat ab la dita dona en una casa del albech del dit Valentí per lo dit Valentí, e que lo dit P. Misser saltà per una finestra quant lo veyhé vanir per una finestra e trenca's la cuxa e lo bras.

Interrogat si sab ni ha oýt dir per quina rahó lo dit P. Misser era entrat en la dita casa, e dix que ha oýt comunament que lo dit P. Misser havia portada a la dita dona una perdiu e que la aparellàs, que ell se venria dinar.

Interrogat si ell, testimoni, sap ni ha oýt dir altres coses de la fama de la dita dona, e dix que hoc, so és, que ans que'l dit Valentí la prengué per muller, la dita dona so havia fet d'un fill d'un escuder qui estava ab en Fontrubia, e que

la havia empenyada, car quant lo dit Valentí la hac presa, hac una infanta a .iiii. meses viva e a dies, e que's dix per alguns que la havian portada en Barcelona, altres dien que la sotarraren.

Interrogat a qui ho ha oÿt dir, dix que comunament a algunes persones de Vilafrancha.

Petrus Avinionis, miles, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller qui fo d'en Valentí Golet, e dix que hoc.

Interrogat quina conexensa havia de la dita dona, e dix que la dita dona era filla d'en Fontrubia, qui és poblat pres d'aquest testimoni, e vanien tots en una esgleya e havia-la en privadesa.

Interrogat si sap ni si ha oÿt dir la dita dona de quina fama era, e dix que ha oÿt dir comunament a les gents que, despuys que la dita dona fo ab lo dit Valentí, era qualque ventholana. E ha oÿt dir axí mateix comunament que ans que la dita dona fos muller del dit Valentí havia fetes mal ses fayenes ab un hom que estave ab en Fontrubia. E que la dita dona hac un fill o filla a cap de .iiii. meses que fo ab lo dit Valentí, poch més o menys.

Interrogat qui era lo dit hom qui empranyà la dita dona, e dix que un jove qui ha nom Escuder.

Interrogat si àls ha hoÿt dir de la fama de la dita dona, dix que no àls sinó que ha oÿt dir comunament que la dita dona era anamoradissa e per so li és esdevenguda la mort.

Berengarius Matha, notarius Ville Franche Penitensis, testis, juratus et interrogatus.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, conexia la dita na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, e dix que hoc.

Interrogat quina conexença havia de la dita dona, e dix que no altre sinó axí com entrave en l'estudi de son marit.

Interrogat si sab ni ha oÿt dir de quina fama era la dita dona, e dix que fama era que so feya d'en Comes, vaguer de Vilafrancha, e que per aquesta rahó ha oÿt dir que la ha morta son marit. E axí mateix per tal com lo dit marit trobà ab ella en P. Misser. Sab, segons fama, qui fugint saltà per una finestra del alberch del dit Valentí Golet.

Interrogat si sab altres coses de la fama de la dita dona, dix que no.

Michael Cuch, de Villa Franca Penitensis, testis, juratus et interrogatus.

E primo interrogatus si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, e dix que hoc.

Interrogat quina conexença havia ab la dita dona, e dix que conexia-la de vista e algunes vegades que entrave en casa quant havia ops son marit.

Interrogat de quina fama era la dita dona, e dix que ha oÿt dir comunament en la vila de Vilafrancha que la dita dona so faye d'en Comes, vaguer de Vilafrancha. E oÿ dir axí mateix comunament que lo dit Valentí trobà sa muller

ab en P. Misser, savi, e que per aquella rahó l'aucís. E lo dit P. Misser saltà per una finestra al carrer e trencà-s la cuxa e lo bras.

Interrogat si sap àls sobre la fama o feyteses de la dita dona, e dix que no.

Petrus Rossello de Villa Francha Penitensis, testis, juratus et interrogatus.

Et primo, si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, dix que hoc.

Interrogat quina conexença havia de la dita dona, dix que no altre sinó que la vaya anar per villa.

Interrogat de quina fama era la dita dona, e dix que mala, car deyen que so faya d'en Comes, vaguer de Vilafranca.

Interrogat si sab ni ha oÿt dir que la dita dona comatés adulteri o fes mal ses faynes ab altre hom, e dix que no y sap de veritat però, com la dita dona fou trobada morta, sa dix comunament que son marit la havia morta per tal com havia trobat ab ella en P. Misser, fill d'en Berenguer Misser, lo qual P. Misser se trencà la cuxa e-l bras. E la gramalla del dit P. Misser romàs a la finestra de la casa del dit Valentí Golet, la qual ell, testimoni, viu qui acórrech al brogit quant la dita dona fo morta, jatsia que lo dit P. Misser se'n havien ja portat com aquest testimoni hi fo e-l havien mès a casa d'en Massana.

Interrogat si sab altres coses de la fama ne de las fayteses de la dita dona, e dix que no y sab res de veritat, bé emperò ha oÿt dir comunament que com la dita dona pres lo dit Valentí, que ella era ja prenys d'altre hom.

Interrogat si sab ni ha oÿt dir qui era l'hom qui emprenyà la dita dona, dix que nos sap. *Aliud nescit.*

Petrus Soldevila, de Villafrancha Penitensis, testis, juratus et interrogatus.

E primo interrogatus si ell, testimoni, conexia madona Blanquina, muller d'en Valentí Golet, e dix que hoc.

Interrogat quina conexença havia ab la dita dona, e dix que no altre sinó que la saludava quant la trobave per la vila o quant havia ops son marit.

Interrogat si sap ni ha oÿt dir de quina fama era la dita dona, e dix que de mala fama, car deya's en Vilafranca que son marit la havia trobada ab en P. Misser, fill d'en Berenguer Misser, e que per la dita rahó la havia morta. E que lo dit P. Misser era saltat d'una finestra e que se havia trencada la cuxa e-l bras.

Interrogat si sab àls sobre la fama o fayteses de la dita dona, dix que no sinó so que damunt ha dit.

Bernardus Padro, de Villafrancha Penitensis, testis, juratus et interrogatus.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, dix que hoc.

Interrogat quina conexença ell, testimoni, havia ab la dita dona, dix que no altre sinó que la saludave quant la trobave.

Interrogat de quina fama era aquesta dona, e dix que de mala, car ell, testimoni, stant en Barcelona, oÿ dir comunament que lo dit Valentí Golet havia

trobada sa muller ab en P. Misser en una cambra del alberch del dit Valentí. E que lo dit Valentí aucís sa muller, e lo dit P. Misser saltà per una finestra e trencà's la cuxa e'l bras.

Interrogat si sabe ni ha oÿt dir de la fama ni de les fayteses de la dita dona, dix que no, sinó axí com damunt ha dit.

Nicolaus Bayona, de Villafrancha Penitensis, testis, juratus et interrogatus.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, dix que hoc.

Interrogat quina conexença havia ell, testimoni, de la dita dona, e dix que no y havia altre conexença sinó de vista.

Interrogat si sab ni ha oÿt dir de quina fama era la dita dona, e dix que ha oÿt dir comunament, mentre ell, testimoni, era en Barcelona ab en Soldevila o ab en Pedró al hostal d'en Guix, que en Valentí Golet havia trobada sa muller ab en P. Misser e que la havia morta, e que lo dit P. Misser saltà per una finestra de la casa del dit Valentí e que's trencà la cuxa e lo bras.

Interrogat si sab ni ha oÿt dir que ab altres hòmens la dita dona fes mal ses feynes, e dix que ha oÿt dir comunament que en Comes, vaguer de Vilafrancha, ho faya a la dita dona e jaya ab ella carnalment.

Franciscus dez Blada, scriptor rationis domus inclite domine regine, testis, juratus et interrogatus.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, conexia la dona na Blanquina, muller d'en Valentí Golet, e dix que hoc.

Interrogat quina conexença aquest testimoni havia de la dita dona, e dix que conexia la dita dona car l'avia vista algunes vagades a casa del dit Valentí, marit seu, e havia parlat algunes vegades ab ella.

Interrogat si sab (*sic*) ell, testimoni, ni ha oÿt dir de quina fama era, e dix que d'àvol fama era, car hoÿ dir comunament que ja [quant] conech a son marit, era prenys de IIII en .V. meses.

Interrogat si sap ni ha oÿt dir de qui era prenys o qui havia empenyada la dita dona, e dix que un hom appellat Escuder, que estava ab son pare de la dita dona.

Interrogat si sap ni ha oÿt dir altres cosas de la fama e faytases de la dita dona, e dix que ha oÿt dir, no li recorda a qui, que una vegada la dita dona se'n anà a un ort qui a (*sic*) Vilafrancha, en un loch appellat la Pobla d'en Lobet. E que per les tàpies del dit ort entrà en P. Misser, e un hom appellat Bernat Bayner viu-ho, e dix a la dita dona: «E són bones faytases aquestes ne bona fama vostra que negú entre per les tàpies del ort on vós sots?». No sap però ell, testimoni, què si seguí après ni què no, jatsia que sia fama comuna en lo dit loch de Vilafrancha que en Romeu Ses Comes, vaguer de Vilafrancha, havia afer carnalment ab la dita dona. E en P. Misser, fill d'en Berenguer Misser, per semblant, car lo dit P. Misser saltà per la finestra del alberch d'en Valentí Golet quant sentí que lo marit era en casa. E trencà's la cuxa e lo bras.

Interrogat si sab ni ha hoÿt dir que la dita dona en altra manera fos o consentís alcuna avolesa de son cors, e dix que ha oÿt dir comunament als habitants de Vilafrancha que, una festa de Santa Maria d'Agost, e creu que sia la prop passada, lo dit Valentí Golet mès en fama que volia anar a la sgleya de Santa Maria de la Bleda, per tal que pogués aconseguir e trobar lo fet de sa muller, de què era en sospita. E pregà lo dit Bernat Bayner que'l acompanyàs, al qual comptà lo fet. E lo dit Bernat comptà lo fet a son frare, qui és prevera, lo qual prevera tramès a dir al dit Comes, vaguer, que per res aquella nit no axís de casa. E per aquelles paraules se descordà, que no fo trobat lo fet per lo dit Valentí, car lo dit vaguer no y gosà vanir. E per la dita rahó ell, testimoni, oÿ dir a alguns de la dita vila que la muller del dit Valentí fo amenada casa (*sic*) de P. Palisser, jurista, e fou fort reptada per la mara e per los amichs d'ella, present lo dit Bernat Bayner, qui li féu retrets com havia vists (*sic*) antrar en lo dit ort lo dit P. Misser. E encare féu retrets d'algunes desonestats que havia vistes fer a la dita dona. E aquí mateix, segons que aquest testimoni ha oÿt dir, foren toltos los cabels a la dita dona per sa mara o per alguns de sos amichs. E fon bé reptada e menasada de les fayteses que fay. Àls dix que no y sap, sinó so que damunt ha depositat.

11.

ISABEL CORNELL (VALÈNCIA, 1382)

Declaració testimonial per relacions deshonestes

1382, abril 26—maig 2. València.

Declaracions de testimonis en el procés contra Isabel Cornell, senyora de Moixent, vídua de Pere Maça, acusada de mantenir relacions il·lícites amb Pere Jordan d'Urriés.

Un quadern de 7 fulls en foli. Lleugerament afectat per bibliòfags. Restaurat amb tires de paper encollades. Per error, es van enganxar malament els folis, i el 5 segueix al 6.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 117/4B.

[Portada:] Contra la senyora de Moxén.

[Fol. 2r:] *In civitate Valencie, die sabbati, vicesima sexta aprilis anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo.*

*Catalina, de genere sarracenorum regni Valencie, serva nobilis domine Isabel Cornell, uxoris nobilis quondam Petri Maça, domini loci de Moxen, testis, jurata et interrogata super predictis et infrascriptis de quibus interrogabitur dicere veritate quam sciat. E dix ésser ver que ço que ella testimoni sap en les coses damont (*sic*) dites és lo que's segueix, ço és, que lo dimarts de la festa de Pascha pus prop passada, hora après misses dites, vengren en la casa de la dita nobla, la qual ha en la ciutat de*

València, P. Jordan d'Urriés, fill de mossén P. Jordan d'Urriés, conseller e majordom del senyor rey, e Martín de Pomar, e ensemps ab la dita senyora entraren-se'n en una cambra que és al cap de la sala, sobre la carrera de la dita posada o alberch de la dita nobla. E com foren dins la dita cambra tencaren la porta d'aquella, e la dita nobla dix a Angelina, cativa sua, que estigués a la porta de la dita cambra a la part de fora, e que si venien Pero Maça e don Loís Cornell, o si la dita nobla o los dits Pero Jordan o Martín de Pomar se estaven maça, que tocàs la dita Angelina a la porta. Axí que après que hagren estat gran peça tots tres ensemps en la dita cambra, la dita Angelina tocà en la porta, segons que li era estat manat. E lavors los dits Pero Jordan e Martí de Pomar anaren-se'n, e ella testimoni intrà en la dita cambra, e trobà la dita nobla qui sehia a la finestra, e trobà tot lo lit desfet, e dix ella testimoni: «Alla!, mala sobreventa hajan ells! —dient-ho dels dits Pero Jordan e Martí de Pomar— e com han desfet lo lit e no són bons a alre!». E la dita nobla no dix res. E après lo dia mateix, hora après dinar, los dits Pero Jordan e Martín de Pomar tornaren en casa de la dita nobla, e en un patit passatge qui és en l'intrada de la dita cambra raonaren-se ab la dita nobla, e adés adés lo dit Pero Jordan d'Urriés mettia (*sic*) lo cap dins la dita cambra per veure si aquesta testimoni, qui estava en la finestra de la dita cambra, los escoltava. E après que's foren molt raonats, anaren-se'n los dits Pero Jordan e Martí de Pomar. E en lo dijous següent a vespre, la dita nobla entrà en bany dins casa sua, e l'endemà que fo divendres no's levà del lit, dient que febra la havia presa, e a hora de dinar, los dits Pero Jordan e Martí de Pomar tornaren a la dita nobla, e entraren en la dita cambra on ella jahia, e vehé ella testimoni que los dits Pero Jordan e Martí de Pomar, e cascun d'ells, raonants-se ab la dita nobla, la besaren cascun de VI en VII vegades, e anaren-se'n. Despuys, a hora de vespres, tornaren e intraren-se'n dins la dita cambra on la dita nobla era ensemps ab sa nora, e la dita nobla dix a sa nora que se'n isqués al menjador, e axí u féu. E despuys raonaren-se la dita nobla ab los dits Pero Jordan e Martí, dix: «Està sola ma nora?». E lo dit Pero Jordan dix: «Hoc». E lavors dix la dita nobla a aquesta testimoni: «Ve, Catalina, ix hic e està ab ella». E ella testimoni lavors isqué-sse'n, e a cap de gran peça vench en Berenguer, capellà de casa, e dix a aquesta testimoni: «Què fa la senyora?, entre y e digues-li que yo só ací». E com ella testimoni volgués intrar en la dita cambra, lo dit Martí de Pomar, qui estava a la porta de la dita cambra, ço és, en la part de dins, espès-la ab les mans dient-li: «Ve-te'n, cala, no digues res». E lo dit capellà demanà a aquesta testimoni qui era dins ab la dita nobla, e aquesta respòs que los dits Martí e Pero Jordan, e lavors lo dit capellà girà l'esquena, e anà-se'n faent morros. E com los dits Pero Jordan e Martí se'n fossen anats, intrà aquesta testimoni en la dita cambra e trobà la dita nobla ben roja e tremolosa. E après poch intrà-y la nora de la dita nobla, a la qual aquella nobla tantost dix: «Vets-vos-en, que pixar vull». E lavors la dita nora exí-sse'n. E lavors veé ella testimoni que, com la dita nobla se volgués levar del lit a pixar on jahia vestida, la dita nobla era tota descuberta o arregussada fins a la sentura, e que solament se havia gitada sobre les cuxes una vanoveta, axí que, com hagué pixat, tornàs a gitar. Despuys lo dimecres següent, com ella testimoni

estigué en una rera cambra de la dita cambra ensemps ab Angelina, altra cativa de la dita nobla, e la dita Angelina volgués intrar en la dita cambra, tornà-se'n e dix a aquesta testimoni que lo dit Martí de Pomar estave en lo portal de la dita cambra, e que l'en havia feta tornar dient-li: «Vé-te'n, no vull que y entres». E que la havia espenta, e que la dita Angelina dix al dit Martí: «A mal guany no'm espengau, jaquits-me intrar». E que havia mès lo cap per lo portal e que havia vista la dita nobla jaent en uns matalaços que estaven al peu del lit de la dita cambra, e sobre ella lo dit Pero Jordan, e que la dita nobla estava descuberta, e que la dita Angelina, segons que dehia, li havia vistes les cuxes, e lavors anaren-se'n. E après, lo dimecres següent, los dits Pero Jordan e Martí de Pomar vingueren a casa de la dita nobla, e gitaren-se a dormir en lo lit de la dita cambra, e la dita nobla estech-se gran estona ab ells. E dix la dita nobla a aquesta testimoni que estigués a la finestra del menjador, e que si venia don Lois Cornell o en Pero Maça que intràs corrén en la cambra, e axí mateix dix la dita nobla a un escuder de casa sua, appellat Pascalicó: «Està't aquí en lo menjador e no ych partesques». E com la dita nobla e los dits Pero Jordan e Martín haguessen estat gran estona en la dita cambra ab les finestres encerades tencades, isqué la dita nobla ensemps ab la dita Angelina al menjador, e los dits Martí e Pero Jordan romangueren en lo lit e dormiren gran peça, e après anaren-se'n. Dix més avant ella testimoni que és ver que la dita nobla donà al dit Pero Jordan un fermay de perles que havia costat .XVIII. florins, lo qual havia forma de luna, e altra vegada li donà una bosseta ab .L. florins. Interrogada com sap que la dita nobla hagués donat lo dit fermay e los dits .L. florins al dit Pero Jordan, dix que per ço com veé ella testimoni donar lo dit fermay al dit Pero Jordan, e que, quan lo li hagué donat, li dix que'l amagàs. Veé axí mateix ella testimoni que la dita nobla comptà .L. florins e mès-los en una bosseta de drap de seda vert, e veé que lo jorn mateix que havia comptats los dits .L. florins lo dit Pero Jordan portava la bossa als pits. Interrogada quan foren donats los dits .L. florins e lo dit fermay al dit Pero Jordan, dix que los .L. florins li foren donats en la Quaresma, e lo dit fermay après festes de Pascha. E àls no sap ella testimoni en les coses damont (*sic*) dites que al present li record.

Ibidem die et anno predictis jurat et deposuit testis sequens.

Angelina, de genere tartarorum, serva nobilis supradicta, testis, jurata et interrogata super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritate quam sciat. Dix ésser ver que ella testimoni sap en les coses damont dites ço que's segueix, ço és, que ella testimoni veé ja en la Quaresma pus prop passada que los dits Pero Jordan e Martí de Pomar parlaven moltes e diverses vegades ab la dita nobla, e la besaven e li palpaven los pits e les cuxes. E puy vehé ella testimoni que, lo dimarts de Pascha, los dits Pero Jordan e Martí de Pomar vengren per lo matí en la casa de la dita nobla e intraren-se'n en la cambra que és en lo cap de la sala sobre la carrera e digueren a ella testimoni que se'n isqués en la dita sala e no intràs en la dita cambra, mas que si venia don Lois Cornell o en Pero Maça que tocàs .III.

colps ab la mà en la porta de la cambra. Axí que ella testimoni, estant en la dita sala lo dit Martí, se fehia a la porta de la dita cambra adés adés. E ella testimoni, com lo dit Martí de Pomar se'n intràs en la dita cambra, intràs-se'n detràs ell e veé la dita nobla que jahia en los peus del lit descuberta o arraguçada, e lo dit Pero Jordan ab les calces trossades en los jonoylls e ab lo jupó desbotonat sobre ella, axí que, en tant com ella deposant podia conèxer, la dita nobla fehia avole-sa de son cors ab lo dit Pero Jordan. E lavors ella testimoni tornà atràs. E après poch, los dits P. Jordan e Martí anaren-se'n. E despuys, lo dia mateix après dinar, tornaren, però que ella testimoni veés no faeren àls aquell dia, sinó que's besa-ven, ans se'n anaren hora de vespres. Mas en lo dimecres següent, com hagren menjat en casa de la dita nobla, on se dinaren los dits Pero Jordan e Martín, tan-tost après que mossén Loís Cornell se fou pasat a dormir en altra cambra del dit alberch, la dita nobla féu senyals al dit Pero Jordan que se'n intràs en la cambra de la dita nobla, e axí u féu, e de continent despullàs, e mès-se en lo lit, e après poch, com lo dit mossén Loís no pogués dormir e devallàs de la cambra on se era gitat a dormir, intrà en la cambra de la dita nobla, e dix a aquesta testimoni: «Qui jau ací?», dient-ho del dit de la (*sic*) dita nobla, e aquesta testimoni respòs que don Pero Jordan, e lo dit mossén Lois dix: «Usdà! E com s'és gitat ací?». E aques-ta testimoni respòs: «Ja u podets veure». E ab tant lo dit mossén Loís isqué de la dita cambra e trobà la dita nobla en la sala, la qual se mudà, e dix: «Usdà, germà!, E com vós sots tantost lavat?». E lo dit mossén Lois respòs: «Veus-ho, no he po-gut dormir, de fora me'n vaig». E de continent que'l dit mossén Loís fos fora de casa, la dita nobla se'n intrà en la dita cambra sua, e gitàs en lo lit ab lo dit Pero Jordan, e dix a Catalina, companyona d'ella testimoni, que estigués en la sala, e que, si son germà venia ne son fill, que tocàs en la porta, mas que no intràs, e ella testimoni intràs-se'n en la cambreta que es recambra de la dita cambra. E après poch isqué [10 mm] en la dita cambra, e Martí de Pomar dix que no isqués, però ella testimoni no se'n estech, e lavors veé lo dit Pero Jordan que estava en alcandora sobre la dita nobla faent sa maldat o son peccat ab la dita nobla, la qual estava ab les faldes levades o arregusades, mas tenia dessús solament una vanove-ta. E a cap de gran peça, com lo dit Pero Jordan fos levat e se'n fos anat, la dita nobla cridà Catalina, companyona d'aquesta testimoni, e intrà en la dita cambra, e veé aquesta testimoni après poch la dita nobla estant tota desligada e les agulles dels vels escampades per lo lit. E après, lo divendres següent, veé altra vegada aquesta testimoni que après dinar faeren semblant acte en lo lit de la dita cambra la dita nobla e lo dit Pero Jordan. E en lo dimecres següent vehé altra vegada que faeren aquesta maldat mateixa sobre alguns matalaços qui eren en lo peu del lit, baix en terra. E lo dijous següent, que la dita nobla intrà en bany, e l'endemà re-tés malalta e no's levà, e féu perfumar la cambra e lo lit, e a dinar no menjà sinó espinachs e prunes saragoçanes, e après que fò dinada sa nora estava ab ella, e la dita nora conguxan, dix-li: «Filla, exits-vos hic». E la dita sa nora exí-sse'n, e de-continente que'n fon fora intran los dits Pero Jordan e Martín de Pomar e faeren exir Catalina, companyona d'ella testimoni, de la cambra, e manà-li la dita nobla que no y intràs, mas, que si venia son germà o son fill, que tocàs a la porta de la cambra. E aquesta testimoni intrà-sse'n a la rercambra, e a cap de peça isqué en

la dita cambra e veé que lo dit Pero Jordan jahia ab la dita nobla faent son peccat ab ella. E despuys, a cap de poch, los dits Pero Jordan e Martí isqueren de la dita cambra, e tantost après que'n foren exits, tornà lo dit Pero Jordan e altra vegada jagué ab la dita nobla faent son peccat. E despuys pasàs a la finestra de la dita cambra, e a poch de estona, veent que no havia negú en la carrera, altra vegada tornà jahir ab la dita nobla continuant son peccat. E après seguís (*sic*) que, com se'n foren anats los dits Martín e Pero Jordan, la dita nobla se assigné a pixar, e la dita Catalina li volgués ajudar a levar les faldes, e la dita nobla no u volgués, la dita Catalina, no contrastant açò, li mès la mà dins a les faldes e trobà-les banyades, segons que dix la dita Catalina a aquesta testimoni, clamant-se a ella e dient: «Mesquina, en mal punt nos són levades, que ja'n estave en suspita yo, mas no u sabia tan bé com ara». A la fi que per ço que no'n fossen represes e per tal com la dita nobla los manaçava que les auciria, dient que elles ho havien dit, que no u podia haver dit altre, e que ella n'era estada reptada per en Domingo Serra, d'Albat, acordaren aquesta testimoni e la dita Catalina que u diguessen a mossén Loís Cornell, e axí's féu. Dix més avant ella testimoni que és ver que la dita nobla donà un fermay de perles al dit Pero Jordan, lo qual comprà d'un jenovès o lombard qui ven anells, e axí mateix li donà una bosseta de drap de seda vert plena de florins. E als no sap en les dites coses que li record a present.

In dicta civitate Valencie, secunda die madii anno predicto, juraverunt et deposuerunt testes sequentes.

Pascasius de Caranyena, oriundus loci de Moxen, comorans cum nobili Petro Maça, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur. Dix ésser ver que les coses que ell testimoni sap en ço de què és interrogat són aquestes que's seguexen, ço és, que un jorn, com ell testimoni anàs passejan per la sala del alberch de la senyora de Moxén, mara del dit noble, una dona appellada na Dolça, la qual estava ab la dita nobla, féu un gran suspir, e ell testimoni dix: «Udà, na Dolça!, com suspirats axí?». E aquella respòs: «Per molt de mal que sic fà». E ell testimoni estech sospitós que la dita nobla no faés mal ses faenes ab Pere Jordan d'Urriés, fill de mossén Pere Jordan. E après, lo jorn següent que fos estat ço que damont ha dit, com ell testimoni hagués mester diners per la messió de casa, com sia dispenser de casa del dit noble, e esperàs la dita nobla, que dormia, per ço que li donàs diners, estant ell testimoni en la dita sala, sentí que la dita nobla se levà del lit on dormia e féu-se a la finestra e parlà una peça ab lo dit Pere Jordan, qui estave en sa posada, la qual és davant l'alberch de la dita nobla, e com hagren parlat una estona ella e lo dit Pere Jordan, vehé ell testimoni que'l dit Pero Jordan passà e vench a l'alberch de la dita nobla en jupó, sens totes armes, e ab les calces reblegades als jenoys, e detràs ell tantost en Martí de Pomar. E dix lo dit Pere Jordan a la dita nobla: «Senyora, haie-y perdó, que ací me'n intraré a dormir con Johan Ferràndiz no's sent bé». E intrà-sse'n a la cambra de la dita nobla, e detràs ell lo dit Martí, lo qual abans que se'n intràs parlà ab la dita nobla. E après, com don Loís Cornell

se isqués del dit alberch per venir-se'n a la posada d'en Ribelles, on era don P. Maça, la dita nobla dix a aquest testimoni que anàs a casa de Samuel Xuxen per haver diners. E aquesta (*sic*) testimoni, per la suspita que havia, segons que damont ha dit, que la dita nobla no faés mal ses faenes ab lo dit P. Jordan o ab lo dit Martí de Pomar, anà a casa del dit juheu e tantosts se'n tornà cuytadament, e com fo tornat, vehé que la dita nobla intrava e exia faent-se a la porta de la cambra. E après oý que la dita nobla dix a una fadrina sua: «Està't ací, e guard que, si mon fill ne mon frare venien, que decontinent entres en la cambra». E lavors, com la dita nobla e los dits P. Jordan e Martí haguessen estat gran peça dins la dita cambra, aquest testimoni volch intrar, e la dita fadrina, que estava a la porta, dix-li cert: «No y intrareu», e tirà'l per la falda, e aquest testimoni dix: «Jaquix-me intrar, vejam què diables fan». E la fadrina respòs cert: «No y intrareu, mas si fort vós voleu, bé us mostrarà hom loch d'on porets veure què fan, ço és, que estigats detràs lo lit». E ell testimoni dix: «Bé ho faria yo, mas he dubte que no'm matassen». E après gran estona, la dita nobla isqué ensemps ab altra fadrina que texia vels en la reracambra de la dita cambra, la qual féu exir la dita nobla ensemps ab ella, segons que dix la dita fadrina a ell testimoni. E puys altre dia, digueren les dites fadrines a ell testimoni, parlant d'aquesta matèria, que si lo coxí negre sabia parlar aquell diria la veritat. Interrogat quant ha ço que deposa, dix que més ha de VIII jorns, e que era dimars o dimecres. E àls no sap aquest testimoni en les coses dessus dites.

Pascasius Martinez, habitator civitatis Valencie, de domo nobilis Petri Maça et dicte nobilis matris eius, testis juratus et interrogatus super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat, dix que no sap àls en les dites coses sinó que és ver que com ell testimoni oís murmurar alguns de casa de la dita nobla, ço és, que ella fehia mal ses afers, ell testimoni estech fort dubtós què faria, cor havia paor que si u digués a la dita nobla que no li'n vingués qualque mal. Finalment, que acordà que u digués an Domingo, ço era, procurador de la dita nobla. Axí que pres apart lo dit Domingo e dix-li que si lo dit Domingo li fehia sagrament que no'l [13 mm]aria a la dita nobla, que ell li diria un gran mal que's fehia en casa, segons que ell testimoni havia oït dir. E lo dit Domingo féu lo dit sagrament. E ell testimoni lavors dix al dit Domingo: «Diu-se en casa per Paschal de Caranyena, e qui segons que dehia era estat dit per les esclaves de casa, que la senyora fa mal ses afers, e axí, en Domingo, dehits-li-u vós a la senyora, per ço que se'n rezel e's guard que no'n pusca venir a ocasió de mal». E lo dit Domingo dix: «A, Sancta Maria!, com se pot fer!, o com ho sabets vós?». E ell testimoni respòs, segons que damont ha dit, que lo dit Paschal li u havia dit recitan que les esclaves li u havien dit. E après lo dia mateix lo dit Domingo dix a aquest testimoni que u havia dit a la dita senyora. E àls no sap ell testimoni en les coses damont dites. Interrogat quan fo açò que deposa, dix que dimars o dimecres prop passat hagué .XV. jorns a son parer.

Generaliter interrogatus si est instructus et cetera, dixit de quolibet quod non. E més avant dix que no pot creure que la dita nobla hagués fet semblant acte, car jamés no'n oý dir res de mal e ha .XXV. anys que és de casa sua.

EULÀLIA, GUILLEM I BERENGUER (MOLINS DE REI, 1424)

Procés informatiu per relacions il·lícites i escàndol públic

*1424, juliol 3–agost 5. Molins de Rei.**Procés informatiu sobre la conducta d'Eulàlia, muller de Berenguer Llopart, de Molins de Rei, amistançada de Guillem Mata, de casa de la reina Maria.**Un quadern de 28 fulls en quart més 5 al final en blanc. Ben conservat.**ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1424.**Die lune tercia mensis julii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo quarto.*

Domina Francischa, uxor Berengarii Oliverii, fornerii ville Molendinorum Regalium de Luppicato, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam ipsa sciat. E dix açò saber, ço és, que en temps que la senyora reyna era en la vila de Molindereig, la dita Eulàlia, qui ara és muller d'en Berenguer Lempart, caygué stant ab en Guillem Matha, qui stava en casa de madona Olivera, e per la cayguda que féu trancà's lo cap, de què jagué molt en lo lit. E lo dit Guillem Matha pregà ella, testimoni, que stigués ab ell, e de fet ella, testimoni, hi stigué qualques .v. meses. E jahent la dita Eulàlia en lo dit lit, lo dit Guillem Matha —ella, testimoni, pregant— pres la bossa de la dita Eulàlia, e obrí-la davant ella, testimoni, e trobà dins aquelles draps ligats ab molts nuus en què havia algunes coses quaix a manera de pega, e moltes altres coses, que ne ella, testimoni, ne lo dit Guillem no conaxien què eren, e axí mateix hi trobaren caramida, la qual lo dit G. conagué tantost, e lo dit G. dix a ella, testimoni: «Val-me'n, açò són matzines, e jo són matzinat per aquesta bagassa», dient-ho de la dita Eulàlia, e de fet lo dit Guillem ho mès tot en mans d'ella, testimoni. E puys, quant ella, testimoni, ho hac bé guardat, tornà-ho donar al dit G. Matha. E despuys lo dit G. Matha no volgué menjar ab la dita Eulàlia en una taula, ans de fet li dehia tots jorns que la dita Eulàlia lo havia matzinat. E après, com lo dit G. no volgués que la dita Eulàlia li aturàs en casa, la dita Eulàlia se'n anà a Barcelona ab ella, testimoni, ensemps, com la dita Eulàlia l'en pregàs. E axí com anaven per lo camí, ella, testimoni, demanà a la dita Eulàlia per quina rahó portava ne tenia la dita caramida, la qual li dix que ella la aportava per ço com la muller d'en Arnau Matha, de la Torra, li havia dit que una dona la havia conjurada, e que tota dona qui hagués mal ab son marit, que tocàs la camisa de son marit ab aquella caramida, que tota mala voluntat li passaria, e que no li poria fer mal negun, ans li volria tan de bé que no poria pus.

Interrogada si, quant les dites coses foren dites, hi havia altra persona present, e dix que no, sinó lo dit Guillem Matha quant trobants les dites coses, que quant la dita Eulàlia li dix les altres coses no y havia nagun, sinó elles amdoses, però dix que tothom de la vila de Molindereig comunament sab que lo dit G.

Matha li ho cridava públicament en plaça e fora plaça davant tothom, e present e absent la dita Eulàlia. E dix que la dita Eulàlia és mala hembra, e de mala fama, e que's baralla ab tothom de no res, e desonra e vilita totes les dones, que no's deuria sofferir.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die veneris vicesima octava mensis julii anno predicto, jurarunt et deposuerunt testes sequentes prout sequitur.

Domina Johanna, uxor Laurentii Ballats, ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super predictis curie denunciatis et perventis. Et primo interrogada si ella, testimoni, coneix en Guillem Matha e na Eulàlia, qui stava primerament en casa sua e ara és muller d'en Berenguer Lempart, e dix que hoc.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit Guillem Matha digués ne cridàs a la dita Eulàlia que la dita Eulàlia li hagués res furtat. E dix que hoc, que lo dit G. Matha ho cridava públicament axí en la plaça com per tots los carrers de la dita vila que la dita Eulàlia era una gran bagassa, e que li havia furta-da paylla e ordi e altres coses que venia a altres persones.

Interrogada si la dita dona ne vené a negú que ella, testimoni, sàpia, e dix que hoc, a la muller d'en Camprodó, carnicer, e que venia vi grech a quarter, e axí mateix ne vené al hostel d'en Johan Janer, on ella, testimoni, stava, e palla e vin grech, e a ella, testimoni, moltes vagades après que ha marit pres.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit G. Matha cridàs ne dixés que la dita Eulàlia hagués metzinat lo dit G. Matha, ne que li hagués trobades matzines. E dix que ella, testimoni, ho ha hoÿt dir al dit G. Matha moltes vagades que dehia que la dita Eulàlia li havia donades metzines e que lo dit G. les havia trobades en una bossa enbolicades en .i. drap, e que y havia caramida e moltes coses per matzines, e açò dehia públicament denant tothom, e axí mateix ho dix a ella, testimoni, quant stava en casa del dit G. Matha, que de fet la dita Eulàlia lo havia metzinat, e que'l havia desfet furtant-li blats e paylla e vin grech e robes e altres coses qui valien mes de CC florins.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit G. Matha tingués per amiga la dita Eulàlia. E dix que ella, testimoni, sab bé que lo dit G. tenia la dita Eulàlia en casa sua, e que menjava e jahia en casa del dit G. Matha, e que la havia levada a .i. hom, lo qual a ella, testimoni, ara no li recorda com ha nom, e que era fama que la tenia per amiga.

Interrogada si ella, testimoni, sab que lo dit G. hage tornada la dita Eulàlia en casa sua. E dix que ella, testimoni, sab bé que la dita Eulàlia stà e habita ara en casa del dit G. Matha, e que y jau algunes vagades, però dix que no sab ella, testimoni, que jagués ab lo dit Guillem.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia hage mal solàs al dit Berenguer Lempart, marit seu. E dix que hoc, que moltes vaga-

des ha hoÿt ella, testimoni, que la dita Eulàlia li manassava per lo dit Guillem, e que li ha fort mal solàs, que lo marit se'n desesperà; e veig d'altra part que la dita Eulàlia renegà les steles, dient que mal viatge faça qui-l li ha donat, que no ha sinó mal ab son marit, que no li u pot fer, e que si ella lo podia jaquir, que u faria de bon grat.

Interrogada si ella, testimoni, sab e ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia mala fembra, e dix que hoc, que ella, testimoni, veu que ab totes quantes dones ha en la vila s'és barellada, e que ha fort mala lengua, e que ja altra vagada le-ych han treta per sa mala lengua. E dix ancara ella, testimoni, que ella, testimoni, hoÿ dir al dit G. Matha que la dita Eulàlia era stada alcavota de una dona, muller de .i. scrivà de Barcelona, e que per aquesta rahó la volien stobar (*sic*). E li hoÿ dir axí mateix que la dita Eulàlia havia fet matar .i. home en Barcelona, al carrer de les Prehicaadoreses, e moltes altres mals que havia fets, que no's porien comptar.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Berengarius Terot, textor pannorum lini ville Molendinorum Regalium de Lupplicato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis Curie denunciatis et perventis.

E primerament interrogat si ell, testimoni, coneix en G. Matha, de la dita vila, e dix que ell, testimoni, lo coneix bé.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit Guillem tingués per amiga la dita Eulàlia, e dix que ell, testimoni, ha vist que lo dit Guillem la ha tenguda per amiga gran temps en casa sua e que .i. jove sirvent de Barcelona la havia açí amanada e jaquí-la, e après lo dit Matha la mès en sa casa, e que aquí la ha tenguda gran temps. E après ha vist que lo dit G. la ha treta de casa, per ço com la dita Eulàlia, segons lo dit G. dehia, li havia furtat moltes coses de casa sua, e que ha hoÿt dir públicament al dit G. que la dita Eulàlia lo havia metzinat, e que li trobà metzines, e que lo dit G. dehia públicament que la dita Eulàlia era gran matzinera e fetillera, e que de fet la havia treta de casa sua per aquesta rahó.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia baralladora ne hage mala lengua. E dix que per no res se baralla e vilte totom, axí hòmens com dones, e que per ço com ha privadesa ab lo dit Matha ne manassà a tothom, e que és de tan mala lengua que quaix ab totes quantes dones hic ha s'és barellada, e que ja altra vagada hic és estada foragitada per malifetes e per mala lengua, e que ych fon axillada.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia hage mal solàs ab dit Berenguer Límpart, marit seu. E dix que no y sab res, sinó que ha hoÿt dir que l'altre dia la baté per la sua mala lengua, e que ha hoÿt dir a la plaça a quiques (*sic*) sia que no podien viure e que lo dit Lempart no li ho podia fer.

Fuit sibi lectum et perseveravit, et juravit tenere secretum.

Domina Constanca, uxor Jacobi Pestellerii, hostalerii ville Molendinorum Regalium de Lupplicato, testis jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super predictis curie denunciatis.

Et primerament interrogada si ell (*sic*), testimoni, coneix en G. Matha e na Eulàlia, muller d'en Berenguer Lempart, e dix que hoc.

Interrogada si sap ne ha hoÿt dir que lo dit G. Matha hage tenguda per amiga la dita Eulàlia, e dix que hoc, bé .xviii. anys le ha tenguda per amiga, e axí ho ha vist ella, testimoni.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què lo dit G. Matha tresqué la dita Eulàlia de casa sua, e dix que ella testimoni ha hoÿt dir al dit G. Matha que la dita Eulàlia, quant fou cayguda per la scala del dit G. Matha, lo dit G. Matha entrà en la cambra hon jahia la dita Eulàlia, e trobà en una capsa o bossa, cordes ligades ab molts nuus, e que y trobà caramida e moltes altres coses qui designaven metzines e fetelleries. E après la appellava bagassa e alcavota e là-dria, dient que li havia furtada civada e paylla e moltes altres coses.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir a qui n'a venudes de les dites coses. E dix que a moltes persones ne ha venudes, e que a ella, testimoni, ne ha venudes moltes vegades.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia vil de la sua lengua. E dix que hoc, que ab tothom de la dita vila se baraylla per no res sinó per malícia qui és en ella, que fort ha malvada lenga.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia hage mal solàs a son marit. E dix que hoc, e que'l desondrà dient-li: «Bacallar, traÿdor, porch, que no tens prou a res», e entre les altres coses li diu que no li ho pot fer.

Interrogada si ella, testimoni, sab que manàs per lo dit G. Matha, e dix que hoc, que parlant ab quisvuylla tantost manassa que en Matha los farà venir deuant la reyna.

Dix encara, interrogada, que la dita Eulàlia féu matar, segons ha hoÿt dir, .i. seu amich, e que lavors se'n vench açí a Molindereys ab aquel qui'l havia mort.

Interrogada a qui u ha hoÿt dir, e dix que quant la dita Eulàlia vench açí ab lo dit hom qui'l havia mort, o hoÿ dir comunament, e après .i. dia ella, testimoni, anà a Barcelona ab la dita Eulàlia, e quant fou al carrer d'en Juglar, la muller d'en Barceló e tothom del vehinat dehia que la dita Eulàlia havia fet matar .i. hom, e que era mala fembra, e dehien a ella, testimoni, com podia anar ella, testimoni, ab la dita Eulàlia, com fos mala fembra e desonesta. E dix ancora ella, testimoni, interrogada, que la dita Eulàlia és stada foragitada d'aquesta vila per mala hembra, ab sentència, dues vegades, e que la devien stobar, que en Prima hic pujà per aquesta rahó. E àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die lune tricesimo mensis julii anno predicto deposuerunt testes sequentes prout sequitur.

Bernardus de Puigdat, sartor ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciatur super predictis Curie denunciatis et per-

ventis. Et primo interrogat si [ell], testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en Guillem Matha haye tenguda per amiga na Eulàlia, muller d'en Berenguer Lemprat, de la dita vila, abans que fos muller del dit Berenguer. E dix que ell, testimoni, ho ha hoÿt dir comunament que la ha tenguda per amiga.

Interrogatus a quibus audivit dici predicta, e dix que a tothom comunament de la dita vila, e axí n'és fama pública.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què la ha gitada de casa. E dix que per ço com lo dit G. li posava que li havia trobades matzines, e axí mateix per ço com lo dit Guillem li posava e dehia que li havia robats molts béns, e que valien ço que li havia furtat més de .CC. florins.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir quines metzines eren, e dix que lo dit G. Matha dehia públicament que y havia caramida e altres coses ligades en draps ab nuus nuats a manera de sinyells.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona venés paylla ne altres coses del dit G. Matha, e dix que, abans que prengués marit, que venia paylla e blats e altres coses a diverses persones, e açò veé ell, testimoni, diverses vegades.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona, après que ha pres lo dit Berenguer Lempart, que sia tornada en casa del dit G. Matha, e dix que hoc.

Interrogat si la dita dona stà ne entre en casa del dit G. Matha, que lo dit G. hi sia, e dix que hoc, e que no y és son marit, e que y stà de nit e de dia, axí pròpriament com se fehia quant hi stava.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia hage mal solàs a son marit. E dix que ha fort mal solàs, que si no'l batia no li poria haver pijor solàs, e que'l vitupera, dient-li porch, e que li manassa, segons lo dit Berenguer ha dit a ell, testimoni, que si la bat, que ella lo farà axí batre, que no u retraurà.

Interrogat si ell, testimoni, ha intenció que ho diga per lo dit Matha o per qui, e dix que's pensa que per lo dit G. e per sos amichs de la dita dona.

Interrogat si ell sab ne ha hoÿt dir que la dita dona sia mala de lengua ne que's barayll ab nagun. E dix que ha mala lengua e que's baraylla ab tota persona qui hage res a partir ab ella, e de no res se baraylla, e manassa a tot per en Matha, que ho dirà a la senyora reyna, e aquells qui fan faena en les possessions del dit Matha non poden haver diners sinó ab baraylla e ab desondries.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona hage fet matar .i. hom en Barcelona, e dix que a tothom de la dita vila comunament ho ha hoÿt dir que ella ho havia fet matar, e àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Jacobus Pestellerii, hostalerius ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis Curie denunciatis et perventis.

E primerament, interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en G. Matha, de la dita vila, tingués en temps passat per amiga na Eulàlia, muller ara d'en Berenguer Lempart, de la dita vila, e dix que hoc.

Interrogat quant temps a sos vijares la tench per amiga, e dix que no li recorda, mas que la ha tenguda fins que mestre Vicens fon vengut en aquesta vila, e açò li ha dit lo dit Guillem.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què lo dit G. gità fora casa sua la dita Eulàlia. E dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir al dit G. que ell havia trobades algunes coses embolicades en draps, les quals la dita Eulàlia tenia en casa sua, e que eren metzines, e que y havia cabeys e caramida, e que's pensava que la dita Eulàlia ho hagués fet per lo dit G., e que per aquesta rahó la trasqué de casa sua, e açò li dix en casa d'ell, testimoni, en temps que ell, testimoni, tenia los sclaus de la senyora reyna, e en altra manera moltes vegades.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona venés paylla ne civada del dit G. E dix que hoc, e que a ell, testimoni, ne vené moltes vagades, e a moltes persones.

Interrogat si ell, testimoni, sab que lo dit G. se hage tornada la dita Eulàlia en casa sua, e dix que hoc, e que y entre de nit e de dia, e que ell, testimoni, hi ha parlat que ells amdoses hi eren, ço és, lo dit Guillem e Eulàlia, e açò de nits e de dia.

Interrogat si ell, testimoni, sab que la dona se captenga mal de son marit, e dix que ell, testimoni, sab bé que la dita dona fa gran despler a son marit, com entre en casa del dit Guillem, e ella li diu que en Matha no li fa mal ne li fa males obres. E dix ell, testimoni, que la dita dona s'és clamada a ell, testimoni, que son marit no li u pot fer.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt que la dita Eulàlia sia mala fembra ne de mala fama, e que sia berelladora. E dix que ell, testimoni, sab bé que és dona de malvada lengua, e que's baraylla quaix ab tothom, e que vilte a hòmens e dones, e que manassa que ella ho farà dir a la senyora reyna, e de tot jorn se conté ab tothom de la dita vila. E dix que quant en Matha la trasqué de casa se'n anà star Sent Feliu, e hac aquí malvades paraules ab molts, e mès divis entre tres o quatre persones de Sent Feliu, que vengueren en açò de coltellejar-se ab lagots e falcies d'ella, e si's fa açí (*sic*).

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que ella hage fet matar .i. hom en Barcelona, e dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir a moltes e diverses persones que ella o per ella havia fet matar .i. home en Barcelona, prop lo Carme de Barcelona. E àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Bartholomeus de Comadalbi, magister domorum dicte ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis curie denunciatis et preventis.

E primerament, interrogat si ell, testimoni, en temps passat viu que en G. Matha, de la dita vila, tingués per amiga na Eulàlia, muller ara d'en Berenguer

Lempart, e dix que hoc, que ell, testimoni, la li viu tenir gran temps en casa sua, e que tothom de la dita vila dehia que la tenia per amiga.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per quina rahó la trasqué de casa sua. E dix que per ço com li venia moltes coses, ço és, blat e palles e altres coses, de què no podia haver compte.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit Guillem li hagués trobades metzines, e dix que hoÿt ho ha dir a moltes persones que lo dit G. Matha les li havia trobades, mas que no sab que per aquella rahó l'en trasqués.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que, après que ha pres marit, la dita dona sia entrada en casa d'en G. Matha. E dix que hoc, que tot dia le·y veu entrar ell, testimoni, de nit e de dia, e axí con lo dit Guillem hi és com no y és.

Interrogat si ell, testimoni, sab que la dita dona hage mal solàs al dit Berenguer Lempart, e dix que ell, testimoni, passant denant la porta del dit Lempart, hoya que la dita dona reptava son marit, dient que axí menjava com si fos porch, e que no tenia prou a res.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona sia mala persona, e legotera e beralladora e de mala fama, e dix que la dita Eulàlia és mala persona e malvada fembra, e que·s baralla ab totes persones ab qui hage a contribuir, e que ell, testimoni, se meravella com la vila no y ha provehit, e açò per tal com, per la sua malícia, és perillosa cosa que no se'n hic seguescha gran dan a la vila. E com ha mal dit e mal fet, manassa que en G. Matha los farà anar danant la senyora reyna.

Interrogat si ell, testimoni, ha vist en temps passat que la dita Eulàlia venés paylla ne civada del dit G. Matha, e que·n prengué los diners, e dix que hoc, ell, testimoni, ha vist que·n venia e que·n ha haüda contesa ab en Padrosa e ab d'altres.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que ella hage fet matar nangun hom en Barcelona, e dix que no ho sab. E àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Domina Margarita, uxor Berengarii Padrosa, ville Molendinorum Regalium de Luppicato, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super predictis Curie denunciatis et perventis.

E primerament interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en G. Matha tengués per amiga na Eulàlia, ara muller d'en Berenguer Lonpart, de la dita vila, e dix que ella, testimoni, sab bé que la dita dona Eulàlia ha stat en casa del dit G. Matha més de XVI anys, e que ha hoÿt dir a la dita dona Eulàlia que, après que lo dit G. Matha s'era confessat, no havia jagut ab ella, e açò ha dit la dita Eulàlia a ella, testimoni, moltes e diverses vagades e sens naguna vergonya.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què lo dit Guillem la gità de casa, e dix que nos sab de cert per quina rahó.

Interrogada si ella, testimoni, ha hoÿt que lo dit Guillem hagués trobades metzines que la dita Eulàlia li hagués fetes, e dix que ella, testimoni, ha hoÿt dir al dit Guillem qui·s berellava ab la dita Eulàlia aytals paraules: «O bagassa, alcavo-

ta e metzinera, que tu·m has metzinat e·m has posada caramida, que de València e de Çaragossa me fahies venir quant te volies, e que m'as robat e furtat quant havia». E que ell li u faera comprar (*sic*) e que la pessaguiria, que no le·ych lejarà aturar.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit G. Matha se hage tornada la dita Eulàlia en casa sua, e dix que hoc, de fet le y ha tornada, e ella de nit e de dia hi entre, stant-hi lo dit G. Matha e en sa absència, e ella li fa tots sos fets.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona hage mal solàs a son marit, e dix que la dita Eulàlia ha mal solaç a son marit en tant que no·l lexa viure e li diu en la cara que, si no fos lo confessor, que ja·l haguera le·xat, e que de fet lo jaquirà, el desondre fort legement, que no·s deuria dir, e diu denant tothom que no li ho pot fer.

Interrogada si la dita Eulàlia és dona desonrívol ne que·s berall ab nagú ne si és de mala fama, e dix que sí, Déu li ajud, que la dita Eulàlia és de tan mala conversació con altra mala fembra sia, e que creu que no haja persona en Molín de Reg ab qui no·s sia berellada, e ella, testimoni, se meravella com semblant fembra hic és sostenguda, car és tan malvada que no deuria ésser sostenguda, e ara més que més, per ço com és tornada en casa del dit Matha. E dix ancara que quant ha viltengut o s'és berellada ab alguna persona, manassa que ho dirà a'n Guillem Matha, e que lo dit Matha o dirà al senyor rey o a la senyora reyna.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que, quant lo dit Matha la tenia per amiga, la dita Eulàlia venés civada ne palla, e dix que hoc, en gros e en manut, e entre les altres persones ne vené a'n Françoy Bisbe e a ella, testimoni, e a tot qui·n volgués.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que per la dita dona fos mort .i. hom en Barcelona, e dix que ella, testimoni, hoÿ dir, quant la dita Eulàlia vench açí en aquesta vila, que .i. hom ne havie mort per ella, e dix que le·ych amanà .i. barber. E àls dix que no y sab.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die jovis tercia mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo quarto, jurarunt et deposuerunt testes sequentes ut sequitur.

Berengarius Magistri, sirurgicus ville Molendinorum Regalium de Luppriato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis dicte Curie denunciatis et perventis.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en Guillem Matha, en temps passat, tingués per amiga na Eulàlia, ara muller d'en Berenguer Lenpart, e dix que ell, testimoni, sab bé que la dita Eulàlia stech gran temps en casa del dit G. Matha, e dix encara que despuys que ell, testimoni, stà en Molí de Reg, le·y ha vista star, e que en G. Matha dix a ell, testimoni, stants endós en .i. camp d'en Matha. E tornant a parlar de la dita Eulàlia, lo dit Matha dix a ell,

testimoni, rahonant-se, que lo dit G. Matha no havia jagut ab la dita Eulàlia des-
puy que'n hagué una creatura. E hoya dir comunament a tothom de la vila que
lo dit Guillem tenia per amiga la dita Eulàlia. Dix axí mateix que .i. dia, lo qual
ara a ell, testimoni, no recorda, que la dita Eulàlia dix a ell, testimoni, que ella
se'n era empenyada del dit Matha, e que se'n era affollada.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què havia gitada lo dit
Guillem la dita Eulàlia de casa, e dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir al dit G.
Matha, qui ho dehia públicament, que la dita Eulàlia era gran bagassa e gran
matzinera e fietllera, e que li havia trobada una capsa en què havia una ymage
de sera qui tenia una aguylla en dret del cor ficada, e moltes altres coses qui de-
signaven ésser metzines. E dix axí mateix que lo dit G. dehia que la dita Eulàlia
era gran làdria, que li havia venuda paylla e civada e fruytes e altres coses del dit
G., e açò dehia lo dit G. axí en la plaça com en altres lochs de la vila.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia mala
fembra de sa lengua ne que's berall ab hòmens ne dones, e dix que ell, testimoni,
sab bé que és mala fembra e de mala lengua e de mala fama, e que's beralla ab
totes persones ab qui hage de res a partir ab ella, e diu més desonries que jamés
no dix fembra, e creu ell, testimoni, que no hage hom ne dona en la vila ab qui
no's sia berellada, e diu a les dones que totes són bagasses e malvades fembres.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit Guillem hage tor-
nada la dita Eulàlia en casa sua, e dix que ell veu que la dita Eulàlia entre e ix en
la casa del dit G. axí com se solia primerament, e li ven civada e fruytes e altres e
que'n ha venuda civada a ell, testimoni.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir la dita Eulàlia com se capté
de son marit, e dix que mal, que no'l lexa viura, desonrant-lo, que no u diria
hom a .i. porch, e ha dit a ell, testimoni, que son marit no tenia prou a res ne a
jaure ab ella ne a res.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia en temps
passat degué ésser stobada en aquesta vila. E dix que stà en veritat que lo senyor
de la vila de Molí de Reys li féu manament a la dita Eulàlia, per moltes malves-
tats que fahia als hòmens e dones de la dita vila, que ella no ych gosàs entrar ací
sots pena de stobar. E ella, no tement lo dit manament, de fet fou presa e mesa
en grossa cadena, e de fet hic vench en Prima per stobar-la, axí que madona d'en
Relat, a grans pregàries de algunes persones, li perdonà lo stobament, mas que
no ych tornàs, e pagà .iiii. florins a'n Prima, e ell, testimoni, dix que y treballà
molt en favor de la dita Eulàlia, e que'n donà .x. florins a la dita madona d'en
Relat. E àls dix que no y sab.

*Die sabbati quinta mensis augusti anno a nativitate Domini M CCCC XX quarto,
jurarunt et deposuerunt testes infrascripti prout sequitur.*

*Domina Benvenguda, que fuit Petri Bellaro, quondam, ville Molendinorum
Regalium de Lupplicato, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super pre-
dictis Curie denunciatis et perventis.*

E primerament, interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que na Eulàlia, muller ara d'en Berenguer Lenpart, en temps passat sia stada amiga d'en G. Matha, e dix que hoc.

Interrogata quomodo scit, e dix que per ço com ella, testimoni, le-y veé star en casa del dit Matha.

Interrogada quant temps la ha tenguda per amiga lo dit Guillem Matha la dita Eulàlia, e dix que ella, testimoni, ha hoÿt dir a la dita Eulàlia que ella havia servit lo dit .xvi. o .xvii. anys. E dix axí mateix que li ho ha hoÿt dir moltes vagades, axí com se baralla ab son marit.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què lo dit Guillem Matha gità de casa sua la dita Eulàlia, e dix que ella, testimoni, no sab perquè ne isqué.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit Guillem Matha trobàs matzines a la dita Eulàlia, e dix que ella, testimoni, ha hoÿt dir que lo dit Guillem dehia a la dita Eulàlia: «Bagassa, metzinera, que ab caramida me tiraves quant te volies».

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia, stant ab lo dit Guillem, venés civada ne palla a negun, e dix que hoc, a tothom qui'n volgués comprar.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia mala fembra e de mala conversació, ne que sia barelladora, e dix que ella, testimoni, jamés no viu pus malvada fembra que la dita Eulàlia és, car ab totes quantes persones ha en aquesta vila s'és berellada, e de no res, e que ella, testimoni, la té per mala fembra que jamés no veé ella, testimoni, pus mala fembra e que no la deuria hom sostenir en naguna vila, per ço com met a perill hòmens e dones ab sa malícia.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt que la dita dona hage mal solàs a son marit, e dix que despuys que és tornada en casa del dit Matha li ha fort mal solàs, e tot dia lo desondre fortment, que no u diria hom a .i. porch ço que la dita Eulàlia li diu. E tots jorns li manassa que tantost com hage cuyllida la fruyta d'en Matha lo jaquirà e se'n irà. E dix axí mateix ella, testimoni, que quant se baraylla ab nagun, la dita Eulàlia diu que ho dirà a'n Matha e que lo dit Matha los farà anar devant lo senyor rey o davant la senyora reyna.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia stada presa per la sua malícia e que la volguessen estobar, e dix que en temps d'en Relat la volgueren stobar per malifficis que havia fets, e de fet hic pujà en Prima, lo morro de vaques, per stobar-la.

Interrogada si ella, testimoni, ha hoÿt dir a nagun que malayt sia qui le-y ch sosté, e dix que tots jorns ho ha hoÿt dir.

Interrogada si per la gran malícia que ha la dita Eulàlia, ella, testimoni, consellaria que hic fos gitada, e dix que ella no li vol donar juy, mas dix que ella, testimoni, moltes vegades ha dit que mala vida faça qui le ych havia tornada, car no devien ésser sostengudes males persones ab les bones.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne hoÿt dir que la dita Eulàlia stiga ab lo dit G. Matha, e dix que ella, testimoni, sab de cert que gran temps ha que lo

dit G. se ha tornada en casa la dita Eulàlia, e ella, testimoni, e tots los hòmens e dones de la vila de Molín de Reig, que la dita Eulàlia entre e hix en casa del dit Matha de nit e de dia, es dina e sopa ab lo dit Guillem, e lo marit menge com a dolent en sa casa e tot sol, e que se'n ve gran vespre, e moltes vagades ha vist e ha hoÿt ella, testimoni, qui stà davant lo dit Berenguer Lenpart, que axí com la dita Eulàlia ve a casa del marit, repte lo dit marit, es baraylla ab ell fortment, desonrant-lo axí com si era .i. porch, de què ella, testimoni, se meravella com lo marit ho pot sostenir, que per la sua fe dix que si ella, testimoni, fos home per res no u poguera sostenir.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que per la dita Eulàlia morís .i. home en Barcelona, e dix que quant la dita Eulàlia vench en aquesta vila, ella, testimoni, hoÿ dir comunament a tothom de la dita vila que per la dita Eulàlia havien mort .i. hom en Barcelona, e que per aquella rahó la dita Eulaia n'era fugida.

Interrogada si ella, testimoni, jamés ha hoÿt dir a la dita Eulàlia que son marit no li u pot fer, e dix que tots jorns ho diu a tot hom e tota dona, rahonant que no li ho pot fer.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Berengarius Oliverii, fornerius ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis Curie denunciatis et perventis.

Et primo interrogatus si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en G. Matha, de la dita vila, tingués per amiga na Eulàlia, qui ara és muller d'en Berenguer Lenpart, e dix açò saber, ço és, que ell, testimoni, ha vist que la dita Eulàlia ha stat gran temps en casa del dit G. Matha e ha hoÿt dir comunament de la vila que la dita Eulàlia era amiga del dit G. Matha.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per què la gità de casa, e dix que nos sab per què l'en gità.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit G. trobàs matzines a la dita Eulàlia, e dix que ell, testimoni, ho ha hoÿt dir a la muller d'ell, testimoni, qui lavors stava en casa del dit G. Matha, per ço com la dita Eulàlia era cayguda per una scala del dit G. Matha, e que's havia trancat lo cap, e jaent la dita Eulàlia, lo dit G. trobà en una bossa metzines, e que y havia caramides, e quant la dita Eulàlia sabé que lo dit G. o havia trobat, la dita Eulàlia dix a la muller d'ell, testimoni, que mal dia li era vengut. E axí mateix dix ell, testimoni, que lo dit Guillem Matha li ho cridava de la sua finestra dient-li: «Bagassa, matzineria, que tu m'as metzinat e ab caramides me tiraves».

Interrogat si ell, testimoni, sab ne hoÿ dir que lo dit G. Matha digués a la dita Eulàlia lo hagués robat, e dix que hoc, moltes vagades, e que li ho cridava de la finestra, dient-li: «O bagassa, làdria e matzineria, que tu m'as robat civada e paylla e altres coses, mas jo te'n faré penedir».

Interrogat si ell, testimoni, sab ne [ha] hoÿt dir que la dita Eulàlia sia mala fembra e de mala fama ne que sia beralladora, e dix que la dita dona és mala

fembra, e de mala fama e berelladora, en tant que ell, testimoni, creu que no ych hage persona naguna ab qui no's sia berellada viltment tothom, e dix ell, testimoni, que malahita fos la persona que le ych havia tornada.

Interrogat ell, testimoni, si sab ne ha hoÿt dir que hage mal solàs la dita Eulàlia a son marit, e dix que hoc, que li crida «Pagès merdós», e que més val en Matha en lo cul que no fa son marit en la bocha. E dix que ha hoÿt dir ell, testimoni, que la dita Eulàlia diu que son marit no li u pot fer.

Interrogatus a quibus audivit dici predicta, e dix que a moltes dones dins lo forn, les quals ara a ell, testimoni, no recorden.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia tornada en casa del dit G. Matha e que y stiga, e dix que ell, testimoni, veu que la dita Eulàlia stà en casa del dit G. Matha e que y entre a matinades e a vesprades, sens que no y és son marit.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que .i. hom morís per la dita Eulàlia en la ciutat de Barcelona, e dix que ho ha hoÿt dir a moltes dones qui u dehien en lo forn, e que la dita Eulàlia era fugida de Barcelona per la dita mort. E dix axí mateix que ha hoÿt dir que la dita Eulàlia, anant a Barcelona, trobà son marit primer, e que tantost ho envià a dir a'n G. Matha que y anàs, que son marit la se'n manava, e de fet en G. Matha, ab Barthomeu Folch, de Sent Feliu, hi anaren, e que la tolgueren a son marit, e de fet la tornaren en aquesta vila. E axí mateix dix ell, testimoni, que hoÿ dir a moltes dones parlant d'en Matha e de la dita Eulàlia: «Veus lo marit e lo amich», dient-ho del dit Matha e d'en Lenpart.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia fos presa per malificis que en Prima hic pujàs per stobar-la, e dix que stà en veritat que lo dit Prima pujà açí per stobar la dita Eulàlia, qui lavors stava presa per malificis que havia fets, e de fet dix ell, testimoni, que en Prima ne hac .ii. florins.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Antonius Cavalies (?), sabaterius ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis Curie denunciatis et perventis.

E primerament, interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en temps passat tingués per amiga na Eulàlia, ara muller d'en Lenpart, e dix que ell, testimoni, no sab si la tenia per amiga, però que ell, testimoni, vehia que lo dit Matha la tenia de nit e de dia en casa sua. E dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir al dit G. Matha, e ho sacramentajava, que, despuys que lo dit Guillem fou malalt en lo seu alberch e combregà, que no havia haüt affer ab la dita Eulàlia.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne hoÿt dir per quina rahó lo dit Guillem trasqué la dita Eulàlia de casa sua, e dix que nos sab, però que ell, testimoni, ha hoÿt dir que lo dit G. dehia que ell havia trobades algunes coses qui eren a sos vijares metzines.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit G. digués que la dita Eulàlia li hagués furtat res, e dix que ell, testimoni, ha vist que la dita Eulàlia venia civada e paylla del dit G. Matha, e ell, testimoni, li'n comprà de la civada.

Interrogat si ell, testimoni, sab que la dita Eulàlia [sia] mala fembra, e de mala fama, e dix que la dita Eulàlia és mala fembra e que's baralla per no res, e que ha mala fama en aquesta vila.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia hage mal solàs a son marit, e dix que hoÿt ho a dir que li ha mal solàs, e que ha hoÿt dir que la dita Eulàlia diu que no li ho pot fer.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia stiga en casa del dit Matha, e dix que ell, testimoni, le·y veu entrar de nit e de dia, menys de son marit e ab son marit.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que per la dita dona fos mort .i. home en lo carrer de les Prehicadoresses, e ell, testimoni, veé lo dit hom mort, e que de fet tot lo vehinat dehia que per la dita dona era mort, e aquell qui u féu fogí de Barcelona, e la dita Eulàlia ensemps ab aquell qui·l havia mort.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt que per malíficis que hagués fets la dita Eulàlia fos presa, e que en Prima hic pujàs per stobar-la, e dix que ell, testimoni, veé de fet en Prima en aquesta vila, lo qual vench per stobar la dita Eulàlia per ço què havia fet, e de fet ne repicaren açí en la vila per tal que·l terme sic ajustàs. E après, a pregàries de ell, testimoni, e d'altres, en Guillem Griu li perdonà, e que·n pagàs quesques fos. E après, dix ell, testimoni, que aquesta vila és del senyor rey, hic stada axillada per .i. procès fet per la vila.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir a nangun que malahit sia qui le·ych ha tornada, dient-ho de la dita Eulàlia, e dix que tots dies ho hoït a moltes persones.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Antonius Maçot, ville Molendinorum Regalium de Luppricato, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis Curie denunciatis et perventis.

E primerament, interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que Guillem Matha, de la dita vila, hage tenguda per amiga na Eulàlia, ara muller d'en Berenguer Lenpart, de la dita vila. E dix que ell, testimoni, ha vist que lo dit Guillem tenia la dita Eulàlia per amiga, e ha hoÿt al dit Guillem, rahonant-se ab ell, que le ha tenguda be XVII o XVIII anys continuadament en la sua casa.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir per quina rahó lo dit Guillem trasqué la dita Eulàlia de casa del dit G., e dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir diverses vagades al dit Guillem que ell havia trobades en una bossa de la dita Eulàlia, ella jahent malalta en lo lit e en casa del dit G., per tal com se havia trancat lo cap, metzines, ço és, caramida, coses pestades, negres, e nuus e drapellets embolicats e moltes fretellaries qui designaven ésser metzines, e que lo dit Guillem ne havia haüda gran pahor que la dita Eulàlia no·l hagués metzinat, car havia vistes aquelles coses, e de fet, per aquesta rahó, la havia gitada de casa sua. E tot açò que ell, testimoni, ha dit, Guillem li dix diverses vagades, rahonant-se ab lo dit Guillem, e axí mateix dehia lo dit Guillem, dehia a ell, testimoni, que per ço havia treta de casa sua la dita Eulàlia, com era gran bagassa, que ço fehia d'altre, e que li furtava civada e paylla e altres coses, e que li havia furtat qui va-

lia més de .CC. florins. E dix que axí mateix lo dit Guillem dehia públicament ço que ell, testimoni, ha dit dassús, davant tothom en la plaça e per los carrers, dient, axí present la dita Eulàlia com absent, que era una gran bagassa, alcavota e matzinera, e que faera a cremar, car de fet lo havia metzinat e embaffarat, que gran temps havia stat que no s'era vist fins que li havia trobades les metzines.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que en lo temps que la dita Eulàlia stava en casa del Guillem venés palla ne civada, e dix que hoc, que ell, testimoni, li'n comprà algunes vagades.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que lo dit Guillem Matha se hage mesa ne tornada la dita Eulàlia en casa sua, e dix que ell, testimoni, veu, e tothom de la vila, que la dita Eulàlia entre de nit e de dia, e a matinades e vesprades en la casa del dit G., e que menge e beu aquí, e lo dolent de marit se dina e sopa tot sol, e a vagades ne axira que s'era primer son, de la qual cosa ell, testimoni, e totom de la vila ne ha mala presumpció, e ho tenen per mal fet que lo dit G., qui la havia tenguda tant temps per amiga, la s'age tornada ara en casa. E dix ell, testimoni, a sos vijares que és gran peccat e que's deuria castigar.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne hoÿt dir que la dita Eulàlia hage mal solàs a son marit. E dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir que la dita Eulàlia desonrava son marit, que si'l hagués comprat no'l viltenguera axí com fahia, dient-li: «Bacallar e traÿdor, que axí's farà, vuylls o no». E tots aquests vituperis la dita Eulàlia li dehia, segons ell, testimoni, presomeix, per ço com la dita Eulàlia entrava en casa del dit Guillem Matha, car la dita Eulàlia li dehia: «Sab-vos greu, con jo y entre? Per Déu!, la casa d'en Matha serà la tua sepultura». Dix axí mateix que tots dies li diu a son marit que, per la Passió de Déu, que ella lo leixarà, que no li tany que ella sia sa muller e que més val en Matha en lo cul que no fa son marit en la bocha. E molts altres scars que li diu e li fa tots temps, manassant per en Matha. E creu ell, testimoni, que la dita muller l'age embaffarat, que no pot ne gosa res dir ne fer.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita Eulàlia sia mala fembra ne que's barayll an nagú. E dix que ell, testimoni, ha vist que la dita Eulàlia de no res se baralla ab totes persones, hòmens e dones, ab qui hage a partir de res, e's pensa, segons dix, que no hage naguna dona en Molindereys ab qui la dita Eulàlia no's sia barallada. E creu ell, testimoni, que hic ha més de .XX. dones ab qui ha pena que no lus gos res dir, per la sua gran malícia, e desonraria quis vuyllats, més que més qui digués hom res contra en Matha. E tantost manassa que ella ho dirà a'n Matha, e que en Matha o dirà a la senyora reyna, e que la senyora reyna, per amor d'en Matha, los punirà.

Interrogat si ell, testimoni, sab ne ha hoÿt dir que la dita dona Eulàlia faés matar .i. seu amich en Barcelona, e dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir que per la dita Eulàlia morí .i. hom en Barcelona, però no sab ne ha hoÿt dir de cert que la dita dona lo faés matar, però que lavors, quant lo dit home morí, que la dita Eulàlia se'n vench en Molí de Reig ab l'ome qui'l mathà.⁹⁸ E àls dix que no y sab.

¶ ⁹⁸ Sic por «matà»: el lapsus és més que significatiu.

CATERINA I JOAN (BARCELONA, 1428)

Procés informatiu sobre maltractament

*1428, març 26. Barcelona.**Procés informatiu incoat per Gabriel Pere, doctor en decrets i jutge comissionat pel governador de Catalunya, sobre els maltractaments donats per Joan Llorenç, de la casa reial, a Caterina «la monja», hostalera de Barcelona, la seva desposada. Inconclòs.**Un quadern de 4 fulls en quart escrits, més altres 4 en blanc. Ben conservat.**ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1428.*[Portada:] *Sponsa.**Contra Johannem.**Inquisitor, honorabilis Gabriell Petri, decretorum doctor.**In scribania curie Gubernacionis.**Vives.*

[Fol. 1r:] *Noverint universi quod die veneris XXVI^a mensis marcii anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXVIII°, hanc inquisitionem recepit honorabilem Gabriellem Petri, decretorum doctorem, civem Barchinone, ex commissione sibi facta per honorabilem regentem gubernacionem.*

Caterina la Monge, hostaleria, sponsa Johannis Lorens, civis Barchinone, deponens in suo facto proprio sine juramento et ut testis in alieno cum juramento dicere veritatem quam sciat in et super predictis curie perventis, de quibus interrogabitur. E dix ésser ver que, estant ella deposant en lo bordell de València un (sic) era qualques dos anys ha, poch més o menys, ell deposant esposà an Johan Lorens, qui era de casa del senyor rey. E après és sa saguit que ella deposant se isqué del dit bordell e se'n vench an la present ciutat de Barcelona, an la qual ha parat hostal. E après lo dit Lorens, espòs de ella deposant, és vengut en la present ciutat. E no volent fer naguna cosa sinó manjar e beura, ha aturat en la dita casa ab ella deposant. E qualques VIII o X jorns pot haver que ella deposant, raptant lo marit e induhint-lo que fes feyna, lo dit Johan Lorens manassà a ella deposant que ell li faria un joch que li tocara a la barba. E ella deposant, havent pahor que no li fahés algun dan, anàs clamar al vaguer, demanant que ella volia saguratat del dit Johan Lorens, spòs seu. E da fet, lo dit honorable vaguer féu prestar la dita saguretat al dit Johan Lorens de no fer mal ne tractar a ella dita Monge. E après, despuys anit, lo dit Johan Lorens, sercant manera que pogués barellar ab ella deposant, e da fet, de hoc en de no, pres a ella deposant (sic) per lo coll, volent aquella rebolcar per terra, alsant-li tota la roba sobre lo cap. E creu ella deposant que si no fossen los ostes que possaven en la dita casa o ostal, lo dit Johan Lorens haguera morta a ella deposant, no contrestant la dita saguretat.

Interrogada qui pot saber en les dites coses, e dix que an Barthomeu Miquell e na Johaneta, la Valenciana, e tots los de casa.

Bartholomeus Miquell, magister domorum, habitator Barchinone, testis citatus, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis. E dix ésser ver que la vigília de sancta Maria prop passada, ell testimoni hoý gran brogit entre an Johan Lorens e na Caterina la Monje, sposada sua, e devallà-y, e viu que an Jacme Duran e na Elianor, la Perpenyanesa, sa eran mès entre abduy. E hoý dir ell testimoni als dessus dits que lo dit Johan havia presa la dita Caterina e que la batia. E més, ell testimoni hoý com lo dit Johan Lorens jurà per son cap d'eytal, que ell li daria .L. assots. E àls no y sab ell testimoni.

Interrogat qui pot saber en les dites coses. E dix que na Johana Xicha, la Valenciana, e tots los qui eren en casa de la dita Caterina la Monja.

Fuit sibi lectum et cetera.

14.

DIEGO I JOANA (BARCELONA, 1443)

Enquesta sobre maltractament

1443, març, del 9 al 28. Barcelona.

Enquesta incoada davant Bertomeu Argullós, llicenciat en lleis, jutge per comissió del governador de Catalunya, sobre la batussa feta a Joana, grega, dona pública del bordell del Canyet de Barcelona, per Diego de Salinas, mariner.

Un quadern de 12 fulls en quart, el segon i l'últim en blanc. Atacat pels bibliòfags.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1443.

[Portada:] *Fiscus contra Didacum de Salines, marinerium delatum* del batiment que ha fet en persona de Johana, la gregue, e resistència que ha feta [10 mm] P. Bodoli, missatge d'algotzir.

Inquisitio.

Iudex sive commissarius, honorabilis Bartholomeus Argullos, in legibus licenciat.

In curia Gubernacionis.

[Fol. 1r:] *Die sabbati VIII^a mensis marcii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXXX° tercio.*

Didacus de Salines, marinerius habitator Barchinone, deponens in facto suo proprio sine juramento et ut testis in facto alieno cum juramento.

Et primo fon interrogat per què és pres ell, deposant e *testis*, e dix: «Mossèn-nyer, jo us ho diré, emperò ab protestació que no'm sia fet perjudici a mon guiatge, com sia acordat d'en Cotó». E dix: «Mossènnyer, jo no sé per què són pres».

Interrogat qui pres ell, deposant e testimoni, e dix que lo algutzir de mossèn governador.

Interrogat a unt (*sic*) lo pres, e dix que entre la creu del portal de Sent Daniel e lo hostel del Canyet.

Interrogat a unt acostuma de posar ell, deposant e testimoni, e dix que al hostel del Canyet, appellat lo hostel d'en Sala.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, té fembra neguna al bordell del Canyet, e dix que bé n'i ha tenguda, emperò que ja li ha dat comiat.

Interrogat quant temps ha que li ha dat comiat, e dix que nos sab per sa fe, emperò que creu que abans de Nadal.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, coneix una dona grega appellada Johana, la qual stà an lo bordell del Canyet, e dix que hoc, e açò per tant com ha parlat moltes e diverses vegades an lo dit hostel del Canyet ab ella.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que un jove appellat Anthoni dormís una nit de aquesta sempmana (*sic*) pus prop passada ab la dita Johana, e dix que axí ho ha hoÿt dir a la dita Johana.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que aquella nit lo dit Anthoni batés la dita Johana ab un bastó, e que se'n portàs una cota de home de la cambra de la dita Johana e una lança de Xereix, e dix que no y sab res sinó en tant com ho ha hoÿt dir a ella.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, la dita nit, vench a la cambra de la dita Johana ensemps ab un seu companyó, e diguessen al dit Anthoni: «Has fet encara?». E dix que no.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir a unt és lo dit Anthoni, e dix que no.

Interrogatus si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que negú vingués a la cambra de la dita Johana, e dix que no y sab res.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die martis xxvi^a dicti mensis marcii anno predicto a nativitate Domini M^o cccc^o xxxx tercio.

Martinus d'Oscha, parator pannorum lane, habitator Barchinone, deponens in facto suo proprio absque juramento et ut testis in facto alieno cum juramento dicere et deponere omimodam (sic) veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo fou interrogat ell, deposant e testimoni, per què és pres, e dix que nos sab.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, coneix una dona appellada Johana, gregue, la qual stà al bordell del Canyet de la present ciutat de Barcelona, e dix que hoc, e que ha en torn un any que la coneix.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que algú hage batuda la dita Johana la sempmana de Carnestoltes o abans, e dix que ell, testimoni,

ha hoÿt dir a la dita Johana e altres fembres del dit Canyet que un jove appellat Antonet lo Pashador la havia batuda e li havia levada una roba de home e una lança de Xereix.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, era de fora ensemps ab en Diago de Sellines ni ab negú altre sperant lo dit Anthonet a la porta de la cambra de la dita Johana, e dix que no.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que lo dit Diago de Sallines hi fos ab negú altre sperant lo dit Anthonet a la dita porta de la dita Johana, e dix que ha hoÿt dir a totes les altres fembres del dit Canyet que la dita Johana deye que ell, deposant e testimoni, e lo dit Diego e alguns hi eren stats.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que negú d'ells hi sien stats, e dix que no.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, poch dies ha haguda brega, debat ni qüestió ab en Domingo de Migó, perayre, e dix que ell, deposant e testimoni, e Diego de Sellines, e n'Asteva, lo barber, passaven per lo carrer dels Flassaders, a unt lo dit Domingo stà, e dementre que ell, deposant e testimoni, e lo dit Diego e Steva foren passats, lo dit Domingo cridà lo dit Steva e envestí'l.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Dicta eadem die martis.

Stephanus Faber, barbitonsor, habitator Barchinone, [deponens] in facto suo proprio absque juramento e ut testis in facto [en blanc].

Et primo fou interrogat per què és pres ell, deposant e testimoni, e dix: «Mossènyer, digau-m'ò, que no ho sé massa bé».

Interrogat si ell, deposant e testimoni, coneix na Johana, la Gregue, qui stà al bordell del Canyet de la present ciutat [de] Barcelona, e dix que hoc.

Interrogat ell, deposant e testimoni, com la coneix, e dix que l'a vista moltes vegades al dit Canyet.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que algú hage batuda la dita Johana e que li hagen levada una roba de home e una lansa de Xereix, e dix que ho ha hoÿt dir a ella mateixa, ço és a ssaber, a la dita Johana, que un jove appellat Anthonet lo Pashador la havia batuda e li havia levada una cota de home sensa mànages e una lansa de Xereix.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, era de fora ensemps ab en Diego de Sallines ni ab negú altra, sperant lo dit Anthonet de fora la porta de la cambra de la dita Johana, e dix que no y sab res ni jamés fou en tal cosa.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, sab ni ha hoÿt dir que negú stigués de fora la cambra de la dita Johana quant lo dit Anthonet batia la dita Johana, e dix que no y sab res.

Interrogat si ell, deposant e testimoni, poch dies ha passats, ha haguda bregue, debat ni qüestió ab en Domingo de Migó, perayre, e dix ésser ver que ell, deposant e testimoni, passava ab en Diego de Sellines e Martinet de Oscha

per lo carrer dels Flassaders, e quant foren passats, lo dit Domingo cridà a ell, deposant e testimoni, dient: «Barber, scolta». E ell, deposant e testimoni, girà's e vench envers lo dit Domingo. E lo dit Domingo interrogà a ell, deposant e testimoni, si passava per lo dit carrer per fer-li negú anuig. E ell, deposant e testimoni, dix-li que no, car no havia hagut negú debat ni qüestió entre ells que ell, deposant e testimoni, passàs per lo dit carrer per fer-li hanuig. E après lo dit Domingo dix a ell, deposant: «E los qui van ab vós?». E ell, deposant e testimoni, respòs-li: «No·m sé, demanats-lus-ho». E encontinent lo dit Domingo cridà als dits Diego e Martí, dient-lus: «Vosaltres, venits ançà, qui tant breveïats». E los dits Diego e Martí no y volgueren venir, ans se'n anaren. E en açò, lo dit Domingo obrí la porta de casa sua e pres una lança, envestí ell, deposant e testimoni, ensemps ab altres, del qual envestiment nafren a ell, deposant e testimoni, en la cuxa ab lança. E après ell, deposant e testimoni, reculligués en una casa e anàs-se'n, car creu ell, deposant e testimoni, que sinó fos més an la dita casa que'l hagueren mort.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die jovis xxviii^a dicti mensis marcii anno predicto a nativitate Domini millesimo cccc^o xxxiii^a.

Petrus Bodolini, nuncius, comorans cum venerabile Jacobo de Birles, algutzirii domini gubernatoris Cathalonie generalis, testis et cetera.

Et primo dix ésser ver que ell, testimoni, amanava pres en Diego de Sallines, e açò per manament del dit algutzir, lo qual Diego havia pres prop lo bordell del Canyet, e lo dit algutzir e ell, testimoni, desarmaren lo dit Diego, e ell, testimoni, comanà les armes del dit Diego al porteler del portal de Sent Daniel. E puys, lo dit algutzir dix a ell, testimoni: «Amena'l-te'n e mit (*sic*) lo dit Diego a la presó, e fe-li metre grillons, e fe'l apartar, car jo ayré veure si poré haver lo compare del dit Diego». E en açò dix ell, testimoni: «En bona hora, mossènyer». E de fet ell, testimoni, lo se'n manà pres. E quant foren al Born, devant la casa d'en Parell, barber, lo dit Diego dix a ell, testimoni: «E cap de tal, senyor —jurant de Déu— amenaràs-me tu a la presó?». E forsegava ab ell, testimoni, per scapar. E ell, testimoni, vehent açò, afferrà pus fort lo dit Diego, per tal que no li pogués scapar. E en açò, lo dit Diego donà dos colps ab puny stret a ell, testimoni, als pits. E après, ell, testimoni, dix: «Axí ho feràs». E forsegava ab lo dit Diego, e lo dit Diego anà caure en terra. E la gent qui era al dit Born, vehent la manera del dit Diego, digueren al dit Diego: «Com es (*sic*) ten horat que fasses resistència a la Cort?». E après ell, testimoni, amenà'l-se'n pres a la dita presó, e féu-li metra grillons e'l féu apartar.

Interrogat qui pot saber an les dites coses, e dix que los jóvens qui stan ab lo dit Parell, barber, e tot lo veýnat e molta altra gent, lo nom dels quals ignora ni·ls conexeria.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

MIQUELETA (BARCELONA, S. D. [C. 1380?])

Denúncia per intent de rapte d'una menor

*S. d. [c.1380?]**Denúncia davant Francesc Çagarriga, jutge comissionat pel rei, contra un home anomenat Jacmet, de la casa del rei i nebot d'un notari de Càller, per l'intent de rapte de Miqueleta, menor, filla de Blanca, dona en segones núpcies de Carbonell, mariner de Barcelona.**Un bifoli. Restaurat.**ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 115/4.*

A vós, honrat mossén en Francesch Ça Garriga, cavaller, jutge en açò per lo senyor rey assignat ensemps ab micer Narcís de Sent Dionís, doctor en leys, denunciam hom que divenres prop passat .iii. hòmens foren en lo carrer appellat d'en [Oliver], qui és denant la plassa qui's appella d'en Lull, en lo qual carrer stà la dona na Blanca, muller d'en [*en blanc*] Carbonell, meriner, absent de la ciutat, la qual dona, ans que fos muller del dit en Carbonell, hac alscons infants d'en P. Barraler, *quondam*, entre los quals nach una fiylla (*sic*) appellada Miqueleta, qui ha entorn .xi. ans, poch més o menys, dels quals .iii. hòmens qui vengren en lo dit carrer, la .i. vulia haver la dita Miqueleta, e que dix a sa mare que, si no la hi dava, que ell la's pendria si anave en nangun loch. E que'l hom aquell trasch a la dita dona o brotxa o punyal, e que menasava fort que si nangun vedave que la dita Miqueleta no fos sa muller, que ell l'especeya. E la dita dona, spahordida, signà a sa fiylla, e aquella tantost muntà-se'n per l'escala, e après la mare muntàsse'n e, per por que hac, féu passar sa fiylla en .i. terrat, e puys per una taulada en l'alberch de la dona muller d'en Jaume Boulo, *quondam*. E puys sentí sa fiylla en loch sagur, tornà a sa porta, e aquell demanà què la havie feta, e ella respòs que en bon loch era. Finalment, que'l hom dix e jurà que ell no hauria muller sinó sa fiylla, e que li promesés que dessà Pascha ella no fes res de sa fiylla, e assò hac a jurar per pahor que no la apunyalàs. Los quals .iii. hòmens eren de casa del senyor rey, e lo dit hom qui féu tot açò és nabot d'en Corp, notari de Castell de Càller, e ha nom Jacmet, e és aquell qui vuy és pres en poder vostre. E tots aquestes coses fetes e seguides, en G. Ça Torre, qui hagué sabudes les coses damunt dites de la dita dona, duptant-se que d'açò se poria seguir dampnatge e deshonor a la dita fadrina e a ell, qui ha deute ab la dita fadrina, e a altres amichs, e per consegüent al hom si arrava en la fadrina ne en sa mare sinó la li liurava, dix a la dita dona: «Vostra fiylla romandra açí en casa mia, e jo parlaré ab alscons amichs de la fadrina, e puys sabrem l'om qui és e pendrem consell bo, si a Déu plau, en lo fet». E a la dona plach e lexà la fadrina e anà-ss'en a casa sua. E con la dita dona fo a casa sua, l'om sabé que la fadrina era en casa del dit G., si terç ab armes, vench denant la porta del dit G., e demanà-lo, e stech una peça. E la nora

del dit G. ab altra dona era al peu de la scala, e lo dit G., per ço com era vespra, no sabent qui'l demanava, e per les dones qui staven al peu de la scala, no si féu.

Depuys, diluns prop passat, a XIII del present mes de febrer, vench .i. hom en casa del dit G., e girà lo bauló de la porta, e entrà dins, e puyà-sse'n més avant del mig loch de la escala. E los fiylls del dit G. levaren-se de la taula e feren-se a ell, demanant-li què vulia. E dix que vulia en G. Ça Torre per parlar-li, e en açò lo dit G. fou levat de la taula, e fou al cap de la escala, e demanà-li què li plaÿa, e aquell demanà, jo, si era G. Sa Torre. E dix-li que hoc, e ell dix que vulia parlar ab mi. «A la bona hora, sènyer», dix lo dit G. E ab ell ensemps, lo dit G., sens coltell poch ni gran ne ab nagunes armes, entrà en una botiga ensemps ab en Pero Ça Torre, fiyll seu, sens nagunes armes, axí com a hòmens simples stant en casa lur. E asegut lo dit hom en .i. cofra, e lo dit G. denant ell en .i. tauler, e lo dit Pere ça Torre stant de peus, ab .i. fadrí qui era vengut ab lo dit hom, lo dit hom dix aquestes paraules o semblants: que ell se'n volia anar a Avinyó, a son avonclo, qui era companyó del papa, e que havia parlat ab la dita dona na Blanca, mare de la dita fadrina, e que ella li havia dit que sa fiylla era en casa del dit G. Ça Torre, e demanà si era axí. E lo dit G. dix-li que era ver que la fadrina era en casa sua, per ço com havie deute de parentesch ab ell. E lo dit hom dix que ell vulia la dita fadrina per muller. E lo dit G. demanà-li qui era, per ço que'n pogués parlar als altres amichs de la dita fadrina. E lo dit hom respòs que ell podia haver amichs .iii. o .iiii. hòmens que li aydarien. E lo dit G. demanà-li qui era ne com havia nom. E lo dit hom respòs que per avant ho sabia. E lo dit P. Za Torre, vahent que'l dit hom parlave axí superbiosament, dix-li que no la hauria per ço com no la merexia. E lo dit hom, de present ab gran furor, levà's e trasch l'espasa e lexàs córrer al dit P. E lo dit P. pres .i. bastó qui era en la dita botiga, rabatent los colps que aquell li trametia. E lo dit G., sens nagunes armes, mès-se al mig, sessant que no [ha]gués hofendra ne ésser offès. E lo dit hom, fahent scut del dit G., ferí lo dit P. Ça Torre de .i. colp de spasa dejús la canilla de la cama del peu dret. E Bernadó Ça Torre, fiyl del dit G., qui era fora la dita botiga, atès ab la spassa que tenia sinta, e lo dit hom, entrant lo dit Bernadó en la dita botiga detràs lo dit G., isqué de la dita botiga e fugí. E lo dit Bernadó seguí-lo fins que fon fora del dit alberch e recullit en una casa qui és en lo carrer d'en P. de Ciyes (?), prop lo dit alberch, e los macips que'l dit G. e P. tenen, qui comensaven de menjar, aceseren al brugit cridant ab lo dit Bernadó ensemps: «Sia pres! Sia pres!». E junyent e stant a la porta de la casa on lo dit hom s'era recullit, sperant que la cort vengués qui presés lo dit hom, per ço que fos punit del mal e folia que feta havia.

Per què, con lo dit hom haie comès grans crims capitals fahents les coses damunt dites, que us plàcia de enquerir de totes les coses damunt dites, segons que lo dit senyor vos n'a fet manament, per tal manera que lo dit senyor rey hi pugua fer justícia spatxada, e fer aquella punició que lo dit fet mereix.

Testimonis (*sic*): la dita dona, e la dona na Boulona, muller qui fou d'en Jacme Huguet Gili, G. Ça Torre e P. Ça Torre e Bernat Ça Torre.

PART SEGONA

16.

CONTRA ANTÒNIA VERGER (BARCELONA, 1374)

Procés per adulteri i parricidi frustrat del marit per emmetzinament

1374, juliol 7–1377, octubre 10. Barcelona.

Procés davant Guillem Martina, jutge de la cúria real, contra Antònia, filla de Pere Verger, per adulteri i intent d'emmetzinament del seu marit, Arnau Marquès, mercader de Barcelona.

Constituit per dos peces. La primera té 10 quaderns amb 61 folis, més dos cèdules inserides, una d'11 × 23 cm, entre els folis 35 i 36; i una altra de 6 × 20 cm, entre els folis 57 i 58. La segona peça té 2 quaderns, amb 23 folis. Bastant deteriorats, molt afectat pels bibliòfags i la humitat, fins al punt que de vegades s'han perdut línies d'escriptura senceres. Restaurat amb tires de paper encolades.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 123/1.

[Portada:] *Inquisicio facta contra dominam Anthòniam, filiam d'en Verger, uxorem Arnaldi Marquesi, mercatoris Barchinone, super facto pocionatus dicti viri sui.*

Iudex sive inquisitor, venerabilis Guillelmus Martina, jurisperitus curie domini regis.

Procurator fiscalis, Nicholaus de [Villa].

Notarius, Franciscus Bisbals, [scriptor domini] regis.

[Fol. 1r.:] *Die veneris, [VII^a] julii anno a nativitate Domini millesimo CCC^o LXX° quarto.*

Fuit denunciatum curie domini regis quod Anthònia, uxor Arnaldi Marquès, mente deliberata, divinam nec regiam ulcionem verendo, dictum Arnaldum, eius virum, pocionavit, ex quibus pocionibus sive metzines sibi ministratis per dictam eius uxorem et receptis per eum, ipse Arnaldus fuit in mortis periculo constitutus, et eis metzinis et receptione earum efectualiter fuisset mortuus nisi si ad vomitum processisset. Quodque dictus Arnaldus Marquès et Petrus Vergerii, pater dicte Anthonie, postea communicato inter eos, consilio maxinati fuerunt occidere dictam Anthòniam cum pocionibus venenosis, ad actum

exteriorem procedendo, quia emerunt unam unciam de arcènit (sic) sublimat ut de eo pocioneretur dicta Anthònia, et ipsum arcenit poneretur per eos in cibo quod sumeretur per Anthòniam prefatam ut ex inde ipsa Anthònia finiret dies suos. Et prout inter eos deliberatum et procuratum fuerit ad efectum finalem deduxissent nisi fuissent impediti per apothecarium qui ipsum arcènit (sic) eis vendiderat ignoranter [15 mm] voluit eum recuperare ab eis. Quare cum talia que [20 mm] exempli absque condigna punicionem non debeant pertransire [15 mm] R. Periç, miles, dicti domini regis algutzirus, [25 mm] pro assidente venerabile Narcisio de Sancto Dionisio, legum doctore [25 mm] domini regis [15 mm] inquisivit de predictis ut sequitur.

Arnaldus Marquesii, mercator Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.

E dix ésser ver que, en lo die present ha vuyt dies, que ell, testimoni, partint de casa d'en P. Moner, mercader de Barcelona, se'n vench a casa d'ell, testimoni, on estava, en lo carrer dels Ollers, per dinar-se. E, com fou a la dita casa, viu ell, testimoni, en la cuyna de la dita casa, Anthònia, muller sua, qui no hi havia acostumat gayre d'estar, qui fahia escudelles tota sola, cor la esclava havia tramesa de fora. E aquest testimoni assegués a la taula. E la dita Anthònia aportà a aquest testimoni una escudella de blets ben cuyts ab molt formatge ras. E assí mateixa aportà una altra escudella de semblant vianda, en la qual ne havia fort poch, de la qual no viu ell que la dita Anthònia menjà. E aquest testimoni [menjà] la vianda de la dita escudella que la dita Anthònia li havia portada, exceptat fort poch de la dita vianda, que romàs en la dita escudella, la qual .i. gat que aquí era menjà. E après que aquest testimoni fon dinat, féu levar e plegar les tovalles que eren sobre la taula, e pres [10 mm] escriure e que volia trametre en Jènova. E, com hagués escrit tro a mija fulla de paper, aquest testimoni se sentí gran calor e cuyçor de la bocha del ventrell tro [en] coll, la qual congoxava e soptava fort aquest testimoni. E aquest testimoni, havent sospita que qualche mala cosa la dita Anthònia no li hagués donada en la dita vianda, axí congoxat, levàs en peus e mès-se .ii. dits en la bocha e comensà un poch a gitar de ço que reebut havia al dinar. E encontinent muntà-sse'n en la cambra hon ell, testimoni, sol jaure e cuytadament pres .ii. bocades de triaga. E, preses que les hac, ell, testimoni, hac gran vòmit e ab gran pena gità molt per la bocha. E, gitant axí, viu-se de prop lo dit gat qui cridava règeu e gitava. E aquest testimoni dix denant la dita Anthònia, sa muller: «O en gat, vós e jo havem menjada una vianda». E la dita dona dix estes paraules o semblants: «E quina vianda haurie menjada? Que aytall se fahia vuy matí, que havia menjat caps de pex». E [10 mm] ell, testimoni, comansàs de gitar [10 mm] que [20 mm] la dita Anthònia dix «O mara de Déu, sènyer, què és açò [10 mm] boure .i. parell d'ous». E ell, testimoni, dix: «[10 mm] que massa vianda m'avets dada, la qual ne volria haver gitada, no vull que me'n donets més». E la dita Anthònia volia [20 mm] lo cap a ell, testimoni. E ell, testimoni, no u volia. E axí, ell, testimoni, gitant, vench la sogra d'aquest testimoni, mara de la dita Antonia,¹ qui com hagués vist açò, a cap d'un poch se'n anà.

¶¹ Al marge: «Testis».

Ítem dix que, mentre gitava, vengueren a casa d'aquest testimoni mado-
na Sança, muller d'en Jacme Marquès, *quondam*, e en Jacme Monegals,² la qual
Sança mès los dits en la bocha d'aquest testimoni ab aygua freda. E, a cap d'un
poch, ell, testimoni, se posà sobre lo seu lit e dormí fort poch; e, despertat, viu
que lo dit en P. Moner, al qual havia tramès missatge, e mestre Johan lo Cicilià
foren venguts. E ell, testimoni, sentí's de tot guarit, lo qual mestre Johan viu ço
que ell, testimoni, havia gitat.

Interrogat per què ell, testimoni, com hac menjada la dita vianda e se sentí
gran calor e cuyçor al cor, hac sospita que la dita Anthònia, muller sua, no li ha-
gués dada qualque mala vianda, segons que damunt ha dit. E dix que per tal com
ell, testimoni, depuys que fou vengut de Jènova no viu que la dita Anthònia li
portàs la amor que solia ne li faés aquelles coses [que] fer li solia d'abans. E per
tal com diu que ell, testimoni, estant l'altre die malalt de flux de ventre, lo dit P.
Moner dix a aquest testimoni, estes paraules o semblants en acabament, parlants
ensemps del dit mal: «O, plagués a Déus ara fóssets vós a casa mia». De les quals
paraules ell hac gran sospita.

Ítem dix, interrogat, que après que ell, testimoni, lo dit divenres hac
menjada la dita vianda e hagué lo dit vòmit, segons dit ha, alguns amics seus lo
meteren en sospita que la dita Anthònia fahia mal sos afers. E que lo digmen-
ja après següent, una esclava que li és venguda no ha molt de Gènova, apella-
da Margarita, dix a aquest testimoni estes paraules o semblants en acabament:
«Micer, guardet de madona e de la esclava», *dicendo hoc de dicta* Anthònia e d'una
esclava apelada Marta, que era en casa d'ell, testimoni, «cor divenres prop pas-
sat que en haguist lo mal, madona féu fer una letra a .i. fadrí, la qual per la dita
esclava tramès de fora». E la[vors] ell, testimoni, féu anar la dita Marta, esclava,
[20 mm] manto, que li liurà, a ca[sa del] dit [en] P. Moner. E, com se'n anà-sse'n
[tatxat: a la dita] [10 mm] en Seralonga, corder qui està prop los Frares Menors,
e fossen a casa del dit P. Moner, aquest testimoni menassà a la dita esclava fort
dient-li que si ella no li dehia qui havia feta la dita letra, que ell la consumaria.
E la dita esclava dix a aquest testimoni que la dita letra havia escrita .i. fill d'en
Alamany, qui està als Ollers, e que ella li ensenyaria la casa on la havia aportada.
E la dita esclava, e aquest testimoni e lo dit en Seralonga, corder qui està, segons
dit és, prop los Frares Menors, qui és parent de la muller d'aquest testimoni, pas-
sants per Sancta Anna, anaren-se'n al Call Major dels jueus de Barcelona, a casa
d'un juheu apellat Boní, sartre. E aquí trobaren una letra sens sobrescrit, [la] qual
lo dit juheu, present aquest testimoni, liurà a la dita Marta, esclava, la qual la dita
esclava liurà a aquest testimoni, e la qual ell, testimoni, comensà de legir, e la
qual ell, testimoni, liurà après al dit en P. Moner, qui aquella deu tenir.

Interrogat si sab o ha oÿt dir qui deje saber en les dites coses, dix que no,
sinó los demunt nomenats, segons que dit ha.

¶ ² Al marge: «Testis»

Interrogat com fou lo tractament qui fou après entre aquest testimoni e lo pare de la dita Anthònia que la dita Anthònia degués morir. E dix ésser ver que dilluns prop passat aquest testimoni e lo pare de la dita Anthònia, appellat [P.] Verger, foren en lo monestir dels [Frares] Menors [20 mm]. E aquí lo dit P. Verger dix a ell, testimoni, planyent-se fort del dit fet, estes paraules o semblants en acabament: «O fill! O germà! Dit m'an que clams volets fer a la cort d'aquest mal fet que ma filla n'Anthònia vos ha fet. Prech-vos no fassats, que jo faré que ella exirà d'aquest món, que no viurà molt. E que dins VIII dies jo li hauré dat a beure o a menjar que no viuria». E aquest testimoni li dix que si allò fahia, que ell se soferria dins los dits VIII dies. E lo dit P. li promès que si faria.

Interrogat si entre ells per açò hac sacraments ni homenatges, dix que no, sinó solament simpla prometença.

Interrogat si en la dita prometença fou present algú qui o pogués [oyr], dix que après d'ell ere .i. cosí del dit P. appellat Verger, mas nos pense que res ne pogués oyr.

Fuit sibi lecta eius depositio et perseveravit in eadem.

I. Petrus Moner,³ mercator Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.

E dix que no ha molt oý dir a'n Johan de Vallebrera, qui està ab aquest testimoni, que la dita muller del dit A. Marquès havia dit al dit Johan estes paraules o semblants en acabament: «En Johan, sapiats que .i. dona és anamorada d'un jove e han-se promès que, si lo marit de la dona era mort, que serien marit e muller». E l'om que deya a la dona: «E tant viurà aquest vostre marit?». E ella responia: «Què hi puch jo fer?». E ell deya: «Com no'l metats?». E ella responie: «Jo no u sabria fer, mas fets-o vós». E ell deya: «Ja'm tench, per Déu, que, si'l encontre e's frega ab mi e'm tocha, que li do bona punyalada». E lo dit Johan dix a la dita Anthònia: «E aqueys ara han haüt afer ensemps?». E la dita Anthònia dix que «Que'm cal dir?». Après dix ell, testimoni, que en Francesch Vilardell⁴ dix a aquest testimoni que'n P. A.,⁵ sartre, qui està al carrer dels Ollers, havia dites al dit Francesch Vilardell estes paraules o semblants en acabament: «En Vilardell, n'Arnau Marquès a amichs?». E lo dit Francesch respòs: «Hac amichs, si mester los havia. Per què o demanats?». E lo dit P. A. respòs: «[10 mm] amichs han tenir-lo a prop», [15 mm] com dix lo dit Francesch. E lo dit P. A. dix: «Cor és malalt e per ventura faran que no'n visqui molt». E oýdes aquestes paraules per lo dit Francesch Vilardell dites, ell, testimoni, se'n anà casa del dit A. Marquès, lo qual trobà que jahia al lit, qui havia mal de cors. E après que hac parlat ab ell de son mal, ell, testimoni, present la dita Anthònia, muller sua, dix al dit A. estes paraules o semblants en acabament: «Sènyer n'Arnau, aquest mal que vós havets aporta a vegades desfici e enuig. E axí, si us en volíets anar a casa

¶³ Al marge: «Testis».

¶⁴ Al marge: «Testis».

¶⁵ Al marge: «Testis».

mia, jo us hi daria prou de plaer». E aquestes paraules li dix ell, testimoni, per tal com li havien dit que la dita Anthònia fahia mal sos afers, e per les paraules que'l dit Francesch Vilardell li hac dites. E lo dit A. respòs-li que no u volia fer, cor ja mellorava. En après, de vuy ha .VIII. jorns, a aquest testimoni, estant en casa sua, li vench .i. missatge del dit A. Marquès qui dix que'l dit A. estava fort mala leig. E encontinent ell, testimoni, anà a la casa del dit A. Marquès e trobà lo dit A. jaent en [son] lit, [10 mm] qui li dix que gran mal havia sofert e haüt gran vòmit per blets ab formatge que sa muller li havia dats a dinar. E encontinent vench mestre Johan Cicilià, al qual fou mostrat part de ço que lo dit A. havia gitat, lo qual dix que fleuma era e que mala vianda eren los blets. Al qual ell, testimoni, duptant-se de ço, s'acostà e li dix: «Sènyer, aquest hom seria estat matzimat?». E lo dit mestre Johan dix: «No'n fa ací bon reunar» (*sic*). E lo dit mestre Johan anà-sse'n a casa sua, e ell, testimoni, anà-hi après. E com fos a la dita casa, dix al dit mestre Johan si serien estades matzines allò que havien dat al dit A. Marquès. E com açò li hagués demanat .II. o .III. vegades, lo dit mestre Johan li dix que no li u volia dir.

Dix encara, interrogat, que digmenja a vespre prop passat vench a casa d'aquest testimoni Marta, esclava del dit A. Marquès, ab .i. tabard. E après ella vengueren lo dit A. Marquès e en Seralonga, corder, parent de la muller del dit A. E com foren en la dita casa, tots .III. pujaren alt en lo terrat, [e a] cap [d'estona] devallaren. E tots .III. anaren-se. E a cap d'una estona, lo dit A. tornà a casa d'aquest testimoni e dix-li que ell e lo dit Seralonga e la dita esclava eren anats a casa d'un juheu on havien trobada .i. letra, la qual lo dit A. liurà a aquest testimoni, la qual ell, testimoni, legí, e de lavors ençà le ha tenguda. E la qual letra, que aquest testimoni mostrà a ull al dit honrat jutje e a mi, dit escrivà, en presència del dit procurador fiscal, e la qual ell, testimoni, a manament del dit jutje, liurà a mi, dit escrivà, per tal que's pogués insertar en la present inquisició.

Interrogat si sap o ha oÿt dir qui deja res saber en les dites coses. E dix que no, sinó segons que dit ha.

Interrogat si sap o ha oÿt dir que tractament alcú sie estat entre lo dit P. Verger e A. Marquès que la dita Anthònia degués morir. E dix que ell, testimoni, ha oÿt dir al dit A. Marquès que dimecres prop passat lo dit A. e lo dit P. Verger [són] estats als Frares Menors. E que après que hag[ueren] parlat del dit fet, lo dit P. Verger promès al dit A. Marquès que, ans de mijant lo present mes de juliol, lo dit P. Verger hauria dada mort a la dita Anthònia.

Dixit etiam interrogatus que lo dit Johan Vallobrera dix a aquest testimoni que ell l'altra die era a casa del dit A. Marquès e legí .i. letra, aquí present la dita Anthònia, en la qual se contenia en acabament ço que's segueix: «Faç-vos saber, madona, que he reebut .i. ciyel e .i. vel, e que lo ciyel portava per amor d'ella, e lo vel tenia axí com Jhesucrist, e que l'om de Jènova encara no era mort, e que no li fahia saber sinó falsies. Saludat-me molt, madona, vostra mara». E que en la dita letra havia part d'en Francesquí. E com lo dit Johan volgués legir la dita letra, la dita Anthònia dix que d'una dona era, qui era anamorada d'un hom, e que's guardàs que no u dixés.

Fuit sibi lectum et cetera.

II. *Martha, de genere tartarorum, serva dicti Arnaldi Marquès, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis dicere veritatem quam sciat.*

E dix ésser ver [10 mm] haver vist que, vuy ha VIII dies, ella testimoni era anada comprar un parell d'ous e, com vench, trobà que lo dit A. Marquès, son senyor, havia gran vòmit, e viu que .i. gat qui aquí era enrabiejava e cridava règeu e gitava.

Interrogada si sap quina vianda menjà lo dit A. Marquès a dinar lo dit die. E dix si haver vist que havia menjats blets ab formatge.

Interrogada si sab que alguna vianda o metzina fossen meses en l'escudella del dit A. Marquès. E dix que no o sap, cor ella, testimoni, lavors no fos en la dita cuyna.

Interrogada si aquesta testimoni, de manament de na Anthònia, muller del dit A. Marquès, ha aportada letra alguna a .i. juheu, sartre, apellat Boní. E dix ésser ver que, digmenja prop passat, la dita Anthònia donà a aquesta testimoni .i. letra, la qual li havia feta .i. fadrí d'en Alamany, qui està als Ollers, e manà-li que le aportàs al dit Boní, juheu, perquè aquesta testimoni, de manament de la dita dona, portà la dita letra al dit jueu. E aquell digmenja matex aquesta testimoni, menassada per son senyor, anà a casa del dit juheu ab son senyor ensemps e cobrà la dita letra, e liurà al dit A. Marquès.

Interrogada si ella, testimoni, sab o ha oÿt dir que la dita Anthònia hagués privadea o faés mals sos afers ab algú, dix ésser ver que así haver vist que, depuys que ella, testimoni, és estada en casa del dit A. Marquès,⁶ .i. jove de casa d'en Berenguer de Pinós, apellat Francesquí, era privat ab la dita Anthònia. E viu ella, testimoni, algunes vegades aquell Francesquí en casa de la dita Anthònia, en la qual romania ab la dita Anthònia de nits e jahia aquí bax en la casa jusana. E aquesta testimoni se'n pujava jaure demunt, ab son frara de la dita Anthònia.

Fuit sibi lectum et cetera.

Litera vero qua dictus Petrus Moner, de mandato dicti judicis mihi, dicto scriptori, tradidit, ut in deposicione sua supra continetur, in qua nulla est superscripcio, hoc est:

«Sènyer meu, faç-vos saber que som sana, alegre no són gayra entrò fins que veja la vostra cara. Sènyer meu, faç-vos assaber [que] he reebuda una letra, la qual he bé entesa. Entès he, senyor meu, que vós vos volets desexir de [mi]. Plàcia a Déu fort febra sia qui-m prenga anans que vós vos vullats desexir de mi. Prech a Déu sa febra mòlsia abans que vós vos desistau de mi. Sènyer meu, jo us tench aytant [que us hac] per senyor e per marit. Faç-vos saber, sènyer, que'l jorn que jo reebí la letra vostra, doné d'allò que vós m'anviàs.⁷ Li doní en l'escudella e anà com a rabiós ell e es gat, com hac lepada s'escudella, com a rabiós per sa casa.⁸ E deya si eren matzines açò que'm havets donat. E en .i. colp

¶⁶ Al marge: «Super adulterio».

¶⁷ Al marge, d'una altra mà: «Hic de tradicionem».

¶⁸ Al marge, d'una altra mà: «Concordat cum confessione mariti».

faeren venir lo metge e P. Moner. E anà dir lo metge que fleuma era, que los blets no eren bons.⁹ Anc, sènyer de mos dies, no tremolé tant.¹⁰ Sènyer meu, anà'm es cor en aquella que penjaren e tolgueren es puny.¹¹ E axí, senyor meu, jo us promet que jo vos attendré ço que us he promès, mas volrien fer ab seny e tot seria que jagués .i. poch an lit. E d'allò, sènyer, que jo us havia fet assaber de na Martra, axí és estat, encara hic ha. E, si alre era, jo us o faria assaber. Faç-vos saber, sènyer meu, que sic deu partir en punt que no tornarà. Si Déus o vol, no tornarà. D'allò, sènyer meu, que jo us o attendré. E germà meu, si vós sots cuytat, si'm són jo. E axí, germà dolç, car hom o deu fer ab seny aytals coses com aquestes són. Alre, senyor meu, no us faç assaber sinó que us esforcets bé, que jo no'm puch esforçar entrò veja vós. E que'm meravell fort com no'n venits. E aquí par la bona amor que'm havets. Salude-us molt madona mara e na Marta. Saluts e bona amor de na Anthònia, muller vostra aytant com a Déus plàcia. Escrita de part de na Anthònia».

Die sabbati, octava julii anno predicto.

III. *Christoforus, filius Alamanni Jordà, notarius Barchinone, in etate duodecim anni vel circa constitutus, ut per aspectum sue persone aparet, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis, de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

Et primo, si ipse testis conex n'Anthònia, muller d'en A. Marquès, qui està en lo carrer dels Ollers. E dix que hoc, cor veyna era del pare d'aquest testimoni, qui està en lo dit carrer dels Ollers.

Interrogat si ell, testimoni, ha escrites letres alcunes a la dita Anthònia. E dix ésser ver que, ans de .ii. o .iii. dies que la dita Anthònia isqué de casa de son marit, .i. die lo qual no li record, la dita Anthònia cridà aquest testimoni, qui jugava ab fadrins per lo dit carrer, e dix-li que .i. poch lo havia ops. E ella pujàsse'n a casa de son pare d'ella. E, a cap de poch, tornà, e la dita Anthònia e ell, testimoni, pujaren-se'n en la casa de la dita Anthònia. E la dita Anthònia dix a aquest testimoni que li faés una letra. E axís féu, ço és, que la dita Anthònia dictava e ell testimoni escriví una letra en un full de paper, la qual aquest testimoni trigà molt escriure. E encontinent per lo dit jutge fou a aquest testimoni la letra demunt inserta mostrada a ull en sa forma. E ell, testimoni, dix que verament aquella és la letra que ell lo dit die havia escrita a la dita Anthònia en la sua casa, la qual ella havia dictada. E dix ell, testimoni, que fou la primera letra que ells jamés havian escrita, la qual letra féu per ell, testimoni, de paraula a paraula lesta.

Interrogat on era la dita Anthònia com feya fer ni ell, testimoni, on era com escrivia la dita letra. E dix que la dita Anthònia estava adés en la cambra,

¶⁹ Al marge, d'una altra mà: «Idem hic».

¶¹⁰ Al marge, d'una altra mà: «Hic de timore».

¶¹¹ Al marge, d'una altra mà: «Hic de perservatione erroris».

adés a la finestra que ix en lo carrer, e deya adés adés a ell, testimoni: «Fé tost». E ell, testimoni, estava en la cambra.

Interrogat quina hora era mentre fahien la dita letra. E dix que hora del foscant que quax ell, testimoni, no hi vehia escriure.

Interrogat si alcú altre fon aquí present mentre ells fahien la dita letra. E dix que no, exceptat que en lo comensament, com ells comensaren de fer la dita letra, la dita Anthònia cridà a [una] esclava sua apellada [Marta] que pujàs, e ella no pujà. E a cap d'un [poch], com ell, testimoni, hagués escrites .III. o [IIII] líneas de la dita letra, vench .I. jove, lo qual deya la dita Anthònia que era parent de son marit. E encontinent la dita Anthònia devallà devall e parlà ab ell. E la dita Marta pujà e dix a aquest testimoni estes paraules o semblants en acabament: «E vejam axò que has escrit com diu». E ell, testimoni, legí la dita Marta les dites .III. o .IIII. regles que ell, testimoni, havia escrites en la dita letra. E encontinent, la dita Anthònia tornà e pujà alt en la cambra. E la dita Marta anà-sse'n e faeren la dita letra. E com ell, testimoni, la dita letra hagués escrita, la dita Anthònia li dix que la legís. E ell, testimoni, comensà-la de legir. E per tal com no hi vehia bé, que[-l] foscant era, no la sabia legir. E la dita Anthònia dix: «E tan corta letra has feta? Millor és aquesta que ell m'a tramet», dient-o d'una letra que havia en la finestra, la qual pres en la mà, la qual obrí quant ha de letra a letra.

Interrogat si ell, testimoni, sab ni oý dir a la dita Anthònia la dita letra que ell, testimoni, escriví, a qui la trametia. E dix que no.

Interrogat si ell, testimoni, ha fetes algunes altres letres a la dita Anthònia, e dix que no, sinó aquella de que damunt ha depositat.

Interrogat si ell, testimoni, ha legides algunes letres a la dita Anthònia que li sien estades trameses per alguns. E dix ésser ver que ell, testimoni, algunes vegades, e a son semblant són estades [III] (?) vegades, ha legides letres a la dita Anthònia, en les quals no es contenia de part de qui venien.

Interrogat si recorda a ell, testimoni, ja en les dites letres què s'i contenia. E dix que no, exceptat que li recorde que al sòl de les letres havia: «Saludats-me molt madona vostra mara e vostre pare e na Marta».

Fuit sibi lectum et cetera.

III. *Bonnin, judeus, sartor Barchinone, testis, juratus super decem precepta que Deus dedit Mohisi, et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

Et primo si ell, testimoni, conex n'Anthònia, muller d'en A. Marquès, qui està en lo carrer dels Ollers. E dix que hoc.

Interrogat de quant de temps a ençà ell, testimoni, ha conexença de la dita Anthònia. E dix que a son semblant de .VI. mesos ençà.

Interrogat per qual raó és ell, testimoni, en conexença ab la dita Anthònia. E dix que per raó del offici d'ell, testimoni, cor .I. die aquest testimoni passava per lo dit carrer dels Ollers, on havia obrar de son offici en casa d'una dona que està en dret de la dita Anthònia, e la dita Anthònia dix a aquest testimoni que li faés una gonella d'un cot que ella vestia. E axís féu, que ell, testimoni, li féu la

dita gonella del dit cot e altres coses de son offici, axí que bé hi obrà .iiii. dies. E de lavors ençà ell, testimoni, ha conexença de la dita Anthònia.

Interrogat si ell, testimoni, de lavors ensà ha obrat de son offici a la dita Anthònia, dix que no.

Interrogat si ell, testimoni, per altra raó és estat en casa de la dita Anthònia ni ha parlat ab ella, dix que no, sinó una vegada que ell passava per lo dit carrer e la dita Anthònia dix a ell, testimoni, que volia d'uns punyets que portava. E ell, testimoni, dix que'n volia mig florí. E ella dix que massa eren cars e no'ls comprà.

Interrogat si la dita Anthònia ha tramès a casa d'aquest testimoni algun missatge seu. E dix que no, que ell sàpia. És ver, emperò, que una esclava de la dita Anthònia, le (*sic*) qual conexeria si la vehia, cor lo [10 mm] del nas ha menys, vench a casa d'aquest testimoni e pregà-lo que li tayàs una gonella d'un cot ample que havia aportat de Gènova. E axís fèu, cor aquest testimoni li tallà la dita gonella del dit cot en la sua casa.¹² Si, però, la dita esclava vench aquí de part de la dita Anthònia o no, dix que nos sab. E segons que ell, testimoni, oý dir a n'Astrugona, mara d'ell, testimoni, la dita esclava hi tornà depuys algunes vegades qui demanava la dita gonella.

Interrogat si a ell, testimoni, són estades dades o trameses letres algunes que donàs a la dita Anthònia, dix que no.

Interrogat si ell, testimoni, ha aportades o [liu]rades o fetes liurar a la dita Anthònia letres algunes, dix que no.

Interrogat si la dita Anthònia ha trameses o fetes liurar a aquest testimoni letres algunes per trametre-les a algú ni en altra manera, e dix que no.

Interrogat si la dita esclava liurà a aquest testimoni letra alguna ni algun escrit, e dix que no.

Interrogat si ell, testimoni, ha liurada a la dita esclava ni a negun altre letra o paper escrit que fos en poder seu. E dix que no, sinó que, digmenja prop passat, la dita esclava ab lo dit A. Marquès, son senyor, vench a casa d'aquest testimoni, e pres-se ella matexa d'un almarfà un full de paper que ella matexa lo dit digmenja hi havia lexat.

Interrogat com sab ell, testimoni, que lo dit full de paper, que la dita esclava pres, la dita esclava hagués lexat en la casa d'aquest testimoni. E dix ésser ver que lo dit digmenja, après menjar, ell, testimoni, viu en lo dit almarfà o en una taula .i. full de paper, en lo qual a son semblant havia escrit e, meravellant-se qui li havia posat, dix a la mara d'aquest testimoni qui li havia posat, e ella dix que la dita esclava li havia lexat.

Fuit sibi lectum et cetera.

E encontinent lo dit honrat jutge, per saber mils la veritat del fet, fèu venir denant ell la dita Marta, esclava del dit A. Marquès. E en presència del dit Boní, juheu, fou la dita Marta interrogada en la forma següent:

¶¹² Tatxat: «e, axí tellat, la dita esclava lo se'n portà».

«Digues, Marta, veritat, digues per lo sacrament que has fet, conex tu aquest jueu?». E ella respos: «Hoc, sènyer, jo'l conex».

Interrogada per qual raó ella conex lo dit jueu. E dix que per tal com lo dit jueu, qui ha nom Boní, havia ella, testimoni, vist cosir en casa de la dita Anthònia algunes vegades, e cosint aquí madona d'en Vilapecina, qui era en casa de la dita Anthònia, que no's donava plaer del dit jueu, dix al dit jueu que ell d'aquí avant no entràs en la dita casa. E de lavors ençà ella, testimoni, no viu entrar lo dit jueu en la dita casa. Bé és ver que ella, testimoni, viu que, com madona d'en Vilapecina no hi era, lo dit jueu vench ací e a la porta parlava ab la dita Anthònia.

Interrogada si ella, testimoni, sab ne ha oyt dir que'l dit jueu haja liurades letres algunes a la dita Anthònia, dix que ell ha vist que lo dit jueu liurà .ii. vegades a la dita Anthònia letres, ço és, cascuna vegada una letra. E aquelles li liurà a la dita porta.

Interrogada si ella, testimoni, sab de part de qui venien les dites letres, e dix que [10 mm].

Interrogada si ella, testimoni, oya dir al [jueu] quina hora era lo [20 mm] lo [15 mm] liurà les dites letres .ii. vegades a la dita Anthònia. E dix que una era hora prop del fosc, altra en après, [lo mateix] die.

[Interrogada] [50 mm] dit jueu paraules algunes que digués lavors a la dita Anthònia, dix que no.

Interrogada si aquesta testimoni ha aportades letras algunes a casa al dit jueu ni liurades a ell que la dita Anthònia li trametés, dix ésser ver que, axí com ja damunt ha depositat en la sua deposició primera, que digmenja prop passat la dita Anthònia liurà a aquesta testimoni .i. letra, e dix-li e li manà que aquella aportàs a casa del dit jueu e la liuràs a ell. E [que] ella, testimoni, anà lo dit digmenja a casa del dit jueu e donà-li la dita letra dient-li: «Ja vets, en Bonín, aquesta letra que y tramet madona». E lo dit jueu reebé la dita letra.

Interrogada en qual loch de la dita casa era lo dit jueu com ella, testimoni, li liurà la dita letra. E dix que sehia en .i. banch prop d'una taula que hi ha.

Interrogada si hi era algú present com ella, testimoni, liurà la dita letra al dit jueu. E dix que ella viu aquí en la dita casa la mare del dit jueu, que filava seda, qui viu com ella, testimoni, liurà la dita letra al dit jueu.

Interrogada si com ella, testimoni, hac liurada la dita letra al dit jueu, lo dit jueu li dix res, dix que no, sinó que reebé la dita letra e ella, testimoni, tornà-sse'n a casa de la dita Anthònia.

Interrogada si com ella, testimoni, lo dit digmenja matex anà a casa del dit jueu per cobrar la dita letra e la cobrà, segons que dit ha, qui li tornà la dita letra. E dix que ella, axí com ja ha dit, anà ab lo dit senyor seu a casa del dit jueu aquell digmenja matex, e dix al dit jueu estes paraules: «Diu madona que'm donets aqueixa letra que us he aportada». E lo dit jueu respòs:¹³ «E ha y

¶¹³ Al marge, d'una altra mà: «Hic habetur judeus suspectus».

res de nou?». E ella dix: «Què·m sé jo!». E lo dit jueu donà la dita letra, la qual pres d'un forat on era tapat ab una pedra, a aquesta testimoni, la qual ella liurà a son senyor.

Interrogada si era aquí present algú com lo dit jueu liurà a aquesta la dita letra. E dix que hoc, ço és, sa mara del dit jueu.

E fetes les dites interrogacions e respostes, foren-li lestes. E lo dit jutge dix a la dita Marta que guardàs lo dit jueu en la cara. E la dita Marta, guardant aquell jueu en la cara, ab cara ferma e no mudada en res, fou per lo dit jutge interrogada si les coses damunt dites per ella són veres. E la dita Marta, guardant lo dit jueu ab ferma cara dix: «Verament tot ço que damunt he depositat és ver». E lo dit jueu, interrogat per lo dit jutge, guardant la dita Marta, dix que ella no deya veritat, sau de la letra, que la pres lo dit digmenja, segons que damunt ha depositat.

Fuit eis lectum et perseverarunt.

V. *Astrugona, judea, mater dicti Bonín, judei, testis, jurata super decem precepta [Mohisi], et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

Et primo interrogata si ipsam conex la dita Anthònia. E dix que no, no li recorde que le haja vista.

Interrogada si ella, testimoni, conex una esclava de la dita Anthònia apel·lada Marta, la qual li fou mostrada. E dix que hoc. Interrogada si ella, testimoni, ha vista la dita esclava en casa sua, e dix que hoc, ço és, digmenja prop passat, que la dita esclava fou a casa d'ella, testimoni, e demanava .i. gonella que lo fill d'ella, testimoni, appellat Bonín, li fahia.

Interrogada si ella, testimoni, sab que la dita esclava aportàs lo dit digmenje letra alguna a casa d'ella, testimoni, al dit Bonín. E dix que ella, testimoni, viu lo dit digmenja la dita esclava en la dita casa qui demanà la dita gonella. E com la dita esclava se'n fou anada, viu ella, testimoni, sobre una caxa que aquí era, .i. full de paper escrit. E lo dit en Bonín dix: «Què és axò?». E ella, testimoni, dix: «No·m sé si aquella», *dicendo* de la esclava demunt dita, «hic havie lexat».

Interrogada si ella, testimoni, lo dit digmenje viu altra vegada la dita esclava en casa d'aquest testimoni. E dix ésser ver que al vespre lo dit digmenja ella, testimoni, viu venir la dita esclava a la casa d'aquest testimoni, tota mudada, a la qual lo dit Boní dix: «Què has?». E viu que la dita esclava tench lo dit full de paper en la mà a son senyor, qui aquí era, que li pres e anaren-sse'n.

E lesta a la dita Astrugona la dita deposició, estech e perseverà en aquella. E en après fou afrontada la dita Marta denant la dita Astrugona de cara a cara. E fou-li lesta la sua deposició de paraula a paraula. E interrogada, guardant ab cara ferma la dita Astrugona, dix que les coses per ella damunt deposades eren veres, e que estava e persevera en aquelles. E la dita Astrugona, guardant la dita Marta en la cara, negà les coses per la dita Marta demunt deposades en quant fan contra la dita Astrugona, e estech e perseverà en la deposició per ella demunt feta.

Fuit eis lectum.

VI. *Magister Johannes de Fulgenio, magister in medicina, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

Et primo interrogatus si ell, divenres prop passat hac .viii. jorns, fou demanat per n'Arnau Marquès, mercader, per accident que hac. E dix ésser ver que, divenres prop passat hac .viii. dies, ell, testimoni, estant en son alberch, fou demanat que anàs a casa del dit A. Marquès, qui havia accident. E encontinent ell, testimoni, anà a casa del dit A. Marquès, que és en lo carrer dels Ollers, e trobà lo dit A. jaent en lo lit, al qual ell, testimoni, s'acostà, e [no] [tr]obà que hagués febra. E lo dit A. dix a aquest testimoni que a dinar havia menjats blets ab formatge e que après, que fou dinat, fou viyares al dit A. que oregues hagués en lo carcayel (*sic*), e que havia molt [20 mm]. E la muller del dit A. mostrà [10 mm] a aquest testimoni ço que lo dit A. havia gitat en .i. bací. E fou viyares a aquest testimoni que açò que gità hagués fleuma.

Interrogat si ell, testimoni, conex que en allò que lo dit A. havia gitat en lo dit bací hagués metzines o altre mala poció. E dix que no, cor nos se'n presesment.

Fuit sibi lectum et cetera.

[VII] *Sancia, uxor Jacobi Marquès, quondam, de Podio Ceritano, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogata dicere veritatem quam sciat.*

E dix ésser ver que ella, testimoni, estant en son alberch, fou demanada per una esclava del dit A. Marquès, qui li dix que ab en Jacme de Monegals ensemps anàs a casa del dit A. Marquès, al qual havia vengut mal. E ella, testimoni, encontinent, ab lo dit Jacme de Monegals ensemps, anà-sse'n a casa del dit Jacme, e trobà lo dit A. qui havia vòmit. E ella, testimoni, dix què era allò. E ell dix: «Què diables!». E [ella], testimoni, levàs les mans ab aygua freda e mès-li los .ii. dits en la bocha [e] gità queacom. E puys lo dit A. gità's en lo lit e vench maestre Johan lo Cicilià, qui dix al dit A. que no havia febre. E viu en .i. bací ço que lo dit A. havia gitat.

Fuit sibi lectum et cetera.

Die mercurii, .ii. augustis anno predicto.

VIII. *Petrus Vergerius, gerrius Barchinone, deponens in proprio facto et ut testis in alieno, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

Dix ésser ver que l'[altre] die, e pot haver tro a un mes, però no li record lo die, mas fou après que n'Arnau Marquès hac aviada sa muller, filla d'aquest deposant, al alberch d'aquest deposant, lo dit A. Marquès e aquest deposant en lo [monestir] de Sent Nicolau de Barcelona, el dit A. Marquès [cla]màs a aquest deposant de la dita muller sua dient que ella havia fetes mal ses faenes e que era orada, axí que'l dit deposant dix-li que ell lo pregava que ell no mesés sa filla en mala fama, car, si la filla havia errat, consell si podia donar. E lavors lo dit A.

[dix] que, si·l dit deposant se volia, ell no·s clamaria de la dita muller sua e que més valia que ell, qui era son pare, la ouciés en qualque manera secreta que si cort o havia a fer. E lavors, lo dit deposant, pensant que lo dit A. se ablaniria, atorgà-li tot son enteniment e promès-li que ell faria de la dita filla sua tot ço que ell volgués. E lavors lo dit A. dix a aquest deposant que, si ell se volia, ab poca de cosa le poria olciure secretament. E·l dit deposant respòs-li que ell hi faria tot ço que pogués, però que ell no era veat d'aytals faenes ne sabia com se faés. E lo dit A. respòs que·ll li trametria d'una cosa que li poria donar a menjar, e que sa filla que moriria. E sobre açò, lo jorn matex o sendemà lo dit A. tramès a aquest deposant .i. cosa blanca, la qual depuys ha après que era arsènich. E lo deposant pres-o, no per cor que o mesés en obra, mas per ço que complagués al dit A. Marquès, en guisa que en qualque manera ell se [25 mm]viàs. E après, aquell jorn matex, que ell deposant [havia] [10 mm] a la dita cosa, vench al cap-vespre a casa sua en Terraça, especiayre, ensemps ab en Miquel Tosell. E dix-li que n'Arnau Marquès li havia dit que ell li havia tramès aytal cosa, dient-o del arsènich, e axí que li o liuràs. E ell, deposant, hac gran goig, e de present ell, deposant, o liurà al dit Terraça. E lo dit en Terraça pesà-o ab unes balances e dix que no hi era tot. E lavors, lo dit en Terraça dix a aquest deposant que se'n vengués ab ell a casa del dit en Marquès. E·l dit deposant féu-o volenter. E com foren [to]ts .iii. a casa del dit A. Marquès, la el pont d'en Oliver, lo dit en Terraça dix al dit A. Marquès que·l dit deposant li havia donat lo dit arsènich, però que no hi era tot, axí que ell li retés [ço] que'n fallia. E com lo dit A. Marquès contrastàs a açò dient que ja u havia despès, lo dit en Terraça e·n Miquel Tosell s'esquivaren e dixeren que no·s mesés en axò, cor ells cridarien tant que mala ventura vindria a tot. E lavors, après moltes noves, vench-se'n ab ell deposant a casa d'en P. Moner. E aquí pres alguna cosa. E com se'n fossen tornats la on lo dit A. Marquès posava, on lo esperarien [30 mm] en Terraça e en Miquel Tosell, e lo dit A. Marquès liurà al dit en Terraça alguna [quan]titat del dit arsènich. E lavors lo dit en Terraça pesà-lo ab ço que·l dit deposant li havia liurat, e trobà que havia son dret, e anà-sse'n, de la qual cosa lo dit deposant hac gran goyg, e féu-li viyares que l'Àngell li fos aparagut.

Interrogat per qui li tramès lo dit A. Marquès la dita cosa, e dix que per .i. jovenet lo qual no li recorde.

Fuit sibi lectum et cetera.

IX. *Petrus Terraça, apothecarius Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

Dix ésser ver que, com lo rey nostre havia guerra ab lo rey de Castella, ell, testimoni, e lo dit A. Marquès eren en .i. loch del rey de Navarra apellat Estella e eren amichs e en [15 mm] conexença. E l'altra die, pot haver tro a .i. mes, ell, testimoni, estant en son obrador, vench a ell lo dit A. Marquès, axí com aquell de qui per [amich lo] havia. E parlant ensemps, lo dit A. Marquès dix a aquest testimoni si li compraria vinagre blanc. E ell, testimoni, dix que volenters si li alçava. E lo dit A., continuant son parlam[en]t ab aquest testimoni, dix-li estes

paraules o semblants en acabament: «Sènyer, jo era en Jànova e en una botiga que tenia rates fahien-me gran mal, e haguí arcènich, e posave'ls-en e morien. Ara a casa mia fan-me molt de mal. Hauriets n'ich que me'n venéssets?». E ell, testimoni, dix al dit A. confiant d'ell axí com d'amich: «Sènyer, hoc en hic, però és cosa perillosa, mas confiant de vós, pus que deys que a rates o volets, veus-ne ací». E pesà .i. onza del arsènich sublimat e liurà'l al dit A. per [preu de] XII diners, lo qual aquell A. ab si se'n portà. E aquell ma[tex] die ell, testimoni, vinent del ort seu, passà per casa de madona sa sogra, que està al pont d'en Oliver, la qual dix a aquest testimoni, parlant entre si, que lo dit A. Marquès ere stat metzinat, e que ell e son sogre devien ouciure la muller del dit A. Marquès de llavors a digme[nja]. E aquest testimoni anà-li lo cor en lo arcènich que havia venut al dit A. Marquès, partís d'aquí e anà a .i. alberch qui és prop l'alberch de la sogra d'aquest testimoni, on trobà lo dit A. Marquès, e dix-li que li retés l'arcènich que venut li havia, cor mal li estava que ell, qui son amich era, lo aportàs a perill de perdre lo cors e'l haver. E lo dit A. Marquès respòs en la forma següent o per semblants paraules: «Sènyer, ma muller me ha fet gran ultratge e m'ha dades metzines ab blets. E si no fos triaga que jo reebí, fore mort. Per què, sènyer, mon sogre e jo», *dicendo hoc* del dit P. Verger, «nos som avenguts que d'ui a digmenja primer vinent ell li darà mort». E ell, testimoni: «Donchs, vós ab ço que havets comprat li volets fer dar mort?». E A. respòs: «Hoc, e no y haja cura e jo no'l he en mon poder». E ell, testimoni, dix: «Via!, que jo y hauré mon acord». E encontinent [30 mm] e anà-sse'n a'n Miquel Tosel e comptà-li tot lo [fet] largament. E lo dit Miquel dix a aquest testimoni que .i. vegada cobràs l'arcènich e que ell hi iria. Axí que, après ell, testimoni, e lo dit Miquel hagueren sopat abdosos ensemps, anaren-se'n a casa del dit P. Verger, havent sospita ell, testimoni, que lo dit P. Verger [per] les dites paraules no tengués lo dit arcènich, al qual ell, testimoni, present lo dit Miquel, dix estes paraules o semblants, en acabament: «Sènyer, n'Arnau M[arquès] me tramet a vós e diu que'm donets l'arcènich que us ha liurat». E lo dit P. [Verger] dix: «Ha-us-o dit ell?». E ell, testimoni, dix: «Hoc». E lavors lo dit P. Verger liurà a aquest testimoni en [35 mm] alguna quantitat d'arsènich. E, com ell, testimoni, la tengués, demanà al dit P. Verger si hi era tot. E lo dit P. Verger dix que tot aquell que'l dit A. Marquès li havia liurat hi era. E ell, testimoni, duptant que tot hi fos, anà-sse'n ab lo dit Miquel Tosel a casa d'ell, testimoni. E denant lo dit Miquel pesà lo dit arcènich e trobà que'n fallia prop d'un quart d'onza. E lavors ell, testimoni, e lo dit Miquel Tosell tornaren a casa del dit P. Verger, al qual ell, testimoni, present lo dit Miquel Tosell, dix que allí no era tot l'arcènich. E lo dit P. dix que aytant li'n havia dat com lo dit A. Marquès li'n havia liurat. «Donchs» dix ell, testimoni, al dit P. Verger, «anem al dit A. Marquès». E lavors tots .iii., ço és, ell, testimoni, lo dit Miquel Tosell e lo dit P. Verger, anaren al dit A. Marquès, lo qual trobaren en .i. alberch d'en Marquès al pont d'en Oliver. E aquest testimoni dix al dit A. Marquès que li liuràs ço que fallia del dit arcènich, cor lo dit P. Verger li havia dat segons que deya que tenia. E lo dit A. Marquès e P. Verger partiren d'aquí, e a cap d'un poch tornaren. E lo dit Marquès, en presència dels damunt

dits, liurà aquest testimoni .i. troç del dit arcènich, lo qual ell, testimoni, en .i. balança que tenia, pesà aquí denant los demunt dits, e trobà que entre tot [pesà] .i. onza. E veent que havia compliment al pes de la onza, porta'l-se'n ab lo dit Miquel Tosell. E en P. Verger anà-sse'n [20 mm] ell, testimoni. E als dix que nos sab.

Fuit sibi lectum et cetera.

Et dicta die mercurii, II^a augusti anno predicto, fuit iterum interrogatus dictus Arnaldus Marquès super predictis ut sequitur.

Et primo si ell, deposant, comprà arsènich d'en Terraça, especiayre, après que la muller d'aquest testimoni lo hac asseat de metzinar, segons que damunt ha [deposat]. E dix que hoc.

Interrogat què'l féu. E dix que donà'l a son sogre, per tal com son sogre li'n havia demanat.

Interrogat a què'l havia mester son sogre i a què'l queria. E dix que «No'm sé a què'l queria».

Interrogat si ere emprès entre ell, deposant, e lo dit P. Verger que la muller d'aquest testimoni degués morir. E dix que ja u ha deposat demunt en sa deposició.

Interrogat si depuys lo dit especiayre [cobrà] lo dit arcènich. E dix que hoc.

Interrogat per quina manera lo cobrà. E dix ésser ver que .i. die, del qual no li recorda, ell, testimoni, [20 mm] casa d'en Marquès, qui és el carrer del pont d'en Oliver, e vench a ell, deposant, lo dit en Terraça e demanà a aquest deposant que li retés lo dit arcènich, cor perill li poria ésser. E aquest deposant dix-li que no'l havia, cor a son sogre lo havia liurat, mas que ell lo cendemà matí lo li tornaria. E aquell matex vespre, lo dit en Terraça, e en Miquel Tosell e lo dit P. Verger vengueren a aquest deposant. E lo dit en Terraça dix, denant los demunt dits, que lo dit Verger li havia tornat del arcènich, mas que no'l havia cobrat tot. E axí dix a aquest deposant que'l li liuràs. E lavors ell, testimoni, ab lo dit P. Verger ensemps, per tal com no[·l] havia aquí on era la casa, anà-sse'n a casa d'en P. Moner, e d'una caxa que hi ha, pres .i. poch del dit arcènich e liurà-lo al dit en Terraça, e partiren-se d'ell.

Fuit sibi lectum et cetera.

[12 d'agost de 1374.

El procurador fiscal demana la condemna d'Arnau Marquès, i si no semblés completament provat, demana que se'l sotmeti a tortura per haver-hi suficients indicis de culpabilitat. Demana, a més, que es fixi un termini perquè l'acusat presenti la seva defensa.

El jutge concedeix a la defensa còpia de la inquisició i li dóna un dia de termini per presentar les seves alegacions.]

Postmodum, die martis, prima julii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° VI°, venerabilis Ombertus de Bellestar, domicellus, locumtenens nobilis Dalmacii de Muro, militis, vicarii Barchinone et Vallensis, de consilio venerabilis Guillelmi Martina, jurisperiti judices curie domini regis, quem in hiis in suum assidentem assumssit, [10 mm], una mecum, dicto scriptore confesionem dicte Anthonie, uxoris dicti Arnaldi Marquès, quam de honorabilis locumtenentis [20 mm] [ut] sequitur.

Anthònia, uxor dicti Arnaldi Marquès, deponens in proprio facto et ut testis in alieno, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.

E dix que és ver que bé ha .ii. anys passats que .i. die al marit d'aquesta deposant vench mal de cor, per [qual] colrés, e de la vianda que havia menjada. E après lo dit mal li passà. E après alguns dies, son marit d'ella, deposant, dix a aquesta que se'n anàs a casa de son pare, la qual cosa aquesta deposant y féu.

Interrogada, après que aquesta deposant fou exida o se'n fou anada de casa de son marit a casa de son pare, on estech. E dix que estech a casa de son pare bé .iiii. o .v. meses. E après estech a casa de madona Simoneta d'en Estrada¹⁴ qualsque .viii. jorns. E puys anà-sse'n ab madona sa mara per manera de deport a Sent Andreu d'Aygiüstoses, on estech qualque .i. mes a casa d'en Palegrí.¹⁵ E après tornà-sse'n en Barcelona a casa de son pare.

Interrogada si hac lo guiatge del senyor duch ans que tornàs en Barcelona. E dix que ja era tornada en Barcelona partint de Sent Andreu qualsque .iiii. o .v. mesos.

Interrogada si ella hac altre guiatge sinó aquell del senyor duch. E dix que no, que ella sàpia.

Interrogada per què ha haüt lo guiatge del senyor duch. E dix que per ço com son marit li havia posat ço que'n ella no era, e per tal que salvament pogués tornar en [ço] del seu.

Interrogada de què encolpava lo dit marit seu ella, deposant. E dix que nos sap.

Interrogada què féu la raó per que son marit hac lo mal de cor e gità. E dix que nos sap, car sovín havia aquell mal.

Interrogada quina vianda havien menjada ella, deposant, e'l marit seu a dinar. E dix que'l dinar havien menjat arbolam e pex en cassola, per ço com era divendres. E puys, com fou dinat, estech una estona que janglaren e rieren. E puys lo dit marit seu escriví, e après vench-li lo dit mal e gità.

Interrogada si aquesta deposant tench lo cap en la falla o ab les mans al dit marit seu com havia lo vòmit. E dix que no, cor no calia, que no havia mal.

Interrogada si'l dit marit seu se mès la mà en la bocha o altra persona lo li mès perque gitàs. E dix que no.

Interrogada si aquesta deposant donà o féu son poder de donar al dit marit seu de deyx, ous o d'altra substància. E dix que no.

¶ ¹⁴ Al marge: «Testis».

¶ ¹⁵ Al marge: «Testis».

Interrogada per què no li donà quacom de confort. E dix [que] no calia, que no havia mal.

Interrogada qui coch o cuynà la vianda del dit dinar al dit marit seu e a ella, deposant. E dix que una esclava menys de nas, qui és del dit marit seu, apel·lada Marta.

Interrogada qui féu l'escudella del arbolam que menjà lo dit marit seu. E dix que la dita esclava.¹⁶

Interrogada si alguna altra persona menjà de la vianda de la dita escudella del dit marit seu. E dix que no.

Interrogada si un gat, qui lavors era en casa, menjà lavors de la dita vianda. E dix que no.¹⁷

Interrogada si'l dit gat hac vòmit lavors. E dix que no.¹⁸

Interrogada si en la dita escudella o arbolam que'l dit marit seu menjà al dinar, fou mesclat formatge ras o altra vianda. E dix que nos sap n'en hi havia, que ella vaés, però aquesta deposant no era en la cuyna mentre l'esclava féu les escudelles, cor ja sahia a taula ab son marit.¹⁹

Interrogada si, mentre la dita vianda se coch e's faeren les escudelles, ella, deposant, entrà en la cuyna, e dix que no.²⁰

Interrogada si aquesta deposant féu escriure .i. letra a'n Christòfol, fill d'en Alamany Jordà. E dix que no, car null temps féu fer letres a ell ni a altre, sinó com ne trametia a son marit qui era en Gènova. E lavors les fahia fer a'n Bernat Pellicer, qui és parent del dit marit seu.²¹

Interrogada si lo dit A. Marquès, marit seu, se jagué en lo lit per lo dit mal que hac. E dix que no, ans isqué de casa sua encontinent.²²

Interrogada si, com lo dit marit seu havia lo mal de cor, vench a casa sua alguna persona per manera de visitar o en altre manera. E dix que no.²³

Interrogada si aquesta deposant conexia .i. jueu apellat Bonnín. E dix que no.²⁴

Interrogada si lo dit jueu era privat en casa d'aquesta deposant. E dix que no ne hi fo null temps.²⁵

Interrogada si ella, deposant, parlà ab en Johan de Vall-lebrera, qui estava ab en P. Moner, dient-li que .i. dona fos anamorada d'un jove, e que's havien promès que, si'l marit de la dita dona moria, que'l prendria per marit, e algunes altres paraules d'amors. E dix que no, car no'l conex.²⁶

Interrogada on és ara lo dit marit seu. E dix que'n Gènova, segons que dien.

Interrogada si, del temps ençà que'l dit marit seu hac lo dit mal o que ella, deposant, se'n fou anada a casa de son pare, ella, deposant, ha haüda alguna participació ab lo dit marit seu de parlament o en altra manera. E dix que no.

¶¹⁶ Al marge, d'una altra mà: «Contra vir et sclava». ¶¹⁷ Al marge, d'una altra mà: «Contra prenominati». ¶¹⁸ Al marge, d'una altra mà: «Contra prenominati». ¶¹⁹ Al marge, d'una altra mà: «Contra vir». ¶²⁰ Al marge, d'una altra mà: «Sola fuit secundum virum». ¶²¹ Al marge,

d'una altra mà: «Contra dictus Christoforus». ¶²² Al marge: nota trencada i il·legible. ¶²³ Al marge: nota trencada i il·legible. ¶²⁴ Al marge: «Factum [il·legible] secundum judei». ¶²⁵ Al marge: «Judeus contrarium». ¶²⁶ Al marge: «Dictus Johannes contrarium».

Interrogada si·l dit marit seu havia sospita d'aquesta deposant que faés adulteri. E dix que no.

Interrogada si·l dit marit seu havia haüt alcun mal solaç o faés alguns reptaments a ella deposant. Dix que no.

Interrogada si aquesta deposant conexia en Tomich, alias Francesch Thomàs, qui estava ab lo noble en Berenguer de Pinós. E dix que no conex ne .i. ni altre.

Interrogada si aquesta deposant havia reebudes algunes letres del dit Tomich o d'altra persona parlants d'anamoraments. E dix que no.

Interrogada si, com lo dit marit seu dix a aquesta deposant que·s n'anàs a casa de son pare, li o dix fallonament, en manera de dar-li comiat. E dix que parria que fos falló, car dix a aquesta deposant aytals paraules: «Vets-vos-ne a casa de vostre pare». E aquesta deposant dix: «E a què?». E ell dix: «Vourets-o». E lavors ella, deposant, anà-sse'n a casa de son pare. E·l dit marit seu vench-li derrera, e com fos a la dita casa, lo dit marit seu guardà-la. E puy anà-sse'n e no·l ha vist depuys.

Interrogada si aquesta deposant, puy que fou exida de casa de son marit e tornà en casa de son para e fou a casa de madona Simoneta, anava palasament per vila o per les carreras o estava a la finestra. E dix que no, ans s'estava en casa secretament.

Interrogada si, depuys que ha lo guiatge del senyor duch, és anada fora la casa de son pare públicament, e dix que hoc.

Interrogada per què d'abans del guiatge ella, deposant, estava amagada en casa. E dix que per vergonya que havia de les gents, per ço que son marit li havia alleuat.

Interrogada si aquesta deposant donà o féu donar, o mès o féu metre en l'escudella del dit marit seu metzines o altres pocions perquè lo dit marit seu morís. E dix que no.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die veneris, XXIII^a octubris anno predicto.

Jacobus Monegals, mercator comorans in civitate Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat. E dix que, en l'any passat, .i. dia, com aquest testimoni fos a casa d'una dona apellada na Sança, que fo muller d'en Jacme Marquès, que estava a Rogamir, vench a la dita dona una esclava d'en Arnau Marquès, la qual dix a la dita dona que·l dit A. la pregava que anàs a la casa sua, que gran mester la havia. E la dita dona pregà a aquest testimoni que la acompanyàs tro a la casa del dit Arnau Marquès, la qual cosa aquest testimoni féu. E, com aquest testimoni e la dita dona foren a casa del dit Arnau, aquest testimoni viu que·l dit A. jahia en .i. lit e gitava poderosament en .i. bací e, segons que paria, soferia gran mal, que semblave degués gitar los budels. E la dita dona pregà a aquest testimoni que anàs a maestre

Johan Secilià e que·l amenàs aquí per dar consell al mal del dit A. Axí que aquest testimoni anà al dit mestre Johan e fèu-lo venir a casa del dit Arnau. E, com lo dit metge ne fo exit, aquest testimoni tornà a casa del dit A. e lo dit Arnau fou-ne ja exit e fou-se'n anat a casa d'en P. Muner. E aquest testimoni demanà a la dita dona Sanxa què era estat lo mal del dit Arnau, e la dita Sanxa dix a aquest testimoni que ella havia demanat al dit mestre Johan, com hac vist lo dit Arnau, quin mal havia lo dit Arnau, e que·l dit mestre Johan li havia respost: «Vay-te, que no fa [10 mm] dir». Per què aquest testimoni e la dita Sanxa presumiren que lo dit Arnau era estat metzinat.

Interrogat si aquest testimoni conexs en ço que lo dit A. gitave que lo dit Arnau fos estat metzinat. E dix que aquest testimoni no guardà ço que gitave lo dit A., ne com o veés no u conegués, que no és metge, mas viu bé que lo dit A. era en mala disposició, que envides podia parlar.

Interrogat si és fama entre les gents de la ciutat de Barcelona que lo dit Arnau fos estat metzinat, dix que hoc.

Interrogat contra qui o quals és fama que hagués metzinat lo dit Arnau Marquès, dix que contra la muller del dit A. Marquès.

Interrogat si sab ni ha oÿt que alcun altre fon estat consent en les dites coses, dix que no.

Interrogat per quina rahó la dita muller del dit A. hagera metzinat lo dit A. E dix que, segons comuna fama e segons tenor d'una letra,²⁷ la qual la dita muller, segons que's deya, havia feta fer, que la dita muller del dit A. havia metzinat lo dit A. per ço que morís e que ella pogués pendre per marit .i. hom ab qui cometia adulteri.

Interrogat, com aquest testimoni viu lo dit A. gitant en lo dit bací, era present aquí la muller del dit A. E dix que hoc, davant lo lit veja seure.

Interrogat si la dita muller plorave o feye alguns continets (*sic*) fahent aparés que li sabés greu lo mal que·l dit A. passave. E dix que no vejé que ploràs ne'n faés negun mal capteniment en què conegués que li sabés greu lo mal que·l dit marit havia.

Fuit sibi lectum.

Franciscus Vilardelli, mercator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.

E dix que és ver que .i. dia, lo qual aquest testimoni no menbra qual dia era, en P. Arnau, sartre, dix a aquest testimoni aytals paraules o semblants: «Sènyer en Vilardell, n'Arnau Marquès ha amichs?». E aquest testimoni dix: «Hoc, amichs, si mester havia, a son profit». E lo dit P. Arnau dix: «Donchs si amichs ha, tinguen-lo a prop. Si no, ell haurà tost salsa», o semblants paraules que parifa toquassen son dampnatge del dit Arnau. E d'açò fo molt parlat entre aquest testimoni e lo dit P. Arnau, a la fi que lo dit P. Arnau, concloent en ses

¶²⁷ Al marge: «Nota de fama».

paraules, dix que la muller del dit Arnau Marquès tenia mala vida e feya mal ses fahenes. E après aquest testimoni parlà ab en P. Moner de les dites coses e d'altres semblants que havia oïdes dir a alcunes altres persones, dient al dit P. Moner que bé faria que ell digués al dit Arnau Marquès que sa muller fahia mal ses fahenes e tenia males tretes. E lo dit P. Moner dix que ell havia consiència d'aytals fahenes car, si lo dit Arnau Marquès fahia mal a la dita muller sua, que havia por que no'n hagués càrrech d'ànima. E aquest testimoni dix: «Donchs, fets per manera que'ls separets la .i. del altre o per manera de convit o per qualque altra manera». Axí que, lo dia matex o l'endemà, lo dit en P. Muner e aquest testimoni anaren a casa del dit Arnau Marquès per visitar lo dit Arnau, qui no era sa, ans havia mal de sentiri. E com foren a la casa d'en dit Arnau Marquès, lo dit P. Moner dix al dit A.: «Sènyer n'Arnau, aquesta vostra malaltia porte de si mateixa gran defici, e axí venits-vos-ne a casa mia, e estar-vos és aquí per deport». E açò deya lo dit P. Muner al dit Arnau per tal que tragués lo dit Arnau de casa. E a cap d'alcun temps, aquest testimoni oý dir comunament a les gents, e aytal és fama comuna, que lo dit Arnau Marquès era estat metzinat, e açò matex oý dir al dit Arnau.

Interrogat contra qui o quals és fama e suspita que hagués dades les dites metzines al dit Arnau, dix que contra la muller del dit Arnau.²⁸

Interrogat d'on ha haüt nexement la dita fama. E dix que del fet matex, car decontinent que les dites metzines foren donades al dit Arnau s'escambà (*sic*) la dita fama.

Interrogat si sab o ha oýt dir que alguna altra persona sia estada participabla o consenta en les dites metzines a dar e a fer o aministrar, dix que no.

Interrogat si sab o ha oýt dir que la dita muller del dit Arnau, despuys que és ab lo dit Arnau, ha comès adulteri ab alcú. E dix que, segons fama, hoc, ab molts.²⁹

Fuit sibi lectum et cetera, et perseveravit.

Petrus Arnaldi, sartor, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.

E dix que ja d'aquest fet ha deposat en poder d'en Bisbals, de casa del senyor rey, e fon ja lavors com la inquisició aquesta se comensava, e ara no'li sone bé ço que lavors deposà, e axí, si la dita scriptura troben, aquí ho trobaran. Si no, ell si recordarà en l'endemig e deposarà volenters.

XIII. *Petrus Massana, mercator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat, et dixit se nichil scire super predictis.*

¶²⁸ Al marge: «Fama».

¶²⁹ Al marge: «Fama».

Postea die lune, XXVII^a octobris anno predicto.

Cum depositio dicti Petri Arnaldi non fuerit reperta nec recepta, secundum assertionem dicti Francisci Bisbals, scribe presentis inquisitionis, ideo fuit recepta depositio dicti Petri Arnaldi, qui deposuit super predictis per modum sequentem.

E dix que és ver que aquest testimoni, com uý dir al dit Arnau Marquès que sa muller li havia dades metzines a menjar, de què l'avia cuydat auciure, e que maestre Johan Sicilià havie vist les coses que lo dit Arnau Marquès (*sic*) e deye que ell conexie que en les dites coses havie verí, lo qual li havie dat a menjar.

Interrogat si de les dites coses és fama comuna de les gents contra la dita Anthònia, muller del dit Arnau Marquès. E dix que totes les gents l'en donen àvol fama. E dien que ella havie metzinat lo dit marit seu.³⁰

Interrogat per quina rahó la dita Anthònia haguera metzinat lo dit marit seu. E dix que per ço com les gents han suspita que la dita Anthònia hagués fet adulteri ab altre, ço és, ab un hom apellat o Tomich o Francí, qui era de casa en Berenguer de Pinós, *quondam*.³¹

Interrogat si fama és contra la dita dona que haja comès adulteri ab lo dit Thomich o ab altri. E dix que hoc, e del dit Tomich, d'altres.

Interrogat si aquest testimoni viu la dita Anthònia sola ab negun hom en loch sospitós. E dix que no.

Et eadem die fuit reinterrogata domina Sancia, uxor Jacobi Marquès.³² Et lecta primitus sua deposicione dixit quod stabat et perseverabat in eadem, hoc excepto que la on diu que lo dit Arnau dix «diables», que dix que havie preses males coses a son veyares.

Interrogada quins continent fahia la dita Anthònia, muller del dit Arnau, e sa sogra com aquest testimoni fo en casa del dit Arnau e lo dit Arnau gitava. E dix que veja seure la muller del dit Arnau bax en una finestra, e .i. altra dona appellada na Doja e la sogra del dit Arnau, qui seja en .i. cofre. E per ço, com aquesta testimoni viu axí estar les dites dones e no havian cura del dit A., dix a les dites dones: «O Déus hi valla, mes dones! E com no ajudats en aquest hom qui tan gran mal sofer?». E les dites dones digueren: «Com no u vol». E lavors aquesta testimoni mès la mà en la boca del dit A., segons que damunt ha dit.

Interrogada què digueren les dites dones com lo dit A. dix que males coses eren. E dix que la sogra del dit Arnau dix: «No és vesada ma filla de dar males coses».

Interrogada si la muller del dit A. plorave per la (*sic*) mal del dit marit seu. E dix que no la'n viu plorar ne fer negun mal continent.

Interrogada si és fama o sospita de les gents que la dita Anthònia hagués metzinat o dat metzines a menjar al dit marit seu. E dix que moltes gents s'acor-

¶³⁰ Al marge: «Fama».

¶³¹ Al marge: «De fama adulterii».

¶³² Al marge: «Vidit sicut supra».

den que la dita Anthònia havia dades metzines al dit seu marit, e d'açò és fama, segons que ha oÿt dir.³³

Interrogada per quina rahó la dita Anthònia haguera dades les dites metzines al dit seu marit. E dix que per ço que morís, segons que's pensa aquesta testimoni.

Interrogada per quina raó la dita Anthònia volia auciere lo dit marit seu. E dix que per ço com, segons que les gents dien, la dita Anthònia havia comès adulteri ab altre hom.³⁴

Interrogada quines paraules dix maestre Johan Sicilià a aquesta testimoni com aquesta testimoni li demanà quin mal havia lo dit Arnau. E dix: «Calla, calla! Haguesses-m'o dit», o semblants paraules, les quals a aquesta testimoni no acorden, tant ha que fo.

Interrogada si aquesta testimoni viu o conech que en les coses que'l dit A. gitave hagués metzines. E dix que no u conech ne u conexeria per bé que u guardàs.

Fuit sibi lectum et cetera.

Petrus Colel, porterius domini regis, testis, juratus et interrogatus super predictis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat. E dix que ha oÿt dir comunament a les gents, e aytal és fama, que la muller d'en Verguer e sa filla, muller d'en Arnau Marquès, havien metzinat lo dit Arnau Marquès.

Interrogat si sab o ha oÿt dir per quina rahó la dita na Vergera e sa filla havien metzinat lo dit marit de la dita filla. E dix que elles so saben.

Interrogat si sab o ha oÿt dir que la dita Anthònia hagués comès adulteri ab negun hom. E dix que és ver que .i. vespre de nits, que feie luna, viu aquest testimoni entrar en casa del dit en Marquès, en temps que'l dit Marquès era absent de Barcelona, .i. hom. E a cap d'alcuns dies, aquest testimoni reptà la dita dona Anthònia dient-li: «Comare, mala us són levada, que d'aquests vespres jo hic viu entrar .i. hom», o semblants paraules. E la dita dona Anthònia, al comensament, escusave forts, però a la fi la dita Anthònia atorgà a aquest testimoni que .i. hom, qui estava ab en Berenguer de Pinós, hi era entrat e havia haüt afer ab ella carnalment,³⁵ però a aquest testimoni no membra bé lo nom del dit hom, mas és-li veyares que hagués nom o en Tomich o en Francí, però ja d'aquestes coses o semblants aquest testimoni ha depositat en poder d'en Franchesch Bisbals en .i. procés que en poder del dit Francesch se menava lavors, a la qual deposició aquest testimoni remet aquesta.

Fuit sibi lectum et cetera.

XV. *Bartomeua, uxor Berengarii Mojer, quondam, mercatoris Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.*

¶³³ Al marge: «De fama».

¶³⁴ Al marge: «De fama adulterii».

¶³⁵ Al marge: «Hic de adulterio».

E dix que és ver que, en los anys passats, .i. dia, lo qual a aquesta testimoni no acorde qual dia era, com aquesta testimoni fos en l'entrada de la sua casa, viu que una esclava d'en Arnau Marquès exia fort bascosa de casa del dit Arnau, e aquesta testimoni, meravellant-se, dix a la muller del dit Arnau, que era bax en l'entrada del seu alberch del dit Arnau: «Què és axò, madona, que axí corre la vostra esclava?». E la dita dona dix: «Al senyor, que ha vengut gran mal d'exir e de gitar». E aquesta testimoni dix-li: «Donchs, per què no li fets quamcom que li estenguéssets los polsos?». E la dita dona dix: «Jo no sé que si fos bo». E tantost aquesta testimoni partí de la sua casa e anà-sse'n a casa d'en P. Verger, e trobà la muller d'en dit en Verger en l'entrada de la dita sua casa, a la qual aquesta testimoni dix: «Madona Vergera, per què no anats la sus?». E la dita dona dix: «E a què?». E aquesta testimoni dix: «Com al senyor n'Arnau ha vengut gran mal d'exir e de gitar, e, si hi anàvets, que li faéssets quamcom per a estrènyer los polsos, bé fariéts». E la dita na Vergera dix: «Si lo senyor no fos afahenat, anara-hi». E ab aytant aquesta testimoni partí d'aquí e tornà-se'n a la sua casa. E no sab si la dita na Vergera hi vench o no.

Interrogada de qual casa dix aquesta testimoni a la dita na Vergera que anàs la jus, que'l senyor n'Arnau havia vengut mal. E dix que digà-li'n que anàs a la casa del dit Arnau Marquès, qui era genre de la dita na Vergera.

Interrogada si aquesta testimoni entrà en casa del dit A. Marquès mentre lo dit Arnau havie lo mal. E dix que no li membra, tant ha que fo, mas bé li membre que era fort afaynada de liurar roba que havia venuda.

Interrogada si aquesta testimoni, com tornà de la casa de la dita na Vergera, trobà ne veé la muller del dit A. a l'entrada del alberch del dit A. com anà a la dita na Vergera, dix que no, que ja se n'ere muntada.

Interrogada si aquesta testimoni demanà o parlà ab lo dit Arnau del mal qui li era esdevengut quin era, dix que no.

Interrogada si aquesta testimoni oý dir al dit Arnau que hagués sospita que sa muller l'agués metzinat. E dix que no, mas és ver que .i. dia de festa, après que lo dit A. hac haüt lo dit mal, aquesta testimoni seïa a la porta del dit Arnau ensemps ab la muller del dit Arnau, e lo dit Arnau seya davant la porta d'aquesta testimoni en .i. padriç qui és davant la porta del dit Arnau, e la dita dona Anthònia parlà de justícies a fer, e dix a aquesta testimoni aytals paraules o semblants: «Madona Muyer, membre-us de la speciera qui penjaren». E aquesta testimoni dix: «No a mi, jo é fe en Déu, car no m'i ha bastat lo cor de neguna justícia a veer null temps». E la dita Anthònia dix: «Jo hi aní ab madona e oý com la dita especiaresa dix al morro de vaques: “Espatxa'm tost!”». E lavors lo dit Arnau Marquès dix: «Jo sé una dona qui havia metzinat son marit, mas Déus li'n ajudà, e conech e sé la dona qui és». E la dita Anthònia respòs: «Hoc, vós tota res cuydats saber». E lo dit Arnau tornà dir altra vegada: «Hoc, jo sé qui és». E entretant aquesta testimoni se levà de la on seýe dient: «Ca, mal guany parlat d'alre, que axò males noves són». E anàs a seure a la sua porta pròpria, on seïe lo dit A. E lo dit A. tornà dir a la dita dona na Moiers: «E madona Moiers, hoc, jo sé qui és aquesta dona que aquestes coses ha fetes». E puys mudaren altres noves e no'n parlaren més avant.

Interrogada si sab o ha oÿt dir que la dita dona hagués metzinat lo dit seu marit e que lo mal que hac li fos vengut per les dites metzines. E dix que ha oÿt dir comunament a les gents que hoc.

Interrogada si sab o ha oÿt dir que altra persona sia estada participable o consent en les dites metzines, dix que no.

Interrogada si sab o ha oÿt dir que dita Anthònia haja comès adulteri ab algun hom despuys que ha marit, dix que no, bé ha oÿt dir que era enamorada d'un hom apellat Francí.

Interrogada si aquesta testimoni viu la dita Anthònia ab lo dit Francí o ab altre sola, de què pogués ésser sospita contra la dita dona, dix que no.

Interrogada si aquesta testimoni viu entrar de nits en la casa de la dita dona o ha ora sospitosa alcun hom o altra persona, dix que no.

Fuit sibi lectum.

Die veneris, septima novembris anno predicto.

XVI. *Guillelmus Serralonga, corderius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et aliis de quibus interrogabitur.* E dix que és ver que .i. dia, après que lo dit Marquès hac haüt alcun mal, segons deia, com aquest testimoni se'n anàs al Born ves casa sua, encontrà lo dit Arnau Marquès, lo qual venia fort axalenat, lo qual dix a aquest testimoni que'l acompanyàs .i. poch. E aquest testimoni respòs e dix que en bona hora. E lo dit Arnau e aquest testimoni anaren-se'n a casa d'en P. Moner. E lo dit Arnau pujà dalt. E puys, a cap de poch, devallà ab una esclava del dit Arnau que ha meyns .i. troç del nas. E com foren en l'entrada, on aquest testimoni l'esperava, e ab lo dit Arnau e ab la dita esclava anaren-se'n al Call Major. E, aquí, l'esclava menà'ls en .i.^a casa d'un jueu. E la dita esclava pujà dalt a casa del dit jueu. E lo dit Arnau e aquest testimoni romangueren davall a la porta. E, a cap de poch, aquest testimoni e lo dit Arnau oÿren que la dita esclava se contenia ab .i. jueu, axí que lo dit Arnau pujà dalt, la hon la dita esclava era. E aquest testimoni romàs a la porta, e entretant vench una juya d'aquestes que van per vila adobant pels, e dix a aquest testimoni què volia aquí. E aquest testimoni dix que .i. poch hi havia obs. E la dita juya dix: «Aquesta esclava esnasada hic ve sovín e hic té mala secta, e sab-me greu per amor del pare de la dona de la dita esclava». E, quax encontinent, lo dit Arnau, qui despús era, cridà aquest testimoni que y pujàs. E aquest testimoni e la dita juia, qui ab ell se rahonava, pujaren-hi, e com foren dalt, aquest testimoni viu que .i. jueu, qui aquí era, donà una letra al dit Arnau. E lavors lo dit A. e aquest testimoni e la dita esclava tornaren-se'n a la casa del dit P. Moner. E com foren aquí, lo dit A. e la dita esclava romangueren aquí, e aquests testimoni anà-se'n a la sua casa.

Interrogat si la dita letra era tancada o uberta, dix que ans era uberta.

Interrogat que's contenia en la dita letra, dix que nos sab, car no le oÿ legir.

Interrogat del nom del dit juheu e juÿa. E dix que no sab com s'an nom ne lo conexeria si'ls vehia.

Interrogat si sab o ha oÿt dir que la dita Anthònia hagués dades metzines al dit marit seu, e dix que aquest testimoni no s'entramet de semblants fahenes.

Et dicta die fuit lecta de verbo ad verbum dicte domine Anthonie depositio supra per eam facta, presente dicto Jacobo Gillida, curator suo, que dixit quod stabat et perseverabat in eadem

Interrogada si volie res tolre o anadir en la sua deposició. E dix que no'n volia res tolre, ans hi volia afegir ço que's seguex, ço és, que com lo dit marit seu hagués feta anar aquesta deposant a casa de son pare, segons que damunt ha deposat, e lo dit marit seu se'n fos anat aval ves los Cambis, aquesta deposant, pensant e imaginant que la fellonia siria passada a son marit com tornaria, acordà que se'n tornàs a casa del dit marit. Axí que ab lo pare d'aquesta deposant e ab sa sor, qui ara és muller d'en A. des Prats, qui lavors era vídua, anà-sse'n a casa del dit son marit ab enteniment que's aturàs aquí. E, com fou a la porta del alberch del dit seu marit, .i. macip apellat P. Adàs, lo qual era nebot d'en Berenguer Marquès e lo qual lo dit marit seu feia estar a la dita porta, dix a aquesta deposant que ella no entraria en lo dit alberch, car no u volia lo dit marit seu. E aquesta deposant dix: «Odà!, no entraré en ço del meu?». E lo dit P. dix: «No, que no u vol vostre marit». Axí que per lo contrast que lo dit P. feya a aquesta deposant, aquesta deposant no poch entrar dins la dita casa e tornà-sse'n a casa del dit seu pare.

Interrogada si aquesta deposant fo despuys ab lo dit marit seu en .i.^a. casa o feu son poder d'ésser ab ell, dix que no.

Quibus sit (sic) peractis, incontinenti dictus venerabilis iudex seu inquisitor, instantibus et requirentibus dictis Nicolao de Villa, procuratore fiscali, ex parte una, et domina Anthonia, dicto Jacobo Gillida, curatore suo, presente et auctorizante ex altera, testes in presenti inquisitione productos, publicavit copiam de ipsis vel de depositionibus ipsorum utrique parti concedendo, salvo et protestato ac expresse retento per dictum procuratorem fiscalem quod possit plures testes producere et productos, si necesse fuerit, iterum facere interrogari. Et salvo et retento per dictam delatam quod possit dicere et obiecere contra personas testes predictorum et dicta eorum.

Et dicta publicatio facta, incontinenti dictus procurator fiscalis suam super predictis in scriptis obtulit petitionem in hunc modum:

Petit Nicolaus de Villa, procurator fiscalis Curie domini regis, dictam Anthoniam delatam puniri pena debita et legali, quam si pecuniaria fuerit, petit sibi et parti Curie adjudicari, et casu quod non videatur plene probatum, tamen quia sunt indicia sufficiencia ad torturam, eo casu petit ipsam delatam poni questionibus et tormentis ad hec, ut ius exigit condemnando.

Ulterius petit ipsi delati certum terminum precise et peremptorium ad proponendum omnes et singulas suas deffensiones per aptos, legitimos et admissibiles articulos declaratas assignari.

Et dictus venerabilis iudex dicte delate ad respondendum petitione predicte et ad proponendum omnes et singulas suas exceptiones et deffensiones per aptos, legitimos ac admissibiles articulos declaratas hinc per totam diem jovis que erit XX^a dies dicti mensis novembris peremptorie et precise et per omnibus dilacionibus assignavit.

Postea vero, die jovis, XX^a die mensis novembris anno predicto, comparuit coram dicto venerabile iudice seu inquisitore dicta domina Anthònia, una cum dicto Jacobo Gilida, curatore suo, et de voluntate dicti sui actoris obtulit in scriptis hec que secuntur.

Petitioni per partem venerabilis Curie oblate respondet dicta delata et negat eam et contenta in eadem, dicens petita de iure fieri non debere, set potius venit a denunciantis et inquisitis contra eandem totaliter absolvenda, quod sic fieri petit et requirit et parti dicto venerabilis Curie scilencium sempiternum super ipsis reverenter imponi.

Et nichilominus excipiendo ac se deffendendo eis via, modo et forma quibus melius valere possit, fecit et offert ipsa delata capitula sive articulos sequentes, non se astringens ad probacionem superfluum.

Excipiendo ac se deffendendo eis via, modo et forma quibus melius valeat seu valere possit, ponit et offert dicta delata capitula sive articulos sequentes ad superfluum probacionem nullatenus se astringendo.

I. Ponit et probare intendit quod dicta Anthònia, tempore quo asseritur ex adverso ipsam Anthòniam dictam eius virum pocionasse, ante et post erat et est mulier honesta ac bone fame et conversacionis honeste.

II. Item ponit quod si aliqua mala fama laborat contra dictam dominam Anthòniam quod ipsa pocionaverit dictum eius virum vel eciam quod comisserit adulterium, illa talis fama provenit ab ipso Arnaldo Marquesii, eius viro, seu eciam ab amicis ipsius Arnaldi.

III. Item ponit quod dictis temporibus dictus Arnaldus Marquesii habebat et habere consuevit rem carnalem cum dicta Marta, eius serva, et talis erat et est fama.

III. Item ponit quod dicta Marta, serva, tempore sue deposicionis, ante et post erat et est minor viginti annis seu eciam XVIII.

V. Item ponit quod dicta Marta, serva, dictis temporibus jactavit se in pluribus locis et coram diversis personis, videlicet, quod dictus Arnaldus Marquesii, eius dominus, habuerat rem carnalem cum eadem.

VI. Item ponit quod uno semel, videlicet, per .XV. dies sive per aliud tempus antequam dicta Anthònia fuisset de predictis delata, magnus rumor sive tumultus atque brica fuit inter ipsos Anthòniam et Arnaldum Marquesii, eo quia ipsa Anthònia invenit dictum Arnaldum, eius virum, habentem rem cum dicta Marta, eius serva, et talis erat et est fama.

VII. Item ponit quod, ex eo quia dicta Anthònia cominabatur quod ipsa diceret illud eius patri et Petro Munerii, dictus eius vir rogavit ipsam quod non diceret et quod ipse Arnaldus faceret sibi unum par pulcrarum vestium quod dicta Anthònia sibi concessit, et dictus maritus suus fecit sibi dictas vestes coloris de vert cum scindone rubeo listat d'or.

VIII. Item ponit quod dicta Marta fuit increpata de predictis, videlicet, quia permittebat se supponi dicto Arnaldo, eius viro, tam a dicta Anthònia quam ab aliquibus aliis personis atque ricxata atque verberata, et talis fuit et est fama.

IX. Item ponit quod tunc temporis cum dicta Marta increparetur de predictis ab aliquibus, ipsa respondit hec verba in effectu: «E què us faré? Jo afferme-ne (?) que mon se-nyor és e axí jaure pot ab mi e fer que's vol», dicendo hec de dicto Arnaldo, eius domino.

X. Item ponit quod dictus Arnaldus Marquesii, ex causis predictis quam alias, habuit malam voluntatem contra dictam Anthòniam et ipsam habuit, odio movendo sibi, bricam diversimode et habendo sibi mal solaç, et talis est fuit et est fama.

XI. Item ponit quod dicta Marta, serva, ex causis predictis vel eciam alias, timet et timere consuevit dictum Arnaldum Marquesii, eius dominum, et tenere et fovere in omnibus partem ipsius Arnaldi tam contra dictam Anthòniam quam alias.

XII. Item quod dicta Marta moratur et morari consuevit cum dicto Arnaldo, eius domino, seu eius amicis et seorsum a dicta delata.

XIII. Item ponit quod dictus Arnaldus Marquesii, a tempore citra quo fuit secum matrimonium inter ipsos conjuges, fuit et esse consuevit zeloticus valde de eidem Anthònia.

XIII. Item ponit quod mariti zelotici sepius consueverunt acusare, prosequi seu difamare eorum uxores diversimode, prout fecit et facere consuevit dictus Arnaldus Marquesii, et talis est fama.

XV. Item ponit quod antequam dicta Anthònia esse delata de predictis, uno semel pro eo quia alique persone pulsabant in vico de Regomir, ubi tunc temporis ipsi conjuges morebantur, instrumenta musayca sive sturments de cordes, idem Arnaldus, eius vir, verberavit ipsam delatam atque vulneravit atrociter in tantum quod inter alia credidit sibi oculum amputasse, propter quod habuit se mittere in posse medicorum et tardavit multum curari, et talis fuit et est fama.

XVI. Item ponit quod dicta Anthònia atulit in dotem dicto Arnaldo, eius viro, magnam dotem, sic quod inter dotem et augmentum ipsa habet in et super bonis dicti eius viri duodecim mille solidos et ultra.

XVII. Item ponit quod dicta Anthònia, ad finem quod dictus maritus suus lucraretur dotem et alia jura ipsius, fuit diversimode persecuta per partem dicti eius viri, et signanter fuit denunciata quod ipsa erat gravida et quod comisserat incestum cum Arnaldo des Prats, basterio, eius sororio sive cunyat.

XVIII. Item ponit quod ex causis predictis dicta Anthònia, de mandato curie [et] de consilio discreti Guillermi Martina, fuit visa [et] diligenter a quinque mulieribus matronis, videlicet, an esset gravida nec ne.

XIX. Item ponit quod dicte quinque matrone unanimiter concordantes retulerunt ipsam Anthòniam non esse gravidam et per consequens ipsa fuit falso modo acusata sive denunciata de predictis.

XX. Item ponit quod dicta Marta, serva, timet et timeret consuevit dictum Arnaldum Marquesii, eius dominum, et tenere et fovere in omnibus eius partem contra dictam delatam et eius voluntatem facere.

XXI. Item ponit quod dictus Christoforus, filius Alamanni Jordani, testis superius productus, tempore sue deposicionis, ante et post erat et est puer cum modica discrecione constitutus, in etate .XII. annorum.

XXII. Item ponit dicta delata, a tempore citra quo fuit uxor dicti Arnaldi Marquesii citra, dilexit ipsum Arnaldum et honoravit ipsum et ipsum bene curavit seu pensavit persertim quocienscumque ipse Arnaldus fuit infirmus et se tenebit satis pro contenta de eodem, et talis fuit et est fama.

XXIII. *Item ponit quod P. Arnaldi, testis, qui supra sue deposicionis, ante et post erat inimicus capitalis sive malivulus ipsius delate et Petri Vergerii, eius patris, pro eo inter alia quia dudum pater ipsius delate fecit P. Arnaldi capi et captum detineri.*

XXIII. *Item ponit quod ex causis predictis deposicioni ipsius Petri Arnaldi nec aliorum qui allegant causam ab ipso non est aliquo modo credendum.*

XXV. *Item ponit quod ipsa delata est insons de quibus extitit delata, et talis fuit et est fama.*

XXVI. *Item ponit quod predicta sunt vera.*

XXVII. *Item ponit quod de predictis est fama.*

Super quibus petit responderi ac causa brevitatis sibi super eisdem probationis adjudicari.

Et dictus venerabilis iudex seu inquisitor, concessa copia de predictis dicto procuratori fiscali, assignavit dicto procuratori fiscali ad respondendum dictis capitulis diem sabbati proxime sequentem.

[Dissabte, 22 de novembre de 1376. Compareixen davant el jutge el procurador fiscal, Antònia i el seu curador, Arnau des Prats. El procurador fiscal sollicita que no s'admetin els capítols presentats per Antònia, per ser falsos i mancar de proves.

El jutge assigna a la defensa una setmana de termini per presentar testimonis sobre els capítols precedents.

23 de novembre de 1376. La defensa acusa l'absència del jutge Martina, fora de Barcelona.

30 de novembre de 1376. El jutge, en presència del procurador fiscal i de l'acusada, publica les declaracions dels testimonis de la defensa. El procurador fiscal renuncia a sol·licitar turment.]

Postmodum die martis, secunda decembris anno predicto, coram dicto venerabili iudice seu inquisitore, comparuit dicta domina Anthònia, una cum dicto Jacobo Gilida, eius curatore, et in absentia dicti procuratoris fiscalis obtulit in scriptis que sequitur:

Dicit dicta delata quod, cum ad eius auditum pervenerit Petrum de Collello in presenti inquisitione contra deposuisse, et cum nil fuerit contra eius deposicionem pro parte ipsius delate appositum propter inadvertenciam, eo quia eiusdem Petri Colelli deposicio erat seu est continuativa cum alio teste et in sui inicio non erat paragrafus sive signum aliquod inter ipsos testes, et ex eo quia etiam quia vos, dominus iudex, salvo vestri honore, nimis facitis sibi in omnibus artas assignaciones tam in ponendo quam in probando, et sic previa et concessa sibi, si opus fuerit, in integrum restitutione, et alias eis via, modo et forma quibus melius fieri possit, ponit dicta delata in sui deffensionem quo ad testimonium ipsius Petri Colelli ea qua in subscriptis capitulis continetur.

I. Item ponit namque, et si opus fuerit probare intendit, quod dictus Petrus Colelli, testis predictus, tempore sue deposicionis, ante et post erat et est rixans et inimicus parentum dicte delate, et per consequens etiam eiusdem delate.

II. Item ponit quod dictis temporibus dictus Petrus erat et est burlator et qui consuevit dicere maximas falsitates et verba vilissima et loqui valde indiscrete de gentibus et diversimode mentiri, tam cum juramento quam cum alias, et talis fuit et est fama.

III. Item ponit quod dictis temporibus consuevit se valde intemperare, inebrare et in diversis tabernis potare seu bibere, et talis est fama.

III. Item ponit quod dictis temporibus erat et est vilissimus homo in omnibus negociis suis, in tantum quod duxit in uxorem quendam filiam de na Cugade, que fuit meretrix, que solebat morari in luppanari et tenere ibidem domum seu habitationem meretricibus publicis, et recipere pecuniam sive salarium ab eisdem, comedere et bibere ac conversari, tam de die quam de nocte cum eisdem meretricibus, tam in bordello quam alias.

V. Item ponit quod tanta erat et est vilitas dicti Petri Colelli quod similiter ipse Petrus Colelli, una cum dicta na Cugada, eius socru, solebat morari tam de nocte quam de die cum eius uxore et familia simul cum dicta na Cugade, eius socru, in dicto luppanari sive burdello cum dictis meretricibus et hominibus ad eis causa libidinis advenientibus, comedendo, bibendo ac perseverando diversimodi cum eisdem.

VI. Item ponit quod dictis temporibus erat dictus Petrus magnus lusor et qui consuevit turpissime jurare tam de Deo, eius matre Virgine Marie quam aliis sanctis Dei.

VII. Item ponit quod dictis temporibus dictus Petrus erat perjurus et infamis infamia juris et facti, et talis est fama.

VIII. Item ponit quod dictis temporibus erat dictus Petrus excommunicatus maiori excommunicatione, et talis est fama.

IX. Item ponit quod dictis temporibus dictus Petrus erat leno sive rufianus, et talis est fama.

X. Item ponit quod inter alia dictus Petrus Colelli uno semel obtulit se peractum trade quandam mulierem cuidam scriptori causa supponendi eam si, propter hoc, dictus scriptor sibi dare quandam pecunie quantitatem sibi per dictum P. Colelli specificatam.

XI. Item ponit quod dictus Petrus dictis temporibus erat et est talis quod gentes nullam fidem dant seu dare consueverunt eius verbis, et talis est fama.

XII. Item ponit quod est solus et singularis in eius dictis et quod cessat esse verum et eciam verisimile, videlicet, quod ipsa delata sibi dixerit quod aliquis habuisset rem cum aliquo, cum nulla mulier compos mentis talia diceret presertim contra veritatem.

XIII. Item quod predicta sunt vera.

XIII. Item quod de predictis est fama.

Super quibus probandis petit unum terminum congruum ad suos testes producendum sibi assignari, cum super aliis deffensionibus alios testes producere non intendit.

Protestatur tamen dicta delata quod in hac causa nil intendit dicere seu dixisse ad injuriam alicuius, sed tamen pro sui juris conservacionem.

Et dictus venerabilis iudex dixit quod ipse de presens non amitebat (sic) dicta capitula sed assignavit alteri parti ad dicendum et allegandum quicquid dicere et allegare voluerint per capitula noviter oblata per alteram partem non admitantur seu admitti non debeant diem crastinam.

[Els dies i setmanes següents, es presenten escrits del procurador fiscal, providències del jutge i al·legacions de la defensa sobre qüestions de procediment (relatives, per exemple, als terminis donats pel jutge per a la presentació de testimonis), requeriments de la defensa al jutge, perquè faci relació de la causa a l'Audiència règia a fi que es dicti sentència.

El dia 19 de desembre de 1376, el procurador fiscal presenta el procés incoat contra Arnau des Prats i Antònia. Presenta també el procés incoat contra Arnau Marquès i els testimonis presentats per Marquès en la seva defensa, iniciat el 7 de juliol de 1374.

Segueixen diverses requisitòries de la defensa perquè el jutge dicti les sentències interlocutòries.

2 de gener de 1377. El vicescanceller mana a Guillem Martina que no procedeixi en la causa sense Castelló de Mallorca, segons una providència el tenor de la qual és el que segueix:]

Die veneris secunda januaris anno predicto, Raimundus Valeriana, janitor domini regis, retulit de mandato venerabilis et providi domini Bernardi de Vallo, vicescancellario dicti domini regis, fecerat mandatum sub pena X milia solidis venerabile Guillermo Martina quod ipse non procedat in presenti inquisitione sine venerabile Castilionis de Maioricarum.

[8 de gener de 1377. L'algutzir de l'audiència reial insta a ambdós jutges, Martina i Mallorca, per ordre del vicescanceller, a dictar justícia.

21 de gener de 1377. Es presenta a Guillem Martina un albarà segellat amb el segell anul·lar del rei, el tenor del qual és el que ara segueix:]

Lo rey.

En G. Martina, manam-vos que, en lo fet de la filla d'en Verger, procehescats e anantets de consell de mossèn en Jacme dez Far, e determanets declarant lo dit fet en tal manera que d'aquí avant no hagen a nós recórrer. E açò fets decontinent, justícia migensant, no contrestant qualssevol manaments en contra fets.

[El jutge Martina s'ofereix a complir el manament reial.]

Subsequenter die sabbati XXIII^a dicti mensis januarii anno predicto, Arnaldus de Pratis, basterius, nomine et pro parte dicte Anthonie obtulit et presentavit dicto venerabile Guillermo Martina quoddam alium albaranum sigillatum sigillo anuli domini regis tenoris sequentis:

Lo rey.

En G. Martina, manam-vos que, del fet de la filla d'en Verger, ab en Castelló de Mallorca ensemps, façats relació en la audiència devant nostre canceller públicament. E en açò res no mudets per alberà nostre, si donchs aquest no y era insertat de tot.

Et dictus venerabilis iudex recepit dictum albaranum cum humili reverencia, obtulit se paratum predictum mandatum adimplere.

[9 de febrer de 1377. Davant els jutges compareix Jaume Gelida, curador d'Antònia, i presenta un albarà segellat amb el segell anul·lar del rei, el tenor del qual és el que ara segueix:]

En Castelló de Mallorca e en G. Martina. Com hajam entès que diverses vegades vos sots ajustats per haver col·lació per lo fet de la filla d'en Verger, qui requer gran temps ha que sia absoluta o condepnada, e segons que havem entès stà per lo advocat fiscal qui y met diffugis. Per ço, volents dar loch a justícia, vos deym e us menam, sots pena de .D. morabatins d'or, que d'acontinent assignets al procurador fiscal que haje son advocat aquella hora que li assignarets, e que decontinent, ell present o absent, procehiscats a absoldre o condepnar la dita dona, segons que per justícia trobarets ésser faedor, no contrestants qualsevol manaments fets o faedors en contrari.

[Aquest mateix dia, el rei mana de paraula a Ramon Alamany de Cervelló, governador de Catalunya, que no obstant qualsevol comissió, faci justícia en la causa.

10 de febrer de 1377. Es presenta davant l'escrivà de la causa un escrit de Jaume Gelida, procurador d'Antònia, davant l'audiència del rei, el tenor del qual és el que ara segueix:]

Molt alt senyor. A la vostre clamència molt humilment supliquem Anthònia, muller d'en A. Marquès, e A. des Prats, baster, que com ells sien encolpats de alguns crims e sia ja gran temps ha, ans de Nadal, a sentència, la qual han requesta e requeren ab aquella major diligència que poden, lo qual fet és comanat a'n Castelló de Mallorca e en G. Martina, qui moltes e diverses vegades se són ajustats per haver col·lecció (*sic*) del fet, axí, senyor, que ha stat e stà per lo advocat fiscal, qui no ve a la dita col·lecció (*sic*) com li és assignat ne y és appellat, que y sia, per ço que'l dret del senyor rey sia mils conservat. E axí, senyor, que ab aquestes dilacions los dits supplicants fan mal de lur prou, e no poden haver ne aconseguir justícia, majorment la dita Anthònia, qui stà al castell presa. Per ço, senyor, plàcia a la vostra altea que, donant loch a justícia, que vullats menar ab bona pena als dits Castelló e G. Martina que, appellant lo advocat fiscal, ab ell o sens loch, procehiquen absoldre o condepnar los dits suplicants. E en altre manera los fassen justícia spatxade. E en açò, senyor, farets justícia e mercè. *Altissimus et cetera.*

Mandetur iudicibus predictis quatenus, vocato avvocato fiscali, procedant et expediant etsi vocato avvocato fiscali eum.

Postmodum die jovis, XII^a februari anno predicto, coram dicto venerabile Castilioni de Maioricis, comparevit dictus Jacobus Gilida, curator dicte domine Anthonie, et obtulit

et presentavit eidem quoddam albaranum sigillo anuli domini regis sigillatum tenoris sequentis:

En Castelló de Mallorca. Entès havem que'l fet de la filla d'en Verger és gran temps ha a sentència e que ha stat contínuament e stà per part de la cort que no s'és donada, no contrastant que per part de la dita dona sia affectuosament raquesta, ans aquella fan star presa. Per què us manam que decontinent la spetxets en sa justícia, condemnant o absolvent o donant a manleuta covinent, segons que de justícia trobarets ésser faedor, no contrastants naguns manaments per qualsevol persones fets o faedors.

Et dictus venerabilis iudex dicto procuratori fiscali ad habendum coram eius advocatum pro concordanda dicta sententia ad diem veneris proximam, alias quod imputaretur eius culpe.

Postmodum die veneris, sexta marcii anno supradicte, Guillelmus Gorch, janitor domini regis, retulit ex parte domini regis fecisse et tradidisse in scriptis venerabile Castilioni de Maioricis et Guillermo Martina mandatum sequens:

De part del senyor rei, manats a'n Castelló de Mallorca e a'n G. Martina que en lo fet de la filla d'en Verger hagen a tenir col·lació davant mossèn Jacme des Far ab savis no sospitosos, sots pena de .M. morabatins, e haüda la col·lació, e no abans, facen en lo fet justícia espregada.

Sed sequenti die sabbati, septima dicti mensis marcii anno predicto, Nicolaus Borredini, janitor domini regis, retulit se ex parte domini regis presentasse et tradidisse quoddam albaranum papireum sigillatum sigillo anuli domini regis tenoris sequentis:

Lo rey.

En Castelló de Mallorca e an Guillem Martina, manam-vos que, si lo fet de la filla d'en Verguer és a sentència, que aquella donets, ella absolvent o condemnant, segons que per justícia trobarets ésser faedor. E açò fets encontinent, no contrastants neguns manaments fets o faedors en contrari, com nós de certa sciència vullam que axí's faça.

Et die vicesima octava februari anno predicto, fuit habita collacione de premissis in palacio regis civitatis Barchinone, in camera de les Agulles, ubi presentes fuerunt venerabiles Castilio de Maioricis et Guillelmus Martina, iudices, Narcisius de Sancto Dionisio, Andreas de Contijoch, Berengarius Simonis, Bernardus Michaelis, in legibus licenciatus, et Franciscus Moratoris, legum doctor, in qua inter ipsos fuit altercatum multum super indicis presentis inquisitionis et venerabilis:

Narcisio de Sancto Dionisio dixit quod ex dictis indicis dicta Anthònia non sit questionata.

*Andreas de Contijach, idem cum dicto Narcisio.
Berengarius Simoni, idem.
Bernardus Michaelis, in legibus licenciatus, idem.
Franciscus Moratoris, legum doctoris, idem.
Guillermus Martina, jurisperitus, idem.*

Denique die martis, XXIII^a mensis marcii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° septimo supradicto, de mandato domini regis fuit habita collatione de predictis in dicto palacio regali civitatis Barchinone et in dicta camera de les Agulles, in qua presentis fuerunt, videlicet.

*Venerabilis Castilio de Maioricis, promotor Curie domini regis.
Guillermus Martina, iudex dicte Curie, iudices.
Guillermus de Vallis Sicca.
Berengarius de Montejudayco.
Narcisius de Sancto Dionisio.
Franciscus Moratori.
Bernardus Miquelis.
Berengarius Vives.
Et Andreas de Contijach.*

Et super indiciis dicte inquisitionis nichil fuit deliberatum propter ferias sive dies feriatas, sed deliberaverunt quod ob honorem die festi Pasce proxime venturi, dicta domina Anthònia, delata, traderetur tanquam carcerario Petro Vergerii, gerrerio, patri ipsius domine Anthonie, cum fidejussoribus idoneis qui se quilibet insolidum obligaret ad penam carcerarii, et ultra hoc ad penam quindecim millia solidos Barchinone.

[Al llarg del mes d'abril de 1377, segueixen diverses assignacions per dictar sentències interlocutòries, que es van ajornant.]

Post hec, ante die veneris, XVII^a aprilis anno predicto, coram honorabile Raymundo de Cervilione, governatore generali, comparuit Bernardus Taraschoni, procurator fiscalis, et obtulit et presentavit eidem quoddam albaranum sigillo anuli domini regis sigillatum tenoris sequentis:

Lo rey.

En Ramon Alamany, manam-vos que hajats misser G. de Valsecha, avocat fiscal, e n'Andreu de Contijochs e lo jutge de les preses, e que fassats aspatxada justícia en lo fet de la filla d'en Verger.

Et dictus honorabilis Raymundus Alamanni de Cervilioni recepit dictum albaranum cum humili reverencia et obtulit se paratum predictum mandatum regium adimplere.

Et die martis, vicesima quinta augusti anno predicto, coram dictis venerabilibus Castilione de Maioricis et Guillermo Martina, iudicibus, comparuit dictus Jacobus Gillida, nomine curatorio predicto, ex parte una, cui in absentia procuratoris fiscali obtulit et presentavit eisdem quoddam albaranum sigillo anuli honorabilis Raimundum Alamanni de Cervilione, militi gubernatorique Catalonie in eius dorso, ut prima facie aparebat, sigillatum, tenoris sequentis:

Mossèn Castelló de Mallorques, plau-me e us prech que regonegats lo fet de na Vergerata, e que ho determenets per justícia, car prou ha durat e és raonable que si do aquella conclusió que's pertany. Per què enantats-hi, absolvén o condemnan-la, segons que per justícia e per mèrits del procés trobarets ésser faedor.

Ramon Alamany.

Et dicti venerabili iudices, dicto procuratori fiscali absentis et dicto curatori nomine dicte Anthonie presenti, ad audiendum interlocutoriam tormentorum super inquisitione presenti contentis, diem jovis proximam assignarunt, jubentes hanc assignacionem notificari dicto procuratore fiscali per Guillermmum Scuderii, sagionem.

Qui sagio, iens et rediens, retulit se predicta notificasse Bernardo de Tarascone, procuratore fiscali personaliter adinvento.

[9 de setembre de 1377. L'advocat d'Antònia requereix els jutges perquè dictin sentència interlocutòria. Es dicta un nou ajornament.

18 de setembre de 1377. Davant el representant del procurador fiscal i d'Antònia, Ramon Alamany dicta sentència interlocutòria, el tenor de la qual és el que segueix:]

In Dei nomine. Nos, dictus Raymundus Alamani de Cervilione, visis et attentis meritis dicte inquisitionis contra dictam Antoniam recepte, habito super predictis consilio cum discretis Castilione de Maioricis et Guillermo Martina, jurisperitis, et aliis pluribus doctoribus et jurisperitis, a petitione tormentorum contra ipsam oblata dictam Antoniam interlocutorie absolvimus et parti curie scilencium imponimus sempiternum.

[Segueixen les diligències de publicació de la sentència interlocutòria.

Segueix un escrit de Guillem de Vallseca, advocat fiscal, delegant en Bernat d'Olivera per a la present causa.

1, 3 i 7 d'octubre de 1377. Es lliuren noves diligències de les parts, perquè es dicti sentència definitiva. Ramon Alamany de Cervelló, amb el consell de Guillem Martina, assigna dia.]

Ad quam diem crastinam superius proxime assignata, qua computabatur decima die octobris anno predicto, coram dicto nobili Raymundo Alamanni de Cervilione, comparuerunt videlicet dictus Petrus Rocha, locumtenens procuratoris fiscali cum vene-

rabili Bernardo de Olivaria, advocato suo, ex parte una. Item comparuit dicta domina Anthònia, delata, cum dicto Jacobo Gillida, curatore suo, ex parte altera, petentes et requirentes super premissis sententiam deffinitivam ferri.

Et dictus nobilis Raymundus Alamanni de Cervilione, de consilio dicti discreti Guillermi Martina, jurisperiti, partibus supradictis instantibus et requirentibus, suam super premissis in scriptis tulit diffinitivam sententiam in modum qui sequitur.

In Dei nomine. Nos, Raymundus Alamanni, gubernator Catalonie. Visa inquisitione facta contra Anthòniam, uxorem Arnaldi Marquès, mercatoris civitatis Barchinone, super eo quod fuerat denunciatum Curie domini regis quod ipsa Anthònia pocionaverat dictum Arnaldum, maritum suum, et pro pocionibus sive metzinis idem Arnaldus in articulo mortis fuerat positus. Visis et diligenter examinatis atestacionibus testium in dicta inquisitione receptorum. Visa petitione contra dictam Anthoniam oblata per procuratorem fiscalem et responsione eidem petitioni subsecuta per dictam Anthòniam. Visis et examinatis capitulis per dictam Anthòniam productis in sua deffensionem et atestacionibus testium super ipsis capitulis productorum. Visis omnibus aliis que partes coram nobis dicere et proponere voluerunt, et que per nos videndi et attendenda erant. Renunciato et concluso per partes in causa. Habito super predictis consilio discretorum Castilionis de Maioricis et Guillermi Martina, iudicis dicte inquisitionis, et plurimum aliorum doctorum et in jure peritorum. Sacro Sanctis evangelis coram nobis positis ut a vultu Dei rectum nostrum procedeat iudicium. Sedendo pro tribunali, ut moris est. Visa interlocutoria super petitione tormentorum per nos supra lata. Super predictis nostram sententiam proferimus in hunc modum. Cum per dictam inquisitionem seu alias non constet nobis de intencione partis Curie, idcirco dictam Anthoniam a denunciatis, inquisitis et petitis contra eam per hanc nostram sententiam absolvimus, et Petro Rocha, locumtenenti procuratoris fiscalis, nomine domini regis, cum debita reverencia silencium imponimus sempiternum.

Lata fuit hec sententia seu declaratio per dictum nobilem Raimundum Alamanni de Cervilione, militem, Catalonie gubernatorem, de consilio dicti discreti Guillermi Martina, et lecta de mandato ipsius nobilis per dictum Guillerimum Martina, sedentem pro tribunali, ut moris est iudicis judicandis in aula turris venerabilis Ferrarii de Galbis, civis Barchinone, die sabbati, ante pulsacionem terciarum ipsius diey, qua computabitur decima octobris anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° septimo, presentibus dicta domina Anthònia, delata, cum dicto Jacobo Gillida, eius curator, et presentibus eciam dicto Petro Rocha, locumtenenti procuratoris fiscalis, et dicto venerabili Bernardo de Olivaria ut locumtenenti advocatis fiscali. Et presentibus eciam testibus ad hec vocatis speciliter et rogatis Raimundeto de Cervilione, filio dicti nobilis; Johanem d'en Bun, scutiffero comorante cum dicto nobili, et Francisco Majoris, banquero, oriundo ville Cervarie. Presente me, dicto Petro Falda, scriptore jurato sub discreto Francisco Bisbals, notario et presentis processus scriptore.

[Segueix una segona peça amb les declaracions de descàrrec d'Antònia.]

[Portada:] [Il·legible: tinta esborrada] *pro parte Anthonie.*

[Fol. 1r:] [80 mm] *anno a nativitate Domini millesimo CCC^o LXX^a [quarto], [45 mm] infrascripti fuerunt recepti testes infrascripti super capitulis oblati in deffensionem domine Anthonie, uxoris Arnaldi Marquesii, mercatoris Barchinone, et fuerunt citati per Guillelmum Gorch, domini regis portarium.*

I. Guillelmus de Cumbis, hostalerius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem dicte domine delate oblati in sui deffensionem dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni, ans que la dita dona Anthònia prengué marit, és ver que la dita Anthònia era bona fadrina, e tots temps despuys que aques testimoni la conex no n ha oyt dir sinó tot bé.

Interrogat si sap o ha oyt dir per quina rahó n'Arnau Marquès gità la dita Anthònia, muller sua, de casa sua, o la dita Anthònia se partí. E dix que no.

Interrogat si sap o ha oyt dir que la dita Anthònia sia [10 mm] diffamada que haja comès adulteri ab alcú, dix [20 mm] bé, emperò oý dir que .i. jove apellat en Pujol [20 mm] enamorà.

Super secundo capitulo interrogatus [80 mm] eodem.

Super XXI° capitulo, ommissis precedentibus capitulis, super quibus non fuit productus, interrogatus. E dix que, segons parença del dit Christòfol, no deuria haver molts anys, però que ell no sap ne poria dir afermament quant ha.

Super XXII° capitulo interrogatus. E dix que ell, testimoni, no sap res sobre lo dit capítol, per ço com no era privat en casa dels dit marit e muller, exceptat que null temps los veé ne oý barallar.

Super XXV° capitulo, omisis precedentibus XXIII° et XXIII°, interrogatus. E dix que no sap res sobre les coses contengudes en lo dit capítol per ço com no és privat de la dita Anthònia.

Super XXVI° et XXVII° interrogatus. E dix que no y sap sinó ço [que] damunt ha dit.

[Generaliter] interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel [suborn]atus, dixit quod non.

[Interrogatus] si est de parentela vel affinitate dicte delate, dixit [quod] sic.

[Interrogatus] [quam partem] mallet obtinere in hac causa, dixit quod [iure potiore].

Interrogatus si sperat haberet comodum vel incomodum ex hac causa, dixit quod non.

Fuit sibi lectum et cetera.

II. Saurina, uxor Petri sa Vall, quondam, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis per partem dicte domine delate dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogata. E dix que és ver que la dita Anthònia era viva (?), e encara despuys que hac pres marit era de bona fama fins que lo marit la gità de casa e la mès en aquesta fama en què és.

Interrogada en quina fama és uy la dita Anthònia. E dix que és en mala fama de les dites metzines de son marit.

Super secundo capitulo interrogata. E dix que pot [25 mm] ço que en lo dit capítols és contengut, mas [30 mm], com no creu que la dita Anthònia mire ma[35 mm] dites metzines.

[*Super*] *XXI° capitulo, ommissis [precedentibus capitulis, interrogata.]* E dix que no y sap res per ço com [50 mm] fos lo fill del dit Alamany Jordà.³⁶

Super XXII° capitulo interrogata. E dix que ha oÿt dir que la dita Anthònia pensava bé de son marit com era malalt, però aquesta testimoni no u viu, car no entrava dins la casa de la dita Anthònia.

Super XXV° capitulo interrogata, ommissis precedentibus, interrogata. E dix que bé creu que ella no és malmerenta (*sic*) en res de ço que és encolpada.

Interrogada de què és encolpada la dita Anthònia, dix que nos sap.

Super XXVI° capitulo interrogata, dix que no y sab res sinó ço que damunt ha dit.

[*Genera*] *liter si fuit* [en blanc].

[*Interrogata*] *si est de parentela vel affinitate dicte delate, dixit [quod] no,* mas és comare del pare de la dita Anthònia, padrina d'una fadrina que té en casa pròpria.

[*Interrogata quam partem mallet*] *obtinere in hac causa, dixit que aytant [35 mm] la una part com l'altra.*

III. [*Valensa*], *uxor Guillermi Cabanyelles, carnificis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis per dicte delate oblatis. Et primo super primo capitulo interrogata,* e dix que aquest testimoni [null] temps oÿ dir alcuna cosa mala de la dita Anthònia [fins] que'l dit marit seu la gità de casa, no sap emperò la rahó per què.

Super secundo capitulo interrogata, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super XXI° capitulo, ommissis precedentibus capitulis, interrogata, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super XXII° capitulo interrogata, e dix que és ver [25 mm] testimoni [10 mm] que lo dit A. Marquès e sa muller [s'ama]ven e honraven entrò que aquest des[30 mm] que son marit, lo dit A., gità de casa la dita [Anthònia].

Super XXV° capitulo, ommissis precedentibus capitulis, interrogata. E dix que creu les coses en lo dit capítol contengudes.

Interrogada de què és estada encolpada la dita Anthònia, dix que nos sap.

Super XXVI° capitulo interrogata, e dix que no y sap àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogata, dixit ad omnia quod non.

¶ ³⁶ Al marge: «Christòfol».

Die jovis, XXVII novembris anno predicto.

[VIII]. *Constancia, uxor Simonis Castilionis, gerrerii, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis per partem dicte domine [delate] dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogata.* E dix que aquesta testimoni tots [temps] havia oÿt dit tot bé de la dita Anthònia e no [80 mm] mala fama tro que lo dit [Arnau Marquès la] gità de casa.

Interrogada per quina raó lo dit Arnau Marquès gità la dita Anthònia, muller sua, de casa, dix que nos sap.

Interrogata super secundo capitulo. E dix que no sap res de les coses en lo dit capítol contengudes car null temps oÿ dir sinó tot bé de la dita Anthònia.

Super XX° capitulo, omissis precedentibus, super quibus non fuit producta, interrogata, dix que no sab res ne ha oÿt dir de les dites coses contengudes en lo dit capítol.

Super XXI° capitulo interrogata. E dix que tots temps lo dit A. Marquès e la dita Anthònia, muller sua, hagueren tot bé mentre estegueren ensemps entrò que lo dit A. la gità de casa, segons que damunt ha dit.

Super XXV° capitulo, omissis precedentibus capitulis, interrogata. E dix que axí o creu com en lo [dit capítol] és contengut.

Interrogada de què és estada encolpada la dita [Anthònia, dix que nos] sap.

Super XXVI° capitulo interrogata, e dix que no y sap àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogata.

[V]. *Subirana, uxor Jacobi Merina, mercatoris, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis per partem dicte delate oblati dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogata.* E dix que, en temps que la dita Anthònia era fadrina, oÿ dir que era de bona fama e bona fadrina. E despuys que ha marit, o ha oÿt dit tro [quant] que'l dit marit la gità de casa. E de lavors [ençà], la dita Anthònia ha haüda mala fama.

[Super secundo capitulo] interrogata. E dix que ha oÿt dir le coses [en lo dit capítol] contengudes, en altra manera dix que no y sap.

Super XX° et XXI° capitulis interrogatus, omissis aliis precedentibus. E dix que no y sap res.

Super XXV° et XXVI° [en blanc].

[VI]. *Sibilia, uxor Bernardi Çaba[ter], testis, jurata et interrogata super capitulis in deffensionem [ipsius delate] productis, et dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo et secundo capitulis interrogata.* E dix que no y sap res.

Super XXI° et XXII° capitulis, omissis precedentibus capitulis, interrogata, e dix que no y sab res.

Super XXV° et XXVI° capitulis interrogata, e dix que no y sab res.

Generaliter.

[VII]. *Franciscus de [Cardona], gerrerius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis in deffensionem ipsius delate oblatis dicere veritatem quam sciat. Et primo super tercio capitulo, ommissis precedentibus, super quibus non fuit productus nec interrogatus, interrogatus (sic).* E dix si saber tan solament sobre les coses contengudes en lo dit capítol que .i. dia, del qual no li membra quant era, aquest testimoni, en janglant, dix a la dita Marta, esclava, que so faés d'ell, testimoni. E la dita esclava respòs: «Asalt és! Tu bon camiar me'n [15 mm]». E aquest testimoni dix a la dita esclava: «E com, traÿdora, fas ço de ton senyor?». E la dita esclava dix: «Ayre de mi. Què hac jo?». Àls dix que no sap ne ha oÿt dir sobre les coses contengudes en lo dit capítol.

Super quarto capitulo interrogatus. E dix que segons vejares d'aquest testimoni la dita esclava pot haver .xx. anys.

Super quinto capitulo interrogatus, et dixit super contentis [in eodem] nihil aliud scire nisi ut supra deposuit in [20 mm].

Super sexto capitulo interrogatus. Et dixit se ignorare [contenta] in ipse capitulo.

Super septimo capitulo interrogatus. E dix que no sap sobre les coses contengudes en lo dit capítol exceptat que veé vestir les vestidures en lo dit capítol expressades a la dita Anthònia.

Super nono capitulo interrogatus, dix que aquest testimoni oÿ que alunes persones del vehinat on lo dit Arnau Marquès estava marmuraven dient: «Malbé faça aquella esclava. Tot dia han brega en casa per ella». Mas no oÿ dir la raó per qué.

Super decimo et undecimo capitulis interrogatus, [et] dixit se ignorare contenta in eis.

Super XII° capitulo interrogatus. Et dix que despuys que lo dit A. Marquès e la dita Anthònia no estan ensemps [20 mm] que la dita Marta no està ab la dita dona, no [sap] on s'està, mas d'abans, com los dit A. Marquès e la dita Anthònia estaven ensemps, la dita Marta estava ab [20 mm].

[*Super XIII° capitulo interrogatus*], dix que no y sap àls sinó que [depuys] que lo dit A. gità la dita Anthònia de casa sua per ço com dehien que'l dit A. havia suspita que la dita Anthònia l'hagués metzinat, les gents alcunes deien: mal capel s'a posat dejús lo dit A.

Super XIII° capitulo interrogatus. E dix que massa que és ver axò que los hòmens que són gelosos carregen moltes [coses] a lurs mullers, e àls dix no saber sobre lo dit [capítol].

Super XV capitulo interrogatus. E dix que no sap res sobre le coses en lo dit capítol contengudes.

Super XXI capitulo, ommissis precedentibus capitulis, interrogatus. E dix que bé conex lo dit Christòfol, mas no sab res sobre les coses en lo dit capítol contengudes.

Super XXII capitulo interrogatus. E dix que moltes vegades [oÿ dir] a les gents que lo dit en P. Verger havie mès [20 mm] e que la dita Anthònia [70 mm] del dit seu marit.

Super XXIII et XXIII° capitulis interrogatus, et dixit super contentis in dictis capitulis nihil scire.

Super XXV° capitulo interrogatus. E dix que oý dir a les gents que la dita Anthònia no meria mal en ço de què lo dit marit l'havia encolpada que li havia dades metzines.

Interrogat a qui ha oýt dir les dites coses. E dix que comunament a les gents.

Super XXVI et XXVII capitulis interrogatus. Et dixit super contentis in eis nichil aliud scire nisi ut supra deposuit.

Generaliter interrogatus.

[Interrogatus] si est de parentela vel affinitate dicte delate. E dix [que] no, mas és compare del dit P. Verger.

[Interrogatus si sperat habere] comodum vel incomodum ex hac causa, dixit quod non.

[VIII]. Simon Castilionis, gerrarius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem dicte delate oblatis dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogatus. Et dixit que aquest testimoni ha coneguda la dita Anthònia despuys que mamave ença, e tots temps oý que era de bona fama tro que la divisió fo d'ella e de son marit, per ço com lo dit marit l'ach en sospita que l'avia metzinat.

Super secundo capitulo interrogatus. E dix que no y sab res sobre les coses contengudes en lo dit capítol.

Super [XXI] capitulo, omissis precedentibus capitulis super quibus non fuit productus, interrogatus, et dixit super contentis in dicto capitulo nichil scire.

Super XXII capitulo interrogatus. E dix que quant aquest testimoni [15 mm] que la dita Anthònia e lo dit A. s'amaven e's honraven tro que vench divisió entre ells [per ço], segons que deien, la dita [Anthònia] l'avia metzinat.

Super XXV° capitulo [ommissis precedentibus capitulis], interrogatus. E dix que la dita Anthònia no [meria] mal en les coses de què és encolpada que ell sàpia, jassie que les gents l'en hajen dada fama, no sap però si s'és ver o no.

Super XXVI° et XXVII° capitulis interrogatus. Et dixit super eis nichil aliud scire nisi ut supra deposuit.

Generaliter interrogatus.

[VIII]. Bernardus Çaball, ollarius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem dicte delate oblatis dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo et secundo capitulis interrogatus. Et dixit que ell no sap res en los dits capítols per ço com poch [h]a que està en lo dit carrer dels Ollers blancs.

Super XXI capitulo, omissis precedentibus capitulis, interrogatus. E dix que aquest testimoni ha vist e veé jugar lo dit Christòfol e fer [95 m] per la carrera. E segons sos vijares [45 mm] XII en XIII anys.

Super XXII° capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni no sabie sinó tot bé entre los dits marit e muller, jassie que aquest testimoni [fou] poch privat en lo dit carrer.

Super XXV° capitulo, omissis precedentibus capitulis, interrogatus. E dix que aquest testimoni no sap res en les dites coses, mas Déus e la dita Anthònia o sap si és ver o no.

Super xxvi^o et xxvii^o capitulis interrogatus. E dix que no y sab àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogatus.

[X]. *Berengarius Duran, gerrerius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem* [en blanc].

E dix que és ver que la dita Anthònia era de bona fama tro que lo dit marit seu la gità de casa.

Super secundo capitulo interrogatus, dix que axí so pense aquest testimoni com és contengut en lo dit capítol.

Super iii^o capitulo interrogatus. E dix que és ver que .i. dia, com aquest testimoni entràs en casa del dit Arnau Marquès, viu que la dita dona Anthònia feria la dita Marta. E aquest testimoni dix: «Odà, madona Anthònia! A què fèu axò?». E la dita Anthònia dix: «O en Duran, anit passada la trobí ab lo senyor». E aquest testimoni dix a la dita Marta: «Marta, és ver açò?». E la dita Marta dix: «Jo he fet ço que mon senyor vol». E aquest testimoni janglant, dix-li: «No't valria més ço faesses de mi que d'ell?». E la dita Marta dix: «No, que no me'n entén tan a mellorar de tu com d'ell».

Super quinto capitulo, ommissis precontenti iiii super quo non fuit productus, [interrogatus]. E dix que ha oÿt dir alcunes [70 mm] són mortes, que la dita Marta se vanaix que son marit havia afer ab ella. E se se'n (*sic*) podia emprenyar, que bon viatge hauria fet, que ell la faria franca.

Super vi capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni viu plorar la dita Anthònia, e segons que oÿ dir despuys a la dita Anthònia, que lo dit marit seu l'avia ferida, no li dix però per què l'avia ferida. E [oÿ] aquest testimoni que lo dit Arnau Marquès³⁷ [dix] a la dita Anthònia mentre plorava: «Si vós no u diets a-n P. Muner ne a vostre pare, jo us faré...». E no'n poch entendre més avant ni sap de qui deyen.

Super vii capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni viu les dites vestidures vestir a la dita Anthònia, no sab però si les li avia fetes per axò o per què, e no estech molt que les li le[và] e li toch les claus de la correja e la gità de casa.

Super [nono] capitulo interrogatus. E dix que ja u ha [deposat] damunt e no y sap res.

Super decimo capitulo interrogatus. E dix [no sap res] sinó lo que damunt és deposat.

Super undecimo capitulo interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eo.

Super xii^o capitulo interrogatus. E dix que és ver que la dita Marta està huy a casa d'en P. Muner, e ha estat depuys que'l dit A. Marquès gità la dita muller sua de casa, cor abans estava ab lo dit marit e muller.

Super xiii^o et xiiii^o capitulis interrogatus. E dix que no y sab res.

Super xv^o capitulo interrogatus. E dix que les coses contengudes en lo dit capítol ha oÿdes dir al pare e a la mare de la dita Anthònia.

¶³⁷ Al marge: Nota il·legible.

Super XXI° capitulo, ommissis precedentibus capitulis, interrogatus. E dix que ver bé ha vist lo dit Christòfol jugant e burlant ab los altres fadrins. E entén que en lo temps que deposà no havia pus de XII anys.

Super XXII° capitulo interrogatus. E dix que és ver ço que's conté en lo dit capítol. Interrogat com ho sap, e dix que [per ço] com aquest testimoni era privat en casa del dit Arnau, e veia que la dita Anthònia se tenia fort per pagada del dit Arnau, marit seu, segons que deie.

Super XXIII° capitulo interrogatus. E dix que és ver que lo dit P. Verger féu pendre, ja ans de la fam, lo dit P. Arnau per una carta de comanda en què li devia diners, e despuys no s'an parlat.

Interrogat qui pres lo dit A., e dix que .i. cap de guayta, qui havia nom en Pallarés, lo pres.

Interrogat sis pense o presumeix que lo dit P. A. hagués fet fals testimoni contra la dita Anthònia per la dita raó, dix que no so pot pensar.

Super XXIII° capitulo interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super XXV° capitulo interrogatus. E dix que axí u creu aquest testimoni, com en lo dit capítol és contengut.

Interrogat de què és encolpada la dita Anthònia, dix que [10 mm].

Super XXVI et XXVII capitulis interrogatus. E dix que [no] sab àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel [interromput].³⁸

[XI]. *Laurencia, uxor Berengarii Duran, gerrerii, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis in deffensionem [dicte] delate oblate oblatis (sic) dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogata,* e dix que aquesta testimoni ha bé .VII. anys que és privada ab la dita Anthònia e en lo seu vehinat, per ço com lo marit d'aquesta testimoni obre contínuament ab lo dit P. Verger, pare de la dita Anthònia, e ha vist e oÿt que la dita Anthònia era bona e cara e de bona fama tro que son marit seu la gità de casa.

Interrogada per quina raó lo dit A. Marquès gità la dita Anthònia de casa sua. E dix que per ço com deien que l'avia metzinat.

Super secundo capitulo interrogata. E dix que les coses contengudes en lo dit capítol ha oÿdes dir a alcunes persones, los noms de les quals no li menbren.

Super III° capitulo interrogata. E dix que les coses contengudes en lo dit capítol [ha oÿt] dir a la dita Anthònia e a son pare e mare de la dita Anthònia.

Super quarto et quinto capitulis interrogata, et dixit se ignorare contenta in eisdem.

Super sexto capitulo interrogata. E dix que les coses contengudes en lo dit capítol ha oÿdes dir aquesta testimoni a la dita Anthònia, e lo pare e mare d'aquella.

Super VII capitulo interrogata. E dix que aquesta testimoni viu vestir les dites vestidures expressades en lo dit capítol a la dita Anthònia, mas no sab però si per la dita raó lo dit seu marit les li havia fetes, mas ben oÿ dir a la dita Anthònia.

¶ ³⁸ Al marge: «Bé ha .VII. anys que obre ab lo dit Verger».

Super VIII° capitulo interrogata. E dix que les coses contengudes en lo dit capítol ha oÿt dit aquesta testimoni a la dita Anthònia e als dits pare e mare d'aquelles.

Super IX° capitulo interrogata, et dixit se ignorare contenta in eo.

Super decimo capitulo interrogata, et dixit quod contenta in dicto capitulo ha oÿdes dir a la dita Anthònia.

Super XI° capitulo interrogata [en blanc].

Super duodecimo capitulo interrogata. E dix que despuys que lo dit Arnau Marquès ha gitada la dita Anthònia de casa sua e ja dos dies abans que l'a'n gitada, lo dit A. gità la dita Marta de casa sua, car d'abans ab ells estava.

Super XIII° capitulo interrogata, e dix que les coses en lo dit capítol contengudes ha oÿdes dir aquesta testimoni a alcunes persones del vehinat on estava.

Super XIII° capitulis interrogata. E dix que no y sab res sinó que ha oÿt que lo dit A. era gelós de sa muller.

Super XV° capitulo interrogata. E dix que ha oÿdes dir les dites coses en lo dit capítol contengudes a la dita Anthònia e alcunes altres persones de què no li membren.

Super XXI° capitulo, ommissis precedentibus, interrogata. E dix que conex lo dit Christòfol e creu que no havia XII anys com fèu la sua deposició.

Super XXII° capitulo interrogata. E dix que, segons que aquesta testimoni veje e conexia, la dita Anthònia se tenia bé per pagada de son marit.

Super XXIII° capitulo interrogata. E dix que ha oÿt dir bé a .VI. o .VII. [anys] que lo dit P. Verger fèu pendre lo dit P. A. e de lavors ençà no's parlaven sinó grosserament, ço és, que's saludaven.

Super XXIII° capitulo interrogata. E dix que és ver ço que's conté en lo dit capítol. Interrogada com ho sab, e dix que per ço com creu que si res ha dit contra la dita Anthònia, que u ha fet per mala volentat.

Super XXV° capitulo interrogata. E dix que creu les coses contengudes en lo dit capítol. Interrogada de què és encolpada la dita Anthònia, e dix que, segons que dien, de metzines que havia donades ab son marit, e que havia haüt afer carnalment ab n'Arnau [Prats].

Super XXVI et XXVII capitulis interrogata. E dix que no y sab sinó ço que damunt ha dit.

Interrogata quid est fama. E dix que ço que hom ou dir a les gents.

Generaliter interrogata.

XIII. Maria, uxor Jordani de Beranuy, quondam, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis per partem dicte delate oblatis dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogata. E dix que en temps que la dita Anthònia fou estada núvia e estava a Regomir, aquesta testimoni havia privada la dita Anthònia e son marit, e veja-la estar axí com altra bona dona deu fer. Despuys que és fora del dit carrer, no y sab res.

Super secundo capitulo, tercio, quarto et quinto interrogata. E dix que no y sap res.

Super VI°, VII°, octavo, IX°, X^o et XI° capitulis interrogata et dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super XIII°, XIII° et XV° capitulis interrogata. E dix saber sobre los dits capítols que en temps que lo dit A. Marquès estava a Regamir, oý dir que lo dit A. Marquès havia mal solàs a sa muller, per ço com era gelós, però no oý dir de qui ne [a] qui.

Super XVI°, [XVII°, XVIII°, XVIII°] et XX° ac XXI° capitulis interrogata, [et dixit se ignorare] contenta in eis.

Super XXII° capitulo interrogata. E dix que, en temps que lo dit A. e sa muller estaven a Regomir, veé que la dita Anthònia amava e honrava lo dit seu marit e se'n tenia assats per pagada. Despuys dix que no y sab res.

Super XXIII° et aliis sequentibus capitulis interrogata. E dix que no y sab res.

Generaliter.

XIII. *Cilla, uxor Berengarii Palomerii, quondam, calafati, comorans in vico de Ragamir (sic), testis, jurata et interrogata super predictis capitulis oblatis in deffensionem dicte delate dicere veritatem quam sciat. Et primo super primo capitulo interrogata.* E dix que aquesta testimoni veé estar los dits marits e muller a Regamir (*sic*) e veje que s'amaven e's onraven segons marit e muller deu fer. Despuys que no estigueren en lo dit carrer no sab què's han fet.

Super II° et III° usque ad XII° capitulis inclusive interrogata. E dix que no y sab res sobre les coses en los dits capítols contengudes.

Super XIII° et XV° capitulis interrogata. E dix que null temps oý dir sinó tot bé dels dits marits e muller.

Super omnibus aliis capitulis interrogata. E dix que no y sab sinó tot bé.

Generaliter interrogata.

[XV]. *Margalida, uxor Nicolai Lor, monaderii, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super capitulis in deffensionem dicte Anthonie productis dicere veritatem quam sciat.* E dix que en temps que lo dit A. Marquès e sa muller estaven a Regomir, aquesta testimoni conexia la dita Anthònia e veja-la fer bé ses fahenes. Despuys que no estan aquí, no y sab res.

Super omnibus aliis capitulis interrogata. E dix que no sab sinó tot bé sobre les coses contengudes en lo dit capítol.

Generaliter interrogata.

XVI. *Sibilia, uxor Guillermi Pons, sartoris Barchinone, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super capitulis in deffensionem dicte delate oblatis super quibus interrogabitur. Et primo super primo capitulo interrogata. Et dixit se super contentis in eodem nichil scire.*

Super II°, III° et aliis capitulis usque ad XII° capitulis inclusive interrogata. E dix que no y sab res sinó tot bé.

Super XIII°, XIII° et XV° capitulis interrogata. E dix que en tots temps que lo dit en Marquès estava a Regamir (*sic*) ab sa muller oý dir que lo dit A. Marquès havia ferida sa muller per ço com n'era gelós. Àls dix que no y sap.

*Super XVI°, XVII°, octvavi (sic), [70 mm] interrogata, et dixit nichil se scire.
Generaliter.*

[XVII]. Petrus Batajerii, qui solebat esse saig, nunc laborator, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem dicte delate oblati dicere veritatem quam sciat. Et primo super XXII° capitulis, ommis precedentibus capitulis, interrogatus. Et dixit super contentis in eodem nichil scire.

Super XXIII° capitulo interrogatus. E dix que és ver que bé ha XII anys passats que aquest testimoni era saig del veguer de Barcelona e anava ab en R. Pallarés, qui era capdeguayta, e de manament [60 mm], que lavors era veguer, e fo la. Interrogat [45 mm] P. Grimau fo veguer, lo dit capdeguayta e aquest testimoni prengueren lo dit P. Arnau a instància del dit P. Verger per raó d'una carta de comanda en què lo dit P. A. era obligat al dit P. Verger. Sobre les altres coses en lo dit capítol contengudes, dix que no sap res.

Generaliter interrogatus.

Die sabbati XXIX.

XVIII. Berengarius Castello, sagio, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem dicte delate oblati dicere veritatem quam sciat. Et primo super XXII° capitulo, omissis precedentibus capitulis. Et dixit super contentis in dicto capitulo nichil scire quia non cognoscit dictam Anthòniam.

Super XXIII° capitulo interrogatus, [et dixit super contentis] in eo nichil scire.

Super aliis non fuit productus eo quia non fuit interrogatus.

Generaliter vero.

Die jovis, XI die decembris.

[XIX]. Bernardus Conill, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis super quibus interrogabitur per partem dicte delate oblati in deffensionem suam. Et primo super primo capitulo interrogatus. Et dixit se nichil scire super eo.

Super secundo capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni ha [haüt] privat lo dit P. Colell per ço com entany [anà] ab aquest testimoni a Montblanch e a Leyda [50 mm] execucions. E viu lavors que'l dit P. Colell era fort vill en son parlar e en jurar de Déu, e en son manyar e beure, que'l viu algunes vegades enbriach e jugant. Dix que dahia forts paraules, vills e enormes de Déu e de sancta Maria, que la terra que calagava se'n daguera evitar. E àls dix que no sab sobre les coses contengudes en lo dit capítol.

Super tercio capitulo interrogatus. E dix que és ver que aquest testimoni viu lo dit P. Colell anar a la taverna per comprar [vi e] com tornava paria que fos enbriach, però aquest testimoni no'l vehia boure en [la] taverna com ell, testimoni, no anava ab ell.

Super III° capitulo interrogatus. E dix que ha hoÿt dir que la dita na Cugada tenia hostel a les fembres públiques a Viladays. Les altres coses en lo dit capítol *dixit se ignorare.*

Super V capitulo interrogatus. E dix que no y sap àls sinó ço que ha dit en lo precedent capítol.

Super VI° capitulo interrogatus. E dix que [45 mm] lo segon capítol.

Super VII°, VIII° capitulis interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eisdem.

Super IX° capitulo interrogatus. E dix que com lo dit Colell fos ab aquest testimoni a Montblanch per la dita execució e [posàs] en l'ostal d'en Galvany d'en Glola, viu que en lo dit hostel estava una fembra qui dehien que era del Alguer, la qual fembra jehia e menyava ab lo dit Colell, axí que aquest testimoni, per la dita rahó, se mudà de menjar e de posar de la cambra on estava en altra cambra del dit hostel, e partí companya de menjar ab lo dit Colell e ab en Ripol, notari, qui ab ell eren per la dita execució, lo qual Ripol romàs en companya del dit P. Colell.

Super X^o capitulo interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super XI° capitulo interrogatus. E dix que és ver que com lo dit Colell era ab aquest testimoni en la dita execució, ço que li dahia al vespre no era ver al matí, axí que·l dit [en] Ripol, qui era aquí per la dita execució, vol gitar de sa companya.

Super XII° capitulo interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super XIII° et XIII° capitulis interrogatus. E dix que ço que ell ha dit és ver. De les altres coses, *dixit se ignorare.*

Generaliter vero interrogatus.

XX. *Guillermus Sentmedir, monatarius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis super quibus interrogabitur per partem dicte delate oblati in deffensionem suam.*

Et primo super primo capitulo interrogatus. E dix que no [sap] àls en les coses contengudes en lo dit capítol, sau que ha oÿt dir a .i. dona del vehinat, no sab qui s'és ne qui no, molt ha de temps, que·l dit Colell emprà lo para d'aquesta delada e com no li volch prestar, dix-li que ell li'n faria una florianda (*sic*).

Super secundo capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni ha oÿt dir al dit en Colell matex que com és enbriach burlà. [E] de les coses contengudes en lo dit capítol dix àls no saber.

Super III° capitulo interrogatus. E dix que aquest testimoni no ha vist beure lo dit en Colell en taverna, mas bé l'a vist anar voltayant per la carrera, que era fort enbriach. *Aliud dixit se nescire in presenti capitulo.*

Interrogat si, com lo dit P. Colell [féu] testimoni en la present inquisició, era embriach, dix que no sab.

Super III° capitulo interrogatus. E dix que és ver que, en temps que lo dit P. Colell pres la muller sua, estava lo sogre e sa sogra en .i. alberch que havien a Viladays, e aquí menjava contínuament ab ells.

Interrogat com ho sab ell, testimoni, ço que deposà. E dix que per ço com ho ha vist.

Interrogat què fahia aquest testimoni en aquell loch, e dix que anava y per fer peccat, axí com .i. altre. *Super aliis contentis in dicto capitulo dixit se nichil scire.*

Super v capitulo interrogatus, et dixit se nichil aliud scire nisi illud quod deposuit in precedenti dicto capitulo.

Super viº, viiº, viiiº et ixº, xº interrogatus. Et dixit se ignorare contenta in eisdem capitulis.

Super xiº capitulo interrogatus. E dix aquest testimoni que, quant a ell, no li donaria fe en res que digués.

Super xiiº capitulo interrogatus. E dix que creu les coses contengudes en lo dit capítol.

Interrogat per què ho creu. E dix que neguna fembra no creu que digués semblants coses.

Super xiiiº et xiiiiº capitulis interrogatus. E dix que hoc, que creu que la dita dona no volgués haver dites al dit P. Colell les dites coses.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

XXI. Alamany Jorda, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis per partem dicte delate oblati.

Et primo super primo capitulo interrogatus, et dixit se nichil scire.

Super secundo capitulo interrogatus. E dix que ha oÿt dir que ha mala lengua. Les altres coses contengudes en lo dit capítol, *dixit se ignorare.*

Super iiiº capitulo interrogatus. E dix que ha oÿt dir que'l dit P. Colell se coll de vi. Les altres coses contengudes en lo dit capítol *dixit se ignorare.*

Super iiiiº capitulo interrogatus. E dix que és ver que'l dit P. Colell e sa mu-ller estaven ab son sogra (*sic*) e sa sogra, e menjaven e bevien de ço que havien de les dites fembres de loguer del hostel. Les altres coses contengudes en lo dit capítol *dixit se ignorare.*

Super v capitulo interrogatus. E dix que és ver que'l dit P. Colell menjave e bevia ab les dites fembres públiques en lo dit hostel ab los dits sogra e sogre. Àls dix que no y sab.

Super viº, viiº, viiiº, ixº, xº capitulis interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eisdem.

Super xiº capitulo interrogatus. E dix que les gents lo tenien per falsier, per ço com manlevà alguns diners de les gents e puys no'ls ret. Les altres coses contengudes en lo dit capítol *dixit se ignorare.*

Super xiiº capitulo interrogatus. Et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super xiiiº et xiiiiº capitulis interrogatus. E dix que ço que ell ha dit és ver, e d'aquelles és pública veu e fama. De les altres coses, dix que no y sab res.

Generaliter vero interrogatus, et dixit ad omnia quod non.

XXII. Bernardus Terrades, scriptor de domo domini ducis, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat.

Et primo super primo capitulo interrogatus. Et dixit se nichil scire super eo.

Super secundo capitulo interrogatus. E dix que és ver que en temps que aquest testimoni scrivia en lo General de Cathalunya, so és, en aquell temps en què mossèn en Galter davia pasar en Cerdanya, aquest testimoni, per alguns afers fo a casa del dit en Colell, qui lavors stava al carrer dels Ollers blancs, denant en Varger, jarrer. E aquest testimoni viu a la porta d'aquest en Verger .I. dona fort asalta, e aquest testimoni demanà al dit en P. Colell: «Qui és aquella dona tan gallarda?», dient-ho de la dona qui stava a la dita porta. E lo dit en Colell dix: «Filla és d'en Verger». E aquest testimoni dix al dit en Colell: «Volenter la abrasaria». E lo dit en Colell respòs e dix a aquest testimoni: «Si fort vos valets, pagats .II. florins a panades de pols e a vi blanc e vermèl, e jo faré que vós la haurets, parlareu ab ella». E aquest testimoni, saben que el dit en Colell era burler e que vulgués burlar, més avant no s'ach cura d'ell, si no de fer los fets de na Cugada per què hi era.

Interrogat si lo dit en Colell dix aquest testimoni les dites paraules per enteniment que li digués la dita dona. E dix que bé s'estimagnava que lavors e ara ho digués per burla, emperò no'm sé, car no'm pensava que fos dona d'aquell paltuch. *Super aliis contentis in dicto capitulo, dixit se nescire.*

Super tercio capitulo interrogatus. E dix aquest testimoni que ell és estat en molts lochs ab lo dit P. Colell per fer execucions, e vehia que lo dit Colell és fort golós de menjar e beure, e que despèn volentés sos diners. Les altres coses contengudes en lo dit capítol *dixit se ignorare.*

Super III° capitulo interrogatus. E dix que és ver que la dita filla de na Cugada és muller d'ell, P. Colell. Les altres coses contengudes en lo dit capítol *dixit se ignorare.*

Super V^o capitulo interrogatus. E dix que no y sap res sinó ço que ha dit en lo precedent capítol.

Super VI°, VII°, VIII°, IX° interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eisdem.

Super X^o capitulo interrogatus. E dix que no y sap àls sinó ço que ha dit.

Super XI° capitulo interrogatus. E dix que vera [25 mm] P. Colell és vuy tal que les gents no li donen fe ne li volen comanar execucions, per ço com és hom qui és trafager e falsier.

Super XII° capitulo interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super XIII° et XIII° capitulis interrogatus. E dix que no sab àls sinó ço que damunt ha depositat.

Generaliter.

XXIII. *Thomas Ça Costa, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis super quibus interrogabitur per partem dicte delate oblatis.*

Et primo super primo capitulo interrogatus. Et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super secundo capitulo interrogatus. Et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super tercio capitulo interrogatus. E dix que és ver que, un temps que aquest testimoni era patró d'una galea, lo dit P. Colell era scrivà d'una altra galea. E lo dit testimoni viu que lo dit P. Colell era en terra e era [enbriach] que no's podia tenir en peu ne en cama.

Interrogat del temps que les dites coses eren. E dix que era en la guerra del rey de Castella.

Super III° et V^o capitulis interrogatus. E dix que és ver que aquest testimoni bé sab que'l dit en Colell pres .i.^a filla d'en Cugat e de na Cugada, e lo viu anar moltes vegades ab lo dit Cugat, sogra seu. *Super aliis contentis in dictis capitulis dixit se ignorare.*

Super VI°, VII°, VIII°, IX°, X^o, XI°, XII° capitulis interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eisdem.

Super XIII° et XIII° capitulis interrogatus. E dix que no'n sab sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter vero interrogatus et dixit ad omnis quod non.

17.

CONTRA ARNAU MARQUÈS (BARCELONA, 1374)

Procés per parricidi frustrat de l'esposa per emmetzinament

1374, agost 11–octubre 9. Barcelona.

Procés davant Castelló de Mallorca, oïdor de la cúria real, contra Arnau Marquès, mercader de Barcelona, per intent d'emmetzinament de la seva muller, Antònia.

Conté cinc quaderns amb 20 folis més la portada, i altres tres fulls de paper (els dos primers, de 29,5 × 22 cm; i el tercer de 7 × 19,5 cm) inserits entre els folis numerats 15 i 16. Molt atacat pels bibliòfags, però amb el paper consistent gràcies a la restauració a base de paper encolat.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 129/12.

[Portada:] *Originale publicationis inquisitionis facte contra Arnaldum Marquès, mercatorem Barchinone.*

Iudex, venerabilis Castilio de Maioricis, curie domini regis auditor.

Franciscus Bisbalis, domini regis scriptor.

Compusuit cum curia et obtinuit remissionem.

[Fol. 1r:] *Die veneris, XI^a augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° III°.*

Venerabilis Castilio de Maioricis, Curie domini regis auditor, cui honorabilis vir providus Franciscus Roma, legum profesor dicti domini regis vicecancellarius, subscriptum negocium audiendum, colligendum et referendum comisit, instante et requirente Romeo de Casanova, procurator fiscali Curie dicti domini regis, publicavit subscriptam inquisitiones quatenus contra Arnaldum Marquès, mercatorem Barchinone, et pro ipso faciat expresse, retento per dictum procuratorem fiscalem quod testes receptos in ipsa inquisitione, si sibi videbitur, possit iterum facere interrogari et etiam plures tum in eadem producere. Et salvato per dictum iudicem dicto Arnaldo Marquès quod possit dicere et obicere contra personas testes in dicta inquisitione receptorum et forum dicta. Et ipsius inquisitiones talis tenor est:

Die veneris, VII^a julii anno a nativitate Domini millesimo CCC^o LXX° III°.

Fuit denunciatum Curie domini regis et cetera.

Et confestim dictus procurator fiscalis obtulit in scriptis suam petitionem sequentem:

Petit dictus procurator fiscalis dictum Arnaldum Marquès delatum condempnari et puniri pena debita et legali quam, si pecuniaria fuerit, petit sibi et parti Curie adjudicari. Et casu quo non videatur plene probatum, tamen quia sunt indicia suficiencia ad torturam, petit eo casu ipsum delatum poni questionibus et tormentis ipsum delatum ad hec, ut ius exiget, condempnando.

Ulterius petit et requirit eidem delato certum terminum et peremptorium ad proponendum suas defensiones per aptos, legitimos et admissibiles articulos declaratas assignari.

Et dictus venerabilis iudex, concessa copia de predictis Arnaldo Marquès ad respondendum dicte petitioni et ad proponendum omnes suas defensiones per aptos, legitimos et admissibiles articulos declaratas VI. dies proxime secuturas eidem Arnaldo peremptorias assignavit.

Translatum cuius inquisitiones fuit traditum Arnaldo Marquesi die sabbati XII^a augusti anno predicto.

Postea die veneris XVIII^a augusti anno predicto, coram dicto venerabili iudice comparuit dictus delatus qui, presente dicto procuratore fiscali, obtulit in scriptis que sequitur:

Pro defensione sua et ad ostendendum de sua innocencia, dictus Marquès dat, facit et exhibet posiciones et articulos subsecuentes et contenta in eis, dat etiam divisim ad ipsorum superfluum, minime astringens.

In primis igitur ponit, et si negetur probare intendit, quod ipse Arnaldus Marquesi accessit ad civitatem Janue de anno Domini M^o CCC^o LXXI°, pro societate venerabilis Petri Mulnerii, mercatoris Barchinone.

II. Item quod in dicta civitate stetit et fuit per VII^m vel VIII° menses.

III. Item quod dictus Arnaldus Marquesi reliquit dictam Antoniam, uxorem suam, bene et honorifice juxta condicionem et potenciam suam.

III. Item quod infra predictum tempus quo dictus Arnaldus fuit Janue, dicta Anthonia, violando fedus matrimonii, comisit adulterium.

V. Item quod comisit ipsum adulterium cum Francisco Thomo, majordomo nobilis Berengarii de Pinos.

VI. Item quod pluries sepe et sepius, dictus Franciscus Thomi intrabat de nocte domum dicte Anthonie quodque sic dici et est comunis oppinio et credencia omnium de vicinatu ubi dicta Antonia morabatur.

VII. Item quod predicta sunt vera.

VIII. Item quod de hiis est fama.

VIII. Item quod dictus Arnaldus Marquesi revenit ad civitatem Barchinone et [fuit] per tres mensem vel circa dumtaxat.

X. Item quod postmodum pro dictis negociis redivit ad dictam civitatem Janue et fuit ibi usque ad mensem [aprilis] proxime preteritum anni Domini M^o CCC^o LXXIII.

XI. Item quod predicta sunt vera.

XII. Item quod de hiis est fama.

XIII. *Item quod, ipso sic eunte in civitate Janue, dicta Antonia continuavit dictum adulteriumcum dicto Francisco Thomi.*

XIII. *Item quod dicta Anthonia confidebat multum de Johanne de Vallabrera, nuncio dicti Petri Mulnerii, mercatoris.*

XV. *Item quod dixit dicto Johanni verba sequencia vel similia in effectum: «Sapiats, sènyer en Johan, que una dona jova, qui ha para e mara e ha marit, sis ama molt ab .i. jove hom». E amen-se tant que s'an promès que si'l marit era mort, que's pendrien per marit e per muller. E lo jova diu tot jorn a la dona: «Dona, tant viu aqueix hom? Per què no fets que muyra tost?». «Jo, diu ella, no sé com ho faça, mas fets-ho vós». E que ell responch: «Jo ja tench avinent, que si sol ell me tocava del colza, que li donàs tal colp de una dagua que'l mesès mort». El dit Johan dix: «Madona, aqueys dona pus el jove, ha afer abdosos?», ella respòs: «que ho cal dir?, que hoc, més de mil vegades».*

XVI. *Item quod dicta Anthonia protulit predicta verba de se ipsa et predicto Francisco Thomi.*

XVII. *Item quod predicta sunt vera.*

XVIII. *Item quod de hiis est fama.*

XVIII. *Item quod dicta Anthonia, mala malis cumulando, insidiando mortis dicti Arnaldi Marquesi, in mense madii proxime preteriti, dedit sepe et sepius pociones cum ous et alias dicto Arnaldo Marquesi, viro suo.*

XX. *Item quod pretextu dictarum pocionum, dictus Arnaldus, deductus fuit quasi ad mortem adeo quod passus fuit magnum malum dexanterii et tam a medicis quam ab aliis mortus credebatur.*

XXI. *Item quod dictus Arnaldus Marquesi fuisset mortus per dictam Anthònam dicto mense nisi fuisset dictus Petrus Mulnerii et alii amici sui, qui de facto ipsius Anthonie suspicabantur vehementer.*

XXII. *Item quod dictus Arnaldus, increpando dictam uxorem suam, dicebat sibi quando dabat sibi predictas pociones cum ous, hec verba vel similia: «Dona, tan salats són aquests ous! Per què hi metets tanta sal?», e ella respòs que d'aquí avant no ho faria.*

XXIII. *Item quod nichilominus tunc posuit amplius in dictis ovis de dictis pocionibus que erant coloris salis.*

XXIII. *Item quod predicta vidit dicta Marta, serva ipsius Arnaldi Marquesi.*

XXV. *Item quod predicta sunt vera.*

XXVI. *Item quod de hiis est fama.*

XXVII. *Item quod postea dictus Arnaldus Marquesii fuit curatus de predicta infirmitate post aliquos dies in mense junii proxime preteriti, quadam die, dictus Johannes de Vallabrera erat in domo dicti Arnaldi Marquesii.*

XXVIII. *Item quod tunc dicta Anthonia erat in dicta domo.*

XXVIII. *Item quod ipsa Anthonia extrahebat de quodam armario tres literas.*

XXX. *Item quod, dum ipsas extrahebat, una dictarum literarum cecidit in terram.*

XXXI. *Item quod dictus Johannes recepit dictam literam et ipsam legit.*

XXXII. *Item quod dicta Anthonia fuit gravata quia ipsam legit et increpavit ipsum quia ipsam legerat.*

XXXIII. *Item quod dixit dicto Johannis quod erat cuiusdam domine vidue quam ipsam miserat quidam juvenis qui ipsam multum diligebat.*

XXXIII. *Item quod in predicta litera continebantur verba sequencia vel similia in efectum: «Dona, faç-vos saber que he rebut .i. vel e .i. sinyell que a mi havets tramés. Lo cinzell port en mi, e el vel tinch com a Jhesu Christ. Haviets-me fet saber que lo hom de Jànova era mort, segons veyg. No·m fets saber sinó falsies. Salutad-me molt, madona, vostra mara. De part d'en Francesquí, marit vostre. Scrita en Puygcerdà, en lo mes de juny».*

XXXV. *Item quod contenta in ipsa litera dicebantur de ipsa Anthonia et predicto Francisco, ut ex verbis ipsius apparet.*

XXXVI. *Item quod dictus Francesquí, dicto mense junii, erat et hodie est in dicta villa Podiiceritanii cum dicto nobili Berengario de Pinos.*

XXXVII. *Item quod misit dictam literam dicte Anthonie ut ex continencia litere perpenditur evidenter.*

XXXVIII. *Item quod predicta in ipsa litera de morte hominis januensis dicebantur de ipso Arnaldo Marquesi, qui venerat de dicta civitate Januensi.*

XXXVIII. *Item quod predicta sunt vera.*

XL. *Item quod de hiis est fama.*

XLI. *Item quod in vicinatu ubi morabatur dictus Arnaldus Marquesii cum dicta Anthonia, scilicet, in vico dels Ollers, moratur quaedam domina vocata na Muyers.*

XLII. *Item quod dicta na Muyers, videns quod dicta Anthonia pessime agebat et paciebatur se prostitui a dicto Francesquí, dixit Petro Vergerii, socero dicti Arnaldi Marquesii, que guardàs sa filla, car ella fahia mal sos afers ab lo dit Francesquí, e que totes nits obria la porta e entrava en la casa.*

XLIII. *Item quod dictus Petrus Vergerii rogavit dictam dominam na Mullers que aguaytàs com hi entreria e que li ho fes saber e ell provehir-hi hia.*

XLIII. *Item quod dicta domina na Mullers pluries vidit dictum Francesquí intrare dictam domum ipsius Anthonie et quod dicta Anthonie sibi aperiebat januam de nocte.*

XLV. *Item quod semel inter alias vices dicta na Mullers vidit quod dictus Francesquí intraverat dictam domum ipse Anthonie.*

XLVI. *Item quod denunciavit Petro Vergerii, patri dicte Anthonie, quod dictus Francesquí intraverat in domum dicte filie sue.*

XLVII. *Item quod dictus Petrus Vergerii, pater suus, incontinenti ivit ad domum dicte filie sue et invenit ibi dictum Franciscum.*

XLVIII. *Item quod dictus Franciscus fugit a domo predicte Anthonie.*

XLVIII. *Item quod dictus Petrus Vergerii secum duxit et traxit per capillos dictam filiam suam usque ad domum suam et ipsam verberavit.*

L. *Item quod dicta Anthonia, ducta per Principem tenebrarum, tractaverat cum dicto Francisco quod eam secum duceret et fugeret a viro suo predicto.*

LI. *Item quod dictus Francesquí paraverat jam sibi animalia, volens ipsam secum ducere et dicta Anthonia paraverat sarcivolas suas et raupas.*

LII. Item quod dicta Anthonia, tunc existens in domo patris, quadam nocte se voluit proicere per fenestram et tradere se dicto Francesquí qui ipsam spectabat in janua hospicii patris cum animalibus cum quibus volebat secum ducere dictam Anthoniam.

LIII. [Item quod] [20 mm], mater dicte Anthonie, invenit dictum Francesquí in domo [dicte Anthonie] et illud celavit.

LIIII. Item quod nisi dictus Petri Vergerii prohibuisset dicta Anthoniam fugisset cum dicto Francesquí et se proiecisset per fenestram dicti patris sui.

LV. Item quod predicta sunt vera.

LVI. Item quod de hiis est fama.

LVII. Item quod Molins, mercator Barchinone, vidit dictum Franciscum intrantem in domum dicte Anthonie de nocte ex eo quia insidiatus fuit quando intraret.

LVIII. Item quod dictus Francesquí minatus fuit dicto Molins quia ipsi insidiatus fuerit et ipsum intrare viderat in domum dicte Anthonie.

LVIIII. Item quod predicta sunt vera.

LX. Item quod de hiis est fama.

LXI. Item quod nobilis R[amon] de Muncada, sciens quod dictus Francesquí cognoscebat dictam Anthoniam carnaliter, adulterium comittendo, volens habere partem, quadam nocte intravit dictam domum ipsius Anthonie.

LXII. Item quod intravit cum signo dicti Francesquí, quia tetigit ad januam prout dictus Francesquí faciebat et ipsa aperuit sibi.

LXIII. Item quod predicta sunt vera. Item quod de hiis est fama.

LXIII. Item quod quadam die veneris de mense junii proximi preteriti, dicta Anthonia paravit in prandio blets bene de coctos.

LXV. Item quod cum fuerunt cocti, fecit unam scutellam bonam dicto viro suo.

LXVI. Item quod in dicta scutella dels blets misit satis de formatge reyat deorsum et sursum.

LXVII. Item quod cum dictis blets caseo in scutella ipsius Arnaldi Marquès, viri sui, posuit arcènich seu rialgar pro interficiendo et matzinando dictum virum suum.

LXVIII. Item quod dicta Anthonia dedit dictam scutellam dicto viro suo.

LXVIII. Item quod dictus Arnaldus Marquesii, considerans omne bonum de dicta uxore sua, et inscius et ignaris scelerum per ipsam perpetratorum, posuit se ad mensa et comedit dictos blets pocionibus plurimos quasi omnes.

LXX. Item quod postquam dictus Arnaldus Marquesii comedit dictos blets, quidam murilegus comedit quod remansit in dicta scutella et lapavit ipsam scutellam.

LXXI. Item quod incontinenti dictus murilegus sive gat anà sciliendo per domum tanquam rabiosus et fuisset mortuus nisi quia dicta Anthonia dedit sibi triacam.

LXXII. Item quod sumpto prandio et viatico mortifero dictus Arnaldus Marquesii intravit cameram suam.

LXXIII. Item quod incepit scribere quamdam literam ad civitatem Janue.

LXXIII. Item quod incepta ipsa scriptura quasi incontinenti ipse se sentí gran cuyçor a zonifragio sive boca de ventrey usque a la gola.

LXXV. Item quod incontinenti dictus Arnaldus Marquesii imaginatus fuit et cognovit quod comederat viaticum mortiferum et fuit suspitatus quod ipsa Anthonia fecit.

LXXVI. *Item quod incontinenti dictus Arnaldus Marquesii comedit tiriacam (sic) et habuit magnum vomitum et vomit sive gità omne viaticum quod comederat.*

LXXVII. *Item quod ex post dictus Arnaldus Marquesii posuit se in lecto et [habuit] refrigerium.*

LXXVIII. *Item quod quasi post predicta venit incontinenti Petrus Molinerii ad domum dicti Arnaldi et magister Johannes, medicus domine regine.*

LXXVIII. *Item quod invenerunt ipsum Arnaldum jacentem in lecto et in inmensum afflictum ratione et occasione predictarum pocionum et metzinarum per dictam Anthoniam dicto A. ministratorum.*

LXXX. *Item ex post dictus Arnaldus totus molestus et turbatus accessit ad domum dicti Petri Mulnerii et narravit sibi omnia quae ipsum perpetrata per dictam uxorem suam*

LXXXI. *Item quod dictus Petrus Mulnerii sciebat omnia mala que ipsum perpetraverat dicta dicta Anthonia de dicto adulterio.*

LXXXII. *Item quod omnia celaverat ne scandalum sequeretur inter ipsum Arnaldum et uxorem suam.*

LXXXIII. *Item quod tunc ponit ipsum in suspitione dicendo sibi quod caveret sibi de dicta ipsa uxore quia ipsa non diligebat ipsum et quia veritatem sciret cum dicta sclava sua.*

LXXXIII. *Item quod predicta sunt vera.*

LXXXV. *Item quod de hiis est fama.*

LXXXVI. *Item quod, ministratis dictis pocionibus per ipsam Anthoniam dicto Arnaldum Merquesii et ipso exeunte extra domum, ipsa Anthonia fecit venire ad domum suam quedam filium nomine Christofrum Alamanni Jordani, escribentis in curia bajuli Barchinone.*

LXXXVII. *Item quod fecit ipsum scribi quandam literam efectualiter continentem in parte hac verba vel similia in efectum: «Sènyer, fas-vos saber que d'alò que vós me tramatés li mis en la scudella. E tantost com fo dinat, anà com a rabiós, e lo gat qui leppà (sic) l'escudella anà també com a rabiós, sinó fos lo metja o en P. Moner, qui tantost vengueren a casa, lo [hom] era espatxat, anch no tremolí tant que anà'm lo cor en aquella que havien penyada e tolt lo puny. Si sol Déu volia que .i. poch jagués en lo lit, ell hauria recapta. Sènyer, no siau cuytat, que vós sots cuytat, bé són jo pus cuytada, car açò és fahena qui fa fer ab gran seny. Molt vos saluden madona mare e Marta. May, sènyer, no seré alegre fins que veja la vostra cara. De part de na Anthònia, muller vostre, aytant com a Déu plàcia».*

LXXXVIII. *Item quod dicta litera dirigebatur dicto Francesquí ut satis ex tenore ipsius perpenditur.*

LXXXVIII. *Item quod ipsam literam misit dicta Anthonia cuidam judeo, sartori, vocato Bonnín.*

LXXXX. *Item quod dictus judeo debebat mittere dictam literam ipsi Francisco.*

XCI. *Item quod dictus Arnaldus Merquès (sic) habuit dictam literam a dicto judeo.*

XCII. *Item quod ipsa litera est in posse Francisci Bisbals, notarii inquisitionis huius quam producit in quantum faciat dictus Arnaldus, non in plus.*

XCIII. *Item quod predicta sunt vera, notoria et manifesta. Item quod de ipsis est publica vox et fama in civitatis Barchinone et alibi, praesertim in dicto vicinatu ubi dicta Anthonia morabatur.*

XCIII. *Item quod, post predicta, die dominica sequenti, dictus Arnaldus Marquesii, una cum socero suo, Petro Vergeri predicto et Berengario Marquesii, habitatore Barchinone, ivit spaciando usque ad monasterium Sancti Pauli vel circa.*

XCIV. *Item quod sic eundo spaciatum, dictus Petrus Vergerii, in presencia dicti Berengarii Marquesii dixit dicto Arnaldo hec verba vel similia in efectum: «Si vós, A. Merquès (sic), me prometets e'm fets segur de tornar-me lo axovar, jo dins breu temps hauré dada mort a ma filla».*

XCVI. *Item quod dicta verba protulit dictus Petrus Vergerii dicto Arnaldo Marquesii, ipsum non interrogante nec aliquid de predictis dicente, in presencia dicti Berengarii.*

XCVII. *Item quod predicta sunt vera.*

XCVIII. *Item quod de hiis est fama.*

XCVIII. *Item quod die lune sequenti dicta Anthonia, senciens se culpabilem et ream de predictis malefactis perpetratis in persona dicti Arnaldi, viri sui, recessit a domo dicti Arnaldi et cum pluribus bonis mobilibus fugit a domum patris sui.*

C. *Item quod ex post dictus Petrus Vergerii sepius et plures dixit dicto Arnaldo et ipsum rogavit quod dictus Arnaldus Marquès non denunciaret curie predicta malefacta perpetrata per dictam Anthoniam, filiam suam, asserendo sibi quod ipsam interficeret secreta.*

CI. *Item quod Petrus Vilar, payerius, et en Serra, corderius dicte civitatis, consobrini dicti Petri Vergerii, rogarunt dictum Arnaldum Marquesii et dictum Petrum Monerii ut faceret quod dictus Arnaldus non denunciaret predicta crimina dicte Curie, asserendo quod dictus Petrus Vergerii interficeret secreta dictam filiam suam.*

CII. *Item quod dictus Petrus Vilar dixit dicto Arnaldo Marquesii hec verba vel similia: «En P. Verger vos liurarà sa filla e la us traurà de fora, e que'n fassats ço que us vullats e que no denunciets lo fet».*

CIII. *Item quod similia verba dixit Petro Mulnerii predicto.*

CIII. *Item quod dictus Petrus Vergerii misit quemdam nuncium pro Jacobo Monagals, mercatore dicte civitatis, quod veniret locutum cum dicto Petro Vergerii ad domum suam.*

CV. *Item quod dictus Jacobus Monagals ivit ad domum dicti Petri Vergerii.*

CVI. *Item quod dictus Petrus rogavit dictum Jacobum Monagals quod faceret quod dictus Arnaldus Marquesii veniret ad domum dicti Petri pro facto predictae Anthonie.*

CVII. *Item quod dictus Jacobus respondit quod dictus Arnaldus non veniret ad domum suam deinde, sed quod iret ad domum fratrum minorum.*

CVIII. *Item quod dictus Arnaldus et Petrus Vergerii habuerint colloquium in dicta domo fratrum minoris.*

CVIII. *Item quod dictus Petrus Vergerii rogavit dictum quod non denunciaret predicta et obtulit se et promisit dicto Arnaldo quod ipsam interficeret.*

CX. *Item quod semper processit ex parte dicti Petri Vergerii quod interficeretur suam filiam.*

CXI. *Item quod induxit dictum Arnaldum Marquesii ut emeret dictum arcènich.*

CXII. *Item quod sic inductus per dictum Petrum Vergerii, socerum suum, emit dictum arcènich et tradidit dicto Petro.*

CXIII. *Item quod nunquam fuit cordi dicto A. Marquesii quod ipse interficeret dictam uxorem suam.*

CXIII. *Item quod in potestate ipsius Arnaldi fuit interficiendi ipsam, quam in posse ipsius Arnaldi remansit postquam dedit sibi dictas metzines.*

CXV. *Item quod, actento quod dicta Anthonia adulterium sepe et sepius perpetravit, ex quo morti tradenda erat, quod dictum virum suum interfecit, in quantum in ea fuit, licitum fuit quodam modo dicto Arnaldo Marquesii interficere dictam Anthoniam.*

CXVI. *Item quod ex premissis liquide constat quod dictus Arnaldus Marquesii in nullo [modo] culpabilis sive reus de hiis que contra ipsum imponit extitit.*

CXVII. *Item quod predicta sunt vera.*

CXVIII. *Item quod de hiis est fama.*

Super quibus omnibus et singulis petit dictus Arnaldus Marquesii et pars sua per partem dicte venerabile curie responderi singulariter et distincte.

Et dictus venerabilis iudex dicto procuratori fiscali ad respondendum predicte noviter oblatis diem crastinam que erat XVIII augusti assignat.

Qua die sabbati, XVIII augusti, coram dicto venerabile iudice comparuit dictus Romeus de Casanova, qui in absentia dicto delati obtulit in scriptis que sequitur.

[Continuen diligències i providències del plet. El procurador fiscal considera que els articles posats per Marquès no són procedents i manquen proves, però accepta que es fixi un termini per presentar-ne. El jutge dóna un termini de deu dies.

21 d'agost de 1374. Arnau Marquès considera que el termini establert per a la presentació de testimonis és breu, vista la quantitat d'articles posats en les seves al·legacions i la gravetat del crim comès.

El jutge es mostra disposat a donar un ajornament. De conformitat de les parts, es confia la recepció de les declaracions a l'escrivà de la causa.

Vénen a continuació llistes, que no pertanyen pròpiament al procés, de testimonis que han d'interrogar-se, amb indicació del seu domicili.

30 d'agost de 1374. Arnau Marquès demana un nou ajornament.

1 de setembre de 1374. Arnau Marquès demana la inserció en el procés de la carta que va escriure de la seva mà Cristòfol, i que té en el seu poder l'escrivà de la causa, Francesc Bisbal.

Segueixen altres escrits de les parts, diligències i providències fins al 9 d'octubre de 1374.]

CONTRA PERE VERGER (BARCELONA, 1374)

Procés per parricidi frustrat de la filla
mitjançant emmetzinament per inducció del gendre

1374, agost 11-26. Barcelona.

Articles presentats per la defensa en el procés incoat davant Castelló de Mallorca, oïdor de la cúria real, contra Pere Verger, oller de Barcelona, per intent d'emmetzinament de la seva filla, Antònia.

Tres quaderns amb 17 folis numerats, inclosa la portada, més una minuta de 19 × 14 cm inserida entre els folis numerats 3 i 4. Molt afectats pels bibliòfags, però restaurat mitjançant tires de paper adherides amb cola.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en foli, 129/14.

[Portada:] *Originale inquisitionis facte contra Petrum Vergerii.*

Iudex, venerabilis Castilio de Maioricis, Curie domini regis auditor.

Notarius, Franciscus Bisbals, dominis regis scriptor.

Composuit dictus Petrus Vergerii ad LXXX florenos auri, et ideo habuit finem.

[Fol. 1r:] *Die veneris, .XI. augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° III°.*

Venerabilis Castilio de Maioricis, Curie domini regis auditor, cum honorabilis vir providus Franciscus Roma, legum professor, dicti domini regis vicecancellarius, subscriptum negocium audiendum, colligendum et referendum comisit, instante et requirente Romeo de Casanova, procurator fiscali curie dicti domini regis, publicavit subscriptam inquisitionem quatenus contra Petrum Vergeri, gerrerium Barchinone, et pro ipso faciat, expresse retento per dictum procuratorem fiscalem quod testes receptos in ipsa inquisitione, si sibi videbit, possit iterum facere interrogari, et predictos testes in eadem producere, et salvato per dictum iudicem dicto Petro Vergerii quod possit dicere et obicere contra personas testes in dicta inquisitione receptorum et eorum dicta. Et ipsius inquisitionis tale tenor est.

Die veneris, VII^a julii anno a nativitate Domini millesimo CCC^o LXX° III°.

Fuit denunciatum curie domini regis et cetera.

Et confestim dictus procurator fiscalis obtulit in scriptis suam petitionem sequentem:

Posit dictus procurator fiscalis dictum Petrum Vergerii, delatum, condepnari et puniri pena debita et legali, quam si peccuniaria fuerit, petit sibi et parti curie adjudicari, et casu quod non videatur plene probatum, tamen quia sunt indicia suficiencia ad torturam, petit eo casu ipsum delatum poni questionibus et tormentis ipsum delatum ad hoc ut ius exiget condepnando.

Ulterius petit et requirit eidem delato certum terminum et peremptorium ad proponendum suas defensiones per aptos, legitimos et admissibiles articulos declaratas assignari.

Et dictus venerabilis iudex, concessa copia de predictis Petro Vergerii ad respondendum dicte petitioni et ad proponendum omnes suas defensiones per aptos, legitimos et admissibiles articulos declaratas .vi. dies proxime secuturas eidem Petro peremptor assignat.

Postea, die veneris XIII^a augusti anno predicto, coram dicto venerabile iudice, comparuit dictus Petrus Vergerii, qui obtulit in scriptis qua sequitur:

Negat narrata prout narratur et dici petita per partem Curie et fieri non debere, dictus Petrus Vergerii et hoc dici salvis sibi omnibus excepcionibus usque ad fine liti competentibus, salvo etiam quod si dicte petitioni non esset respondendum pro non responso habeatur.

Licet ex meritis presentis processus apareat de innocencia Petri Vergerii, et sic sit in causa absolucionis quo ad omnia et singula petita pro parte curie, cum dictus Petrus non animo pocionandi filiam suam set potius ad cendandum animum Arnaldi Marquès, generii sui, quem inflamatum cognoscebat ad dapnificandum et infamandum dictam filiam ipsius Petri, ipse Petrus pociones ipsas recepit tamen ad ulteriorem cautelam, et ut magis de innocencia ipsius P. elucescat facit et offert dictus Petrus sequencia.

Primo ponit quod cum Arnaldus Marquesi, gener dicti Petri, misit ad dictum Petrum pociones, de quibus supra habita est mencio in deposicione per dictum Petrum facta, dictus Petrus, cum ipsas pociones tenuit flendo, dixit verba sequencia, in presencia uxoris sue proprie et cuiusdam mulieris vocate na Doya: «Veus quina sepultura me volria fer fer n'Arnau Marquès a ma filla, muller sua, e jo he-li-u atorgat per ço que no la difam lo dit A. ne la denunci, mas ja Déus no vulla que a ma filla jo do aytals coses».

II. Item quod dictus Petrus Vergerii iussit uxore sue quod predictas pociones prohi-ceret in mari vel in aliquo puteo, et dicta uxor sua et dicta na Doya dixerunt: «No ho lencem en pou, per amor de Déu, car tothom seria metzinat qui begués de la aygua».

III. Item quod dicta uxor et dicta na Doya cum viderunt dictas pociones interro-garunt dictum Petrum Verger per hec verba: «Què cosa (?) és açò?», dient-ho de les dites metzines. Et dictus Petrus respondit: «Déus ho sap, que no'm sé».

III. Item ponit quod dicta uxor reposuit dictas potiones sub clausura ut adveniente nocte dictas pociones secrete prohicere in loco in quo nulli possent noce.

V. Item cum Petrus Terraça et Miquel Tosell, apotecarii, venerunt ad domum dicti Petri Verger pro recuperando dictas pociones, dictus Petrus Verger habuit de hoc magnum gaudium.

VI. Item quod dictus Petrus Verger dixit talia verba vel simila: «Ten bon dia m'és vengut com hom me desix d'aytals coses, les quals jo no sé què són».

VII. Item cum multo gaudio et voluntarie dictas pociones predictis apothecariis [10 mm] et eos ubicumque voluerunt associavit.

VIII. Item quod dictus Petrus Vergerii diligit et dilexit dictam filiam suam sicut pius pater consuevit diligere quemcumque suum filium aut filiam.

VIII. Item quod dictus Petrus dixit pluries et dicebat publice loquendo de sua fi-lia prenimio amore: «La mia filla, perla de les mies corades e entremenes! E con me gosa negú consellar que jo te fassa mal!».

IX. Item quod predicta sunt vera.

X. Item quod de predictis est publica vox et fama.

Quibus petit respondere per partem Curie et in non confessatis petit probationem adjudicari [20 mm] non astringit ad superfluum probationem.

[El jutge assigna al procurador fiscal el dia 19 d'agost de 1374 per presentar la seva resposta.

Des del 19 d'agost fins al 29 de novembre de 1374 se segueixen diverses diligències i providències, fins a la citació per a la sentència. S'inclou una peça amb les declaracions dels testimonis presentats per la defensa de Pere Verger, com ara segueix:]

Originale testis in defensionem Petri Vergerii, gerreri Barchinone, productorum.

Die veneris XX augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° III°.

Berengarius [15 mm], [gerreri] Barchinone, testis, juratus et interrogatus super posicionibus per dictum Petrum Vergerii in defensionem suam [15 mm]. Et primo super prima qua incipit: Primo ponit [25 mm] dixit se nichil scire.

Super II^a, III^a et quarta posicionibus interrogatus, dixit se hoc solum scire, quod .i. die, del qual no li record, però pot haver bé .i. mes pasat, ell, testimoni, estant a casa del dit P. Verger, que obrava de son offici, viu que vench a cal del dit P. Verger n'Arnau Marquès, son gendre, tot mogut, e amdosos ensemps entraren-se'n en la cambra e [30 mm]. E a cap de poch isqueren-se'n, e lo dit A. Marquès anà-sse'n. E lo dit P. Verger romàs en son alberch, e vench-se'n a la roda on usava de son offici. E dix estes paraules o semblants entre si matex plorant: «O mesquí! O del traïdor! Com se pot ell pensar que jo [10 mm] [mort] a ma filla? Com pot pensar?». E açò dix diverses vegades, al qual P. Verger ell, testimoni, dix què havia. E lo dit P. Verger plorant dix: «O del traïdor! Com me pot consellar que jo dé mort a ma filla?». Interrogat si oý dir al dit P. Verger qui deya del traïdor, e dix que no.

Super VIII^a posicione interrogatus, dix ésser ver que ell, testimoni, lavors oý dir al dit P. Verger parlar entre si les coses en la dita posició contengudes.

Generaliter interrogatus si est doctus, instructus vel subornatus vel si tale perhibuit testimonium precibus, odio, amore vel timore alicuius, dixit quod non. Interrogatus si est de parentela vel afinitate dicti P. Vergerii, dixit quod non. Interrogatus si est domesticum vel familiaris eius, dixit quod non. És però ver que ell, testimoni, obre de son offici en casa del dit P. Verger e menja aquí ab ço d'ell, testimoni. Interrogatus quam partem mallet obtinere in causa presenti, dixit quod iure potioem.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

[Francesca], uxor Bernardi Doya, [quondam], calafati, marinerii [20 mm], testis, jurata et interrogata super posicionibus per parti dicti delati in sui defensionem. Et primo super prima posicione, dixit contenta in ea esse vera. Interrogatus quo modo scit, dix per

tal com .i. dimars, del qual no li record però pot haver bé VI semanas, lo dit P. Verger vench de defora a son alberch, en lo qual ella, testimoni, era, e dix plorant a ella, testimoni, e a sa muller estes paraules o semblants en acabament: «Veus —mostrant-les un paper que tenia en la mà— com [haja traÿt] mon gendre —dicendo hoc de dicto Arnaldo Marquesi, genero sui—. Açòns ha dat que do a menjar el carabassó a n'Anthònia, nostra filla, per tal que muyre. E jo —dix ell— [he]-li dit que jo faré ço que ell vulla, per tal que no la difam, mas jo'm guardaré que no o [faré], car més la am que no fiu null temps. E que Déus no vulla que aytal sepultura do a la mia filla». E ella, testimoni, dix que ja Déus no u vulla.

Super II^a positione interrogata, dixit contenta in eadem esse vera. Interrogata quomodo scit, dixit eo quia [predicta] presens fuit.

Super III^a positione interrogata, et dixit contenta in eadem esse vera. Interrogata quomodo scit, dixit per tal com viu les dites [50 mm] e oý les paraules contengudes en la dita posició que lo dit P. Verger dix.

Super IIII^a positione interrogata, et dixit contenta in eadem esse vera. Interrogata quomodo scit, dixit per tal com viu com la muller del dit P. Verger pres les dites matzines e més en .i. cofret e tanchà-hi.

Super VIII^a positione interrogata, et dixit contenta in eadem esse vera. Interrogata quomodo scit, dixit eo quia moltes vegades ella, testimoni, oý dir al dit P. Verger les coses en aquella posició contengudes.

Super aliis positionibus non fuit producta [10 mm] nec interrogata.

Generaliter interrogata si est instructa et cetera, dixit quod non. Interrogata si est de parentela dicti P. Vergerii, dixit quod sic, videlicet, que és tia del dit P. Verger. Interrogata quam partem mallet obtinere in causa presenti, e dix que verament ella amaria més que lo dit P. Verger guanyàs.

Fuit sibi lectum.

[Segueixen dos capítols interrogatoris finals d'una deposició perduda, i que són il·legibles.]

Michael Tosell, apothecarius Barchinone, testis, juratus et interrogatus super positionibus per dictum delatum in sui defensionem productis. Et primo, super V^a, VI^a et VII^a positionibus interrogatus, dixit se hoc solum scire, que .i. vespre, lo qual no li acord, e era entre les lums a enceses e lo seny del ladre, e ell, testimoni, estant en son alberch, viu en P. [Terraça], especier, que li dix que havia venut arsènich sublimat a'n [Arnau Marquès], que hoý dir que lo dit [Arnau Marquès] lo volia per fer ociure. E axí dix [20 mm] que li consellava [15 mm] testimoni dix-li que [20 mm]. [E a] poch vench lo dit Terraça e dix aquest testimoni que lo dit A. Marquès li havia dit [que lo dit P.] Verger lo tenia. E llavors ell, testimoni, e lo dit P. Terraça anaren a casa del dit P. Verger. E com [volguessen] parlar ab ell, ell, testimoni, [dix] al dit P. Terraça: «Parlats vós ab ell, cor [lo] fet és vergonyós». E lo dit P. Terraça parlà ab lo dit P. Verger, e après [que] parlats hi [hac],

tornà e adux .i. troç d'arcènich. E ell, testimoni, e ell dit P. Terraça anaren pesar lo dit arcènich, e segons que dix lo dit P. fallia. E amdosos tornaren a casa del dit P. Verger. E lo dit P. Terraça dix al dit P. Verger: «Sènyer, no hic és ací tot», *dicendo* del dit arcènich. E'l dit P. Verger dix: «Sènyer, aytant vos ne dat com n'Arnau Marquès m'en ha dat. Jo us acompanyaré la on stà». *Et dicendo hec verba*: que no havia més en son poder. [25 mm] continent que no hagués despler de retre lo dit arcènich, ans paria [li] plagés. E lavors los dit P. Verger, P. Terraça e ell, testimoni, [anaren] a casa del dit [30 mm], e après que parlat hagueren, lo dit A. [45 mm] poch tornà e liurà al [dit] P. Terraça, present aquest testimoni, .i. poch del arcènich, e lo dit P. Terraça pesà-lo e trobà tot lo pes e vengueren-se.

Super aliis non fuit interrogatus quia non fuit productus.

Generaliter interrogatus si est doctus et cetera, dixit quod non. Interrogatus si est de parentela partis ea producentis, familiaris vel domesticus ipsius, dixit quod non. Interrogatus quam partem mallet obtinere in causa, dixit quod potiore in iure.

Fuit sibi lectum.

Petrus Terraça, apothecarius Barchinone, testis, juratus et interrogatus super v^a, vi^a et vii^a posicionibus super quibus tantum fuit [productus] [20 mm] e solament açò saber, que .i. vespre, del qual no li record, ell, testimoni, ab en Miquell Tosell, anà a casa de P. Verger [per] cobrar l'arcènich que ell, testimoni, havie venut [a] A. Marquès, lo qual li havia dit lo dit A. que tenia lo dit P. Verger. E com [fou] la, dix-li que lo liuràs. E lo dit P. Verger [dix]: «E haus-o dit lo dit A.?». E ell dix: «Hoc». E lavors lo dit P. Verger cridà sa muller. E liurà a aquest testimoni .i. troç d'arsènich, lo qual aquest testimoni a casa sua pesà. E com no li trobàs [tot], tornà ab lo dit Miquel al dit P. Verger. E dix-li que lo dit arcènich no hi era tot. E lo dit P. Verger dix que aytant com lo dit A. li'n liurà li havia liurat. E lo dit Miquel Tosell e ell, testimoni, ab lo dit P. Verger anaren a casa del dit A. E ell, testimoni, cobrà del dit A. ço que fallia del dit arcènich. E dix ell, testimoni, que li és viares que lo dit P. Verger digués al dit Miquel que [bo qu-y's tengué de quants infants havie]. E als dix que no hi sap ne ha oÿt dir.

Super aliis posicionibus non fuit productus et ideo non [fuit interrogatus].

Generaliter interrogatus si est doctus et cetera, dixit quod non. Interrogatus si est de familia, domesticus vel de parentela predictis, dixit quod non. Interrogatus quam partem mallet obtinere in causa presenti, dixit quod iure potiore.

Fuit sibi lectum.

*Nicolaus Oliverii, velerius Barchinone, testis, juratus et interrogatus super universis posicionibus de posicionibus per dictum delatum in sui defensionem productum. Et dixit que ell, testimoni, .i. dia, del qual no li record, e pot haver en torn .ii. meses, ell anà a casa del dit P. Verger per tal com havia oÿt dir que sa filla del dit en Verger havia maridat n'Arnau Marquès per marit. E com fou en lo dit alberch [trobà] [lo dit] P. Verger, al qual ell, testimoni, dix: «Què és açò?», *dicendo* d'allò que havia oÿt dir de la dita filla. E lo dit P. Verger dix estes paraules o semblants*

CONTRA ARNAU DES PRATS I ANTÒNIA VERGER (1376)

Procés per incest

1376, octubre 9–1378, juny 5. Barcelona.

Procés criminal davant Guillem Martina, jutge de la cort (després associat amb Castelló de Mallorca, promotor) contra Arnau des Prats, baster de Barcelona, i la seva cunyada Antònia, muller d'Arnau Marqués, mercader, acusats d'incest.

Conté tres peces. La primera és el procés criminal contra Arnau des Prats, amb 82 fulls en format quart, del qual sembla faltar un plec a partir del full núm. 62, a més del full núm. 20. Li acompanyen l'original i la còpia de les declaracions dels testimonis de la defensa, dos quaderns en format quart cadascun, amb 32 fulls.

ACA, Reial Cancelleria, Processos en quart, 1376-1378.

[Portada:] *Translatum inquisitionis facte contra Arnaldum de Prato, basterium, et dominam Anthoniam, uxorem Arnaldi Marqués, super crimine incestus.*

Judex, venerabilis Guillermus Martina.

Scriptor, Franciscus Bisbals.

[Fol. 1r:] *Noverint universi quod die jovis, nona octobris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo sexto, cum ad auditum domini regis, in civitate Barchinone personaliter existentis, noviter pervenerit quod Arnaldus de Prato, basterius civitatis Barchinone, Deum non verendo et jurisdictionem regiam spernendo, diabolico spiritu inductus, Anthoniam, uxorem Arnaldi Marqués, mercatoris dicte civitatis, sororem ex parte matris domine Eulalie, uxoris ipsius Arnaldi, carnaliter cognovit, incestum cum ipsa Anthonia commitendo. Et cum talia sint pernicioosa et mali exempli, et talia que sine condigna punitione non debeant pertransire, idcirco venerabilis Guillermus Martina, judex curie domini regis, de mandato eiusdem domini regis, inquisivit de predictis una mecum Francisco Bisbals, domini regis scriptore, ut sequitur.*

Dicta die jovis nova octobris.

I. *Constancia, uxor Petri Torrella, comorans in vico del Carme civitatis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis, de quibus interrogabitur, dicere veritatem quam sciat.*³⁹ E dix que és ver que enguany, com la muller d'en Arnau Marqués era en casa d'en Arnau Prats, baster, que està el carrer de

¶ ³⁹ Al marge, d'una altra mà: «Ista testis est rixans cum dicto Arnaldo Prat et eius cognata et eius uxore, et semel dixit ista verba uxor ipsius

Arnaldo: *Vage, metzina tu ton marit axí com ta germana ha metzinat son marit. Et est prima mulier et ebria et cetera*».

la Picha d'en Colom, en lo qual lavors aquesta testimoni estava, e viu e oý que la dita muller del dit en Prats e la muller d'en A. Marquès, germana sua, se barraven tot dia, e oyia (*sic*) que la dita muller d'en Prats deye a la dita germana sua: «Tu'm desmarides, que has a fer ab mon marit». E la dita germana dehia: «Mens-ne». Emperò, a la fi, aquesta testimoni viu que lo dit en Prat hac a traer la dita cunyada sua de casa sua e menà-la, segons que dehien, a casa d'en Verger, pare seu. E lavors aquesta testimoni oý dir a la dita muller del dit en Prats aytals paraules o semblants en acabament: «Veyats lo bacallar e la bagassa què han fet, que anit tota nit, per prendre comiat, jahen ensemps». E aquesta testimoni reptà la dita muller d'en Prats dient-li per què deya aytals paraules. E la dita na Prats dehia: «Pus ells o fan, ben puix jo dir».

Interrogada si aquesta testimoni viu lo dit en Prats ab la dita cunyada sua sol ab sola en loch sospitós, o la viu abrassar o besar, e dix que bé viu alcunes vegades lo dit Prats e la dita cunyada sua tots sols a la fenestra de la sua cambra, e la muller del dit Arnau Prats estava a la porta, e viu encara alcunes vegades que'l dit en Prats besava la dita cunyada sua en l'entrada de la sua casa, per la qual cosa aquesta testimoni reptà lo dit en Prats dient-li alcunes vegades con ell besà axí sa cunyada, que mal li estava. E lo dit en Prats deye: «Fer-o pusch, que ma cunyada és».

Interrogada qui pot saber en les dites coses, dix que n'Ascarit, boter, e sa muller, e altres del veýnat.

Interrogada si de les dites coses és fama e sospita contra los dits en Prats o sa cunyada, e dix que hoc, e quant aquesta testimoni bé creu fermament que'ls dits en Prats e sa cunyada han haüt afer carnalment.

Interrogada per què creu les dites coses ésser veres, e dix que per ço que ha dit damunt. E per ço encara, com abans que la dita cunyada vengués en casa, vehia jugar e trufar en Prats e sa muller tots dies per la casa. E despuys que la dita cunyada hi vench no hagneren sinó mal, car tot dia lo dit en Prats feria sa muller. E axí con solia jugar e burlar ab sa muller, jugava e burlava ab la dita cunyada sua, en tant que lo veýnat se'n scruxien, reptaren alguns lo dit en Prats, dient que mala ventura li'n poria venir e'n poria ésser punit si la cort o sabia. E lo dit en Prats dehie: «Ja sé que si pot fer que en los béns meus poden punir, mas en la persona no».

Dicta die.

II. *Margalida, filia dicti Petri Torrella, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis, de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que és ver que ha oýt dir comunament en la carrera que lo dit en Prats havia afer ab la dita cunyada sua, muller d'en Marquès.

Interrogada a qui ha oýdes dir les dites coses, dix que comunament a les gents.

Interrogada si aquesta testimoni ha vist lo dit Arnau des Prats ab la dita cunyada sua tot sols en loch suspitós abressant o besants-se, dix que alcunes vegades, aquesta testimoni estant en una cambra en què lavors estava son para en lo dit carrer, viu alcunes vegades los dits en Prats e sa cunyada tot sols en la cambra qui és sobre la carrera on lo dit en Prats està. E vehia en la dita cambra que·ls dits en Prats e sa cunyada s'abressaven e·s besaven.⁴⁰

Interrogada si viu que haguessen alcuna còpula carnal entre si, e dix que no.

Interrogada si viu que lo dit en Prats e la dita cunyada sua s'acostassen envers lo lit per jaher aquí, e·ls viu fer altres coses inhonestes, dix que no.

Interrogada del temps que les dites coses viu, dix que era en la Coresma pus prop passada.

III. *Clara, uxor Guillermi Simonis, sellarii, quondam, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que no sab res sobre les dites coses.

III. *Petrus de Motia,*⁴¹ *basterius, comorans cum Arnaldo de Pratis, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix que és ver que enguany, après les festes de Pascua prop pasades, aquest testimoni vench estar a casa del dit Arnau des Prats per apendre l'offici de baster, e viu aquí en lo dit alberch estar una dona appellada Anthònia, la qual, segons que deyen, era germana de la muller del dit en Prats. E viu que gran discòrdia havia entre lo dit A. des Prats e sa muller, per ço com la dita muller del dit en Prats era fort gelosa de son marit e de la dita Anthònia, germana sua, que no fessen mal lurs afers ensemps, ço és, que jaguessen carnalment la .i. ab l'altra, en tant que la dita Anthònia se'n hac anar de casa del dit Arnau a casa del para de la dita Anthònia, e despuys no y tornà.

Interrogat si aquest testimoni viu lo dit Arnau Prats ab la dita Anthònia besant o abressant aquella, dix que viu moltes vegades que lo dit A. besava e abressava la dita Anthònia devall en la entrada de la casa on estava e en lo menjador dalt, e viu que la dita Anthònia anava alcunes vegades ab lo dit Arnau tota sola a regar .i. ort que lo dit A. ha prop Sent Pol.

Interrogat si viu aquest testimoni lo dit A. e la dita Anthònia en la cambra sols, diu que lo dit A., sa muller e la dita Anthònia jahien tots .iii. en una cambra, e moltes vegades viu aquest testimoni que als matins la muller del dit Arnau se'n devalava primera e après lo dit A. o la dita Anthònia devallaven, però bé conexia aquest testimoni que la muller del dit A., aytant con podia, tenia esment que no se'n devallava entrò que lo dit Arnau o la dita Anthònia o la .i. o l'altro (*sic*) se'n devallaven.⁴²

¶⁴⁰ Al marge, d'una altra mà: «Falsum dicit quod de ista fenestra non posset videre an dictus A. Prats esset solus nec ne in sua camera cum eius

cognata et cetera, et est rixans et cetera». ¶⁴¹ Al marge, d'una altra mà: «Iste testis facit pro delatis».

¶⁴² Al marge, d'una altra mà: «Nota totum hoc».

Interrogat si aquest testimoni oý dir a la muller del dit Arnau que hagués trobat lo dit Arnau e la dita Anthònia ensemps fahent pecat de carnalitat, e dix que no, mas bé viu moltes vegades que con lo dit A. Prats batie sa muller per ço com dehia que ella havia diffamada lo dit A. e la dita Anthònia. E la dita muller deye: «Per cert, ella hic exirà o jo vouré què serà».

Interrogat si, despuys que aquest testimoni estech a casa del dit en Prats, hi estech molt la dita Anthònia, dix que qualque .i. mes poch més o menys.

Interrogat si de les dites coses és fama contra los dits Arnau Prats e Anthònia, dix que nos sab.

Interrogat si sab o ha oýt dir que la dita Anthònia sia prenys, dix que oýt o ha dir a moltes gents que li u demanaven.

V. *Petrus sa Torra, de officio algatzirii domini regis, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix que és ver que enguany, après Pascua prop passada, la muller d'aquest testimoni dix a aquest testimoni que ell faria gran bé que prengués manera que A. Prats gitàs sa cunyada de casa e que hagués bé ab sa muller, car gran mal ne havien en casa. E lo dit A., que'n havia gran mal solàs a sa muller. E aquest testimoni, qui ja'n havia oýdes algunes coses en lo vehinat, pensàs quina manera hi poria pendre. E l'endamà matí, aquest testimoni se'n vench a casa del dit A. des Prats dient-li que ell fahia fort mal sos afers, per ço con tan gran baralla havia en casa ab sa muller, e que tot lo vehinat na parlava mal, que tothom dehia que ell fahia mal ses fahenes ab sa cunyada, e que no poria ésser que mala ventura no li'n vengués si la Cort o sabia. E lo dit Arnau dix: «Ja en Bellestar me'n ha parlat e he ja en cor de tornar-la a casa de son pare e de sa mara». E aquest testimoni dix: «Hoc, que jo era a casa de micer Johan des Pont, hon era en Nicolau Vila, e han-me'n demanat, perquè tenits-hi esment que greu me'n sabia vestro dampnatge». E totes aquestes coses dix aquest testimoni al dit A., per ço que gitàs la dita cunyada sua de casa e que hagués pau ab sa muller, e l'endemà per lo matí, segons que aquest testimoni oý dir, lo dit A. amanà la dita cunyada sua a casa dels dits pare e mare seus.

Interrogat si sab o ha oýt dir que'l dit A. haja haüt afer carnalment ab la dita cunyada sua, e dix que, segons fama de les gents, que hoc.

Interrogat si aquest testimoni ha vist lo dit Arnau ab la dita Anthònia sol ab sola, en loch sospitós, abrassant o basant-se, o fahent altres inlícits tocaments, e dix que bé ha vist lo dit A. e la dita cunyada sua tots sols en lo terrat, e que jugaven endosos, e la .i. encalsava l'altro, jugant e burlant per lo dit terrat, e açò viu aquest testimoni estant en la finestra del seu alberch.

Viu encara algunes vegades aquest testimoni (*sic*) que lo dit A., ensemps ab la dita Antònia, tots sols, se anaven deportar de fora la vila a vinyes o camps, o la on se volien, e açò ha vist aquest testimoni dies axí a hora del sol exit com hora de vespres.⁴³

¶ ⁴³ Al marge, d'una altra mà: «Voluntarie deponit et non interrogatus».

Interrogat si sab alcú qui degen saber en les dites coses, e dix que hoc, la muller d'aquest testimoni, e la muller d'en Penavera, e sa filla e tot lo veñnat hi deven saber.

VI.⁴⁴ *Anthonia, uxor Arnaldi Merquès (sic), mercatoris, civis Barchinone, delata, deponens in proprio facto et ut testis in alieno, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur.* E dix que no sab res sobre les dites coses.

Interrogada si lo dit Arnau des Prats ha besada o abrassada aquesta deposant. E dix és ver que hoc, una vegada la basà damunt (*sic*) sa muller, janglant e rient, mas no u fèu a negun mal entaniment.⁴⁵

Interrogada en qual loch de la casa la besà, e dix que en l'antrada del alberch del dit A., present sa muller, la qual axí mateix lo dit Arnau besà lavors.

Interrogada si alguna persona hi havia present, dix que no, que lavors lo dit A. no tenia alcun missatge.

Interrogada si aquesta deposant e lo dit Arnau són estats algunes vegades sol ab sola en la cambra, o en terrat o en altres lochs, dix que no.

Interrogada si aquesta deposant és anada ab lo dit Arnau a vinyes o a orts o en altra manera de deport o en altra manera, dix que no, sinó ab la muller del dit Arnau ensemps.⁴⁶

Interrogada si entre la muller del dit Arnau e lo dit Arnau se moch alguna discòrdia o baralla estant aquesta deposant en lo dit alberch de son cunyat, e dix que no, ver és que la dita germana de aquesta deposant es dona fort reversa e ha gran gelosia de son marit, e tot dia li movia baralla e ranyina, e aquesta deposant reptava la dita germana sua de les dites coses, e per açò se seguia alguna baralla entre aquesta deposant e sa germana.

Interrogada per quina rahó aquesta deposant isqué de casa del dit Arnau des Prats, dix que per ço con la mara d'aquesta deposant estava malalta, e no havia qui la pensàs, e aquesta deposant anà la pensar.

Interrogada si la dita muller del dit Arnau o altra persona havia reptada o increpada aquesta deposant de les dites coses, dix que no.

Interrogada si lo dit Arnau des Prats ha asaiada d'abrassar o de basar aquesta deposant en lo meniador del alberch del dit A. o en la cambra o en terrat o en altro loch, e dix que no, sinó en l'entrada del dit alberch, segons que damunt ha dit.⁴⁷

Interrogada si per quant temps o en qual temps estech aquesta deposant en l'alberch del dit Arnau des Prats, dix que hi estech enguany en la Coresma qualque .i. mes.

Interrogada si aquesta deposant és prenys, dix que no ni'n ha fet per què.
Fuit sibi lectum et cetera.

¶ ⁴⁴ Al marge, d'una altra mà: «Delata». ¶ ⁴⁵ Al marge, d'una altra mà: «Non negat de pluribus vicibus». ¶ ⁴⁶ Al marge, d'una altra mà: «Testes

dicunt contrarium supra». ¶ ⁴⁷ Al marge, d'una altra mà: «Testis et dictus Arnaldus Prats deponunt contrarium».

VII.⁴⁸ *Arnaldus Prats, basterius, civis Barchinone, delatus, deponens in proprio facto et ut testis in alieno, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur.* E dix que és ver que la dita cunyada sua estech en casa d'aquest deposant per alcun temps en Quaresma, bé la meytat, però no li membre si hi estech en Carnal.

Interrogat si aquest deposant ha haüt còpula carnal ab la dita cunyada sua, dix que no.

Interrogat si aquest deposant ha abrassada ne basada la dita cunyada sua, dix que hoc, alcunes vegades davant la muller d'aquest deposant, e d'altres vegades davant lo para de la dita sua cunyada.⁴⁹

Interrogat on la besava e la abrassava, dix que la primera vegada con la besà fon con la veé novellament en casa del para de la dita cunyada, veent-ho lo para e la mara de la cunyada e la muller d'aquest deposant. E altra vegada la besà en l'entrada del alberch d'aquest deposant. E altra vegada en lo terrat del dit seu alberch, e cascuna vegada hi era present la dita sua muller.⁵⁰

Interrogat si aquest deposant, en manera de deport o per altra manera, és anat ab la dita cunyada sua, sol ab sola, a vinyes, o a orts o a camps. E dix que no, car tota vegada que anaven en negun loch, hi anava la dita muller sua o una fadrina filla d'en Gayol (*sic*), sartre, appellada Johanna, que lavors estava ab aquest deposant.

Interrogat per quina raó la dita cunyada sua estava en casa d'aquest deposant, dix que en tan hi estech per ço com la muller de aquest deposant era partera, e aquest deposant no era sans, e pensà'ls. E enguany, en la Coresma, tornà-hi per ço com tot dia sa barallava ab lo para de la dita cunyada sua, e ab volentat del dit para e de sa mare.

Interrogat per quina rahó aquest deposant trasch la dita cunyada sua de la sua casa, e dix per ço con aquest deposant planyia la messió a la dita sa cunyada. E per ço axí mateix con la dita muller sua se barallava ab la dita sua cunyada, e aquest deposant no volia brega en casa.

Interrogat si aquest deposant, estant la dita cunyada en casa sua, ferí la dita muller sua, dix que hoc, per ço con la dita muller sua tot dia li movia baralla, dient que gitàs sa cunyada e lo missatge de casa, que massa fahien messió.

Interrogat si alguna persona havia parlat null temps o dit a aquest deposant que tragués la dita sa cunyada de casa sua, e dix que hoc, en Torra, del offici del algatzir, però tant ell li'n parlà ja l'en havia treta .i. dia abans. E axí mateix alguns del veÿnat, qui dixeren al dit deposant que's desisqués de sa cunyada e de ses burles.

Interrogat quines paraules dix en Torra a aquest deposant, dix que'l dit en Torra dix a aquest deposant aytals paraules o semblants: «En Prat, val-ne-us més

¶ ⁴⁸ Al marge, d'una altra mà: «Delatus». ¶ ⁴⁹ Al marge, d'una altra mà: «Testes dicunt quod alibi ipsam osculata fuit quam (?) coram uxore

sua vel patre ipsius Anthonie». ¶ ⁵⁰ Al marge, d'una altra mà: «Contrarium dicunt testes quod [15 mm]».

que us traguésseu treball de casa e que visquéssets en pau». E aquest deposant respòs: «E per què?». E lo dit en Torra dix: «Per ço con dien que vós havets mals solàs a vostra muller, per ço con ella se s'és engelosida de sa germana». E aquest deposant respòs: «Tothom qui ho diu, na diu gran falsia, però ja la hic he treta».

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Die veneris decima octobris anno predicto, dictus dominus iudex processit ad dictam inquisitionem continuandum ut sequitur.

VIII. *Eulalia, uxor Arnaldi Prats, basterii, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix no ésser veres les coses contengudes en la dita pervenció (*sic*).

Interrogada quantes vegades e per quant temps ha estat la dita Anthònia, germana sua, en casa d'aquesta testimoni e de son marit, dix que la dita Anthònia hi estech enguany a .v. jorns de janer qualsque .xv. dies, per ço com aquesta testimoni era partera e son marit no era ben sà. E la dita Anthònia pensà d'ells. E puys tornà-se'n a casa de son pare. E après, enguany, en la Quaresma, la dita Anthònia se barallà ab son pare e ab sa mare, e per aquesta raó la dita Anthònia vench-se'n a casa de son marit d'aquesta testimoni, e estech aquí qualche una setmana. E puys lo pare de la dita Anthònia vench a casa del marit d'aquesta testimoni. E la dita Anthònia humiliàs al dit son pare e besà-li les mans. E lo dit pare perdonà-li. E lo dit pare tornà-le-se'n a la sua casa pròpria. E despuys no és tornada en la casa d'aquesta testimoni.

Interrogada si estant la dita Anthònia en casa d'aquesta testimoni e de son marit, aquesta testimoni e la dita Anthònia se barallaren, e dix que hoc, alcunes vegades.

Interrogada per quina rahó se barallaven, e [*falta el foli 20*].

[*Segueix al foli 21r:*]

Interrogada si lo dit marit d'aquesta testimoni e la dita Anthònia foren trobats per aquesta testimoni o per altri sol ab sola en la cambra o en altre loch, dix que no, qui ella estava tota vegada ab la dita Anthònia.

Interrogada com aquesta testimoni anava a la esgleya, què fahia la dita Anthònia, dix que tota vegada anava ab ella a la església del Carme o la on oÿen missa.

Interrogada si lo marit d'aquesta testimoni, estant la dita Anthònia en casa sua, ferí aquesta testimoni, e dix que no.

Interrogada si aquesta testimoni se'n gelosia o hac sospita que lo dit marit seu hagués afer ab la dita Anthònia, dix que no.

Interrogada on jaegé la dita Anthònia mentre era en casa d'aquesta testimoni, dix que aquesta testimoni jahia ab la dita Anthònia ensemps en un lit, e lo dit marit seu jahia en .i. altre lit, emperò jahegen tots en una cambra.

Interrogada si aquesta testimoni alcuna vegada dix a alcunes vehines sues o devant elles que lo dit son marit hagués afer carnalment ab la dita sua germana o semblants paraules que tocassen al dit fet, dix que no.

Interrogada qui amenà la dita Anthònia a la casa del marit d'aquesta testimoni con hi vench, dix que la primera vegada e la segona la hi menà la mare de la dita Anthònia.

Interrogada qui trasch la dita Anthònia de la casa d'aquesta testimoni o la menà en casa de son pare, dix que la primera vegada la se'n menà son pare de la dita Anthònia, e la segona vegada la mare.

Interrogada a quina hora la se'n menaren, dix que cascuna vegada la sse'n (*sic*) menaren a hora de vespres o après.

Interrogada si lo dit marit seu fo al menar de la dita Anthònia a casa de son pare, dix que no.

IX. *Berengarius Scarit, boterius, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix ésser ver que aquest testimoni, qui és vehí del dit Arnau des Prats, viu e oý moltes vegades que gran descinsió (*sic*) e baralla ha en la casa del dit A. des Prats entre lo dit A. e la muller del dit Arnau, e entre la cunyada del dit A. e la muller. E oye que la dita muller del dit A. dehia a la dita germana sua: «Traÿdora, vé-te'n, que tu'm desmerides, e en casa de ton pare has mès mal e ara mets-lo en casa mia», axí que la dita muller del dit Arnau paria que volgués dir que lo dit A. e Anthònia, germana sua, fahien peccat de luxúria la .i. ab l'altre.

Interrogat si aquest testimoni ha oÿt dir a la dita muller del dit Arnau que ella hagués [trobat] lo dit Arnau e la dita germana sua fahent peccat de carnalitat e peccat de luxúria ensemps, e dix que aquest testimoni no u ha oÿt dir a la dita muller del dit A., mas ha u oÿt dir al vehinat del dit A. comunament que la dita muller del dit Arnau dehia que ella havia trobat lo dit A. e la dita Anthònia ensemps faent peccat de luxúria. Dix encara si haver oÿ[t] dir a alcunes personas del carrer d'en Robador, lo nom de les quals no li membren, que havien vist moltes vegades que lo dit en Prats se'n anava tot sol ab la dita Anthònia per lo carrer avall a un ort que havien pres Sent Pol, e tantost que eren al mig del carrer, lo dit A. posava lo bras per coll a la dita Anthònia, e axí, bras per coll, anaven tro a l'ort.

Interrogat si aquest testimoni viu lo dit A. ab la dita Anthònia sol ab sola en loch sospitós, besant e abrassant aquella, e dix que hoc, .i. matí que era lo dia de madona Sancta Maria de Març, con aquest testimoni se fos levat del lit e's vestís, viu lo dit A. qui abrassaba e besava la dita Antonia,⁵¹ que estava cordada en gonella dins la cambra del dit Arnau. E puys, tirà-la anlà tras la finestra. Puys, aquest testimoni no'ls viu, ans se'n isqués, de vergonya que hac, de la sua cambra e anà-sse'n.

¶ ⁵¹ Al marge, d'una altra mà: «Ista mane Franciscus Gayol, sartor, induyt unam tunicam novam viridam

dicte Anthonie qui se fecit ad fenestram et tunc dictus Arnaldus tiravit ipsam intus cameram et cetera».

Interrogat si en la dita cambra viu alcuna altra persona sinó los dits A. e Anthònia, e dix que no veé que negun altre hi hagués sinó ells abdosos.

Interrogat si's pensà que lavors lo dit Arnau tiràs la dita dona part la fenestra per ço que pogués ab ella carnalment, dix que ben hac suspita lavors aquest testimoni, segons les feyteses que'n fahia la .i. e l'altre e los continents.

Interrogat si es fama que'l dit Arnau haja comès peccat de carnalitat ab la dita dona, e dix que, segons fama del vehinat, hoc.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

X. *Sancia, uxor Bernardi Penavera, de domo domini regis, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Et dix açò saber sobre les dites coses, ço és, que enguany oý dir comunament al carrer o al vehinat on està que en Prats, baster, e sa muller, havien gran baralla en casa, en tant que deyen que lo dit en Prats havie ferida sa muller. Axí que los dits vehins dehien que en ta mal punt hi era venguda la germana de la dita muller del [dit] en Prats que nos feyen sinó barallar marit e muller.

Interrogada si sab o ha oý dir per què los dit marit e muller se barallaven, e dix que no y sab àls, sinó ço que damunt ha dit, car aquesta testimoni ja està luny de casa del dit en Prats.

XI. *Simona, uxor Berengarii Squarit, basterii, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que és ver que aquesta testimoni viu star per alcun temps, en casa del dit Arnau Prats, na Anthònia, germana de la muller del dit en Prats, e viu que estant la dita Anthònia en casa del dit Arnau Prats, la muller del dit Arnau e la dita Anthònia se barallaven. E viu algunes vegades que, per ço com la muller del dit Arnau se barallava ab la dita Anthònia, lo dit Arnau donava alcun bufet a sa muller.

Interrogada quines paraules deya la dita muller del dit A. a la dita Anthònia com se barallaven, dix que deya-li aytals paraules o semblants: «Véte'n, no'n metes mal en ma casa, car ja n'as [mès] massa en la casa de ton marit».

Interrogada si aquesta testimoni oý dir a la muller del dit Arnau que lo dit A. hagués afer carnalment ab la dita Anthònia, e dix que lo matí que lo dit Arnau menà la dita Anthònia a casa de son pare, oý aquesta testimoni que la dita muller del dit Arnau dix: «Veyats de la traýdora, si és bé traýdora que anit se colgà en gonela ab mon marit e han jagut anit tota nit abduy en .i. lit».

Interrogada si les dites paraules oý lo dit Arnau ne la dita Anthònia, e dix que no, que ja eren luny de la sua casa, que's anaven per la carrera avall a la casa de son pare de la dita Anthònia.

Interrogada si aquesta testimoni viu lo dit Arnau e la dita Anthònia sol ab sola besant o abrassant en loch sospitós, dix que quant aquesta testimoni no la li viu besar ne abrassar, mas bé veé que's donen collades la .i. a l'altre e bufets en manera de jochs, e'ls veyà burlar per la casa, e aquesta testimoni, per fàstich que'n havia, girava la cara e se'n entrava en casa, que moltes vegades seguera a la porta si per ells nos fos.

Interrogada si viu anar la dita Anthònia ab lo dit Arnau tot sols a ort o vinya en manera de deport, dix que hoc, alcunes vegades los veé anar abdosos a .I. ort que lo dit Arnau ha pres Sent Pol, e que lo dit Arnau alcunes vegades prenía la dita Anthònia per la mà e menava-la-sse'n.

Interrogada si és fama o sospita en [lo carrer] o vehinat on lo dit Arnau està que lo dit Arnau haja comès peccat de luxúria ab la dita dona, dix que moltes gents o dien e'n'an sospita, per ço com la dita Anthònia és fort falaguera, e per ço encara com axí jugaven e burlaven abduy.

XII. *Guillelmus Sancti Justi, comorans in vico vocato de la Picha d'en Colom civitatis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Et dix que no sab àls sobre les dites coses exceptat que viu lo dit A. e la dita Anthònia que anaven abduy tots sols o a vinya o a ort o a qualque loch on ells se anassen deportar. Àls dix que no sab sobre les dites coses en tant com ell no ature en casa ne en la carrera.

XIII. *Bartholomeus de Muntle (?), faber, comorans cum en Casaldavall, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix que no sab àls en les dites coses, salv que ha oÿt dir en lo vehinat del dit Arnau des Prats que lo dit A. des Prats era infamat que havia jagut ab sa cunyada, e àls no y sab, car no ha pus d'un mes e mig que està en lo dit vehinat.

XIII.⁵² *Francisca, uxor Jacobi de Caldavall, fabri dicte civitatis, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix que ha oÿt dir a les gents del vehinat on lo dit Arnau està que lo dit Arnau besava e abrassava la cunyada sua.

Interrogada si aquesta testimoni ha vist o oÿt que la muller del dit Arnau digués en la carrera o en altre loch paraules per què aparegués que hagués sospita que lo dit Arnau jugués ab la dita cunyada sua carnalment, e dix que no, [cor] aquesta testimoni e la muller del dit Arnau no's tiraven bé, jassie que despuys se sien amigades, e no's entrametia de sos fets.

XIII. *Francisca, uxor Barthaloni Vitalis, quondam, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur, dicere veritatem quam sciat.* Et dixit se nichil scire super contentis in predictis, salv que ha vist e oÿt moltes vegades que lo dit Arnau Prats barallave sa muller, mas no sab per què, jassie que u demanàs a la dita muller del dit Arnau e no li volia dir per què.

¶ ⁵² Sic. Repetit.

Die lune, XII^a octobris anno predicto fuit receptus sequens testis.

XV. *Jacobus Canyadel, draperius, comorans in vico de la Picha d'en Colom, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que ha oÿt dir comunament en lo vehinat on los dits (*sic*) Arnau Prats està que lo dit Arnau e la dita Anthònia fahien peccat de carnalitat, ço és, que la .i. ab l'altre jahrie (*sic*), e aytal és fama de tot lo vehinat.

Interrogat si aquest testimoni viu o ha sabut alcunes entresenyas o senyals entre los dits Arnau e Anthònia deguésser ésser perpetrat lo dit peccat, e dix que bé'ls veé venir abdosos tot sols de la vinya, e'ls viu estar tots sols a la finestra e en lo terrat, e ha oÿt dir a alcunes persones del vehinat que lo dit Arnau besava la dita Anthònia. E oÿ dir que la dita dona Anthònia era prenys. E d'açò era fama en lo dit vehinat, e que per ço la havien treta de casa del dit Arnau Prats.

Die martis, XIII^a octobris anno predicto.

XVI. *Dulcia, uxor Andree Civela, quondam, comorans in vico d'en Robador, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis, de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix que és ver que ha oÿt dir comunament e aytal és fama de les gents que lo dit Arnau des Prats ha haüt afer carnalment ab la dita cunyada sua, en tant que, segons que's diu, la muller del dit Arnau los trobà en lo dit fet, e se'n és engelosida, axí que molt de mal n'a haüt la dita dona ab lo dit Arnau, marit seu, en casa sua.⁵³

Interrogada si aquesta testimoni ha vist lo dit Arnau ab la dita Anthònia sol ab sola, besant o abrassant-se e fent altres coses inhonestes, dix que és ver que aquesta testimoni ha vist lo dit Arnau e la dita Anthònia per lo dit carrer d'en Robador anar tot sols abdosos, e veye'ls anar jugant e burlant per la carrera avall e amunt, que si la dita Anthònia fos fembra de Viladays si degera haver vergonya de ço que feya ab lo dit Arnau.

Interrogada quines burles feyen los dits Arnau e Anthònia, dix que veye que s'encalçaven la .i. a l'altre, es ferien en manera de joch, e veje alcunes vegades que lo dit A. menava la dita Anthònia per la mà, e estrenyia-la-li, e la dita Anthònia deya: «No façau, no façau». E alcunes vegades vehie que lo dit A. la menave bras pel coll.

Interrogat si viu los dits Arnau e Anthònia anar per la dita carrera a hora sospitosa, dix que hoc, .i. dia, com aquesta testimoni se levà per lo matí e obrí la porta del seu alberch, viu venir lo dit Arnau e la dita Anthònia per la carrera amunt semblant que venguessen de la orta de Sent Poll, e viu que la dita Anthònia venia ab .i. mantonet abrigat e totes les faldes de les vestidures que portave banyades de ros. En tant que aquesta testimoni se pensà en son cor

¶ ⁵³ Al marge, d'una altra mà: «Nullus hoc (?) dicit [*trenca*] dicta uxor. Vide supra fol. xviii».

que los dits Arnau e Anthònia havien fet peccat de carnalitat la .I. ab l'altre, ateses los continents que la dita Anthònia feya e atesa la viltat del dit Arnau, qui ja en temps passat era fama que tots temps és anat darrere fembres.

Post hec dicta die, dictus venerabilis iudex, una cum Arnaldo Porta, de Thesauraria domini regis, accesserunt personaliter ad officium seu capcionem alguatzirii domini ducis, in quo seu qua dictus Arnaldus detinebatur captus. Et dictus venerabilis iudex, presente dicto Arnaldo, reinterrogavit dictum Arnaldum super predictis ut sequitur.

Et primo, interrogat a hon jeya la dita Anthònia en casa d'aquest deposant, e dix que en una cambra del alberch d'aquest deposant a hon aquest deposant e sa muller jeyen, ço és, a vegades en .I. lit tota sola, e aquest deposant e sa muller jeyen en altre lit en la dita cambra, e a vegades la dita Anthònia jeya ab la muller d'aquest deposant e, com la dita Anthònia jeya ab la muller d'aquest deposant, aquest deposant jeya tot sol en lo lit a hon la dita Anthònia jeya com jeya sola.

Interrogat a hon jeya la dita Anthònia com jeya ab la muller d'aquest deposant, so és, si jeya a la spona o en la paret, e dix que nos sab.

Interrogat si en la dita cambra cremen de nits lum, dix que hoc, tota la nit.

XVII. *Francisca, uxor Guillermi de Panu (?)*, comorans in dicto vico d'en Robador, *testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat*. E dix que no sab res en les dites coses sinó que a vist passar los dits A. e cunyada sua moltes vegades per lo dit carrer amunt e aval tot sols.

XVIII. *Catalina, filia Bernardi sa Correrona, quondam, comorans in dicto vico d'en Robador, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat*. Dix que és ver que aquesta testimoni ha oÿt dir comunament en lo vehinat on està que la cunyada d'en Arnau dez Prats, filla d'en Verguer, estava a casa del dit Arnau dez Prats e que era prenys, e e que era empenyada del dit Arnau, cunyat seu.⁵⁴

Interrogada si aquesta testimoni ha vist lo dit Arnau e la dita cunyada sua anar sol ab sola en loch sospitós, besant o abrassant, dix que no, que aquesta testimoni no ature en casa sua ne en la carrera, car tot dia ven cols a la plassa, mas bé ha oÿt dir en lo dit vehinat que havien vist anar los dits Arnau e la dita Anthònia braç per coll anant janglant e burlant per lo carrer amunt e avall.

XIX. *Bartholomeua, uxor Bartholomei Benet, ortolani comorantis in dicto vico d'en Robador, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat*. E dix que ha oÿt dir comunament a les gents, e aytal fama és entre les gents, que la dita Anthònia, cunyada del dit Arnau dez Prats, s'ere empenyada e que s'ere empenyada del dit Arnau estant en casa sua, e que per aquesta rahó ha haüt gran discòrdia entre lo dit Arnau e sa muller en

¶⁵⁴ Al marge, d'una altra mà «Iste auditus est falsus».

casa, e que lo dit Arnau n'a ferit alcunes vegades sa muller, en tant com lo reptava per les dites coses.

Interrogada si aquesta testimoni ha vist anar lo dit Arnau e la dita Anthònia sols ab sola, abrassant per la carrera o fahent altres coses inhonestes, e dix que hoc, car moltes vegades viu anar los dits Arnau e Anthònia per lo carrer avall e amunt quaix qui va o ve de la orta de Sent Poll, e veye que la dita Anthònia posave lo bras per coll al dit Arnau e que's carregave tota sobre lo dit Arnau, fahent moltes arloteries, en tant que aquesta testimoni e los altres que y veyen se daven vergonya e pudor de les coses que la dita Anthònia feya ab lo dit Arnau.

XX. *Maria, uxor Bernardi Vila, civis Barchinone, comorans in vico predictae d'en Robador, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que no sabie ne havie res oyt dir de les dites coses tro que hir oyt dir en la carrera que la cunyada del dit Arnau era prenys e que era prenys del dit Arnau.

Interrogada si viu anar lo dit Arnau ab la dita cunyada sua sol ab sola, anant abrassats o en altra manera inhonestament, dix que bé'ls ha vist anar lo dit Arnau e sa muller e la dita cunyada sua per lo carrer d'en Robador avall, e una vegada los veé anar lo dit Arnau e sa cunyada tot sols, mas no veé que anassen desonestament.⁵⁵

XXI. *Sanccia, uxor Arnaldi Miquelis, molerii, civis Barchinone, comorans in dicto vico d'en Robador, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que ha oyt dir comunament a les gents, e aytal és fama en lo dit vehinat, que lo dit Arnau havie afer carnalment ab la cunyada sua. E que per aquesta rahó havien haüda gran baralla o contesa lo dit Arnau ab sa muller.

Interrogada si aquesta testimoni ha vist anar lo dit Arnau ab la dita cunyada sua sol ab sola anant o abrassats o per altra manera illeguda (*sic*), dix que a vist anar lo dit Arnau ab la dita cunyada sua tot sols per la carrera d'en Robador quax qui va e ve de Sent Poll, e que lo dit Arnau menava per la mà la dita Antonia.

Et dicta die martis XIII^a octobris anno predicto, Bernardus Pellicerii, mercator oriundus Ilerde, nunc habitator Barchinone, nomine et pro parte amicorum et parentorum Arnaldi Marquès, mercatoris Barchinone, et ut procurator, ut asseruit, dicti Arnaldi Marquès, obtulit et presentavit coram dicto venerabili iudice seu inquisitore quandam supplicacionem, in audiencia domini regis provisam, tenoris sequentis:

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magestat humilment supplicant, demostren los amichs e parents d'en A[rnau] Marquès, mercader de Barcelona, que, com la dona n'Ant-

¶ ⁵⁵ Al marge, d'una altra mà: «Pro delatum».

hònia, muller del dit Arnau Marquès, haia comès adulteri, per lo qual ha concebut e s'és empenyada, e los amichs del dit A. se temen, con axí, segons que's diu, per la dita dona se vulla metre en obra, so és, que aborresca la creatura que té en son ventre per so que lo seu adulteri no fos notori. Per ço, plàcia a la vostra reyal magestat la dita Anthònia fer gordar e regonèxer a certes madrines, qui sien dones de bé e de bona fama, que coneguen aquella Anthònia si és prenys, e aquella gordada en poder del jutge de la inquisició e de aquella persona a qui la vostra altea manarà, fassen relació en tal manera que la veritat del fet ocultar no's pusque. *Altissimus et cetera.*

Et in fine ipsius supplicacionis erat scripta provisio sequens:

Mandetur judici cui commissum est negocium quatenus, si attento processu fuerit recognoscenda dicta Anthonia, faciat recognosci eandem, et si dubitat, recurat ad cancellarium et consilium regium et providebitur.

Provisa per vicecancellarium in consilio.

Et dictus venerabilis Guillelmus Martina, iudex seu inquisitor, recipiens supplicacionem preinsertam cum illis debita reverencia et honore quibus decet, obtulit se peractum procedere in premissis prout de jure et ratione invenerit faciendum.

XXII. *Eulalia, uxor Jacobi Canyadell, draperii Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que no sab àls en les dites coses sinó que lo dit Arnau feria algunes vegades sa muller mentre la dita Anthònia era en casa del dit Arnau, però no sab la rahó per què.

Interrogada si, ans que la dita Anthònia fos en casa del dit A., lo dit A. feria la dita muller sua, dix que no, que null temps no la li oý ferir ne u viu fins que la dita Anthònia fo en sa casa.

Interrogada si aquesta testimoni viu lo dit A. e la dita Anthònia sols abdosos, estant en loch sospitós, besant o abrassant, dix que no, car aquesta testimoni no cura sinó de estar en sa casa ab sos infants que ha a governar.

XXIII. *Bevenguda, uxor Bernardi Barçaloni, quondam, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* E dix que no sab res ne ha oýt dir en les coses damunt dites.

Interrogada si ha vist lo dit Arnau ab la dita cunyada sua anar a vinyes o a ortos en manera de deport, dix que bé viu anar lo dit A. ab sa muller e la dita cunyada sua, e lo dit A. ab sa cunyada tan solament fora la ciutat en manera de deport, mas aquesta testimoni no sap on s'anaven.

XXIII. *Johanna, uxor Guillermi de Sobirats, quondam, marinerii Barchinone, comorans in dicto vico d'en Robador, testis, jurata et interrogata super predictis et aliis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat.* Dix si haver oýt dir que lo dit A. des Prats havia mal solàs a sa muller e que lo dit mal solàs era estat despuys que la cunyada del dit A. los és venguda en casa, car d'abans no havien sinó tot bé.

Interrogada si aquesta testimoni ha vist anar lo dit A. ab la dita cunyada sua tots sols, anant abressats o burlant o per altra manera inhonesta, dix que bé·ls ha vist anar tots sols per la carrera aval vers Sen Poll, mas aquesta testimoni no sap on s'anaven, car aquesta testimoni fila lana en casa sua e no·s ha cura de les fahenes de les gents.

Interrogada si és fama que lo dit A. e la dita Anthònia haien fet peccat de carnalitat la .i. ab l'altre, dix que no, que ella sàpia, emperò bé ha oït dir a una dona apellada na Barchina⁵⁶ e a d'altres del veïnat, lo nom de les quals no li membre, rahonant-se del dit fet, que mala cosa era com lo vehinat sofaria aytal peccat, car en Prats feya levar sa muller per lo matí e lo dit en Prats romanía en lo lit ab sa cunyada entrossús a tèrcia.

XXV. *Francisca, uxor Bernardi Solani, ortolani, civis Barchinone, testis, jurata et interrogata super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat. E dixit se nichil scire super predictis nec dici audivisse.*

Post hec, dicta eadem die fuit per dictum venerabilem judicem domina Anthonia prefata reinterrogata super predictis per modum qui sequitur:

Et primo interrogada a hon jeya aquesta deposant en l'alberch del dit cunyat seu, e dix que en la cambra hon jeya lo dit cunyat seu e germana, en .i. lit tota sola, ceptat que alcunes vegades jach ab aquesta deposant una fadrina qui hi stech alguns dies, filla d'en Gasol (*sic*), sartre.

Interrogada a hon jeya lo dit Arnau des Prats, e dix que jeya ab sa muller en una altre lit dins la dita cambra.

Interrogada si la muller del dit Arnau jeya ab aquesta deposant, e dix que no, sinó com la dita muller del dit Arnau era partera, que aquesta deposant jeya ab la dita muller del dit Arnau, e lo dit Arnau en altre lit tot sol.

Interrogada si estech molt aquesta deposant mentre la dita germana d'aquest deposant fou partera, e dix que qualsque VIII jorns que la dita germana jach partera e puixs per dos jorns après que fo levada.

Interrogada l'altra vegada que aquesta deposant fo en casa del dit cunyat seu, jeya sola o ab la dita germana sua, e dix que tota vegada jach tota sola, salvant la dita fadrina qui y jach alguns dies.

[Interrogada si aquesta deposant és anada neguna vegada a matinada o altra hora del dia ab lo dit Arnau brach per coll o man per mà, tots sols o en altra manera per lo carrer d'en Robador o per altre loch, dix que no, car aquesta deposant null temps anà sola ab lo dit seu cunyat fora casa, ne encara com anava ab companyia no anava braç per coll.]⁵⁷

¶ ⁵⁶ Al marge, d'una altra mà: «Ista Barchina dicit contrarium». ¶ ⁵⁷ Aquesta última resposta apareix

en el foli 60r-v, copiada fora del lloc que li correspon, que hauria de ser aquí.

Postquam die mercurii XV^a dicto mensis octobris, dictus venerabilis iudex, attenta supplicatione supra sibi presentata et provisione in ipsa supplicatione facta, attentis etiam deprecacionibus quorundam testium supra receptis qui de pregnatui dicte domine Anthonie fecerunt mencionem, et ad suum animum informandum, dictam dominam Anthòniam fecit recognosci per Romiam, uxorem Ferrarii de Torrebadal, quondam; Cathalinam, uxorem Petri Oliva, comorantes juxta plateam Burnii civitatis predictæ; Guillemonam, uxorem Raimundi Oliva, quondam, comorante juxta vicum d'en Amergòs; Martinam, uxorem Jacobi Martini, comorante in vicho d'en Rocha; et Mariam, uxorem Petri Rosseta, quondam, matronas in talibus expertas. Que prestito per eas primitus juramento super recognicionem dicte Anthonie an pregnans sit ut ne, dixerunt bene et fideliter in predictis se habere.

Que domine dominam predictam recognoverunt, et recognita dicta domina Anthòniam, deposuerunt ut sequitur.

Romia, uxor Ferrarii Torrabadal, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit que ella testimoni, ensemps ab na Catalina, muller d'en P. Oliva, e ab na Guiamona, muller d'en Ramon Oliva, quondam, ha guardada e regoneguda la dita Anthònia, muller del dit Arnau Marquès. E en tant com aquesta testimoni ha pogut veer ne conèxer, la dita Anthònia no és prenys, ans és sens tot prenyat.

Interrogada en què ha regoneguda la dita Anthònia, dixit que en lo ventre e en les mameles e en la natura de la dita dona.

Interrogada si aquest testimoni ha conegut en la dita dona que's sia afollada o feta afollar, dixit que no.

Cathalina, uxor Petri Oliva, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit que ella testimoni, ensemps ab la dona na Romia, muller d'en Farrer Torrobadal (sic), e ab na Guiamona, muller d'en Ramon Oliva, quondam, ha guardada e regoneguda la dita Anthònia, e en tant com aquesta testimoni ha pogut veer ne conèxer, la dita Anthònia no és prenys, ans és sens tot prenyat.

Interrogada en què ha regoneguda la dita Anthònia, dixit que en lo ventre e en les mameles e en la natura de la dita dona.

Interrogada si aquest testimoni ha conegut en la dita dona que's sia afollada o feta afollar, dixit que no.

Guillemona, uxor Raimundi Oliva, quondam, testis, jurata et interrogata super predictis, dixit que ella, testimoni, ensemps ab la dona na Romia, muller d'en Farrer Torrabadal, e ab na Catalina, muller d'en P. Oliva, ha guardada e regoneguda la dita Anthònia, e en tant com aquesta testimoni ha pogut conèxer ne veer, la dita Anthònia no és prenys, ans és sens tot prenyat.

Interrogada en què ha regoneguda la dita Anthònia, dixit que en lo ventre e en les mameles e en la natura de la dita dona.

Interrogada si aquest testimoni ha conegut en la dita Anthònia que's sia afollada o feta afollar, dixit que no.

Martina, uxor quondam Jacobi Martini, sutori Barchinone, comorans in vico d'en Rocha, testis, jurata et interrogata super predictis, e dix que és ver que aquesta testimoni, ensemps ab la dona na Roya (sic) ha regoneguda la dita Anthònia. E segons esguardament e conexença d'aquesta testimoni la dita Anthònia no és prenys.

Interrogada si aquesta testimoni ha pogut conèixer que la dita Anthònia de poch de temps ençà sia afollada o feta afollar, dix que no.

Maria, muller d'en P. Roseta, quondam, testis, jurata et interrogata super predictis, dix que ella testimoni, ensemps ab la dita na Martina, muller d'en Jacme Martí, ha regoneguda la dita Anthònia, e en tant com aquesta testimoni ha vist ne pot conèixer la dita Anthònia no és prenys.

Interrogada si aquest testimoni ha conegut ne pot conèixer que la dita Anthònia de poch de temps ençà se sia afollada o feta afollar, dix que no.

Petrus Perellada, laborator, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super predictis et subscriptis de quibus interrogabitur dicere veritatem quam sciat. E diu que enguany, en l'estiu, .i. dia de sesta (sic), viu en la orta de Sent Poll, per lo camí qui partex del portal de xxx^a claus e va ferir a Sent Poll per les ortes de Sent Poll, lo dit Arnau des Prats, qui anava mà per mà ab la dona na Anthònia, cunyada sua, e com veeren aquest testimoni qui venia envés ells caminant, jaquiren-se les mans lo dit Arnau e Anthònia, e puix anaren-se'n rahonant, tinent lur camí. E .i. trocet luny aquest testimoni encontrà la muller del dit Arnau ab 1 fadrinet qui·ls anava detràs, lo qual fadrí és germà de la dita Anthònia, e puix aquest testimoni no sab que's faeren.

Interrogat si la dita muller del dit Arnau demanà a aquest testimoni si havia encontrat lo dit Arnau e Anthònia, dix que no.

Interrogat si la dita muller era en loch que pogués veure lo dit Arnau e la dita Anthònia, dix que en la .i. no podia veure l'altre, per ço com seien luny qualque .i. git de pedra ordal, e lo carrer que és fet a voltes e no's podien veure.

Interrogat si sab o ha oÿt dir que fama sia entre lo dit Arnau e la dita Anthònia que hajen comès peccat de carnalitat la 1 ab l'altre, dix que no, que ell sàpia.

Et dicta die jovis, dictus Arnaldus des Prats fuit reinterrogatus per dictum venerabilem judicem, et lectis primitus depositionibus supra per eum factis. Et dixit quod stabat et perseveravat in eisdem, hoc salvo, quod dix que de ço que ell ha confessat que besà la dita sua cunyada en lo terrat fo per aquesta manera, que aquest deposant era en lo dit terrat ab sa muller e ab sa cunyada, e trufa trufant gità la muller sobre .i. fex de palla de pèsols, e carreguà's sobre la dita muller sua. E la dita cunyada sua, axí matex, trufa trufant, donà-li ab una cana, dient que mal fahie a sa germana. E lavors aquest deposant lexà la dita muller sua, e pres la dita cunyada sua, e besà-la e lançà-la sobre la dita muller sua que encara jahie sobre la dita palla de pèsols, e ab tant jaquí les dites muller e cunyada en lo dit terrat e anà-sse'n.

Interrogat per quina rahó lo dit en Torra e lo dit vehinat dehien a aquest testimoni que gitàs la dita cunyada sua de casa, e dix que quant en Torra ja és escrit en la deposició d'aquest testimoni per què u deya. Quant és als vehins, dix que no li menbra per què u deyen.

Interrogat si aquest deposant, anant ab la dita sua cunyada sola, anava bras per coll ab la dita sua cunyada per lo carrer d'en Robador o en altre loch, dix que no, car null temps no anà ab ella sol en negun loch, e posat que u fos, no li posara bras per coll.

[El jutge publica les declaracions precedents.

El procurador fiscal sol·licita la condemna dels acusats o, si no semblés plenament provada la seva culpabilitat, assenyala que hi ha indicis per posar-los a turment.

Els acusats sol·liciten un termini per presentar la seva defensa.

El jutge assigna termini per dictar les seves resolucions.

17 d'octubre de 1376. El procurador fiscal sol·licita que, essent l'acusada Antònia menor de 25 anys d'edat, se li assigni un curador.

El jutge pregunta a Antònia la seva edat, la qual respon tenir menys de 20 anys. El jutge assigna per curadors seus al seu pare, Pere Verguer, i a Jaume Gelida.

Els curadors d'Antònia presten jurament.

El jutge ordena publicar les deposicions d'Antònia.

El jutge fa pública la inquisició i assigna termini per presentar les alegacions de la defensa.

22 d'octubre de 1376. Compareixen els curadors de l'acusada per presentar les seves alegacions, que són les que ara segueixen:]

Excipiendo ac se defendendo eis modo et forma quibus melius fieri possit, oferunt dicti delati seu eorum pars capitula sive articulos sequentes ad probationem superfluum minime se astringendo.

- I. Primo ponit, et probare intendit, pars dictorum delatorum quod a tempore citra quo fuit contractum matrimonium inter dictum Arnaldum Pratas et dominam Eulaliam, uxorem ipsius Arnaldi, fuit magna dileccio inter eundem Arnaldum Prats, ex una parte, et Petrum Vergeri et dominam eius uxorem, parentes ipsius domine Anthonie delate et alios filios et propinquos ipsorum Petri Vergerii et domine eius uxoris, ex altera.*
- II. Item ponit quod tanta fuit et est dileccio ex causis predictis inter ipsos quod pre-nominati fuerunt et esse consuerunt simul tam in hospicio dicti Arnaldi de Prats quam dicti Petri Vergerii quam alias comendo, bibendo, ludendo, truffando inter ipsos licite et honeste quamadmodum amici et afines facere debent et consueverunt.*
- III. Item ponit quod quasi incontinenti secuto matrimonio inter dictos Arnaldum et dominam eius uxorem sororemque dicte Anthonie delate, ipse Arnaldus osculatus fuit ipsam Anthòniam eius sororiam sive cunyade in presenciam dictorum eius parentum, credens sibi fore licitum et honestum sicuti erat.*

IV. *Item ponit quod casu et ubi idem Arnaldus obsculatus fuerit dictam dominam Anthoniam, quod istud erat et fuit ex causis premisis, credendo sibi fore licitum et honestum presertim cum illud fieret patenter et non in loco suspecto.*

V. *Item ponit quod quidquid ex causis predictis factum fuit inter ipsos Arnaldum et Anthòniam, factum extitit licite et honeste et absque aliqua inhonesta suspicione set positus bona dileccionem.*

[Queden aquí interrompudes les al·legacions de la defensa. Sembla que falta un quadernet o plec complet.

Es lliura còpia de les al·legacions a l'altra part.

10 de novembre de 1376. El jutge publica les deposicions dels testimonis de la defensa.

13 de novembre de 1376. El procurador fiscal renuncia a la sentència interlocutòria de turment, és a dir, renuncia a sol·licitar al jutge que s'apliqui turment per als acusats a fi d'esbrinar la veritat.

14 de novembre de 1376. Els acusats accepten aquesta renúncia, però l'acusació particular pel marit d'Antonia la rebutja.

Segueixen diverses actuacions processals, que prolonguen la discussió sobre l'aplicació o no de turments. De totes aquestes actuacions interessen tres:

1.- El 19 de desembre de 1376, el procurador fiscal compareix davant el jutge i presenta un procés incoat contra Antònia, muller d'Arnau Marquès, i un altre procés incoat pel procurador fiscal contra Arnau Marquès, en l'esmentat procés Marquès va presentar alguns capítols en la seva defensa, sobre els quals va presentar alguns testimonis, el tenor dels quals és el que ara segueix:

Die veneris septima die julii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° quarto. Fuit denunciatum Curie domini regis quod Anthònia, uxor Arnaldi Marquès, mente deliberrata, divina nec regiam ulcionem verendo, dictum Arnaldum, eius virum, pocionavit et cetera.

El jutge mana que aquests processos anteriors s'incloguin en el que ara es porta.

2.- El 5 de maig de 1378, els jutges dicten una sentència interlocutòria amb la qual absolen Arnau des Prats i Antònia de la petició de turment.

Segueixen altres actuacions processals.

3.- El 15 de juny de 1378 es dicta sentència definitiva:]

In Dei nomine. Nos, Castilionus de Maioricarum, consiliarius et promotor negotiorum Curie domini regis, et Guillelmus Martina, jurisperitus Barchinone, iudices predicti. Visa inquisitione supra recepta contra dictos Arnaldum de Prato et Anthoniam, uxorem Arnaldi Marquès, dicte civitatis, et atestacionibus testium in eadem receptis. Visa petitione contra dictos Arnaldum de Prato et dictam Anthoniam per procuratorem fiscalem oblata et responsione eidem petitioni per sepepredictos Arnaldum et Anthoniam subsequuta. Visis articulis per dictos delatos in sui deffensionem oblatis et atestacionibus testium su-

per eisdem articulis productis. Visa interlocutoria super petitione tormentorum supra per nos lata. Visis et attentis omnibus aliis [15 mm] per nos videnda et attendenda erant et quod partes coram nobis dicere ac proponere voluerunt, renunciato et concluso per partes in causa, habito super predictis consilio peritorum, die presenti ad sententiam ferendam et a partibus audiendam per nos assignata, sacrosanctis Evangelis coram nobis positus ut oculi nostri videant equitatem, sedendo pro tribunali, ut moris est iudicis judicantis, super predictis sententiam ferimus in hunc modum: Cum non constet nobis de intencione partis Curie, idcirco dictos Arnaldum de Prato et Anthoniam, uxorem dicti Arnaldi Marquès, et quemlibet ipsorum ab inquisitis et petitis contra ipsos sententialiter absolvimus, et Petro Rocha, procuratori fiscali presenti, nomine domini regis, cum debita reverencia, silentium super predictis imponimus sempiternum.

Lata fuit hec sententia seu declaratio per dictos iudices, lecta per dictum Guillermmum Martina, sedente pro tribunali, ut moris est iudicis judicantis, in studio habitacionis dicti venerabili Castilionis de Maioricarum, die martis, horam vesperorum ipsius diey qua computabatur xv^a die junii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° octavo, presentibus dictis Arnaldo de Prato et Anthonia, delatis, cum Jacobo Gilida, eius curatore. Et presentibus etiam dicto Petro Rocha, procuratore fiscali, et dicto Bernardo de Olivaria, ut locumtenente advocati fiscali. Et presentibus etiam testibus ad hec vocatis specialiter et rogatis Petro Arnaldi de Maioricarum, Guillermo Rocha, de civitatis Minorise, et Petro Castell, textore pannorum, cive Barchinone, presenteque me, Galcerando Ricolfi, scriptore jurato sub discreto Francisco Bisbals, notario, et presentis processus scriptore.

[Segueix una altra peça amb les declaracions dels testimonis presentats per la defensa, que és com segueix:]

[Portada:] Jacme Gelida

Translatum testium productorum per partem Arnaldi de Pratis et Anthonie, uxoris Arnaldi Marquesi, in eorum deffensionem.

Die veneris, ultima octobris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo sexto, fuerunt recepti testes infrascripti quos Arnaldus de Pratis, basterius, et Anthonia, uxor Arnaldi Marquesi, mercatoris, civis Barchinone, delati, produxerunt in et super capitulis per ipsos oblatis in eorum defensiones, et quos fuerunt citati per Dominicum de Calatajubio, jurisconsultore domini regis.

I. Jacobus de Caldaval, faber, civis Barchinone, testis productus per partem dicti Arnaldi de Pratis et domine Anthonie, uxor Arnaldi Marquès, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis per partem ipsorum productis. Et primo super primo, secundo et tercio capitulis interrogatus, e dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super quarto et quinto capitulis interrogatus, et dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super sexto capitulo interrogatus. Et dix que és ver ço que's conté en lo dit capítol. Interrogat com ho sab, e dix que per ço com aquest testimoni moltes vegades besà ses cunyades e ha vist que d'altres las besaven, emperò palesament, davant tuyt, emperò com venien de qualque viatge on anaven.

Interrogat si indeferentment, estant les cunyades en casa lur, és honest de besar lurs cunyades, dix que no, sinó com van ho venen de viatge, segons que damunt ha dit.⁵⁸

Interrogatus super septimo capitulo, dixit super eo nichil scire.

Super octavo et nono, decimo et undecimo capitulis interrogatus, e dix que és ver que un dia aquest testimoni oý barallar e contendre de paraula la dita muller d'en Prats ab la dita na Torrella, axí que la dita na Torrella dix a la dita na Prats aytals paraules o semblants: «Vé, aparella salsa a ton marit axí com ta germana la donà al seu». E aquest testimoni reptà les dites dones de la dita baralla, e féu-las callar. E a cap de .ii. dies veé que foren amiges. Sobre les altres coses contengudes en los dits capítols dix que no y sabia res.

Interrogat si aquest testimoni creu o presumex que la dita dona na Torrella, per malvolença que hagués al dit Arnau Prats o a sa muller, hagués fet fals testimoni en les dites coses, dix que no.

Super duodecimo capitulo interrogatus, et dixit super eo nichil scire.

Super terciodecimo capitulo interrogatus et dixit se ignorare contenta in eo.

Super XIII° et [quinto decimo] capitulo interrogatis, [dixit super contentis] in eis nichil [scire].

Super XVI° et XVII° capitulis interrogatus, et dixit super contentis in eis nichil scire.

Super XVIII° capitulo interrogatus, et dixit super contentis in dicto capitulo nichil scire.

Super XIX° capitulo interrogatus, dix que anans és lo contrari, car la dita Anthònia és difamada que ha fet adulteri ab altres hòmens. Lo dit Arnau des Prats si ha afer ab d'altres dones, trobe so ab elles.

Super XX° et XXI° capitulis interrogatus et dixit super contentis in dictis capitulis nichil aliud scire nisi ut supra deposuit.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel subornatus vel si deposuit prece vel precibus alicuius, dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in hac causa, et dixit que qui mellor dret haja.

Interrogatus si est de parentela vel afinitate eorundem, dixit quod non.

II. *Francischa, uxor Barçaloni Vitalis, comorans in vico de la Pica d'en Colom, testis producta per partem dictorum delatorum, jurata et interrogata super capitulis supra-dictis dicere veritatem quam sciat.*

Et primo super primo capitulo interrogata, et dixit contenta in dicto capitulo fore vera. Interrogatus quomodo scit, e dix que per ço com ho ha oýt dir a la muller del

¶ ⁵⁸ Al marge, d'una altra mà: «Quidam sunt inhonesta quae non puniatur».

dit Arnau Prats, e lo dit Arnau des Prats que [veie] [anar sovín] a la casa del dit Pere Verger, e dos filletes que lo dit Pere Veguer ha venien sovín a casa del dit Arnau [dez Prats].

Super secundo capitulo interrogata, e dix que aquest testimoni veye anar en Prats e sa muller per lo carrer avall e deyen que anaven a casa del dit en Verguer, e lo dit en Verguer e sa muller veye venir a casa del dit en Prats, si menjaven o bevien o [trufaven] dix que no·n sap.

Super tertio, quarto et quinto capitulis interrogata, et dixit super contentis in eis nichil scire.

Super sexto et septimo capitulis interrogata, et dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super octavo, nono et decimo capitulis interrogata, e dix que aquesta testimoni oý una vegada barallar [de] paraules la dita dona na Torrella e la dita muller del dit Arnau des Prat, emperò lo dit en Prats null temps se mès en la dita baralla, e oý que en la dita baralla que la dita na Torrella dix a la dita Eulàlia: «Dóna d'aquella salssa a ton marit que ta germana donà al seu marit».⁵⁹ Axí que aquesta testimoni ab algunes del veýnat levaren-se e dixeren a les dites dones que callasen e feren-les callar.

Interrogada si après la dita baralla, les dites les dites dones [foren amigues], e dix que [despuys] no·ls hoý barallar.

Interrogada si aquesta se pense o creu que la dita na Torrella, per rahó de la dita baralla, hagués fet fals testimoni contra lo dit Arnau des Prats e la dita Anthònia, e dix que no y sab res.

Super undecimo capitulo interrogata, e dix que aquest (*sic*) testimoni null temps veé ne conech que fos en brega briaga (*sic*).

Super duodedimo et terciodecimo capitulis interrogata, e dix que no y sab res, bé emperò veu que l'alberch del dit en Prats e l'alberch hon stava en Torrella e les finestres d'aquells s'estan la una davant l'altre, e que's poden veure de les finestres.

Super XIII⁶⁰ capitulo interrogata, e dix que no y sab res, que ells so saben, bé és ver que lo dit Arnau tots temps solie ésser de bona fama.

Super vicesimo [et vicesimo primo] capitulis interrogata, et dixit super contentis in eo nichil scire.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel subornatus vel si deposuit prece vel precibus alicuius, dixit quod non. Interrogata si est de parentela vel affinitate dictorum delatorum vel eorumdem, dixit quod non. Interrogata quam partem mallet obtinere in hac causa, et dixit qui's vulle.

III. *Franciscus Gayol (?)*, sartor, civis Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis supradictis per dictos delatos oblatis in eorum deffensionem dicere veritatem quam sciat.

¶⁵⁹ Al marge, d'una altra mà: «Concordat cum aliis».

¶⁶⁰ En realitat, segons el procés original que s'inclou en el mateix expedient, és el capítol XIX.

*Et primo super primo et secundo capitulis interrogatus, et dixit super eis nichil scire.
Super tercio et quarto capitulis interrogatus, et dixit super contentis in ipsis capitulis nichil scire.*

Super septimo, octavo et nono capitulis interrogatus, et dixit super eis nichil scire.

Super decimo et undecimo capitulis interrogatus, et dixit super eis nichil scire.

Super duodecimo et terciodecimo, XIII° capitulis interrogatus, et dixit super contentis in ipsis capitulis nichil scire.

Super quintodecimo capitulo interrogatus dixit quod és ver que un dia de festa o de digmenge, com aquest testimoni hagués feta una gonella nova ab miyes mànegues a la dita Anthònia, qui lavors stava en casa del dit Arnau Prats, aquest testimoni anà a casa del dit Arnau Prats per lo matí, e vestí la dita gonella a la dita Anthònia, axí com és acostumat que los sartres fan. E com la dita Anthònia hac vestida la dita gonella, féu-se a la finestra. E lo dit Arnau, que dins la dita cambra era, tirà la dita Anthònia per lo braç, dient-li: «Entrat-vos-en, en mala ventura, que si havia negú en aqueix hostel veurién-vos». E lavors la dita Anthònia tirà's atrás de la dita finestra, e entrà-sse'n. E aquest testimoni isqué's de la dita cambra e anà-se'n fer sos afers.

Interrogat si lavors lo dit Arnau besà o abraçà la dita Anthònia, dix que no.

Interrogat qui era lavors en la dita cambra, e dix que lo dit Arnau Prats, sa muller, e la dita Anthònia e aquest testimoni.

Interrogat qui paguà aquest testimoni de les costures de la dita gonella, dix que encara no és pagat, mas lo dit Arnau li'n entratengut lavors.

Interrogat d'on fo lo dit drap, e dix que ja'l trobà en casa del dit Arnau com tallà dita gonella.

Interrogat si aquest testimoni ficà les mànegues en la dita gonella, e dix que no, que la dita Anthònia tenia camisa ab mànegues d'alcandora o mànegues longes, e no s'ach cura de ficar-li les mànegues.

Super sextodecimo capitulo interrogatus, dixit super dicto capitulo nichil aliud scire nisi ut supra deposuit.

Super septimodecimo et XVIII° capitulis interrogatus, et dixit super contentis in ipsis nichil scire.

Super XIX° capitulo interrogatus, e dix que entén que lo dit Arnau des Prats sia de bona fama, jassia que no y sia molt privat, en tant com la dita dona na Anthònia hi estava. Quant a la dita Anthònia no la conexia.

Super vicesimo et vicesimo primo capitulis interrogatus, et dixit se nichil aliud scire nisi ut supra deposuit.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel subornatus vel si deposuit prece, precio, hodio, timore vel amore alicuius, dixit quod non.

Interrogatus si est de parentela dicti Arnaldi de Prato, et dix que hoc, fill de cosín germà ab ell.

Interrogatus si sperat habere comodum vel incomodum ex hac causa, dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in hac causa, et dixit quod iure potiore.

Die mercurii quinta novembris anno predicto.

III. *Anthוניus Amati, scriptor Barchinone, testis, juratus et interrogatus super capitulis per partem dictorum delatorum oblatis dicere veritatem quam sciat.*

Et primo super primo capitulo interrogatus, et dixit super contentis in eo nichil scire.

Super secundo capitulo interrogatus, dixit se hoc solum scire super in eo contentis, que aquest testimoni és stat alcunes vegades en la casa del dit Arnau des Prats, e vehié aquí que la dita Anthònia menjava e bevia en casa del dit Arnau, e burlava ab ell e ab sa muller. E ha vist lo dit Arnau menjar e beure ab aquest testimoni ensemps a casa del dit Pere Verger en manera de consolació. Altre coses dix que no sab sobre les coses contengudes en lo dit capítol.

Super tercio ac eciam quarto capitulis interrogatus, et dixit super contentis in ipsis capitulis nichil scire.

Super quinto, sexto, septimo, octavo et nono capitulis interrogatus, et dixit super contentis in eis nichil scire.

Super decimo, undecimo, duodecimo, terciodecimo et quartodecimo capitulis interrogatus, et dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super quintodecimo capitulo interrogatus, e dix in eodem se hoc solum scire, que un dia de matí, queacom ans de tèrcia, però no li membra quin dia s'era, aquest testimoni fos ab lo dit Arnau des Prats en la cambra del dit Arnau, lo dit Arnau parlant entre si d'alcunes fahenes, entrà la dita Anthònia en la dita cambra e féu-se a la finestra sobre la carrera. E lo dit Arnau tirà la dita Anthònia per lo bras, dient-li: «No us façats a la finestra, en mal guayn», o semblants paraules. E la dita dona Anthònia lavors tornà atràs e recolçà's sobre .i. llit de la dita cambra.

Interrogat si la dita Anthònia era lavors en gonella, e dix que ans li és vigares que vestís un curtapeu sobre la gonella.

Interrogat si lo dit Arnau besà o abrassà la dita Anthònia lavors, dix que no.⁶¹

Super sextodecimo capitulo interrogatus, dix que aquest testimoni veu que lo dit Arnau tirà la dita Anthònia de la dita finestra, segons que aquest testimoni ha depositat en lo precedent capítol, per açò que negun strany no la veesen a la finestra.

Super XVII° et XVIII° capitulis interrogatus, et dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super nonodecimo capitulo interrogatus, e dix que, quant aquest testimoni, bé entén que lo dit Arnau és de bona fama. Quant a la dita dona Anthònia creu que sia de fama bona, sinó com ha oÿt dir que havia donades metzines a son marit, la qual cosa no sab si és vera ho no.

Interrogatus super vicesimo et vicesimo primo capitulis, et dixit quod predicta per eum deposita sunt vera et de eis est fama.

¶ ⁶¹ Al marge, d'una altra mà: «Concordat cum aliis testibus» (?).

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel subornatus vel si deposuit prece, precio, hodio, timore vel amore alicuius, dixit quod non.

Interrogatus si est de parentela dicti Arnaldi de Prato vel dicte Anthonie, dixit quod non.

Interrogatus si sperat habere comodum vel incomodum in hac causa, dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in hac causa, et dixit quod iure potioem.

V. *Elichsendis, uxor Petri Vilardalli, quondam, comorans in vico de la Picha d'en Colom, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super predictis capitulis per partem dictorum delatorum oblati.*

Et primo super primo et secundo capitulis interrogata, dix que no sab àls sobre los dits capítols sinó que la dita Anthònia estech per alcun temps en la casa del dit Arnau des Prats, e menjava e bevia aquí a vegades, e anaven abduys al ort.

Super tercio, quarto et quinto capitulis interrogata, e dix que no sab àls sobre los dits capítols sinó que un dia aquesta testimoni sehie a la porta del alberch del dit Arnau des Prats, e segués axí mateix aquí la muller del dit Arnau, la qual paria fos fort fellona, a la qual aquesta testimoni demanà: «Què havets, madona? De què sots fellona axí?». E la dita dona respòs dient: «Per què no seria fellona, que ma germana és dona en ma casa e que yo sia serventa?». E aquesta testimoni, anant-li lo cor en ço que havia hoÿt dir que lo dit Arnau havia mal solàs a la dita sua muller per la dita Anthònia, e que li'n feria sovín, no hac cura de demanar-la'n més havant.

Super sexto capitulo interrogata, dix que null temps veé que cunyat besàs cunyada, e no sab àls sobre lo dit capítol.

Super septimo capitulo interrogata, et dixit super contentis in eo nichil scire.

Super octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo et terciodecimo capitulis interrogata, et dixit super contentis in ipsis capitulis nichil scire.

Super quartodecimo, quintodecimo, sextodecimo, XVII° et XVIII° capitulis interrogata, et dixit super contentis in eis nichil scire.

Super XIX capitulo interrogata, e dixit super contentis in dicto capitulo nichil scire, salvant que ou dir a les gents que són en gran brogit per ço que son preses.

Generaliter interrogata si fuit instructus (sic), docta, corrupta vel subornata, dixit quod non.

Interrogata si deposuit prece, precio, hodio, timore vel amore alicuius, dixit quod non.

Interrogata si est de parentela vel afinitate dictorum delatorum vel alterius eorum, dixit quod non.

Interrogata si sperat habere comodum vel incomodum ex hac causa, dixit quod non.

Interrogata si est excomitatus (sic) vel perjurus (sic), dixit quod non quod ipsa sciat.

VI. *Francisca, uxor Jacobi de Caldaval, fabri Barchinone, testis producta per partem dictorum delatorum, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super predictis capitulis. Et primo, super primo et secundo capitulis interrogata, et dixit quod est ver que aquesta testimoni ha vist que alcunes vegades que'l dit A. des Prats e sa muller,*

segons que deien, s'anaven dinar a cal del dit Verger, e veja axí matex que lo dit Verger se venian dinar a casa del dit A. Prats.

Super tercio, quarto et quinto capitulis interrogata, et dixit super contentis in dictis capitulis nichil scire.

Super sexto et septimo capitulis interrogata, dixit quod non sab res.

Super octavo, nono et decimo capitulis interrogata, et dix que és ver que aquesta, com viu e oý barallar la dita na Torrella e la muller d'en Prat, e que la dita na Torrella, en la dita baralla, dix a la muler del dit A., estant cascuna en sa casa, les paraules contengudes en lo x^o capítol.⁶² Però viu despuys que la dita Torrella e lo dit A. des Prats eren amichs. Si ab la muller del dit A. era amiga o no, dix que nos sab.

Super undecimo capitulo, dix que no y sab res.

Super duodecimo capitulo interrogata, e dix que és ver que con la dita na Torrella sa baralava (sic) ab la dita na Prats, que la dita Margalida mantenia la part de la dita na Torroella, madrastra sua. Àls dix que no y sab.

Super XIII° capitulo interrogata, dix que no sab les coses contengudes en lo dit capítol, mas veu que les finestres s'estan de dret en dret o quaix.

Super XIII°, XV°, XVI°, XVII° et XVIII° capitulis interrogata, et dixit super contentis in eis nichil scire.

Super XIX capitulo interrogata, e dix que, quant lo dit A. des Prats, bé ou dir que és de bona fama. Quant és de la dita dona Anthònia no la conex despuys que fo a casa del dit A. Prats.

Super XX et XXI° capitulis interrogata, e dix que no y sab àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogata si fuit instructa, docta, corrupta vel subornata, dixit quod non.

Interrogata si est de parentela vel afinitate dictorum delatorum vel alterius eorum, dixit quod non.

Interrogata quam partem mallet obtinere in hac causa, dix que aquella qui mellor dret haja.

Die veneris, septima novembris anno predicto.

VII. *Petrus Torroella, hostalerius, civis Barchinone, testis productus per partem dictorum delatorum, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis capitulis. Et primo, super primo et secundo capitulo interrogatus, et dix que és ver que, après que lo matrimoni fon contractat entre los dits A. des Prats e sa muller, ha vist aquest testimoni alcunes vegades a cal del dit Arnau, dintra, lo dit P. Verguer e sa muller, a vegades la .I., a vegades los altres, a vegades abdosos ensemps, e se veie que's convidaven, no sab però sis menjaven los uns en casa dels altres.*

Super tercio capitulo interrogatus, et dixit super contentis in eo nichil scire.

¶ ⁶² Al marge, d'una altra mà: «Concordat cum aliis».

Super quarto et quinto capitulis interrogata, et dixit ignorare contenta in eisdem.

Super sexto capitulo interrogatus, e dix, quant aquest testimoni, en temps, que havia una cunyada, muller de son germà, qui stave a Vich, com hi anava a cap de .i. gran temps novetlament, que la dita cunyada sua lo besava, mas no en altra manera. E açò feya aquest testimoni per ço com axí és acostumat a Vich.

Interrogat si en Barcelona a semblant custuma, dix que no, que ans o té hom fort ni scau.

Super septimo capitulo interrogatus, et dixit super contentis in eo nichil scire.

Super octavo, nono et decimo capitulis interrogatus, e dix que és ver que aquest testimoni oý dir que la dita Constança, muller sua, e la muller del dit Arnau des Prats se barallaren de noves, però tantost foren amiges.

Super undecimo capitulo interrogatus, e dix que nos és ver ço que's conté en lo dit capítol.

Super duodecimo capitulo interrogatus, et dixit super contentis in eo nichil scire.

Super XIII° capitulo interrogatus, e dix que verament de la cambra del alberch on aquest testimoni estava podia hom veura en la cambra del dit A., per ço com les finestres s'estan de dret en dret o quax.

Super XIII°, XV°, XVI°, XVII° et XVIII° capitulis interrogatus, et dixit super contentis in eis nichil scire.

Super XIX° capitulo interrogatus, e dix que, quant és lo dit Arnau, bé ha oýt dir que és de bona fama. Quant és de la dita Anthònia, ella sab quina s'és, car aquest testimoni no la conexia tro vench star al alberch del dit A.

Super XX° et XXI° capitulis interrogatus, et dixit que no y sab àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel subornatus, dixit quod non.

Interrogatus si deposuit prece, precio, odio, timore vel amore alicuius, dixit quod non.

Interrogatus si est de parentela vel afinitate dictorum delatorum, dixit quod non.

Interrogatus si sperat habere comodum vel incomodum ex hac causa, dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in hac causa, dixit que qui's vulle.

Die sabbati octava dicti mensis anno predicto.

VIII. *Eulalia, uxor dicti Arnaldi Prats, testis, jurata et interrogata dicere veritatem quam sciat super capitulis per partem dictorum delatorum oblatis.*

Et primo, super primo et secundo capitulis interrogata, e dix que és ver ço que's conté en los dits capítols. Interrogada com ho sab, e dix que per ço com aquesta testimoni e son marit anaven sovín menjar a casa del dit P. Verguer, e lo dit P. Verguer, padastre d'aquesta testimoni, e la muller del dit P. Verguer, e la dita Anthònia e ells fills del dit Verguer venien menjar e beure a casa del marit d'aquesta testimoni.

Super tercio capitulo interrogata, e dix que és ver ço que's conté en el dit capítol. Interrogada com ho sab, e dix que per ço com aquesta testimoni [ho viu], però no sab si las besà en la bocha o si las besà en la cara.

Interrogada quantes vegades la li viu besar, e dix que no sinó una vegada per la manera que damunt ha dit.

Super quarto capitulo interrogata, e dix que creu ço que's conté en lo dit capítol que fos cosa leguda, car son pare de la dita Anthònia hi era present la dita vegada com la besà.

Super quinto capitulo interrogata, et dixit ut proxime dicto capitulo.

Super sexto capitulo interrogata, et dixit se ignorare contenta in eodem.

Super septimo capitulo interrogata, et dixit que no y sab res, licet pluries fuerit sibi declarata contenta in dicto capitulo.

Super octavo, nono et decimo capitulis interrogata, et dixit contenta in eisdem fore vera. Interrogata comodo (sic) scit, et dix que per ço que's conté en los dits capítols.

Interrogada si, après la dita baralla, la dita Torrella fon feta amiga ab aquesta testimoni e ab son marit, dix que no ne despuys no s'an parlat.

Super undecimo capitulo interrogata, e dix que cert ella testimoni conech a la dita na Torroella .i. vespre que era embriaga.

Interrogada en què u conech, e dix que en la paraula que li ligava e no podia declarar ço que deya.

Super duodecimo et XIII° capitulis interrogata, e dix que no és ver ço que's conté en los dits capítols. Interrogada com ho sab, e dix que per ço com la dita Margalida null temps se barallà ab aquesta testimoni. E les fenestres del alberch hom la dita na Torroella solia star e aquelles del alberch del marit d'aquesta testimoni s'estan de dret en dret e's poden veure de les fenestres.

Super XIII° capitulo interrogata, e dix que és ver que lo dit n'Esquarit e lo marit d'aquesta testimoni hagueren algunes noviçoles en temps passat, mas no foren en altra mala volentat ne s'en vedaren la paraula.

Super XV° capitulo interrogata, e dix que és ver ço que's conté en lo dit capítol. Interrogada com ho sab, e dix que per ço com aquesta testimoni era present en la dita cambra com lo dit en Sayol (*sic*) vestia la dita gonella a la dita Anthònia, e viu com lo dit marit seu tirà la dita Anthònia de la finestra, dient-li que no's fes a la finestra.

Interrogada si lavors lo marit d'aquesta testimoni abressà o besà la dita Anthònia, dix que no.

Super XVI° capitulo interrogata, e dix segons que ha dit damunt en lo precedent capítol.

Super XVII° et XVIII° capitulis interrogata, e dix que no sab les coses contengudes en los dits capítols.

Super XVIII° capitulo interrogata, e dix que és ver ço que's conté en los dits capítols. Interrogada com ho sab, e dix que per ço com lo dit marit d'aquesta testimoni és stat tots temps de bona fama, e la dita Anthònia, germana sua, axí matex.

Interrogada què és fama, e dix que quant té gart (*sic*) de mala fama e de mal testimoni.

Super xx^o et XXI° capitulis interrogata, et dixit que no y sab àls sinó ço que damunt ha dit.

Generaliter interrogata si fuit instructa, docta, corrupta vel subornata, dixit quod non.

Interrogata quam partem mallet obtinere in hac causa, e dix que lo dit marit seu e la dita Anthònia.

Interrogata si est de parentela dictorum delatorum, e dix que hoc, que lo dit A. és son marit e la dita Anthònia sa germana.

VIII. *Periconus Moguer, comorans cum dicto Arnaldo Prats, testis, juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis capitulis per partem dictorum delatorum oblati. Et primo super primo et secundo capitulis interrogatus,* e dix que axí'n ha oÿt dir al dit en Prats e sa muller, e al dit Verguer e a sa muller.

Super tercio capitulo interrogatus, e dix que no sab ço que's conté en lo dit capítol, car aquest testimoni no y era lavors, mas despuýs la li a vista besar alcunes vegades, segons que damunt ja ha deposat en son testimoni.

Super quarto, quinto et sexto capitulis interrogatus, e dix que no y sab àls sinó que ha oÿt dir que los cunyats poden besar les cunyades.

Super septimo capitulo interrogatus, et dixit se ignorare contenta in eo.

Super octavo et nono capitulis interrogatus, e dix que bé veé barallar la dita na Torroella ab la muller del dit A. Prats en tant que lo dit Arnau Prats ne féu entrar sa muller dins casa sua, e despuys tota vegada nos són bé tirats.

Super decimo capitulo interrogatus, e dix que no oÿ que la dita na Torroella digués les dites paraules.

Super undecimo capitulo interrogatus, e dix que les coses en lo dit capítol ha oÿdes dir al dit A. Prats e sa muller.

Super duodecimo capitulo interrogatus, e dix que és ver que, com la dita na Torroella e la muller del dit Prats se baralaven (*sic*), la dita Margalida responia a la dita baralla ajudant a sa madrastra.

Super XIII° capitulo interrogatus, e dix que no són veres les coses contengudes en lo dit capítol, car les finestres s'estan davant la una a l'altra.

Super XIII° capitulo interrogatus, e dix que no y sab res sinó que veié que nos deien de «Déus vos sal (*sic*)» avant.

Super XV° et XVI° capitulis interrogatus, et dixit que les coses contengudes en los dits capítols ha oÿt dir al dit Arnau Prats e a sa muller.

Super XVII° et XVIII° capitulis interrogatus, et dixit contenta in eis ignorare.

Super XIX° capitulo interrogatus, e dix que entrò ara que'ls han posat aquesta fama, tots temps han haüda bona fama.

Interrogatus quic est fama et dixit quod [dicta] est fama.

Super XX° et XXI° capitulis interrogatus, e dix no y sab àls sinó ço que damunt ha dit. Interrogat quina diferència és entre ver e fama, dix que nos sab.

Generaliter interrogatus si fuit instructus, doctus, corruptus vel subornatus, dixit quod non.

Interrogatus si est de parentela vel afinitate dictorum delatorum, dixit que està per misatge ab lo dit A. Prats.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in hac causa, dix que qui millor dret aja.

Interrogatus si esperat habere comodum vel incomodum ex hac causa, dixit quod non.

Índex de noms de persones i de llocs

A

- Adarró, Berenguer (germà de Jaume Adarró) 50-54
- Adarró, Jaume (ciutadà de Barcelona) 16, 23, 50-54
- Adàs, P. (nebot de Berenguer Marquès) 203
- Adrover, Valentí (de Vilafranca del Penedès) 58
- Agnès (filla de Bernat Vidal, de Vilafranca del Penedès) 77
- Aguiló, Guerau (de Vilafranca del Penedès) 75
- Aguiló, Guillem (de Vilafranca del Penedès) 64-70, 74-76
- Alamany, Guillem (jurisperit de Vilafranca del Penedès) 60, 61, 73
- Albat* 154
- Albert, Bernat (procurador de Berenguer de Magerola, de Mallorca) 82, 83
- Alfagén, Domingo (d'Alzira) 49
- Alfons III el Benigne (rei d'Aragó) 78
- Alguer*, l' 224
- Almenara, Ramon d' (notari, regent l'escrivania criminal del batlle de Mallorca) 24, 82, 83, 87
- Alzira* 23, 33-49
- Amat, Antoni (escrivà de Barcelona) 264
- Amer, Pere d' (de Vilafranca del Penedès) 67, 73
- Angelina (captiva d'Isabel Cornell) 151-154
- Angelina (muller de Lluís Oller, mercader de Mallorca) 84
- Antoni lo Pastador (jove de Barcelona) 172, 173
- Antònia (filla de Pere Verger i muller d'Arnau Marquès, mercader de Barcelona) → Verger, Antònia
- Aragó* 18
- Aragó, Beatriu d' (filla de Pere II el Gran, rei d'Aragó) 16
- Arbúcies* 92
- Ardit, Jaume Beth (d'Alzira) 48
- Argensola, Guillem (de Vilafranca del Penedès) 65
- Argilés, Guerau (de Vilafranca del Penedès) 62
- Argullós, Bartomeu (llicenciat en lleis de Barcelona) 26, 171
- Armengol, Salvador (d'Alzira) 47

* Els noms de llocs van en cursives.

- Armentera, Bernat (d'Alzira) 47
 Arnau, Pere (de Mallorca) 260
 Arnau, Pere (sastre de Barcelona) 197, 199, 206, 220, 221, 223
 Astrugona (jueva de Barcelona) 187, 189
 Atzaret, n' (de Barcelona) 116
Avinyó 97
 Avinyó, Bartomeu (de Vilafranca del Penedès) 75, 76
 Avinyó, Pere (de Vilafranca del Penedès) 147
 Aynech, P. (d'Alzira) 38
- B**
- Balester, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 59-61
 Ballats, Llorenç (de Molins de Rei) 157
 Ballester, en (de Barcelona) 244
Barbaria 84
 Barceló, Bernat (ciutadà de Barcelona) 254
Barcelona 23-28, 50-54, 88-145, 149, 156, 159-161, 163, 166-171, 175, 179-270
 — bisbe de 88, 99, 101, 104
 Barchina, na (de Barcelona) 255
 Baró, Arnau (de Barcelona) 105
 Baró, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 70
 Barraler, P. (pare de Miqueleta) 175
 Bartomeua (de Mallorca) 16, 24, 82-87
 Bartomeua (muller de Bartomeu Benet, hortolà de Barcelona) 252
 Bartomeua (vídua de Berenguer Mojer, mercader de Barcelona) 200, 201, 230
 Basset, A. de (jutge ordinari de Besalú) 78
 Bataller, Pere (saig de Barcelona) 223
 Batlle, Berenguer (cirurgià de Barcelona) 125
 Baxador, Francesc (de Vilafranca del Penedès) 69, 77
 Bayner, Bernat (de Vilafranca del Penedès) 149, 150
 Bayona, Nicolau (de Vilafranca del Penedès) 149
 Bellaro, Pere (de Molins de Rei) 164
 Bellestar, Ombert de (donzell, lloctinent de veguer de Barcelona) 194
Bellprat 59
 Benet, Bartomeu (hortolà de Barcelona) 252
 Benvenguda (vídua de Pere Bellaro, de Molins de Rei) 164 → vegeu també Bevenguda
 Beranuy, Jordà de (ciutadà de Barcelona) 221
 Berenguer, en (capellà de la casa d'Isabel Cornell) 151
 Berenguer, P. (d'Alzira) 46
 Berenguer, Pere (de Vilafranca del Penedès) 58
 Berenguera (filla de Berenguer Balester, de Vilafranca del Penedès) 61
 Berenguera (filla de Bernat Dalmau de Canelles, de Vilafranca del Penedès) 63
 Berenguera (muller de Jaume Oliba, d'Esponellà) 79, 80
 Bertomeu, R. (d'Esponellà) 80, 81
 Bertran, Berenguer (mercader de Barcelona) 121, 127
Besalú 24, 77, 78
 Bevenguda (filla de Bernat Rotger, d'Alzira) 35
 Bevenguda (muller de Llorenç de Torres, d'Alzira) 47
 Bevenguda (vídua de Bernat Barceló, ciutadà de Barcelona) 254 → vegeu també Benvenguda

- Birles, Jaume de (alguatzir de Barcelona) 174
- Bisbals, Francesc (notari escrivà de Barcelona) 88, 89, 106, 137, 179, 198-200, 213, 227, 232, 234, 235, 241, 260
- Blada, Francesc dez (escrivà de la reina, de Vilafranca del Penedès) 149
- Blanca (captiva de Barcelona) 86
- Blanca (filla de Bartomeu Merlo, de Vilafranca del Penedès) 76
- Blanca (mare de Miqueleta, dona de Carbonell, mariner de Barcelona) 26, 175, 176
- Blanch, Bartomeu (de Mallorca) 84
- Blanquina (muller Valentí Golet, de Vilafranca del Penedès) 19, 25, 145-150
- Bodaxó, Francesc de (d'Arbúcies) 92
- Bodolí, P. de (missatge de l'alguatzir de Barcelona) 171, 174
- Boní (sastre jueu de Barcelona) 181, 184, 186-189, 195
- Bonniu, Francesc (mercader de Barcelona) 24, 88-105
- Borràs, Antoni (de Barcelona) 118
- Borredini, Nicolau (porter reial) 210
- Borrell, Antoni (ferrer de Barcelona) 108
- Bou, Guillem (oriünd de Martorell i macip de Jaume Montserrat) 107, 110, 111, 114, 115, 126, 128
- Bouló, Jaume (de Barcelona) 175 → vegeu també Buuló
- Boulona, na (de Barcelona) 176 → vegeu també Buulona
- Bover, Jaume (d'Alzira) 46
- Bruguers, Pere (de Vilafranca del Penedès) 145
- Bun, en → Embún
- Burgués, Jaume 99
- Burguet, Marc (patró de nau de Mallorca) 25, 137-145
- Busquet, Antoni (corredor de coll de Mallorca) 86
- Buuló, Jaume (de Vilafranca del Penedès) 66, 77
- Buulona, Guillem (nodrissa de Vilafranca del Penedès) 60
- C
- Çaball → Savall
- Cabanyelles, Guillem (carnisser de Barcelona) 215
- Cadis* 139, 140
- Çagarriga, Francesc (jutge de Barcelona) 26, 175
- Calataiub, Domingo de (porter reial de Barcelona) 137
- Calataiub, Jaume de (d'Alzira) 45
- Calçada, Ferrer sa (de Vilafranca del Penedès) 74, 77
- Calçada, P. de (d'Alzira) 41, 48
- Caldavall → Casaldavall
- Càller* 26, 175
- Calonge, Mateu (notari de València) 49
- Calvet, Ramon (mercader de Barcelona) 133, 134
- Çamora, Joan (d'Alzira) 39
- Campmajor, Bernat de (sastre de Barcelona) 50
- Camprodó, en (carnisser de Molins de Rei) 157
- Canader, Jaume (d'Alzira) 43
- Canela, Bernat (de Vilafranca del Penedès) 57, 58
- Canelles, Berenguer de (de Vilafranca del Penedès) 59
- Canelles, Bernat Dalmau de (de Vilafranca del Penedès) 63
- Canyadell, Jaume (draper de Barcelona) 251, 254
- Capella, Guillem sa (ferrer de Barcelona) 126

- Caranyena, Pasqual (de Moixent, escuder de casa d'Isabel Cornell) 152, 154, 155
- Carbins, Bernat de (d'Alzira) 47
- Carbonell (mariner de Barcelona) 26, 175
- Cardona, Francesc de (oller de Barcelona) 217
- Carrera, Jaume [o Berenguer] (procurador fiscal de Barcelona) 125, 132
- Carreres, Berenguer (escrivà reial de Barcelona) 137
- Casaldavall, Jaume (ferrer de Barcelona) 250, 260, 265
- Casanova, Romeu de (procurador fiscal en Barcelona) 227, 234, 235
- Cascan → Cascant
- Cascant, Gonçalbo (d'Alzira) 44, 45, 46, 47
- Castell, Pere (teixidor de Barcelona) 260
- Castell, Sanxo del (de Mallorca) 85-87
Castella 18, 25, 137, 139, 144, 227
- Castelló, F (corredor d'Alzira) 41, 43
- Castelló, Berenguer (saig de Barcelona) 88, 223
- Castelló, Joan (escrivà de Barcelona) 97
- Castelló, R. de (d'Alzira) 48
- Castelló, Simó (oller de Barcelona) 216, 218
- Catalina (filla de Bernat sa Correrona, de Barcelona) 252
- Catalina (matrona, muller de Pere Oliva, de Barcelona) 256
- Catalina (muller de Joan, mariner de Mallorca) 141
- Catalina (serva d' Isabel Cornell) 150-154
- Catalunya* 24, 26, 88, 99, 100, 170, 171, 174, 209, 211-213, 226
- Catany, Pere (familiar de Ferrer Mir) 23, 54
- Caterina (criada de Margarida, muller de Francesc de Bonniu) 94, 95
- Caterina (grega, muller de Nicola, grec captiu de Mallorca) 86
- Caterina la Monja (hostalera de Barcelona) 26, 170, 171
- Cavales, A. (de Vilafranca del Penedès) 57
- Cavalies, Antoni (sabater de Molins de Rei) 167
- Cebrià, Bernat (d'Alzira) 42, 43
- Centelles, Eximèn (porter de Barcelona) 104
- Cerler, Jaume (de Vilafranca del Penedès) 64
- Cervelló, Ramon (fill de Ramon Alemany de Cervelló) 213
- Cervelló, Ramon Alemany de (governador de Catalunya) 99, 100, 209, 211-213
- Cervera* 213
- Cigat, Ferrer (de Vilafranca del Penedès) 57
- Cijar → Sitjar
- Cilla (vídua de Berenguer Palomer, calafat de Barcelona) 222
- Cilla, Bernat de (d'Alzira) 48
- Civela, Andreu (de Barcelona) 251
- Clapers, Jaume (de Mallorca) 83
- Claposa, Berenguer (cirurgià de Barcelona) 125
- Clara (jueva de Castella) 19, 25, 137-145
- Clara (vídua de Guillem Simó, seller de Barcelona) 243
- Clarà, Pere (de Vilafranca del Penedès) 58, 72
- Clariana, Pere de (notari d'Alzira) 37
- Colell, Pere (porter reial) 200, 206, 223-227
- Coll, P. (porter de Barcelona) 99 → vegeu també Coyl
- Colom, en (d'Eivissa) 84

- Colom, G. de (d'Alzira) 41
- Coltellar, Pere (de Vilafranca del Penedès) 69
- Comadalba, Bartomeu (mestre de cases de Molins de Rei) 161
- Comes, Guillem ses (hostaler de Barcelona) 214
- Comes, Romeu ses (veguer de Vilafranca del Penedès) 146-149
- Comodonys, Bernat de (d'Alzira) 45
- Conill, Bernat (ciutadà de Barcelona) 223
- Constança (muller de Jaume Pesteller, de Molins de Rei) 158
- Constança (muller de Pere Torrella, de Barcelona) 241
- Constança (muller de Simó Castelló, oller de Barcelona) 216
- Contijoch, Andreu de (llicenciat en lleis de Barcelona) 210, 211
- Corbins → Carbins
- Cornell, Isabel (vídua de Pere Maça, senyora de Moixent) 13, 16-18, 25, 150-155
- Cornell, Lluís 151-154
- Cornell, Lluís (senyor d'Alfajarín) 16
- Corp, en (notari de Castell de Càller) 175
- Correger, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 75, 76
- Correrona, Bernat sa (de Barcelona) 252
- Cortada, Berenguer (selleter de Barcelona) 101
- Cortills, Guerau (ferrer de Barcelona) 133
- Costa, Francesc (saig de Barcelona) 88
- Costa, Tomàs ça (ciutadà de Barcelona) 226
- Cotó, en (de Barcelona) 172
- Coyl, [Bartomeu] (boter de Vilafranca del Penedès) 57, 72
- Crebey, Ramon (de Vilafranca del Penedès) 58, 64
- Cristòfol (fill d'Alamany Jordà, notari de Barcelona) 185, 195, 205, 214, 218, 220, 232, 234
- Cuch, Miquel (notari de Vilafranca del Penedès) 147
- Cuch, Pere (carnisser de Vilafranca del Penedès) 62, 66
- Cugada, na (meretriu de Barcelona) 207, 224, 226, 227
- Cugat, en (sogre de Pere Colell, de Barcelona) 227
- Cuquetes, Francesc o Ferrer (de Vilafranca del Penedès) 62, 67
- D*
- Dalmai, Bernat (justícia de València) 23, 54
- Dalmai, Maimó (notari de Vilafranca del Penedès) 56
- Descayna, Bernat (notari d'Alzira) 38, 46
- Desparsa, Francesc (d'Alzira) 39
- Desvayna, Guillem (d'Alzira) 46
- Dezpets, Pere (sabater de Vilafranca del Penedès) 71
- Dilles → Illes, d'
- Doinça, Josef (jueu de Castella) 138, 139
- Doja → Doya
- Dolça (dona de la casa d'Isabel Cornell) 154
- Dolça (vídua d'Andreu Civela, de Barcelona) 251
- Donadéu (cosí de Francesc Bonniu, de Barcelona) 93, 94, 97
- Doya, Francesca (vídua de Bernat Doya, calafat de Barcelona) 199, 236, 237, 240
- Duran, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 74

- Duran, Berenguer (oller de Barcelona) 219, [237]
 Duran, Jaume (de Barcelona) 171
 Duruç, Rodrigo (d'Alzira) 34
- E*
- Eivissa* 84, 85, 142
 Elionor la Perpinyanesa (dona de bordell, de Barcelona) 171
 Elisenda (filla de Bernat des Soler, de Mediona) 73
 Elisenda, (filla de Guillem Febrer, de Bellprat) 59
 Elisenda (criada de Guillem Alamany, de Vilafranca del Penedès) 60, 61
 Elisenda (muller de Berenguer Metge, de Vilafranca del Penedès) 67
 Elisenda (muller de Berenguer Sescases, de Vilafranca del Penedès) 74
 Elisenda (muller de Bernat Armentera, d'Alzira) 47
 Elisenda (muller de Bertomeu Geronà, de Vilafranca del Penedès) 73
 Elisenda (muller de Jaume Montserrat, ferrer de Barcelona) 16, 106-137
 Elisenda (vídua de Pere Vilardell, de Barcelona) 265
 Embún, Joan d' (escuder de Ramon de Cervelló) 213
 Ermessenda (filla de Guillem Sabater, d'Esponellà) 19, 24, 77-82
 Ermessenda (filla de Jaume Oliba, d'Esponellà) 80, 82
 Escarit, Berenguer (baster de Barcelona) 249
 Escarit, Berenguer (boter de Barcelona) 242, 248
 Escuder, n' (de Sant Sadurní d'Anoia) 145-147, 149
 Escuder, Guillem (saig de Barcelona) 212
 Esgrimidor, Oliver (de Barcelona) 51
- Esgrimidor, Ramon (de Barcelona) 23, 50-54
Esponellà 24, 77-82
 Esponellà, Jaume d' (d'Esponellà) 80, 82
 Estayna → Descayna
 Esteve, Bernat (d'Alzira) 48
 Estrada, Galceran d' 99
 Estrada, Simoneta d'en 194
 Eulàlia (muller d'Arnau des Prats, baster de Barcelona) 241-270
 Eulàlia (muller de Berenguer Llopart, de Molins de Rei) 16, 26, 156-169
 Eulàlia (muller de Jaume Canyadell, draper de Barcelona) 251, 254
- F*
- F. (filla de Bernat de Manresa, de Vilafranca del Penedès) 58
 Fàbrega, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 57, 58, 60, 65, 66
 Fàbrega, Guillem (marit de Guillema, filla de Simó Sagarriga, de Vilafranca del Penedès) 64
 Falda, Pere (escrivà de Barcelona) 213
 Faldeta, Pere (de Barcelona) 105
Falset 97
 Far, Jaume dez (de Barcelona) 208
 Febrer, Guillem (de Bellprat) 59
 Ferregenal, Jaume de (moliner de Barcelona) 53
 Ferrer, Bernat (prevere de Vilafranca del Penedès) 60
 Ferrer, Esteve (barber de Barcelona) 173
 Ferrer, Guillem, àlies Bocich (de Vilafranca del Penedès) 60, 65
 Ferrer, Joan (patró de nau de Mallorca) 25, 137-145
 Ferrer, Nicolau (de Vilafranca del Penedès) 65
 Ferrera (muller de Joan Rei, d'Alzira) 43

- Ferrera, Berenguera (d'Esponellà) 80
 Folch, Bartomeu (de Sant Feliu de Llobregat) 167
 Fontrubia, en (pare de Blanquina, de Vilafranca del Penedès) 145-147
 Forn, Guillem des (prevere de València) 23, 54-56
 Forner, Pere (carnisser de Vilafranca del Penedès) 62
 Francesca (muller de Berenguer Oliver, forner de Molins de Rei) 156
 Francesca (muller de Bernat Solà, hortolà de Barcelona) 255
 Francesca (muller de Guillem de Panu, de Barcelona) 252
 Francesca (muller de Jaume Casaldavall, ferrer de Barcelona) 250, 265
 Francesca (vídua de Barceló Vidal, ciutadà de Barcelona) 250, 261
 Francesquí, en → Tomàs, Francesc
 Fulgenio, Joan de (mestre en medicina) 181, 183, 190, 197, 199, 200
- G
- Gabí, Eximèn (cirurgià de Barcelona) 125
 Gamissà, Bernat (d'Alzira) 15, 19, 23, 33-49
 Gamissà, Maria 44
 Garcia, Joan (de València) 85
 Garner, Jaume (d'Alzira) 46
 Garret, Guillem (veí d'Alzira) 15, 23, 33-49
 Gasol → Gayol
 Gayol, Francesc (sastre de Barcelona) 246, 255, 262, 268
 Gelida, Jaume (procurador de Antònia, muller d'Arnau Marquès, de Barcelona) 106, 203, 204, 206, 208, 212, 213, 260
 Genestós, G. de (d'Alzira) 49
- Gènova* 180, 187, 192, 195, 228, 230, 231
 Geralda (muller de Bartomeu Coyl, de Vilafranca del Penedès) 72
 Geralda (muller de Bernat Soler, d'Alzira) 44
 Geralda (muller de Bernat Torrelles, de Vilafranca del Penedès) 58
 Geralda (muller de Guillem Aguiló, de Vilafranca del Penedès) 64
 Geralda (muller de Guillem Garret, veí d'Alzira) 15, 23, 33-49
 Geralda (muller d'en Llorenç, hostalera de Barcelona) 99 → vegeu també Janera, Llorença
 Geralda (muller de Petrus de Rivo Brago, d'Alzira) 43
 Gerou, Guillem (mercader de Barcelona) 120, 130
 Gerona, Pere (de Vilafranca del Penedès) 73
 Geronas, P. de (d'Alzira) 42
 Gil, en (de Barcelona) 118
 Gil, Jaume (de Barcelona) 176
 Gillida, Jaume → Gelida, Jaume
Girona 78, 104
 Glola, Galvany d'en (hostaler de Montblanc) 224
 Golet, Pere (jurisperit de Vilafranca del Penedès) 56, 65, 66, 68, 70
 Golet, Valentí (jurista de Vilafranca del Penedès) 25, 145-150
 Gombau, Pere (de Santa Coloma de Gramanet) 51-53
 Gorc, Guillem (porter reial de Barcelona) 137, 210, 214
Granada, la 146
 Grau, Pere de (carnisser de Besalú) 78
 Grimau (veguer de Barcelona) 223
 Griyan, Domingo (d'Alzira) 44
 Gualbes, Ferrer de (ciutadà de Barcelona) 213

- Guarner → Garner
- Guasach, Guerau (de la casa del duc de Girona) 91-94
- Guillem (nebot de Guillem Sardina, d'Esponellà) 80
- Guillema (criada del rector de Vilafranca del Penedès) 62
- Guillema (filla de Pere Sardina, d'Esponellà) 81
- Guillema (filla de Simó Sagarriga, de Vilafranca del Penedès) 16, 57, 59-64
- Guillema (muller de Pere de Grau, carnisser de Besalú) 78
- Guillema (muller de Pere Micer, de Vilafranca del Penedès) 73
- Guillema (muller de Simó Sagarriga, de Vilafranca del Penedès) 70
- Guillema (vídua de Pere d'Amer, de Vilafranca del Penedès) 73
- Guillemona (matrona, muller de Ramon Oliva, de Barcelona) 256
- Guillemona (muller de Jaume Adarró) 16, 23, 50-54
- Guix, en (de Vilafranca del Penedès) 149
- H*
- Horts, Bernat dels (d'Esponellà) 24, 77-82
- Horts, Ramón dels (d'Esponellà) 78
- Huguet, Arnau (advocat de Barcelona) 144
- I*
- Illes, Bernat d' (de Perpinyà) 84
- Isaac (jueu de Castella) 138
- Ivorra, Bernat d' (d'Alzira) 41
- J*
- Jacmet → Jaumet
- Jafer, Bonanat (de Vilafranca del Penedès) 65
- Jafuda (jueu de Castella) 138
- Janer, Joan (hostaler de Molins de Rei) 157
- Janera, Llorença (hostalera de Barcelona) 89 → vegeu també GERALDA (muller d'en Llorenç, hostalera de Barcelona)
- Jaume II (rei d'Aragó) 33, 54
- Jaumet (de la casa del rei) 26, 175-176
- Joan I (rei d'Aragó) 17, 18
- Joan lo Sicilià (mestre en medicina) → Fulgenio, Joan de
- Joan, Guerau (de Vilafranca del Penedès) 65
- Joana (filla d'en Gayol, sastre de Barcelona) 246
- Joana (muller de Joan Garcia, de València) 85, 87
- Joana (muller de Llorenç Ballats, de Molins de Rei) 157
- Joana (vídua de Guillem de Sobirats, mariner de Barcelona) 254
- Joana la Grega (dona de bordell de Barcelona) 26, 171-174
- Joana la Valenciana (dona de bordell) → Xica, Joana
- Jofre, Pericó (de Girona) 104
- Jordà, Alamany (notari de Barcelona) 184, 185, 195, 205, 215, 225, 232
- Juglar, Berenguer (saig de Barcelona) 125
- L*
- Lega (muller d'Arnau Marroquini, d'Alzira) 47
- Lilet, Ferrer de (de Vilafranca del Penedès) 66
- Livià, Pere de (batle general del regne de València) 33
- Lleida 223, 253
- Lliçà, Guillem (algotzir de Barcelona) 136, 137

- Llombarda (vídua de Bernat Cebrià, d'Alzira) 42, 43
- Llop, Francesc (mercader de Barcelona) 130
- Llop, Perpinyà (sastre de Barcelona) 50
- Llopart, Berenguer (de Molins de Rei) 16, 26, 156-169
- Llor, Llorenç des (veguer de Barcelona i el Vallès) 23, 50
- Llorenç, Domingo (capdeguaita de Barcelona) 88, 97
- Llorenç, Francesc (veí d'Alzira) 36
- Llorenç, Joan (de la casa del rei Alfons el Magnànim) 26, 170-171
- Llorença (muller de Berenguer Duran, oller de Barcelona) 220
- Lombard, Bartomeu (mercader de Malloca) 87
- Lor, Nicolau (moneder de Barcelona) 222
- Lorença, na (hostalera de Barcelona) → Janera, Llorença
- Lunes, Bartomeu (de Barcelona) 97, 99
- M*
- Maça, Pere 17, 18, 25, 150
- Maça, Pero Maça (fill de Pere Maça, senyor de Moixent) 16, 151, 152
- Maçaceli, alqueria de (terme d'Alzira) 34
- Maçot, Antoni (de Molins de Rei) 168
- Maelera, Arsendis (de Vilafranca del Penedès) 75
- Maestre, R. (d'Alzira) 49
- Maguerola, Berenguer de (de Mallorca) 24, 82-87
- Major, Francesc (oriünd de Cervera) 213
- Mallorca* 24, 82-87, 137-145, 260
- Mallorca, Ramon de (sotsveguer de Besalú) 24, 77, 78
- Mallorques, Castelló de (promotor de la cúria reial en Barcelona) 27, 28, 208-213, 227, 235, 241, 259, 260
- Malnogat, en (de Vilafranca del Penedès) 64-67, 69, 71
- Manlleu, en (de Vilafranca del Penedès) 57
- Manresa* 260
- Manresa, en (mercader de Barcelona) 101
- Manso, Ramon de (de Vilafranca del Penedès) 76
- Marchès → Marquès
- Margalida (filla de Pere Torrella, de Barcelona) 242, 268, 269
- Margalida (muller de Nicolau Lor, moneder de Barcelona) 222
- Margarida (filla de R. Bertomeu, d'Esponellà) 80
- Margarida (muller de Berenguer Padrosa, de Molins de Rei) 162
- Margarida (muller de Francesc Bonniu, mercader de Barcelona) 16, 24, 88-105
- Margarida (muller de Francesc de Bodaxó, de Arbúcies) 89-93
- Margarita (esclava d'Arnau Marquès, mercader de Barcelona) 181
- Maria (criada de Guillemona, muller de Jaume Adarró) 51, 53
- Maria (esclava tàrtara de Castella) 138-145
- Maria (filla de Pons de Salvanyà, de Girona) 78
- Maria (matrona, vídua de Pere Roseta, de Barcelona) 256, 257
- Maria (muller de Bernat Vila, ciutadà de Barcelona) 253
- Maria (muller de F. Castelló, corredor d'Alzira) 43

- Maria (muller de Jaume Canader, d'Alzira) 43
- Maria (neboda de Vidal Mayoles, d'Esponellà) 80
- Maria (vídua de Jordà de Beranuy, ciutadà de Barcelona) 221
- Maria de Castella, reina d'Aragó 26, 156
- Marlès → Merlès
- Marquès, Arnau (mercader de Barcelona) 27, 179-270
- Marquès, Berenguer (de Barcelona) 203, 233
- Marquès, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 69
- Marquès, Jaume (de Barcelona) 181
- Marroquí [o Marroquini], Berenguer (barber d'Alzira) 37-49
- Marroquini, Arnau (d'Alzira) 47
- Marta (esclava d'Arnau Marquès, mercader de Barcelona) 181, 183-189, 195, 204, 205, 217, 219, 221, 229, 232
- Martí, Jaume (notari de Barcelona) 256
- Martina (matrona, vídua de Jaume Martí, notari de Barcelona) 256, 257
- Martina, Guillem (jutge de Barcelona) 27, 28, 179, 205, 206, 208-213, 241, 254, 259, 260
- Martinet (jove de Barcelona) 96, 97, 101
- Martínez, Juan (mercader de Sevilla) 140
- Martínez, Pasqual (de la casa de Pere Maça, de València) 155
- Massana, Pere (mercader de Barcelona) 198
- Mata, Arnau 156
- Mata, Berenguer (notari de Vilafranca del Penedès) 147
- Mata, Guillem (de la casa de la reina Maria de Castella) 16, 26, 156-169
- Mayoles, Vidal (d'Esponellà) 80
- Mediona* 73
- Menorca* 138
- Mercadal, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 70
- Mercader, Berenguer (jurisperit de València) 17
- Mercer, Pere (d'Alzira) 47
- Merina, Jaume (mercader de Barcelona) 216
- Merla* 17
- Merlès, Pere de (donzell de Barcelona) 108, 131
- Merlo, Bartomeu (de Vilafranca del Penedès) 76
- Mestre, Berenguer (cirurgià de Molins de Rei) 163
- Mestre, Bonanat (germà de Ramon Mestre) 57
- Mestre, Guillem (barber de Vilafranca del Penedès) 23, 56-77
- Mestre, Ramon (germà de Guillem Mestre, de Vilafranca del Penedès) 56, 58, 64, 65
- Metge, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 67
- Micer, Pere (de Vilafranca del Penedès) 67, 73 → vegeu també Misser
- Migó, Domingo de (paraire de Barcelona) 173, 174
- Milà, Guillem (de Vilafranca del Penedès) 56
- Miquel, Arnau (moler de Barcelona) 253
- Miquel, Bartomeu (mestre de cases de Barcelona) 171
- Miquel, Bernat (llicenciat en lleis de Barcelona) 24, 25, 106, 107, 136-138, 210

- Miqueleta (filla de Blanca, muller de Carbonell, mariner de Barcelona) 16, 26, 175, 176
- Mir, Berenguer (de Girona) 78
- Mir, Ferrer (de València) 23, 54
- Misser, P. (fill de Berenguer Misser, de Vilafranca del Penedès) 146-149
→ vegeu també Micer
- Moger, Pericó (missatge d'Arnau Prats, de Barcelona) 269
- Moixent* 17, 25, 150-155
- Mojer, Berenguer (mercader de Barcelona) 200
- Molins (mercader de Barcelona) 231
Molins de Rei 26, 156-169
- Monegals, Jaume (mercader de Barcelona) 181, 190, 196, 233
- Moner, Pere (mercader de Barcelona) 180-182, 184, 185, 195, 197, 198, 202, 204, 219, 228, 229, 232, 233
- Monera, Guillem (d'Esponellà) 81
- Montalbà, Sanxo de (notari de Mallorca) 83
- Montblanc* 223, 224
- Montcada, Ramon de 231
- Montjuïc, Berenguer de (jurista de Barcelona) 211
- Mont-ros, Joan de (de Barcelona) 92, 93
- Montserrat, en (taverner de Barcelona) 110, 112
- Montserrat, Berenguer de (sabater de Barcelona) 118-120
- Montserrat, Jaume de (ferrer de Barcelona) 16, 24, 106-137
- Morató, Francesc (canonge de Barcelona) 100
- Morató, Francesc (llicenciat en lleis de Barcelona) 210, 211
- Motia, Pere de (baster de Barcelona) 243
- Mullers, na → Bartomeua (vídua de Berenguer Mojer, mercader de Barcelona)
- Muner → Moner
- Muntaner, Antoni (ciutadà de Barcelona, natural de Vilafranca del Penedès) 16, 24, 88-105
- Muntaner, Joan (pare d'Antoni Muntaner, de Vilafranca del Penedès) 100
- Muntaner, Pere (de Vilafranca del Penedès) 75-77
- Muntlé, Bartomeu (ferrer de Barcelona) 250
- Muntròs → Mont-ros
- Mur, Dalmau de (veguer de Barcelona) 88, 105, 194
- Muyers, na → Bartomeua (vídua de Berenguer Mojer, mercader de Barcelona)
- N
- Nicola (grec captiu, de Mallorca) 86
- O
- Oliba, Jaume (d'Esponellà) 79, 80, 82
- Oliva, Pere (de Barcelona) 256
- Oliva, Ramon (de Barcelona) 256
- Olivar de Ferran, Bernat (de Vilafranca del Penedès) 68
- Oliver, Berenguer (forner de Molins de Rei) 156, 166
- Oliver, Nicolau (veler de Barcelona) 239
- Oliver, P. (de Barcelona) 53
- Olivera, Bernat de (advocat fiscal en Barcelona) 213, 260
- Olivera, Guillema (de Barcelona) 52
- Oller, Ferrer (batlle de Vilafranca del Penedès) 23, 56, 65, 66, 68, 70, 75
- Oller, Lluís (mercader de Mallorca) 84
- Oller, Pere (saig de Barcelona) 116
- Orta, Gil d' (d'Alzira) 46
- Osca, Martinet d' (paire de Barcelona) 172

- P*
- Padró, Bernat (de Vilafranca del Penedès) 148, 149
- Padrosa, Berenguer (de Molins de Rei) 162
- Palagrí, en 194
- Pallarès, R. (capdeguaita de Barcelona) 223
- Pallisser, P. (jurista de Vilafranca del Penedès) 150 → vegeu també Pellisser
- Palomba (jueva de Castella) 138
- Palomer, Berenguer (calafat de Barcelona) 222
- Palou, Joan (de Tarragona) 116
- Panu, Guillem de (de Barcelona) 252
- Parell, en (barber de Barcelona) 174
- Parellades, Jaume (de Vilafranca del Penedès) 76
- Pascalico (escuder de la casa d'Isabel Cornell) → Caranyena, Pasqual
- Passadors, Arnau (moler de Barcelona) 135
- Passadors, Ponç de (de Barcelona) 51-53
- Passarell, Jaume (de Barcelona) 54
- Pedros, Miquel (d'Alzira) 45
- Pellisser, A. (d'Alzira) 48
- Pellicer, Bernat (oriünd de Lleida, mercader de Barcelona) 195, 253 → vegeu també Pallisser
- Penavera, Bernat (de la casa del rei, de Barcelona) 249
- Peraluega, na (de Vilafranca del Penedès) 57
- Pere (fill de Jaume d'Esponellà, d'Esponellà) 80, 82
- Pere II el Gran (rei d'Aragó) 16
- Pere III el Cerimoniós (rei d'Aragó) 82, 99, 107, 208
- Pere, Gabriel (doctor en decrets de Barcelona) 26, 170
- Pere, Guerau (de Vilafranca del Penedès) 71
- Perellada, Pere (llaurador de Barcelona) 257
- Pericó (jove de Barcelona) 96
- Peris, R. (alguatzir reial de Barcelona) 180
- Pesteller, Jaume (de Molins de Rei) 158, 160
- Pi, Francesc (mariner d'Eivissa) 142
- Pinós, Berenguer de 184, 196, 200, 228, 230
- Planella, Ramon de (de Barcelona) 86, 101
- Poal, en (de Barcelona) 101
- Pobla d'en Llobet*, la 146, 149
- Poch, Francesc (mariner de Mallorca) 142
- Pola, Catalina (de València) 54-56
- Pola, Joan (de València) 54, 55
- Pomar, Martín de 151-155
- Pons, Guillem (sastre de Barcelona) 222
- Pont, Joan des (jurista de Barcelona) 244
- Ponts, Berenguer de (de Vilafranca del Penedès) 76
- Porta, Arnau (de la Tresoreria del rei a Barcelona) 252
- Portalés, Mateu (d'Alzira) 47
- Porter, Pere (de Mallorca) 85
- Prats, Arnau des (baster de Barcelona) 28, 204-206, 208, 209, 221, 241-270
- Prats, Pere de (de Vilafranca del Penedès) 146
- Prima, en (morro de vaques de Molins de Rei) 164, 168
- Pròxida, Olfo de (governador de Mallorca) 82, 87
- Puigcerdà* 190, 230
- Puigdat, Bernat (sastre de Molins de Rei) 159

- Puig-Gros (patró de Mallorca) 83-85
 Puig-Roig, P. de (d'Alzira) 40, 48
 Pujades, Bartomeu (de Vilafranca del Penedès) 74, 76, 77
 Pujal, Guillem (ciutadà de Barcelona) 126
 Puyades → Pujades
- R*
- R., Maimó (de Vilafranca del Penedès) 67
 Rajadell, Joan Berenguer (veguer de Barcelona i el Vallès) 125, 132
 Rancayosa, Berenguera (de Vilafranca del Penedès) 59, 60
 Rei, Joan (d'Alzira) 43, 47
 Relat, en 164
 Ricolf, Galceran (escrivà de Barcelona) 260
 Riera, Bernat (ballester de Barcelona) 99-101
 Ripoll, en (notari de Barcelona) 224
 Riudor, en (argenter de Barcelona) 95
 Rivo Brago, Petrus de (d'Alzira) 43
 Roca, Bernat de (ciutadà de Barcelona) 52
 Roca, Guillem (de Manresa) 260
 Roca, Pere (procurador fiscal en Barcelona) 136, 137, 212, 213, 260
 Rocafort, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 65
 Romà, Francesc (professor de lleis de Barcelona) 227, 235
 Romia (matrona, muller de Jaume Parellades, de Vilafranca del Penedès) 76
 Romia (vídua de Ferrer de Torrebadal, de Barcelona) 256
 Ros, en (de Barcelona) 97
 Rosell, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 58
 Rosell, Bernat (saig de Vilafranca del Penedès) 65, 75
- Roseta, Pere (de Barcelona) 256
 Rosselló, Pere (de Vilafranca del Penedès) 148
 Rotger, Bernat (Alzira) 35
- S*
- Sabater, Bernat (de Barcelona) 216
 Sabater, Guillem (d'Esponellà) 24, 77-82
 Sabater, P. (d'Alzira) 42
 Sacalçada → Calçada
 Sadurní, Guillem (de Vilafranca del Penedès) 70, 77
 Sagarriga, Arnau de (de Vilafranca del Penedès) 68
 Sagarriga, Simó de (de Vilafranca del Penedès) 57, 60-65, 67-69, 71-74 → vegeu també Çagarriga
 Sales, Ramon de (jurisperit, notari d'Alzira) 23, 33, 44
 Salmes, Diego de (mariner de Barcelona) 26, 171-174
 Salvanyà, Pons de (de Girona) 78
 Sança (muller de Arnau Miquel, moler de Barcelona) 253
 Sança (muller de Bernat Penavera, de la casa del rei, de Barcelona) 249
 Sança (muller de Pere Verger, oller de Barcelona) 240
 Sança (vídua de Jaume Marquès) 181, 190, 196, 197, 199
 Sanoguera, Guillem (alguatzir de Barcelona) 100
 Sans, Asensi (d'Alzira) 45
 Sans, Domingo (d'Alzira) 41
Sant Andreu d'Aigüestoses 194
Sant Cugat Sesgarrigues 146
 Sant Dionís, Narcís de (doctor en lleis de Barcelona) 175, 180, 210, 211
Sant Feliu de Llobregat 161, 167
 Sant Just, Guillem (de Barcelona) 250
Sant Sadurní d'Anoia 145

- Santa Coloma de Gramanet* 51-53
 Santa Creu, Eximèn de (d'Alzira) 45
Santa Maria de la Bleda 150
Sardenya 17, 67, 83, 175, 224, 226
 Sardina, Guillem (d'Esponellà) 80
 Sardina, Pere (d'Esponellà) 81
 Saurina (muller de Guillem Gerau, mercader de Barcelona) 120
 Saurina (vídua de Pere Savall, ciutadà de Barcelona) 214
 Savall, Bernat (oller de Barcelona) 218
 Savall, Pere (ciutadà de Barcelona) 214
 Sayol → Gayol
 Segarriga → Sagarriga
 Sentí, Berenguer (notari d'Alzira) 37
 Sentmedir, Guillem (moneder de Barcelona) 224
 Seralonga → Serralonga
 Serra, Domingo (d'Albat, procurador d'Isabel Cornell) 154, 155
 Serra, en → Serralonga, Guillem
 Serralonga, Guillem (corder de Barcelona) 181, 183, 202
 Sescases, Berenguer (de Vilafranca del Penedès) 67, 74
 Sesententes, Francesc (de Vilafranca del Penedès) 62
Sevilla 138-140
 Sibília (criada de Margarida, muller de Francesc Bonniu) 94
 Sibília (muller de Berenguer Mir, de Girona) 78
 Sibília (muller de Bernat Sabater, de Barcelona) 216
 Sibília (muller de Guillem Pons, sastre de Barcelona) 222
 Sibília (muller de Jaume Clapers, de Mallorca) 83
Sicília 17, 88, 91, 98
 Sicilià, Joan lo (mestre en medicina) → Fulgenio, Joan de
- Simfa (jueva de Castella) 138
 Simon, Berenguer (jurisperit de Barcelona) 125, 132, 210, 211
 Simon, Ferrer (de Mallorca) 83, 85-87
 Simon, Ponç (peller de Barcelona) 101
 Simona (de Vilafranca del Penedès) 59
 Sitjar, Pere (jurisperit de Barcelona) 104, 105
 Sobirats, Guillem de (mariner de Barcelona) 254
 Solà, Berenguer (macip de Jaume Montserrat, ferrer de Barcelona) 107, 110, 129
 Solà, Bernat (hortolà de Barcelona) 255
 Solà, Guillem (escrivà reial de Barcelona) 125
 Solanes, Guillem (de Vilafranca del Penedès) 58, 60, 65
 Soldevila, Pere (de Vilafranca del Penedès) 148, 149
 Soler, Bernat (d'Alzira) 44, 46
 Soler, Bernat des (de Mediona) 73
 Sou, Jordi (ballester de Mallorca) 143
 Sponea, Jacobus → Esponellà, Jaume
 Subirana (muller de Jaume Merina, mercader de Barcelona) 216
- T*
 Talamanca, Roderic de 99
 Tarascó, Benat (procurador fiscal en Barcelona) 211, 212
Tarragona 146
 — bisbe de 137
 Taulers, Arnau (de Vilafranca del Penedès) 59-61, 63, 70
 Taules, Bartomeu (de Vilafranca del Penedès) 75, 76
 Tecla (filla de Joan Palou i vídua de Pere Oller, saig de Barcelona) 24, 106-137

- Terot, Berenguer (teixidor de Molins de Rei) 158
- Terrades, Bernat (escrivà de la casa del duc) 225
- Terrassa, Guillem (de Vilafranca del Penedès) 62, 72
- Terrassa, Pere (especialista de Barcelona) 191, 193, 236, 238-240
- Terreni, Petrus (llicenciat en lleis de Barcelona) 88, 105
- Testrada → Estrada
- Tomàs, en (patró de barca d'Eivissa) 84
- Tomàs, Francesc (majordom de la casa de Berenguer de Pinós) 183, 184, 196, 199, 200, 228-232
- Tomic, en → Tomàs, Francesc
- Torra, Pere sa (alguatir reial a Barcelona) 244, 246, 247, 258
- Torrabadal, en (propietari de nau de Malloca) 138
- Torrebadal, Ferrer de (de Barcelona) 256
- Torre, Bernadó sa (fill de G. sa Torre) 176
- Torre, G. sa (de Barcelona) 175-176
- Torre, Pere sa (fill de G. sa Torre) 176
- Torrella, A. de (d'Alzira) 47
- Torrella, Constança (de Barcelona) 261, 262, 266-269
- Torrella, Pere (hostaler de Barcelona) 241, 242, 266
- Torrelles, Bernat (de Vilafranca del Penedès) 16, 56-77
- Torres, Llorenç (d'Alzira) 47
- Torreyes → Torrelles
- Torroella → Torrella
- Tortosa 87
- Tosell, Miquel (de Barcelona) 191-193, 236, 238-240
- U**
- Urriés, Pere Jordan d' (fill de Pere Jordan d'Urriés) 25, 150-155
- V**
- València, ciutat 23, 25, 34, 54-56, 138, 150, 170
- València, regne de 33
- Valensa (muller de Guillem Cabanyelles, carnisser de Barcelona) 215
- Valentina (muller de Pere Clarà, de Vilafranca del Penedès) 72
- Valeriana, Ramon (porter reial de Barcelona) 208
- Vall, Maria de (vídua de Guillem Vall, filla de Bernat de Roca) 52
- Vallebrera, Joan (macip de Pere Moner, mercader de Barcelona) 182, 195, 229, 230
- Vallès 23, 50, 125, 194
- Vallseca, Guillem de (advocat fiscal) 136, 137, 211, 212
- Verger, Antònia (filla de Pere Verger i muller d'Arnau Marquès, mercader de Barcelona) 27, 179-270
- Verger, Pere (oller de Barcelona) 27, 179-270
- Verneda, Mac (mariner de Mallorca) 142
- Via, Guillem sa (ciudadà de Barcelona) 122
- Vic 267
- Vicent Ferrer, sant 161
- Vidal, Barceló (ciudadà de Barcelona) 250, 261
- Vidal, Bernat (de Vilafranca del Penedès) 62, 77
- Vila, Bernat (ciudadà de Barcelona) 253
- Vila, Nicolau de (procurador fiscal de Barcelona) 100, 106, 179, 203, 244
- Viladalls, carrer o bordell de 99, 100, 224, 251
- Viladays → Viladalls

- Vilafranca del Penedès* 23, 25, 56-77, 98, 100, 145-150
- Vilalonga, Berenguer de (d'Alzira) 45
- Vilapicina, madona d'en (de Barcelona) 188
- Vilar, Pere (peller de Barcelona) 233
- Vilardell, Francesc (mercader de Barcelona) 182, 183, 197
- Vilardell, Pere (de Barcelona) 265
- Vilatorta, Guillem (jurisperit, assessor del governador de Catalunya) 88, 89
- Villa, Nicolau de → Vila, Nicolau de
- Vinader, Ramon de (jurisperit de Barcelona) 50, 51
- Vives, Berenguer (jurista de Barcelona) 211
- X
- Xereç 144
- Xica, Joana, àlies la Valenciana (dona de bordell, de Barcelona) 171
- Ximénez de Fontes, P. (de la escuderia del rei) 100, 101
- Xuxen, Samuel (jueu de València) 155.

Í *ndex general*

<i>Introducció</i>	9
Criteris de transcripció	22
Relació dels processos editats	23

Sexe i violència en la Corona d'Aragó

PART PRIMERA

1. GERALDA, GUILLEM I BERNAT (ALZIRA, 1296). INFORMACIÓ TESTIFICAL PER ADULTERI I HOMICIDI	33
2. JAUME I GUILLEMONA (BARCELONA, 1314). PROCÉS INFORMATIU PER MALTRACTAMENT I AGRESSIONS	50
3. CATALINA POLA (VALÈNCIA, 1317). DENÚNCIA PER INTENT DE VIOLACIÓ	54
4. GUILLEM, GUILLEMA I BERNADÓ (VILAFRANCA DEL PENEDÈS, 1324). ENQUESTA SOBRE UN ASSASSINAT PER GELOSIA	56
5. ERMESSEDA (ESPONELLÀ, 1333). PROCÉS INFORMATIU PER VIOLACIÓ DE MENOR	77
6. BARTOMEUA (MALLORCA, 1374). ENQUESTA SOBRE UN ASSASSINAT PER ADULTERI MÚLTIPLE	82
7. MARGARIDA I ANTONI (BARCELONA, 1375). PROCÉS PER ADULTERI	88
8. ELISENDA, JAUME I TECLA (BARCELONA, 1377). PROCÉS PER RELACIONS IL·LÍCITES, MALTRACTAMENT I HOMICIDI	106
9. CLARA I MARC (MALLORCA I BARCELONA, 1377). PROCÉS PER ESTUPRE	137
10. BLANQUINA (VILAFRANCA DEL PENEDÈS, 1378). DECLARACIÓ TESTIMONIAL PER ADULTERI	145
11. ISABEL CORNELL (VALÈNCIA, 1382). DECLARACIÓ TESTIMONIAL PER RELACIONS DESHONESTES	150

12. EULÀLIA, GUILLEM I BERENGUER (MOLINS DE REI, 1424). PROCÉS INFORMATIU PER RELACIONS IL·LÍCITES I ESCÀNDOL PÚBLIC	156
13. CATERINA I JOAN (BARCELONA, 1428). PROCÉS INFORMATIU SOBRE MALTRACTAMENT	170
14. DIEGO I JOANA (BARCELONA, 1443). ENQUESTA SOBRE MALTRACTAMENT	171
15. MIQUELETA (BARCELONA, s.f. [c. 1380]). DENÚNCIA PER INTENT DE RAPTE D'UNA MENOR	175

PART SEGONA

16. CONTRA ANTÒNIA VERGER (BARCELONA, 1374). PROCÉS PER ADULTERI I PARRICIDI FRUSTRAT DEL MARIT PER EMMETZINAMENT	179
17. CONTRA ARNAU MARQUÈS (BARCELONA, 1373). PROCÉS PER PARRICIDI FRUSTRAT DE L'ESPOSA PER EMMETZINAMENT	227
18. CONTRA PERE VERGER (BARCELONA, 1374). PROCÉS PER PARRICIDI FRUSTRAT DE LA FILLA MITJANÇANT EMMETZINAMENT PER INDUCCIÓ DEL GENDRE	235
19. CONTRA ARNAU DES PRATS I ANTÒNIA VERGER (BARCELONA, 1376). PROCÉS PER INCEST	241
<i>Índex de noms de persones i de llocs</i>	271

*P*ublicat

en desembre de 2014

per la Universitat de València

fontes històriques valencianes
61.